Könyvtárhasználati óravázlatok 2.

Kis KTE Könyvek
8.

Könyvtárhasználati óravázlatok 2.

Szerkesztették:

Dömsödy Andrea
Tóth Viktória

Budapest
Könyvtárostanárok Egyesülete
2016

Kis KTE könyvek 8.

Sorozatszerkesztő:
Dömsödy Andrea

Lektor:
Cs. Bogyó Katalin

A kötet megjelenését a Nemzeti Kulturális Alap támogatta.

ISSN 1788-4470
ISBN 978-963-88046-5-5

Felelős kiadó a Könyvtárostanárok Egyesületének elnöke

© Könyvtárostanárok Egyesülete, szerzők, szerkesztők, 2016

www.ktep.hu

Tartalomjegyzék

Előszó 7

I. Módszertani bevezető

A) A könyvtárhasználati tananyag 9
1. A tananyag tartalmának meghatározói 9
1.1. A tananyag meghatározásának főbb szempontjai 9
1.2. A tananyag szerkezete és tematikai egységei 9
1.3 Tantervek 12
2. A könyvtárhasználati tananyag 13
2.1. Könyvtári rendszer 13
2.1.1. A tananyagrész a tantervekben, a tananyag felépítése 14
2.1.2. A tananyag fogalmi struktúrája 16
2.1.3. A tananyagrész módszertani sajátosságai, ötletek 18
2.2. Információkeresés 21
2.2.1. A tananyagrész a tantervekben, a tananyag felépítése 21
2.2.2. A tananyag fogalmi struktúrája 24
2.2.3. A tananyagrész módszertani sajátosságai, ötletek 26
2.3. Etikus forráshasználat 31
2.3.1. A tananyagrész a tantervekben, a tananyag felépítése 31
2.3.2. A tananyag fogalmi struktúrája 32
2.3.3. A tananyagrész módszertani sajátosságai, ötletek 34
3. Helyi tervezés azaz hogyan lesz a Könyvtár-pedagógiai programból könyvtárhasználati tanmenet / gyakorlat? 35
3.1. Tanmenet, tananyag 36
3.2. Az órák tervezése, szervezése 38
Felhasznált irodalom 38

B) Ötletek, feladatok 41
Feladatlapok tartalma, formája 41
Online alkalmazások a könyvtárhasználat tanításában 43
Dokumentumok megosztása 44
Online faliújság 45
(Online) gondolattérképek 47
Online feladatlapok 48
Felhasznált irodalom 49

II. Óravázlatok

A) Így tanítom a könyvtári rendszer témakört 51
1. Pandur Emese: Utazás a könyvtári rendszerben 52
2. Tóth Viktória: Könyvtártípusok, könyvtári rendszer 62
3. Vekerdi Ágnes: Építsünk könyvtárakat!
– a könyvtári rendszer honlapokon keresztül 73
4. Jónásné Bánfi Csilla: A hagyományos és az elektronikus könyvtár
összehasonlítása 82

B) Így tanítom az információkeresést 88
5. Simon Krisztina: Vár a könyvtár – Információkeresés
a kölcsönző részleg könyveiben 88
6. Pandur Emese: Utazás az információs szupersztrádán 104
7. Kovács Anikó: Karinthy Frigyes *Kísérletezem* c. műve alapján
– információkeresés a könyvtárban 114
8. Németh Klára: Arany János élete 133
9. Farkas Zoltán: Bevezetés a Biblia világába 149
10. Németh Szilvia: A Wikipédián túl is van információ,
Az Alpok más nézőpontból 164
11. Molnár Nóra: Információkeresés a világhálón
a szakórákhoz kapcsolódva 186

C) Így tanítom a forráshasználatot 197
12. Czirákyné Kiss Edit: Tiszteld a szerzőt, az alkotót!. 197
13. Németh Szilvia: Bátorság vagy tudatlanság?
– avagy a szellemi tulajdon védelme 208
14. Jónásné Bánfi Csilla: Etikus forráshasználat 220

D) A szerzőkről 226
A Könyvtárostanárok Egyesülete
A sorozat eddig megjelent kötetei

Előszó

A Könyvtárostanárok Egyesülete (KTE) 2006-ban, fennállásának 20. évfordulója alkalmából indította útjára a *Kis KTE könyvek* című sorozatát. Egyesületünk ebben az évben a 30 éves jubileumát már a módszertani sorozat 8. kötetével ünnepelheti.

Jelen kötetünk aktualitását az adja, hogy a közoktatásban, az iskolai könyvtárügyet is erősen érintően, az elmúlt 2-3 évben sokféle változás történt, amelyeknek való megfelelésben a könyvtárostanároknak, de más könyvtártípusokban dolgozó könyvtárosoknak, könyvtári szakembereknek is támogatásra van szükségük. Az iskolákban a kötelező könyvtár-pedagógiai program, a pedagógus életpályamodell elvárásai dokumentáltabb tervezőmunkát, együttműködést, reflexiót várnak. Az új tantervek, az óraszámok módosulásai, a könyvtárszakmai és IKT fejlődés a tananyag újragondolását, módszertani változtatásokat igényelnek. Mindeközben nem változik a cél, hogy elsőrendű felelősségünk van a tanulók könyvtárhasználóvá és olvasóvá nevelésében, a diákok információs műveltségének fejlesztésében.

Kötetünkkel nem csak a pályán lévő könyvtárosok, könyvtárostanárok munkáját szeretnénk támogatni, megerősíteni. Úgy véljük, a kötet a könyvtárosképzésben és a tanárképzésben is hasznos segédkönyv lehet. Az oktatók számára segítséget nyújt az elméleti fejezet valamint a példatárként is felfogható foglalkozástervgyűjtemény. A hallgatók számára pedig betekintést nyújt a gyakorló könyvtárostanárok életútjába, a gyakorlati megoldások sokszínűségébe, példát, ötleteket nyújt foglalkozások tervezéséhez.

Ezeket a célokat kötetünk elméleti és gyakorlati módon is támogatja. Egyrészt az előző kötethez hasonlóan egy módszertani fejezetet tartalmaz, amely könyvtárhasználati foglalkozások tervezését, megvalósítását segítő, szemléletformálásra is törekvő elméleti fejezettel kezdődik. Ebben megkíséreltük három könyvtárhasználati tananyagegységhez (könyvtári rendszer, információkeresés, forráshasználat) rendszerezni a NAT és a kerettantervek alapján a tananyag felépítését, elkészíteni a témakör fogalmi struktúráját valamint módszertani sajátosságait megfogalmazni. Ezzel kívánunk hozzájárulni a könyvtárhasználati tananyag módszeres újragondolásának megkezdéséhez. Másrészt a könyvtári órák tervezése során a gyakorlatban felhasználható módszertani ötleteket tartalmazó második fejezettel illetve a konkrét, rövidebb-hosszabb megvalósítási tapasztalatokkal is ellátott foglalkozástervekkel, melyek módszertani ötleteket, feladatleírásokat, feladatlapokat tartalmaznak.

Jelen kötetünk címe: *Könyvtárhasználati óravázlatok 2.*, is mutatja, hogy egy megkezdett hagyományt folytatunk. A sorozat előző, 7. kötetének első felében

közöltük *Így tanítom …* pályázatsorozatunk első alkalmának munkáit a katalógushasználat témakörben. De a sorozat 4. kötetében megjelent projektleírásokat is egy kiírással gyűjtöttük össze. Jelen kötetben is a pályaművek – egy kivétellel – a Könyvtárostanárok Egyesülete által, az Iskolai Könyvtárak Nemzetközi Hónapja alkalmából kiírt pályázatokra készültek. 2013-ban *Így tanítom a könyvtári rendszer témakört*, 2014-ben *Így tanítom a forráshasználatot*, 2015-ben *Így tanítom az információkeresést* címmel került kiírásra – ezért ezek a tananyagegységek képezik e kötet elméleti fejezetét.

A pályázat útján kiválasztott foglalkozásleírások átdolgozott, kiegészített változata került a kötetbe. A hagyományos óravázlat mellett külön fejezetben összegyűjtve megismerhetjük a kollegákat, iskolai könyvtárukat, az óravázlatokhoz kapcsolódva pedig láthatjuk tantervi környezetüket és néhány gondolatukat a megvalósult óráikról és olvashatjuk tanácsaikat az adaptáláshoz.

A szerzők között egyaránt találhatunk a könyvár-pedagógia területén már ismert szakembereket, a pályán hosszabb ideje aktívan dolgozó, de eddig nem publikáló és pályakezdő könyvtárostanárokat, sőt hallgatót is.

Reméljük, a kötet minden olvasója talál a maga számára hasznosítható szakmai információt a következő lapokon és többen kapnak kedvet a szakmai megmutatkozáshoz, a pályamunkák készítéséhez, tudásuk megosztásához – szakmánk közös fejlesztéséhez!

A kötet szerkesztői

I. Módszertani bevezető

A) A könyvtárhasználati tananyag

Dömsödy Andrea – Tóth Viktória

1. A tananyag tartalmának meghatározói

1.1. A tananyag meghatározásának főbb szempontjai

A könyvtárhasználat tanításának célja röviden: a tanulók felkészítése az információszerzés lehetőségeinek felhasználására a tanulásban, a hétköznapokban és a munka világában.[1] Ezt tovább részletezhető az információszerzés– és felhasználás módjainak folyamatosan változó aspektusával, a tevékenység folyamatszerűségével, a könyvtárhasználat információs műveltség felé hajló tág értelmezésével, de a lényeg ez marad.

A könyvtárhasználati tananyagot a közoktatásban alapjaiban határozzák meg a különböző szintű tantervek. A konkrét tananyag, a „mit tanítsunk?" meghatározásához három szempontot határozz meg és fejt ki Dán Krisztina és Haralyi Ervinné[2]:

- iskola nevelési céljai, feladatai
- könyvtári kultúra szakmai, technikai fejlettsége
- képzésben résztvevők (életkor, érdeklődés, pszichikai, kognitív, affektív jellemzők …)

A könyvtárhasználati tananyag gyakorlati megközelítésű, de szükségesek elméleti alapfogalmak, alapozás.[3] Így a következő fejezetekben ennek tervezéséhez nyújtunk segítséget azzal, hogy a kötetünk tárgyát képező témakörökben összefoglaljuk a jelenleg érvényes tantervek előírásait, és ezek alapján rendszerezzük a kapcsolódó fogalmakat.

1.2. A tananyag szerkezete és tematikai egységei

Dán és Haralyi[4] a tananyagot két szakaszra bontja: egy alapozó és egy kereszttantervi egységre. Ebben a struktúrában biztosítható, hogy minden tantárgyba tar-

---

1 Dömsödy Andrea: Könyvtárhasználat a NAT4-ben In: Dán Krisztina – Fehér Miklós (szerk.): Korszerű könyvtár, Finanszírozás – gyarapítás – menedzsment, Bp., Raabe, 2012, Z2.5, 2. p.

2 Dán Krisztina – Haralyi Ervinné: A könyvtárhasználat helye és szerepe a tantervekben és az oktatásban In: Dán Krisztina (szerk.): Bevezetés a könyvtárhasználat tanításába. Módszertani segédanyag óraleírásokkal. Bp., FPI, 2001,13-16. p.

3 Dán – Haralyi i.m., 12. p.

4 Dán – Haralyi, i.m., 23. p.

talmasan, spirálisan továbbfejleszthetően (eszköz)tudásként legyen beépíthető. A kettő külön-külön nem tud hatékony lenni.

Mind az információs műveltség, mind azon belül a könyvtárhasználati tudás fejlesztése olyan területek, melyeket nem lehet hatékonyan fejleszteni egy „tantárgyba zárva", hiszen az élet és a tanulás minden területéhez szervesen kapcsolódnak, így célszerűen tanulási folyamatának is kapcsolódnia kell a különféle területekhez. Így fejlesztése a fentieket kiegészítve három egymásra épülő szakaszból áll:[5]

1. alapozó szakasz: az alkalmazáshoz szükséges alapismeretek, alapvető eljárások elsajátítása;
2. kereszttantervi szakasz: a többi műveltségterületen való folyamatos alkalmaztatása, szakterületi elmélyítése, bővítése.
3. rendszerező szakasz: ezt a két részt pedig egy a sokféle területen összegyűjtött ismereteket, tapasztalatokat tudatosító, rendszerező, összegző szakasz zárja, teszi teljessé, és készíti ezzel elő a fejlesztés következő szintjét.

Az első és harmadik szakasz az, melyet az évfolyamtól és iskolától függően egy tanulócsoport esetén, egy pedagógiai szakaszban jelenleg évi 2-8 órában végez a könyvtárostanár. A fejlesztés középső része pedig a teljes tantestület felelőssége, feladata. Ahhoz viszont, hogy ez a szakasz valóban megvalósuljon, és tervezhetően a másik két szakasszal összhangban valósuljon meg, az iskola könyvtárostanárának koordináló, motiváló, támogató tevékenysége szükséges. Ennek hatékony megvalósítását segíti a 20/2012. EMMI rendelet 165. § (4) bekezdés szerint is előírt könyvtár-pedagógiai program (KPP).

A könyvtárhasználati tananyagot a különböző központi tantervek (NAT, kerettanterv) egységekre bontják. Ezek az egységek tantervenként eltérnek, így a hangsúlyok is különbözőek az egyes tartalmi szabályozókban. A 1. ábra táblázata arra törekszik, hogy ezt bemutassa, de az egyes tartalmi szabályozó dokumentumok felépítési logikája különböző, így ebben a formában összehasonlításra nem teljesen alkalmasak. Az viszont látszik a 1. ábra táblázatából, hogy a tantervekben a tartalom meghatározása a felhasználás felé tolódik. Erősödik az információkeresés és a forráshasználat szerepe.

A legutoljára megjelent EMMI kerettanterv[6] Informatika tantárgy *6. Könyvtári informatika* témaköre az alábbi egységek mentén határozza meg a követelményeket:

- könyvtártípusok, funkcionális terek, információs intézmények,
- könyvtári szolgáltatások,
- információkeresés,
- dokumentumtípusok, kézikönyvek,
- forráskiválasztás,
- bibliográfiai hivatkozás, forrásfelhasználás.

Ennek információkeresési egységéhez kapcsolódik a tantárgyon belül a *4.1. Információkeresés, információközlési rendszerek* témakör.

[5] Dömsödy i.m., 4. p.

[6] 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről

	NAT 1995	NAT 2003	kerttanterv 2000	NAT 4 (2012)	kerettanterv 2012
források és könyvtárismeret	általános könyvtárhasználati ismeretek (K)	könyvtárak és szolgáltatásaik I7.	könyvtárismeret (I, M)	könyvtárismeret (I6.) könyvtári szolgáltatások (I6.)	könyvtártípusok, terek, inf. int. (I6.) könyvtári szolgáltatások (I6.)
	dokumentumismeret (K) (M)[7]	dokumentumismeret és forráshasználat I7. dokumentumismeret és forráshasználat (M4.)	dokumentumismeret (I, M)	dokumentumismeret és használat (I6.) dokumentumismeret és forráshasználat (M4.)	dokumentumtípusok, kézikönyvek (I6.)
infortmációkeresés	könyvtári tájékozódás segédeszközei (K) adatbázis-kezelés (Sz)	információszerzés az internetről I4.1. információkeresés I7. önálló ismeretszerzés (M4.)	tájékoztató eszközök (I, M) anyaggyűjtés (M) segédkönyvek (M) keresés (I, M)	keresőkérdések megfogalmazása (I4.1.) inf.keresés eredményének értelmezése (I4.1.) inf.források kiválasztása (I4.1.) dokumentumismeret és használat (I6.)	információkeresés (I6.) forráskiválasztás (I6.) keresőkérdések megfogalmazása (I4.1.) inf.keresés eredményének értelmezése (I4.1.) inf.források kiválasztása (I4.1.) könyvtári tájékozódás (M)
információhasználat	szellemi munka technikája, önálló ismeretszerzés (K) (M)	dokumentumismeret és forráshasználat I7. szövegértés, vázlatkészítés, szövegalkotás (M4) forrásjelölés, forráskritika (M4.)	információfeldolgozás (M) forráshasználat (M)	etikus forráshasználat (I5.1.) forrásjelölés (I6.) szövegértés, vázlatkészítés, szövegalkotás (M4.) forrásjelölés, forráskritika (M4.)	bibliográfiai hivatkozás, forrásfelhasználás (I6.) az inf. célnak megfelelő alakítása (I4.1.) forrásjelölés (I5.1.) hitelesség (I5.1.) szerzői jog (I5.1.) forrásjelölés, forráskritika (M)

1. ábra A tantervek tartalmi egységeinek összehasonlító táblázata[8]

[7] A magyar nyelv és irodalomban szétszórva, egy kifejezéssel nehezen összefoglalhatóan szerepelnek a követelmények között.

[8] A NAT 1995 és a 2012-es kerettantervek tartalmaznak tematikus egységmegnevezéseket, így azt igyekeztünk követni. A többi forrás esetén a tanterv szóhasználata alapján igyekeztünk a tartalmi egységet megnevezni.

1.3 Tantervek

A Nemzeti alaptanterv (NAT) első, 1995-ös megjelenése óta a tantervek hierarchikus rendszere többször került átalakításra. Jelenleg a két felső szintje a NAT és a kerettantervek központilag, jogszabályban meghatározottak. Ezekre épülnek az iskolák helyi pedagógiai programjai, helyi tantervei, ezeken belül a KPP, majd az egyes pedagógusok tanmenetei, tematikus tervei, óratervei.

Mielőtt részletesebben is bemutatnánk a könyvtárhasználat tanítását legalapvetőbben meghatározó két tantervet, említést kell tennünk két másik alapdokumentumról.

Az *Óvodai nevelés országos alapprogramja*[9] a könyvek, könyvtárak szerepét közvetlenül nem tartalmazza. Témánkhoz kapcsolódóan az olvasóvá nevelés alapozásához köthető verselés, mesélés jelenik meg, mint részletesebben kifejtett tevékenységforma.

A *Kollégiumi nevelés országos alapprogramja*[10] a tanulás tanítása feladat követelményei között így fogalmaz: „Fontos, hogy a tanulók elsajátítsák az információkeresés különböző formáit a kollégiumi könyvtárban az egyéni fejlesztés elmélyítése érdekében, az információk megtalálásának célravezető útjain keresztül." Ehhez a keretprogramterv a 9-14. évfolyam fejlesztési követelményei között hangsúlyosan az információforrások, információk kiválasztását, szelektálását, rendezését, értelmezését kapcsolja. Ennek eléréséhez pedig a könyvtári ismeretszerzésre és a tudatos internethasználatra való felkészítést adja meg. A médiatudatosságra nevelés feladat keretében pedig az etikus és jogszerű tartalomhasználat követelményét találhatjuk, melyhez az interneten való keresés tevékenységét kapcsolja a program.

Nemzeti alaptanterv

A NAT4[11] a korábbiakhoz hasonlóan több szinten és formában fogalmazza meg a fejlesztési célokat. Ezek mindegyikén találhatunk információs műveltséghez és a konkrétabban vett könyvtárhasználathoz kapcsolódó elvárásokat is. Ilyenek az általános érvényű, minden műveltségterületre, az iskolai munkára általában vonatkozó feladatok, értékek, a fejlesztési területek – nevelési célok, a módszertani alapelvek és a kulcskompetenciák. Majd ezeket követik az egyes műveltségterületek leírásai, melyek mindegyikében szerepe van az információ és az információforrások használtatásának, vagyis tartalmaznak a 2. szakaszhoz, a kereszttantervi követelményekhez tartozó elvárásokat. Kiemelten az informatika és a magyar nyelv és irodalom műveltségterületek tartalmazzák az alapozó 1. szakasz rendszerezett könyvtárhasználati fejlesztési céljait. Az 1. szakaszban e két, befogadónak is nevezett tantárgy, adja alapját a 3., rendszerező szakasznak is.

---

[9] 363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról

[10] 59/2013. (VIII. 9.) EMMI rendelet a Kollégiumi nevelés országos alapprogramjának kiadásáról

[11] 110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról

Így egy könyvtárostanárnak a NAT és az arra épülő tartalmi szabályozó dokumentumok minden részét alaposan kell ismernie, nemcsak a két befogadó műveltségterület könyvtárhasználati követelményeit. Ezen ismeretek nélkül nem tudja az egész iskolai munkát átfogó könyvtár-pedagógiai program elkészítését irányítani, nem tudja a tanulók információs műveltségének komplex fejlesztését koordinálni, vagyis nem tudja az iskolai könyvtár a könyvtár-pedagógiai funkcióit maradéktalanul betölteni. Egy más szakos szaktanárnak pedig legalább áttekintenie szükséges a két befogadó tárgy kereszttantervi követelményeihez kapcsolódó részeit. Ezt segítheti, ha a KPP részeként elkészül a könyvtárhasználati kereszttanterv, ahol a szaktanárok egységben láthatják ezeket a tantervi elemeket.

EMMI kerettanterv

Az oktatásért felelős tárca által kiadott kerettantervek iskolatípusonként készültek 2012-ben, az Informatika tantárgyon belül megfogalmazott *4.1. Információkeresés, információközlési rendszerek* és a 6. tematikai egység a *Könyvtári informatika* követelményei viszont mindegyikben megegyezőek. Jelentős különbség a rendelkezésre álló minimálisan biztosítandó óraszámokban van. Ez viszont minden iskolatípusban nagyon alacsony, így különösen nagy jelentősége van a tantárgyak, pedagógusok közötti együttműködésnek.[12]

2. A könyvtárhasználati tananyag

Ebben a fejezetben a kötetünk három témaköréhez kapcsolódóan rendszerezzük a tantervi előírásokat és az azok megvalósításához kapcsolódó fogalmakat.

2.1. Könyvtári rendszer

A 2013-as pályázati kiírás címe: *Így tanítom a könyvtári rendszer témakört*. A kiírás a témát így értelmezte: „A téma sokféle megközelítésből elfogadható: átfogóan, vagy valamely könyvtártípust kiemelve, vagy valamely konkrét könyvtárat kiemelve, amennyiben annak bemutatása során hangsúlyos a könyvtártípus és a könyvtári rendszer."[13] Vagyis ez a témakör és az ide gyűjtött foglalkozástervek nem fedik le teljes egészében a fentebb kifejtett tananyagegységek közül egyiket sem, de egyértelműen a könyvtárismeret részét képezi.

[12] Bogyó Katalin, Cs.: Rövid módszertani összefoglaló In: Barátné Hajdu Ágnes – Cs. Bogyó Katalin – Eigner Judit (szerk.): Könyvtárhasználati óravázlatok (Kis KTE könyvek, 7.), Bp., KTE, 2013., 12-13. p.

[13] Így tanítom a könyvtári rendszer témakört – Pályázat könyvtárostanároknak, Bp., KTE, 2013.06.12., URL: http://www.ktep.hu/konyvtarirendszerpalyazat Utolsó letöltés: 2016.03.02.

1-2. évf. m	3-4. évf. m	5-6. évf.
– A könyvtárhasználat alapvető szabályai.	A kvt. mint inf-s központ, a tanulás bázisa, segítője.	*– Könyvtártípusok megkülönböztetése.*
	– Alapismeretek a könyvtár tereiről és állományrészeiről.	– Tájékozódás az iskolai könyvtár tér- és állományszerkezetében. *– Az isk-i kvt. eszköztárának készségszintű használata* a kvt-i terek funkciói és a kvt-i abc, a raktári rend ismeretében.
– Az önálló feladatvégzés egyes lépéseinek megalapozása és gyakorlása (kvt-látogatás)		– Könyvtárlátogatás a települési könyvtárban.

2. ábra Információs intézményrendszer, könyvtárismeret, általános könyvtárhasználat követelményei a kerettantervben[14]

2.1.1. A tananyagrész a tantervekben, a tananyag felépítése

A **2.** ábra táblázatában a legújabb tantervekből nem csak a könyvtári rendszerre, hanem a könyvtárakra vonatkozó egyéb követelményeket is kigyűjtöttük, hogy a kapcsolódási pontok is láthatóvá váljanak. Ennek oka, hogy egyes évfolyamokon ez a témakör nemcsak önálló, teljes foglalkozást kitevő tartalomként jelenhet meg, hanem más témákhoz kapcsolódva részismeretként. Például a NAT az 5-6. évfolyamon említi a könyvtártípusok megkülönböztetését, ami itt még nem jelenti az összes típust, csupán az ebben a korban ismert és használt könyvtárak (minimálisan az iskolai és a települési közkönyvtár) funkcionális elkülönítését és megnevezését.

A táblázatban az 1-4. osztály esetén a magyar nyelv és irodalom, míg az 5-12. évfolyam követelményeiből az informatika és a magyar nyelv és irodalom tantárgy

[14] Dömsödy Andrea: Segédlet a kerettantervek alapján elkészítendő könyvtár-pedagógiai programokhoz In: Dán Krisztina – Fehér Miklós (szerk.): Korszerű könyvtár, Finanszírozás – gyarapítás – menedzsment, Bp., Raabe, 2013, B 5.16, 12-13. p.

7-8. évf.		9-12. évf.
– Az összes kvt-típus jellemzőinek megismerése, összehasonlítása.		– *(A különböző inf-s intézmények, elektronikus kvt-ak, adatbázisok funkcióinak megismerése. Az inf-s intézmények funkciói, tájékoztató eszközei (különös tekintettel a települési kvt-ra).)* – A kvt-i rendszer szerepének, lehetőségeinek megismerése. – [szakkönyvtárak][15]
– Tájékozódás az iskolai kvt. tér- és állomány-szerkezetében.	– Nagyobb kvt-k funkcionális tereinek megismerése. – A kézikvt. összetételének és tájékozódásban betöltött szerepének megismerése.	
– *(A lakóhelyi kvt. eszköztárának készség-szintű használata.)* – Önálló eligazodás a <u>települési közkvt</u>-ban. – A gyermekkvt. (-részleg) önálló használata.		– A települési közkönyvtár önálló használata.
– <u>Könyvtárlátogatás</u>.		– Könyvtárlátogatás.

Formázási magyarázat (2. ábra, 6. ábra, 7. ábra)
(m) = magyar nyelv és irodalom
dőlt = Nemzeti alaptantervben is szó szerint szereplő
(dőlt) = csak a NAT-ban megfogalmazott fejlesztési követelmény
Az <u>aláhúzás</u> az adott táblázati sor tematikai fókuszát emeli ki.

kerettantervében szereplő ismereteket/fejlesztési követelményeket rendeztük évfolyamonként az egyes tematikai részegységekben.

A 2. ábra táblázata nem órára, tanórára lebontva tartalmazza a követelményeket, hanem a tananyag elméleti felosztása mentén. A táblázat első sorában a könyvtártípusokra vonatkozó, a második-harmadikban a terekre, állománybeli különbségekre az iskolai és a települési közkönyvtár vonatkozásában. Az utolsó sorban pedig ide tartozóként szerepeltetjük a könyvtárlátogatást, melynek egyik célja a többféle könyvtár megismerése, mely tapasztalati úton is kiegészíti az általános könyvtár-

[15] „könyvtári rendszer általános internetes, a helyben elérhető könyvtárak és a szakkönyvtárak teljes körű szolgáltatásai körében való önálló tájékozódás szükséges." 6. melléklet az 51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelethez Kerettanterv a szakközépiskolák 9-12. évfolyama számára, 382. p.

képet. Természetesen a gyakorlatban, így a helyi tantervben is a használat logikája mentén szükséges az egyes évfolyamok tananyagát tanórákra felfűzni.

A **2.** ábra táblázata mellett érdemes azt is áttekinteni, hogy a többi tantárgy tantervében milyen a könyvtári rendszer, a könyvtártípusok témaköréhez szorosabban kapcsolható elemeket találhatunk. Ezek a szaktanárokkal való együttműködés alapjai lehetnek.

Az idegen nyelv és a második idegen nyelv 5-12. évfolyamos gimnáziumokra vonatkozó kerettantervei ajánlott témái között találjuk ezt: Az ismeretszerzés különböző módjai. Ehhez pedig kapcsolódási pontként a tanterv ezt adja meg: „Informatika: digitális tudásbázisok, könyvtári információs rendszerek." (7-12. évf.)

Szintén a nyolc évfolyamos gimnáziumok számára és a szakközépiskoláknak készült kerettantervben is a magyar nyelv tantárgyban 9-10. évfolyamon a Középkori írásbeliség, műfajok, nyelvemlékek témához kapcsolódási pontként így fogalmaz: „Történelem és állampolgári ismeretek: a könyvnyomtatás történetéről; könyvtártörténet."

A nyolc évfolyamos gimnáziumok kerettanterve a könyvtártörténetet a 7-8. évfolyamon több témához is kapcsolja: Az őskor és az ókori Kelet. (Az ókori Kelet kulturális öröksége. Az írásbeliség kezdetei.); A középkor. (Művelődés és kultúra a középkorban.); Magyarország története a vegyesházi királyok korában. (Mátyás, a reneszánsz uralkodó.) A 9-10. évfolyamos tantervben (szakközépiskolában is) pedig A polgárosodás kora, forradalom és szabadságharc Magyarországon. (A nemzeti kultúra kialakulása.) című egységben egyik kapcsolódási pontja: „Informatika: Könyvtártípusok, könyvtártörténet." Ezek itt ugyan történeti megközelítésben tárgyalják az egyes könyvtárakat, mégis alkalmat adnak arra, hogy szó essen az egyes könyvtártípusok kialakulásának okairól, a funkcionális különbségekről.

2.1.2. A tananyag fogalmi struktúrája

Megkíséreltük a 2. ábra táblázatának első sorában olvasható követelmények tükrében és a tantervekben a könyvtártípusok tananyagegységgel kapcsolatosan, a befogadó tárgyakban (esetenként különböző megnevezéssel pl.: elektronikus könyvtár, digitális könyvtár) megjelenő fogalmakat strukturálni, hogy láthatóvá váljanak, hogy az egyes pedagógiai szakaszokban (1-2., 3-4., 5-6., 7-8. és 9-12. évfolyam) milyen fogalmakkal fedhető le a témakör tananyaga. A jelölésekből egyértelmű, hogy mely fogalmak származnak valamelyik tantervből és melyek azok, amelyeket a tanterv csak gyűjtőfogalomként említ. Ezeket felsorolásszerűen kiegészítettük azokkal a fogalmakkal, amelyekről úgy gondoljuk, hogy a téma tanításakor elengedhetetlen, hogy megismertessük a tanulókkal.

A táblázat alkalmas annak bemutatására, hogy a fogalmak az évfolyamokon felfelé haladva hogyan bővülnek s hogyan épülnek egymásra azok a tananyagelemek, amelyek szükségesek ahhoz, hogy a középiskolát elhagyó diákok rendelkezzenek egy differenciált könyvtárképpel, megértve azok rendszerét.

A 3. ábra táblázatában a legújabb tantervekből nem csak a könyvtári rendszerre, hanem a könyvtárakra vonatkozó egyéb követelményeket is kigyűjtöttük, hogy a kapcsolódási pontok is láthatóvá váljanak. Így a táblázat „kapcsolódó fogalmak"

	információs intézményrendszer			
	könyvtári rendszer könyvtártípusok	**könyvtár (kapcsolódó fogalmak)**	**könyvtári rendszer szolgáltatásai**	**információs intézmé-nyek**
1-2.	**könyvtár** (N, K)	(térszerkezet) (N,K): olvasóterem, szabadpolcos könyvkiválasztó övezet, ellenőrzési pont		
3-4.	**iskolai könyvtár** (K) **lakóhelyi könyvtár** (K)			információs központ (K)
5-6.	**könyvtártípus** (N) iskolai könyvtár (N) **gyermekkönyvtár** (N) települési könyvtár (K)	(különgyűjtemény): iskolatörténeti gyűjtemény, helyismereti gyűjtemény, muzeális gyűjtemény (funkcionális könyvtári terek) (K): olvasóterem, folyóirat-olvasó, médiatár, raktár, szabadpolcos könyvkiválasztó övezet, ellenőrzési pont		
7-8.	**közkönyvtár** (K) lakóhelyi könyvtár (N) gyermekkönyvtár (K) **nemzeti könyvtár** (k) **szakkönyvtár** (k) **felsőoktatási könyvtár** (k) **elektronikus könyvtár** (K)	tér- és állományszerkezet (K) funkcionális terek (K) gyűjtőkör, **hungarikum,** kötelespéldány használói kör, nyilvános/zárt		
9-12.	elektronikus könyvtár (N) **könyvtári rendszer** (K) virtuális könyvtár, digitális könyvtár		könyvtárközi kölcsönzés (K) **közös katalógus** könyvtári és közhasznú adatbázisok (K)	**információs intézmény** (N)

3. ábra A könyvtári rendszer témakörhöz kapcsolódó fogalmi struktúra

A fogalomstruktúra táblázatok (3. ábra, 8. ábra, 11. ábra) jelmagyarázata
(N) = NAT4
(K) = EMMI kerettanterev
(k) = a kerettantervben szó szerint nem említett, de összefoglaló névvel jelzett
jelölés nélkül: a megértéshez szükséges, a tantervek által nem említett egyéb fogalmak
vastag betű: a témakör szempontjából legfontosabb belépő fogalmak
() = összefoglaló fogalom, mely a tanulóktól nem elvárt

oszlopában ezeket, a könyvtártípusok tanításához szorosabban kapcsolódó fogalmakat (pl.: térszerkezet, gyűjtőkör, speciális gyűjtemények) tüntettük fel – amelyek elsősorban a könyvtárhasználat témakörébe tartoznak. Külön oszlopban kerültek feltüntetésre a könyvtári rendszer rendszerszintű szolgáltatásai, valamint jeleztük azt is, hogy a tanterv mely pedagógiai szakasznál említ általában információs

intézményt. (A könyvtári rendszeren túli tartalmak kevésbé jellemzik a közoktatás tananyagát, az inkább a felsőoktatásra jellemző, de a rendszerben való gondolkodást hangsúlyozandó külön látjuk fontosnak megjeleníteni.)

Fontos, hogy maga a könyvtárostanár is átlássa ezek rendszerét, hiszen csak akkor tudja a fejlesztést, a diákok tanulási folyamatát szisztematikusan tervezni.

2.1.3. A tananyagrész módszertani sajátosságai, ötletek

Kötetünkben négy óravázlat található ebben a témában. Ezek közül három (1-3.)[16] a klasszikus értelemben vett könyvtártípusokkal, azok mindegyikével foglalkozik. Egy (4.) pedig a hagyományos és az elektronikus könyvtárak összehasonlításával foglalkozik. Módszertanilag azonos bennük, hogy az összehasonlításra épülnek. Ez a megközelítés a témakörből természetszerűleg fakad, hiszen a tananyagegység egyik célja a könyvtár fogalmának differenciálása, mely az egyes típusok közötti különbségek és hasonlóságok felmutatásán alapszik.

Ennél a témakörnél a középiskolák esetében fokozott figyelmet kell fordítani az iskolát váltó diákokra, hiszen számukra szükséges az új iskola könyvtárának tereivel és szolgáltatásaival való szervezett megismerkedés. Emellett pedig szükséges az iskolai könyvtár fogalmának differenciálása az iskolatípusok mentén.

A szakképzésben résztvevő diákokra vonatkozó tananyagban pedig szükségszerűen hangsúlyosabban kell megjelenniük a szakkönyvtáraknak, mint könyvtártípusnak, és a konkrét tanult szakmának a konkrét szakkönyvtárainak is. Már a középfokú szakképzésben is hasznos tudás, a munka világára való felkészítésnek is része, a szakkönyvtárak további típusainak, azok rendszerének ismerete (pl.: országos szakkönyvtár, kutatóintézeti könyvtár, felsőoktatási könyvtár, vállalati könyvtár, szakközépiskolai könyvtár). A felsőoktatásban pedig mindenképpen része kell, legyen a tananyagnak.

Az összehasonlításra sokféle módszertani megoldás alkalmazható, ezek között sok igen látványos is, de tartsuk szem előtt, hogy ez a tipizálás mire is jó! Miért kell egy diáknak tudnia, hogy milyen könyvtártípusok vannak? Különösen általános iskolásként, amikor még a legtöbbet nem is használhatja. Ez utóbbi kijelentés viszont az internet terjedésével már nem is biztos, hogy megállja a helyét. Kinyíltak a könyvtárhasználat lehetőségei. Sokkal több könyvtárnak lehetünk rendszeres vagy alkalmi távhasználói, mint beiratkozott, bejáró olvasói. Így fontosabbá válik, hogy használóként értsük, melyik könyvtárnak mi a dolga a rendszerben, melyiktől mit várhatok, mikor melyiket válasszam. Attól pedig, hogy a könyvtárak könnyebben elérhetőbbek lettek, a tanulói könyvtárkép bővítése, alakítása is szükséges. Érdemes foglalkozni a könyvtártípusokkal kapcsolatban kialakult tévhitekkel is. Vajon jobb-e az egyik könyvtártípus a másiknál vagy csupán másra és másnak való? (3.)

A célokhoz jól illeszkedik, ha a könyvtár fogalmából *indulunk ki*, hiszen azt a fogalmat szeretnénk differenciálni. Így a könyvtárral kapcsolatos előzetes ismeretek például fogalmi térképpel való előhívása (1.) vagy a könyvtárak jellemzőinek képekkel támogatott felidézése (2.) során előkerülő tanulói gondolatokra építhetünk.

[16] A zárójelben lévő számok a kapcsolódó foglalkozástervek sorszámát jelölik.

Már a megkülönböztetés szempontjait is előrevetíti, ha a könyvtárak szolgáltatásaival, tereivel kapcsolatos előzetes ismeretekre fókuszálunk azzal, hogy ezt adjuk meg szempontként (1.) vagy ezekkel kapcsolatos fogalmakkal kell dolgozniuk (2.). Időigényesebb, de célravezető megoldás a könyvtáralapítás szituációs játék (3.), hiszen az alapos tervezés során szükségszerűen elő fognak kerülni a használói körrel, gyűjtőkörrel, szolgáltatásokkal kapcsolatos kérdések, melyek rávilágítanak arra, hogy mennyiféle lehet egy könyvtár, és a különbségek mitől függhetnek.

Az összehasonlítást, rendszerezést sokféle grafikus információrendezésre szolgáló technikával, grafikai szervezővel támogathatjuk.

A könyvtártípusok maguk jól ábrázolhatók *fastruktúrá*ban. Ezt akkor érdemes ebben a témában alkalmazni, ha az egyes könyvtártípusokat tovább differenciáljuk, vagy ha tágabb információs intézményrendszert szeretnénk bemutatni.

A *halmazábra* vagy Venn-digram arra alkalmas, hogy hangsúlyozhassuk a különbségeket és a hasonlóságokat.[17] Az összes könyvtártípus egyszerre való elemzésére kevésbé alkalmas, mert jól átláthatóan három kört/halmazt tudunk ábrázolni. De a kettesével-hármasával való összehasonlítás is közelebb visz a típusok közti funkcionális különbségek megértéséhez. Érdemes ilyenkor a típusok közül céljaink szerint kiemelni. (4.)

A *fogalomtáblázat*nak viszont már nincsenek mennyiségi korlátai. Ennek készítése során az oszlopokban a fogalmakat, jelen esetben a könyvtártípusokat, a sorokban pedig a jellemzési szempontokat adjuk meg. A metszetekben lévő cellákat pedig értelemszerűen kell kitölteni. A szempontok lehetnek eldöntendő kérdések is, ebben az esetben a x-elés a kitöltés eljárása.[18] (2.)

Amennyiben csak két típust szeretnénk összehasonlítani, akkor segítségül hívhatjuk a *T-táblázat*ot is. (4.) Ebben nem tudjuk az egyes könyvtártípusokat részletesen jellemezni, de a funkciókból adódó különbségeket és hasonlóságokat jó ábrázolja.

Iskolai és települési közkönyvtár összehasonlítása

Hasonlóság	Különbség
én használhatom	nyilvánosság/használók köre
általános gyűjtőkör	esti és hétvégi nyitva tartás
állomány elrendezése	tankönyvekhez való hozzáférés
kölcsönzés	programkínálat
helybenhasználat	közelség
…	…

5. ábra Példa a T-táblázatra

[17] Bárdossy Ildikó és mtsi.: A kritikai gondolkodás fejlesztése. Az interaktív és reflektív tanulás lehetőségei. Pécs – Bp., PTE, 2002, URL: http://pedtamop412b.pte.hu/files/tiny_mce/File/KG1.pdf, 373. p. Utolsó letöltés: 2016.02.02.

[18] Bárdossy és mtsi. i.m., 321. p.

Az összehasonlítás alapját képezheti egy előre megadott jegyzetelési, elemzési struktúra, ami lehet egy fogalmi térkép is, melyben az első szinten a jellemzési szempontokat megadjuk. Utána pedig a tanulóknak az így elkészült fogalmi térképeket kell összehasonlítani, elemezni.

A rendelkezésre álló időtől és aktuális céljainktól függően ezeket a grafikus ábrákat készíttethetjük, a félkészeket kiegészíttethetjük vagy a kész változatokat elemeztethetjük a tanulókkal. Kellően nagy méretű papír vagy online alkalmazások segítségével csoportban látványos eredménnyel készíthetők.

Egy-egy fogalom további differenciálásához könnyen kapcsolható a kooperatív technikák közül a *szakértői mozaik*.[19] Esetünkben minden könyvtártípusról találhatunk rövid, az óra keretében gyorsan feldolgozható meghatározásokat, leírásokat. Ez lehet eredeti (2.), a korosztálynak szánt tankönyvi szöveg, lexikon szócikk, de akár egy könyvtárosoknak szánt kézikönyv egy-egy részlete is, de magunk is fogalmazhatunk ezek alapján a források pontos megjelölésével egy céljainkhoz illő szöveget (1.). A munka során a tanulók dolgozhatnak azonos szövegekkel (1.), de adhatunk kezünkbe ugyanarról a könyvtártípusról szóló különböző szövegeket (2.). A különbség lehet terjedelemi, nyelvi (nyelvezet vagy idegen nyelv) és tartalmi is. A kooperációt az kényszeríti ki mindenképpen, ha minden szövegnek van olyan egyedi eleme, mely szükséges a feladatmegoldáshoz.

A fenti módszerek, ötletek a könyvtártípusokat elméletben, általánosan közelítették meg, de lehet ezt a konkrétból kiindulva is. Bemutathatunk, megismertethetünk, felfedeztethetünk egy-egy *konkrét* könyvtárat is a diákokkal, például honlapjukon keresztül (3) vagy akár könyvtárlátogatással. Majd ezek összehasonlításával, jellemzésével is bemutathatjuk a funkcionális különbségeket, mely segítségével eljuthatunk az általános fogalomig.

Az egyes könyvtártípusok, könyvtárosaik, olvasóik *szerepjáték*oknak is kitűnő szereplői lehetnek. Játszhatunk könyvtárválasztót (3.), melyben az olvasók keresik az igényeiknek megfelelő könyvtárat, de játszhatjuk azt is, hogy a könyvtáraknak lehet érzelmeikre, kapcsolataikra vonatkozó kérdést feltenni (4.). De egy Ki vagyok én? játék (2.) tartalmas és izgalmas összefoglalása lehet az órának.

Mint ahogy a vonatkozó fogalmaknál is láthattuk, a könyvtártípusok bemutatása nem önmagában áll. Azt hivatott bemutatni, hogy a könyvtárak sokfélék és funkcióik, feladataik mentén sokfélék. Együtt alkotnak egy könyvtári rendszert, együtt látják el az összes könyvtári feladatot, és maga a könyvtári rendszer is egy tágabb az információs intézményrendszer része.

[19] Bárdossy és mtsi. i.m., 353-354. p.; Kagan, Spencer: Kooperatív tanulás, 2. jav. kiad., Bp., Önkonet, 2004. 18:3-18. p.

2.2. Információkeresés

A 2015-ös pályázati kiírás címe: *Így tanítom az információkeresést.* A kiírás a témát így értelmezte: „A téma sokféle megközelítésből elfogadható. Például: átfogóan, indirekt vagy direkt forrásokra fókuszálva, valamely forrástípust, konkrét forrást kiemelve, átfogóan a folyamatra, a stratégiákra koncentrálva, a folyamat egy elemét kiemelve (pl.: problémafelvetés, kérdés, keresőkérdés, eredmény értelmezése), direkten vagy indirekten. A foglalkozás lehet könyvtártárhasználati vagy könyvtárhasználatra épülő szakóra keretében megvalósuló is."[20]

A kiírás tág teret engedett a kollégák számára gyakorlatuk egy-egy szeletének megmutatására, így az ehhez a témához kapcsolódó foglalkozástervek is sokfélék. Elrendezésükkel csoportosítottunk is. Ebben a témakörben az első kettő (5-6.) könyvtárhasználati óra, a következő négy (7-10.) könyvtárhasználati szakóra, az utolsó (11.) pedig ugyan inkább könyvtárhasználati óra, de kiemelt célja a többféle tantárgyhoz való kapcsolódás.

2.2.1. A tananyagrész a tantervekben, a tananyag felépítése

A komplex információs műveltség fejlesztésének szemléletét hangsúlyozandó az informatika műveltségterületen belül integrálva jelennek meg az információkereséssel kapcsolatos követelmények.[21] A NAT4 a dokumentumtípustól független, a tartalomra, a keresőkérdésre és a keresés technikáira koncentráló szemléletet képviseli, hiszen mind a tanulmányi feladatok, mind a hétköznapi problémák az információra és nem elsősorban annak hordozójára koncentrálnak. Ezen a területen a tudatos információkeresés fejlesztését támogatandó három részterületen vár el fejlesztést a NAT:

- az egyik a kérdés, a keresőkérdés megfogalmazása,
- a másik a konkrét helyzetben alkalmazott komplexebb információkeresés,
- a harmadik pedig a forráskiválasztás.[22]

[20] Így tanítom az információkeresést – pályázat könyvtárostanároknak, Bp., KTE, 2015.10.29., URL: http://www.ktep.hu/keresestanpalyazat Utolsó letöltés: 2016.03.06.

[21] A NAT 2007-es változatáig a keresés két helyen szerepelt: csak az internetre vonatkozóan a 4.1 Információkeresés, információközlés fejlesztési követelmény alatt és dokumentumtípustól függetlenítve a 7. Könyvtári informatika alatt.

[22] Dömsödy Andrea: Könyvtárhasználat a NAT4-ben In: Dán Krisztina – Fehér Miklós (szerk.): Korszerű könyvtár, Finanszírozás – gyarapítás – menedzsment, Bp., Raabe, Z2.5, 6. p.

1-2. évf. m	3-4. évf. m	5-6. évf.
		– *(Az információhiány és a keresőkérdés)*
– IKT eszközökkel képes irányított, majd önálló információkeresés.	– Katalógusok megfigyelése. A könyvtári katalógus tájékoztató szerepe a könyvek és egyéb információforrások keresésében.	– A könyvtárhasználati és informatikai alapokra építő információgyűjtést igénylő feladatok. – Megadott művek keresése a könyvtár szabadpolcos állományában a feliratok és a raktári jelzet segítségével. – (m) Anyaggyűjtés különféle nyomtatott és elektronikus forrásokból az írott mű elkészítéséhez. – (m) Képes önálló feladatvégzésre az inf.gyűjtés és ismeretszerzés módszereinek alkalmazásával (kézikönyvek és korosztálynak szóló ismeretterjesztő források).
– Segítséggel felismeri szükségleteit, tud kérdezni. – *(i) (Egyszerű helyzetekkel kapcsolatos kérdések megfogalmazása*)	– Az inf-k keresése és kezelése. – Az önálló tanulás kép-nek kialakítása az olvasás-szövegértés képnek fejlesztésébe ágyazva az ismeretszerző képek intenzív fejlesztését szolgálja.	– *Keresőkérdések megfogalmazása.* Kulcsszavas és tematikus keresés. Kereső operátorok ismerete. Keresőkérdések megfogalmazása, értelmezése, pontosítása. – *Irányított információkeresés eredményének értelmezése.* – Találatok értelmezése. – A találatok során kapott információk tanulmányozása.

6. ábra Az információkeresés követelményei a kerettantervekben[23]

A fenti három részterületet kettőre redukálva az 5. ábra és a 6. ábra táblázataiban a legújabb tantervekből külön gyűjtöttük[24] az információkeresés és a forráskiválasztás követelményeit. Egyrészt azért külön, mert a kerettanterv is ebben a két külön egységben kezeli, másrészt mert a témakör nagysága miatt így átláthatóbbak a táblázatok.

[23] Dömsödy Andrea: Segédlet a kerettantervek alapján elkészítendő könyvtár-pedagógiai programokhoz In: Dán Krisztina – Fehér Miklós (szerk.): Korszerű könyvtár, Finanszírozás – gyarapítás – menedzsment, Bp., Raabe, B 5.16, 2013, 16-17. p. kiegészített, átstrukturált változata

[24] A gyűjtés forrása és jelölése megegyezik a könyvtári rendszer témánál bemutatottal.

7-8. évf.	9-12. évf.
– *Hatékony, céltudatos információszerzés.* – *A keresés folyamata.* – A forráskeresés és -feldolgozás lépéseinek tudatosítása, irányított alkalmazása.	– *Információkereső stratégia (és tájékoztató eszköz.)* – (m) A tanulmány, az értekezés jellemzői, kidolgozásának állomásai.
– *(Az információhiány és a keresőkérdés)*	
– Megadott szempontok szerint való keresés az iskolai és a lakóhelyi elektronikus könyvtári katalógusban. – Megadott szempontok szerint való keresés az iskolai és a lakóhelyi elektronikus könyvtári katalógusban. – Többféle forrásra épülő tematikus gyűjtőmunka.	– *Önálló inf.szerzés* katalógusokból, adatbázisokból, ált. és ismeretterjesztő művekből. – (m) A tanulási kép. továbbfejlesztése, az önálló adatgyűjtés módszereinek kiegészítése a kvt-i katalógusok, bibliográfiák használata mellett a számítógépes adatbázisokkal, az internet kínálta lehetőségekkel. – (m) a hosszabb fölkészülést igénylő szóbeli és írásbeli feladatokhoz adott, illetve önállóan kialakított szempontokat követő anyaggyűjtés és válogatás többféle forrásból, jegyzet, vázlat, hivatkozás, forrásjegyzék készítése. – (m) Önálló, több forrástípusra is kitérő kvt-i anyaggyűjtés (katalógus– és adatbázis-használat, forráskiválasztás, visszakeresést biztosító jegyzetelés. – Az iskolai tananyag elmélyítése és kibővítése önálló könyvtári kutatómunkával. – (m) tematikus tájékozódás nyomtatott és elektronikus ismeretterjesztő információforrásokban (például irodalmi adatbázisok, CD-ROM, magyar elektronikus könyvtár)
– Keresett téma kifejezése tárgyszóval. – Keresőkérdés alkotása. – Összetett keresőkérdés megfogalmazása. – *Összetett keresések űrlapok segítségével.* – Tematikus és kulcsszavas keresőgépek használata az információ elérésére, több keresési szempont egyidejű érvényesítése, űrlapok kitöltése.	– A szükséges információ önálló meghatározása, a találatok szűkítése, kigyűjtése, felhasználása. – *Tartalomalapú keresés.* – *Logikai kapcsolatok.*

Az információkeresést (5. ábra) három sorba rendeztük. Az első tartalmazza a keresés folyamatára, annak tervezésére, stratégiájára vonatkozó tartalmakat. A második a keresést összefoglalóan megfogalmazó, többnyire valamilyen témában való anyaggyűjtést elváró követelmények. Az utolsó sor pedig már a keresés technikájára, a keresőkérdésre fókuszáló feladatokat tartalmazza. A keresési találatok általános értelmezése még itt szerepel, de ez már átvezet a következő táblázathoz.

A forráskiválasztás (6. ábra) táblázatát is három sorra bontottuk. Az elsőben a hitelességgel, a másodikban a közlési céllal, a harmadikban pedig a relevanciával, a keresés céljának való megfeleléssel kapcsolatos tantervi követelményeket jelenítettük meg.

1-2. évf. m	3-4. évf. m	5-6. évf.
	– Fontos a tanulási szokások és technikák tanulása, a különféle források és azok használatának, az információszerzés lehetőségeinek és korlátainak megismerése, a szelekció, az összehasonlítás és a kritikai feldolgozás képességének fejlesztése.	
		– (A forrástípusok közlésmódja, információs értéke, használata. A forráskiválasztás szempontjai. Közlésre szánt szöveges és képi információval kapcsolatos elvárások, kiválasztási szempontok.)
		– (A tanulmányi problémának megfelelő források kiválasztása.) – A megadott problémának megfelelő nyomtatott és elektronikus *források irányított kiválasztása.* – A keresés céljának leginkább megfelelő oldalak felkeresése.

7. ábra A forráskiválasztás és értékelés kerettantervi követelményei[25]

2.2.2. A tananyag fogalmi struktúrája

Az információkeresés témaköre egyre hangsúlyosabbá válik az tantervekben, azonban a fogalomrendszere a legkevésbé kidolgozottnak tekinthető. Az első NAT-hoz készült fogalomstruktúrában[26] elsősorban a klasszikus, nyomtatott forrásokban való információkeresés elemei dominálnak. Azóta a digitális világ megsokszorozódott, amelyet a tantervek is tükröznek, s a könyvtári információkeresést is átstrukturálta.

Kísérletet tettünk, hogy a tantervekben megfogalmazott, az információkeresés folyamatához és a forráshasználat követelményeihez kapcsolódó fogalmakat a pedagógiai szakaszok szerint – reményeink szerint – áttekinthetően rendezzük. Külön választottuk magára az információkeresésre és a forráshasználatra vonatkozóakat. Az információkeresésen belül külön oszlopban szerepelnek az alapfogalmak – ahogy a kerettantervekben megfogalmazásra kerültek. (Ezek elég általánosak pl.: információ, információforrás, forráskeresés.) Külön oszlopban találhatóak a keresés folyamatára vonatkozó fogalmak – ezek alatt a keresés algoritmusának egyes elemeit értjük, és külön oszlopba kerültek magának a keresésnek

[25] Dömsödy i.m., 20. p. kiegészített, átstrukturált változata

[26] Haralyi Ervinné – Kovácsné Garamszegi Marianna – Tóth Viktória: Fogalomgyűjtemény a könyvtárhasználat tanításához, tanulásához. In: Dán Krisztina (szerk.): Bevezetés a könyvtárhasználat tanításába. Módszertani segédanyag óraleírásokkal. Bp., FPI, 2001. 215-292. p.

7-8. évf.	9-12. évf.
– *Inf.források hitelességének vizsgálata, szelektálása.* – Az információk elemzése hitelesség szempontjából.	– A találatok elemzése, értékelése hitelesség szempontjából. – A médiumok, közléstípusok tartalmi megbízhatósága.
	– (m) Néhány, gyakoribb internetes szöveg szerkezetének, megjelenésének, közlési szándékának megfigyelése, a tapasztalatok felhasználása a szövegbefogadáskor, az internetes szövegek nyilvánosságának kérdése, etikája. – *(Az információk és a közlési cél.)* – *A közlés céljának felismerése.*
– *(Kézikönyvek, ismeretterjesztő források önálló kiválasztása, felhasználása tanulmányi célokhoz.)* – A feladatnak megfelelő forrástípus önálló kiválasztása. – Több hasonló tartalmú oldal összehasonlítása. – Releváns információk kiszűrése a kereső által megtalált adathalmazból.	– Komplex feladathoz történő, önálló forráskiválasztás a feladat céljának és a forrás információs értékének figyelembevételével. – (m) irodalmi és más kérdések megvitatásához információk kiválasztása és újrarendezése. – Releváns inf-k kiválasztása hagyományos és elektronikus inf.hordozókból.

a „technikai ismeretei". Az információforrások használatával kapcsolatos fogalomrendszert az átláthatóság érdekében két részre bontottuk: a direkt információforrások használatához kerültek a konkrét dokumentum használathoz szükséges fogalmak és külön oszlopba az indirekt információforrásokhoz kapcsolódóak. Ide soroltuk a raktári rendben való tájékozódáshoz kapcsolódó elemeket és a katalógusok, adatbázisok használatának fogalmait is.

	információkeresés		
	alapfogalmak	**folyamat**	**keresés**
1-2.	információ (K)		**keresés** (K)
3-4.	adat (K), információ (K),	témaválasztás (K), anyaggyűjtés (K), **információkeresés** (K) inf. feldolgozás (K) információrögzítés (K)	
5-6.	információ (K) **információforrás** (K) önálló információkeresés (K) önálló feladatvégzés (K)	anyaggyűjtés (K) információkeresés / információgyűjtés (K)	**keresőkérdés** (K) tematikus keresés (K) kulcsszó kulcsszavas keresés (K), **kereső operátorok** (K) találat **találati halmaz**
7-8.	információ (K) információforrás (K) forráskeresés (K)	**információkeresés algoritmusa** (K) forrásfeldolgozás algoritmusa (K)	keresés **böngészés** egyszerű keresés összetett keresőkérdés (K) logikai operátorok rendezési elv
9-12.	kvt-i anyaggyűjtés (N) / kvt-i kutatómunka (K) **releváns információ** (K)	információkeresés (K) **információkeresési stratégia** (K),	találati halmaz (eredménystatisztika)

8. ábra Az információkereséshez kapcsolódó fogalmi struktúra

2.2.3. A tananyagrész módszertani sajátosságai, ötletek

Minden tananyag tanításakor fontos kérdés, hogy *miért* tanítjuk azt. Miért kell egyáltalán információt keresni? Ez a kérdés általában is megválaszolandó, nemcsak az ezt követő részletek. (pl.: Mi köze a könyvtárnak az információkereséshez? (11.) Miért jó szakszerűen keresni?) A kérdésre sokféle válasz adható (pl.: tájékozottság,

[27] A táblázat ezen oszlopa nem tartalmazza a dokumentum- és forrástípusok megnevezéseit. Az átláthatóság kedvéért itt kifejezetten az azokban való kereséshez kapcsolódó fogalmakat gyűjtöttük össze. Így az itt látható fogalmakat az adott évfolyam dokumentumismereti, kézikönyvhasználati tananyagával kell összekapcsolni.

információforrások	
direkt[27]	**indirekt**
tartalomjegyzék, **kulcsszó**, szócikk, címszó, szómagyarázat, abc	
betűrend, könyvtári abc, élőfej, hasáb, rövidítésjegyzék, **tartalomjegyzék**, fejezet, **tárgymutató**	katalógus (K) **könyvtári katalógus**
betűrend (K), könyvtári abc (K), tájékoztató eszközök segédkönyvek (K) (tájékoztató eszközök formai jegyei): bevezetés, használati útmutató betűrend (K), **könyvtári betűrend** (K) tartalomjegyzék (K), fejezet mutató: tárgymutató, névmutató élőfej, hasáb, címszó, rövidítésjegyzék utaló (K)	raktári rend (K), raktári jelzet (K), feliratok (K) online tudástár (K), **adatbázis** (K) katalógus (K) könyvtári katalógus katalógusrekord (K) **tárgyszó,** tárgyszavas keresés használati útmutató, súgó
	könyvtári adatbázisok (K) rekord, katalógusrekord bibliográfia (K) irodalomjegyzék adatbázis (K) tétel, mutató, elektronikus katalógus tárgyszó (K)
információforrások: tudományterületek segédkönyvei (K)	könyvtári adatbázis (K) közhasznú adatbázisok (K) logikai kapcsolatok könyvtári katalógus (K) rejtett bibliográfia (K) tájékoztató eszközök (N)

tanulás, problémamegoldás, ne vezessenek félre, fejből nem tudom megoldani a feladatot). A kiemelt válasz adja meg foglalkozásunk szituációját, a feladatok tartalmát, jellegét. Az itt közölt óravázlatok ugyan ezt a kérdést direkt módon nem vetik fel, a könyvtárhasználóvá nevelésnek ezt az aspektusát nem tudatosítják, de többen benne van a lehetőség, az ezzel kapcsolatos tapasztalatszerzés. Például: szakmabeli tájékozottság (5., 11.), egy szépirodalmi szöveg részleteinek megértése (7.), egy tananyag mélyebb megismerése (8., 9.), a tananyag érdekesebbé tétele (10.).

Mielőtt néhány kérdés mentén sorra vesszük a módszertani megoldási lehetőségeket, essen még szó arról, hogy az információkeresés szükségszerűen összekapcsolódik a forrásjelöléssel, hiszen annak jegyzeteinkben szerepelnie kell, és akkor találkozunk a folyamatban először a források azonosító adataival. Másrészt

a keresést célszerű folyamatba ágyazottan tanítani, így a feladatok összekapcsolódnak a forráshasználattal is. Ezekből is adódik, hogy az ebben a témakörben közölt óravázlatok szinte mindegyike tartalmaz forrásjelöléssel kapcsolatos ismereteket és/vagy részfeladatokat.

Miről keressünk?

Az információkeresés tanításának egyik kérdése a tartalom. Ezzel kapcsolatban korábban már hétféle megközelítést azonosítottunk, mely kiegészíthető további két, kevésbé ajánlott és egy tanulóközpontú lehetőséggel:[28]

- nincs téma, csak általában, véletlenszerű példákkal szemléltetünk
- tartalmukban össze nem kapcsolódó részfeladatok
- maga az információkeresés a tananyag (pl.: keresd meg az összetett keresés jelentését)
- más könyvtárhasználati tananyag, érdekesség
- más szaktárgyhoz kapcsolódó téma (7., 8., 9., 10., 11.)
- napi aktualitás
- korosztályos témák (5.)
- más kereszttantervi, nevelési célú téma (pl.: drogfogyasztás)
- tanulói témaválasztás a fenti megkötések nélkül (6.)
- semmihez nem köthető téma (5.)

Ha az információkeresés miértjére szeretnénk hiteles választ adni, akkor érdemes kihasználni a témaválasztás azon lehetőségét, hogy életszerűvé tegyük a tanultakat. A valamilyen okból a tanulók számára is fontos téma azt segít megmutatni, hogy a hatékony információkeresés őket támogatja, vagyis a könyvtár, a könyvtárostanár is támogató szerepben van.[29]

Hogyan kerestessünk? Milyen a jó keresési feladat?

A tartalomtól függetlenül vizsgált kérdésre az egyszerű válasz: a céljainknak és a tanulók előzetes tudásának megfelelő keresési feladat a jó. Vagyis tisztában kell lennünk azzal, hogy tanulóink jelenleg önállóan mire képesek, majd eldönteni, hova szeretnénk eljutni, majd elemezni, hogy a két szint között mi a különbség és hány lépéssel juthatunk el odáig. Ennek eldöntését, tervezését segítheti a 8. ábra. Ezen két dimenzió mentén láthatjuk a feladatok típusait, szintjeit.

Természetesen vannak olyan oktatási helyzetek, amikor a koordináta origójához közeli, vagyis nem túl nagy önállóságot igénylő feladatokra van szükség, akkor is, ha a tanulók jóval távolabbiakra is képesek. Ezek elsősorban a forrásalapú szakórákra lehet jellemző, amikor a cél valamilyen konkrét szaktárgyi tartalom megismerése. Ezekben a helyzetekben is mérlegelni érdemes, hogy mekkora mértékű tanári irányítás szükséges egy téma feldolgozásában.

---

[28] Dömsödy Andrea: Könyvtár-pedagógia, Bp., KTE – Flaccus, 2003., 95-96. p.

[29] A szaktárgyhoz kapcsolódásról bővebben egy felsőoktatási példán keresztül: Dömsödy Andrea: Olvasásfejlesztés a pedagógia alapszakos képzésben In: Nagy Attila – Imre Angéla – Köntös Nelli (szerk.): Az olvasás össztantárgyi feladat, Szombathely, Savaria University Press, 2011, 267-278. p., URL: http://mek.oszk.hu/10600/10605/10605.pdf Utolsó letöltés: 2016.01.15.

9. ábra Az információkeresési feladatok típusai nyitottságuk szerint[30]

A koordináta egyes pontjaiban további differenciálás tehető aszerint, hogy a feldolgozandó adott mű milyen nehézségű, hogy az adott művek listája milyen hosszú, hogy a megadott kritériumból mennyi van és az milyen összetettségű, hogy a választható témát szűkítjük-e egy témakörrel. További nehézségi szint, ha a megadott tartalmi feldolgozás kritériuma nem kimondott kérdés- vagy szempontsor, hanem egy probléma, egy szituáció az, ami a feldolgozás tartalmát korlátozza.

A koordináta vízszintes tengelyét máshogy úgy is fogalmazhatnánk, hogy kérdéseink, feladataink zártak-e (7-11.) vagy nyitottak (5., 9., 11.), vagy vannak-e egyáltalán kérdéseink, vagy a tanulókra bízzuk azokat is (6.). Az információkereső feladatok egy más minőségét képviselik azok a feladatok, ahol nem válaszolni kell kérdésekre, hanem a keresés egy feladatból indul ki, mely során valamit értelmezni kell (7.), vagy a talált információk mentén szöveget, prezentációt vagy bármi mást alkotni (5., 9.).

Az információkeresés irányítása vagy korlátok közé szorítása is több módon lehetséges. Adott mű esetén is legalább négy szint különíthető el: kézbe adjuk a szövegrészt (1-2.), kézbe adjuk a művet (7-8.), megadjuk a mű lelőhelyét (raktári szám (10.), link (11.)) vagy csak a mű bibliográfiai adatait adjuk meg (10.).

A források korlátozása lehet, amikor dokumentumtípusra (5., 7., 9-10.), szerzőre, kiadási időre, kézikönyvtípusra, állományegységre (5.) szűkítjük a megoldást. De korlátozásnak számít az is, ha keresőkifejezéseket adunk meg. Sőt bizonyos érte-

[30] Kiindulópont: Dömsödy Andrea: Könyvtár-pedagógia, Bp., KTE – Flaccus, 2003. 85. p.

lemben az is korlátozás, ha elvárás, hogy többféle dokumentumtípusban, forrástípusban keressenek a tanulók (6., 7., 8., 9.), hiszen nincsen benne szabad döntésük.

A keresés tanításának indirekt logikáját követi a felfedezés bekapcsolása. Például, ha azt kérjük a tanulótól, hogy a szabadpolcon böngészve találjon témába vágó művet, majd figyelje meg raktári jelzetét (5.)

Hogyan támogassuk a keresést?

Az információkeresés tanításának, fejlesztésének hatékonyságát növeli, ha átgondoljuk, hogyan tudjuk támogatni a keresési feladatok elvégzését.

Ennek legelterjedtebb módja a szükséges ismeretek (5., 7., 11.), az elvégzendő tevékenységsor (8.), a felhasználandó eszközök, források használatának (7., 10.) frontális megbeszélése, szemléltetése.

A támogatás egy másik direkt formája a feladatlapba, feladatleírásba épített tanácsok, segítség, mely a megoldási folyamatban a megfelelő ponton ad új ismeretet vagy elevenít fel korábbit. Pl.: A katalógusban/leírásban látható raktári jelzet segítségével találod meg a polcon a könyvet (10.). Ezt megtehetjük kevésbé direkt formában is részkérdések beépítésével, melyek nem megadják a segítséget, csupán felhívják a figyelmet fontos szempontokra. Pl.: Emlékezz, melyik adatmező segít a tartalom szerinti keresésben!

Egy indirekt, a tanulói önállóságra építő/nevelő támogatási mód, ha a keresést támogató segédleteket adunk a tanulók kezébe (6.), vagy azok használatára (pl.: beépített súgó) hívjuk fel a tanulók figyelmét. Ez nemcsak összefoglaló, gyakorló feladatok során alkalmazható, hanem akár a kereséssel kapcsolatos új ismeretek elsajátítási folyamatában is.

Gyakran halljuk, hogy a tanulók tudnak internetezni, tudnak információt keresni. Könyvtárosként természetesen tudjuk, hogy ez az esetek többségében felszínes tudás. De arra mindenképpen érdemes építeni, hogy a tanulók már tudnak, tudni vélnek sok mindent ezzel a témával kapcsolatban. Így fontos feladat az információkeresés tanítása során a meglévő és az új tudás tudatosítása, rendszerezése. Ezt segítik az olyan (rész)feladatok, melyekben a munka során a tanulóknak nemcsak a kérdésekre adott válaszokat kell leírniuk, megfogalmazniuk, hanem a keresés módjával, folyamatával kapcsolatban is kell feljegyzéseket tenniük (6., 10.), vagy direktebben összehasonlítást kell tenniük, érveket kell megfogalmazniuk (7., 11.).

A fenti tudatosításnak is része, de erre irányuló külön feladat nélkül is fontos ezen a területen is a tanulói önreflexió. Ezt megtehetjük folyamatba ágyazottan egy TTM táblázattal (11.), de tehetünk fel ezt célzó kérdéseket is: „Megfelelően alkalmaztátok-e a tudás kulcsait a problémamegoldás során?" (8.) „A keresés során mit tapasztaltatok?" (9.,) „Változott-e az információkereséshez való viszonyotok? Ha igen, mire figyelnétek ezentúl jobban az információkeresés kapcsán?" (11.)

2.3. Etikus forráshasználat

A 2014-es pályázati kiírás címe: *Így tanítom az etikus forráshasználatot*. A kiírás a témát így értelmezte: „A téma sokféle megközelítésből elfogadható. Például: átfogóan, vagy valamely forrástípust, dokumentumtípust kiemelve, vagy az etikai problémákat kiemelve, a nézetformálásra összpontosítva, direkten vagy indirekten. A foglalkozás lehet könyvtártárhasználati vagy könyvtárhasználatra épülő szakóra keretében megvalósuló is."[31] Vagyis már a címből is látható, hogy a legújabb kerettantervek szerinti „bibliográfiai hivatkozás, forrásfelhasználás" tematikai egységhez kapcsolódó óravázlatokat vártunk és kaptunk a kollégáktól. Ezen belül kiemeltük az etikus vonatkozást.

Már az információkeresés témakörnél is említettük, hogy inkább csak elméletben elválasztható a forráskiválasztás a forráshasználattól. Így ebben a fejezetben áttekintjük az információkeresés pályaműveinek vonatkozó elemeit is.

2.3.1. A tananyagrész a tantervekben, a tananyag felépítése

Az etikus szó a pályázati kiírásban már azt is hangsúlyozza, hogy a forrásfelhasználás témakör nem foglalja magában a források használatának minden aspketusát. Az információs műveltségnek, az információs problémamegoldásnak, a szellemi munka technikájának természetesen részei az információk közéléséhez tartozó témakörök is mint például az információk rendezése, azok összehasonlítása, kritikája és az alkotás folyamata is. A forrásfelhasználás sem hagyható ki az előbbi sorból. A szűkebben vett könyvtárhasználati tananyagnak ez utóbbi a része.

A forrásfelhasználás témaköre három részterületre bontható: 1. A normákkal kapcsolatos ismeretek és nevelési célok, melyek a másik két rész miértjeire is megadják a válaszok kiindulópontjait. Ide tartoznak a legújabb tanterveinkben oly hangsúlyos etikai és szerzői jogi témák. Emellett viszont különösen továbbtanulásra felkészítendő tanulók estén érdemes a tudományosság, a hitelesség elvárásairól is szót ejteni.

A másik két témakör már elsősorban technikai jellegű ismereteket és azok alkalmazását foglalja magában: 2. A bibliográfiai azonosító adatok és az egyes művek azonosítása. 3. A forrásjegyzék, felhasznált irodalom jegyzékének összeállítása.

[31] Így tanítom az etikus forráshasználatot – Pályázat könyvtárostanároknak, Bp., KTE, 2014.10.20., URL: http://www.ktep.hu/forrashasznalatpalyazat Utolsó letöltés: 2016.03.06.

1-2. évf. m	3-4. évf. m	5-6. évf.
		– (*A források és saját gondolatok megkülönböztetése.)* Saját és mások gondolatainak elkülönítése. – *A forrásmegjelölés etikai vonatkozásainak megértése.*
– Az olvasásra vonatkozó szókincs, pl. szerző, író, olvasó, cím. – Olvasmányok szerzőjének megnevezése. – A könyvek jellemző adatainak megfigyelése (író, cím, kiadó)	– megnevezi olvasmányai szerzőjét	– A felhasznált források önálló azonosítása a dokumentumok főbb adatainak (szerző, cím, hely, kiadó, év) megnevezésével. – *Az információforrások megkülönböztetése a saját dokumentumban.*
		– *(A forrásmegjelölés alapjainak alkalmazása.)* – A felhasznált információforrások feltüntetése a saját dokumentumban.

10. ábra A forrásfelhasználás, bibliográfiai hivatkozás témakör kerettantervi követelményei[32]

A tananyag felépítésében megfigyelhetjük, hogy az évek előrehaladtával növekszik a dokumentumtípusok köre és az azonosításhoz szükséges adatok mennyisége, a tevékenység összetettsége.

A tantervi előírások interneten elérhető forrásokra való hivatkozásának problémáiról és azok válaszairól egy önálló tanulmányban bővebben olvashatunk.[33] Ennek egyik következtetése, hogy bár az interneten megjelent források hivatkozását a tantervek csak 9-10. évfolyamon nevesítik, a tanulók és tanárok internethasználati szokásai igényelhetik ennek a témának a korábbi oktatását.

[32] Dömsödy Andrea: Segédlet a kerettantervek alapján elkészítendő könyvtár-pedagógiai programokhoz In: Dán Krisztina – Fehér Miklós (szerk.): Korszerű könyvtár, Finanszírozás – gyarapítás – menedzsment, Bp., Raabe, B 5.16, 2013, 21-22. p. kiegészített, átstrukturált változata

[33] Dömsödy Andrea: Az interneten elérhető forrásokra való hivatkozás tanítása, Tantervek, tankönyvek, sablonok, módszertani ötletek In: Dán Krisztina – Fehér Miklós (szerk.): Korszerű könyvtár, Finanszírozás – gyarapítás – menedzsment, Bp., Raabe Klett, 2014. B 5.17, 30 p.

7-8. évf.	9-12. évf.
– *Az információforrások etikus felhasználásának megismerése.* – Idézés jelölése. A szerzői jogi vonatkozások megértése. (m) az idézés pontos jelölése. – Szerzői jogi alapfogalmak. – (erkölcstan) Honnan lehet tudni, hogy mit véd a szerzői jog és mit nem?	– *A források alkotó felhasználása az etikai normák követésével.(A kritikus forráshasználat követelményei. Az információk közlési célnak megfelelő alakítása, a manipuláció felismerése.)* – (m) Mind a magyar nyelv, mind az irodalomtanítás feladata az információ-felhasználás normáinak (pl. a források megjelölését, idézést) közvetítése. – (m) Az anyaggyűjtés módjai írott és nem írott források felhasználásával, az idézés szabályai. […]az információknak a feladatnak megfelelő alkotó és etikus felhasználása. – *Szerzői joggal kapcsolatos alapfogalmak* megismerése. – (műv. – mozgókép.): nyilvánosság – demokrácia – szerzői jog
– *(A bibliográfia hivatkozástechnikájának alkalmazása a leggyakrabban használt dokumentumtípusok esetén.)* – Bibliográfiai hivatkozás önálló készítése. – Idézés jelölése.	– Bibliográfiai hivatkozás önálló készítése folyóiratcikkekről. – Az interneten megjelent források hivatkozási technikájának megismerése, segítséggel való alkalmazása.
– Forrásjegyzék összeállítása. – (m) Forrásjegyzék önálló elkészítése.	– *Hivatkozásjegyzék, irodalomjegyzék készítése.* – (m) Pontos forrásmegjelölés.

2.3.2. A tananyag fogalmi struktúrája

Az előző két témakör táblázataihoz hasonlóan itt is a tantervi táblázat tematikai felosztását követve gyűjtöttük össze a fogalmakat.

„Az informatika tantárgyon belüli fogalomhasználatból adódhatnak megértési problémák is. A könyvtártudomány és a számítástechnika, informatika több ponton használja ugyanazt a kifejezést más fogalmakra. Erre a legalapvetőbb kifejezés, a könyvtár (mappa) a legjobb példa, de jelen témánk alapfogalma a hivatkozás (link) is ezek közé tartozik. Ezekre, ezek jelentésére a könyvtárhasználat tanítása, az adott könyvtári kifejezés, fogalom bevezetésekor figyelmet kell fordítani. A bibliográfiai hivatkozás témakörön belül ilyen fogalom még a cím (főcím – internetcím, URL) és a forrás (felhasznált információforrás – forrásfájl).”[34] A sor folytatható a könyvtárhasználaton belül például a bibliográfia, rejtett bibliográfia, irodalomjegyzék, felhasznált irodalom fogalmi sokszöggel is.

[34] Dömsödy i.m., 21. p.

	forrásfelhasználás			
	bibliográfiai adat	**hivatkozás, forrásjelölés módja**	**etikai, jogi normák**	**kapcsolódó fogalmak**
1-2.	azonosító adatok (k) **szerző** (K), **író** (K) **cím** (K) **kiadó** (K)			
3-4.				
5-6.	szerző, cím, **hely,** kiadó, **év** (K) **webcím** (K) **letöltés ideje**	forrásjelölés (K)	**etikus forrásjelölés** (K)	címlap
7-8.	webcím (K), URL	hivatkozás (K) / **bibliográfiai hivatkozás** (K) **forrásjegyzék** (K) felhasznált irodalomjegyzék (K), **idézés** (K) szó szerinti idézés	**szerzői jog** (K) etikus forráshasználat (K), **forrás hitelessége** (K) **információs érték** (K) **információ megbízhatósága** (K)	**alkotó,** szerző: író, szerkesztő, illusztrátor **rendezettség** betűrend **lábjegyzet**
9-12.	folyóiratcím, év, évfolyam, szám (k) internetcím, URL, utolsó módosítás, utolsó letöltés (k) év nélkül	bibliográfiai hivatkozás (K) hivatkozásjegyzék szó szerinti idézés **tartalmi idézés**	szerzői jog (K) etikus forráshasználat (K) **plágium** (K) hitelesség (K) **forráskritika** (K) szabad felhasználás (K) idézés (K) hivatkozási stílus	**impresszum, kolofon** **bennfoglaló mű** **közkincs** (K) bibliográfia írói álnév,

11. ábra A forrásfelhasználás témakör fogalmi struktúrája

2.3.3. A tananyagrész módszertani sajátosságai, ötletek

Az információkeresés nehezen elválasztható a gyakorlatban a forráshasználattól, hiszen a használat a keresési találatok értékelésénél, kiválasztásánál kezdődik és nem elválasztható a források azonosító adataitól sem. Így az információkereséssel kapcsolatos foglalkozástervek is többféle idevágó tartalmat, ötletet nyújtanak.

A már említett internetes források hivatkozásáról szóló tanulmány többféle módszertani ötletet gyűjt össze, tartalmi iránymutatást ad nemcsak a webes források, hanem a hivatkozás tanításával kapcsolatban általában alkalmazhatóakat is. Az egyik ilyen javaslat, hogy adjunk a tanulók kezébe segédletet, hiszen a hivatkozási stílusra nincs egységes formájú szabvány az azonosíthatóság, egyértelműség, következetesség az elvárás. A tanulóktól sem azt várjuk el, hogy ezeket a sablonokat fejből felmondják, hanem azt, hogy tudják, hogy az egyes forrástípusokat milyen adatokkal kell azonosítani, találják meg ezeket az adatokat és egy megadott

sablon alapján ezt rögzíteni is tudják. Egy ilyen sablon készült a KTE egyik szakmai napján,[35] de jelen kötetben is több óravázlat dolgozik hivatkozási segédlettel (6., 7., 10.).

A hivatkozás tanításának egyik alapja, hogy arra törekszünk, hogy a tanulók megértsék és elfogadják a szellemi munkát/terméket, mint értéket, mint tulajdont, és ehhez kapcsolódóan a hivatkozás elemi fontosságát. Ennek eléréséhez alkalmazhatunk szituációs játékokat (14.), idézet-, véleményértelmezés (11.), esetleírásokat (13.), fogalommagyarázatokat (13.), kampányfilmeket (13.), példaelemzést (12.) vagy akár egy iskolaszintű projektet, mint a *Tiszteld a szerzőt, az alkotót!* (12.).

Bármelyik módszert is alkalmazzuk, szem előtt kell tartanunk, hogy mint a nevelési folyamatokban általában, meghatározó a példa, a hiteles minta. A könyvtárostanár, az összes pedagógus, a tankönyv mintája, csak hogy az iskolán belül maradjunk. Vagyis ügyeljünk arra, hogy minden kiadott anyagunkon, webes felületeinken megjelenített írásunkon legyen szakszerű forrásjelölés, minden kiadott feladatunkban legyen elvárás a források megadása (6-10.). A hiteles példaadás egy módszere, ha az iskola az etikus forráshasználat szabályait rögzíti egy dokumentumban, melyet a tantestület minden tagja egységesen elvár diákjaitól. Ennek bevezetésére, megerősítésére akár iskolaszintű projekt is szervezhető (12.).

3. Helyi tervezés azaz hogyan lesz a Könyvtár-pedagógiai programból könyvtárhasználati tanmenet / gyakorlat?

A könyvtárpedagógiai program elkészítése szakmai kihívás a könyvtárostanár számára, hogyan tudja a NAT, a kerettantervek, az iskolai nevelési program és a helyi tanterv figyelembe vételével meghatározni az iskolai könyvtár adott intézményben betöltött pedagógiai szerepét, feladatait. Ennél nehezebb már csak mindennek megvalósítása, a gyakorlatba ültetés feladata lehet. E feladatok közül is kiemelkedik a könyvtárhasználati órák rendszerének kialakítása, iskolai gyakorlattá alakítása.

A leggyakoribb ezzel kapcsolatos problémakörök: az óraszámok, a tananyagtartalom és az órák gyakorlati szervezése.

A KPP elkészítése során már beépíthetőek olyan „biztosítékok", amelyek a könyvtárhasználat tanításának gyakorlattá válást segíthetik. Az egyik ilyen, az intézményi belső együttműködés fejlesztése – azaz már a könyvtárhasználati helyi tanterv kialakításába bevonjuk az intézmény vezetőségét, a tantestületet, a munkaközösségeket illetve azok képviselőit (munkaközösség-vezetők, munkaközösségi delegáltak). Elengedhetetlen a befogadó tárgyak munkaközösségeivel (leggyakrabban: magyar nyelv és irodalom, informatika, osztályfőnöki), szaktanáraival való együttműködés, a kollegák szakmai megnyerése. A közös munka során, a kapcsolódási

[35] Dömsödy Andrea – Rónyai Tünde (összeáll.): Segédlet a források pontos megjelöléséhez, a bibliográfiai hivatkozáshoz, Bp., KTE, 2015.04.12., URL: http://www.ktep.hu/sites/default/files/hivatkozas_segedlet.pdf Utolsó letöltés: 2016.03.06.

pontok mentén hatékonyabban megbeszélhető a legérzékenyebb kérdés, az óraszámok kérdése is. Az együttműködés lehetővé teszi, hogy megismertessük a kollegákkal a könyvtárhasználat tematikáját, rávilágítsunk arra, hogy az intézmény tanítási-tanulási folyamatában az információs műveltség tantárgyközi feladatában hogyan tudjuk a saját szakterületünk feladatait közös nevezőre hozni. Fontos, hogy bemutassuk, mit is értünk a XXI. században könyvtárhasználaton, hogyan fejlesztjük a diákok információkeresési képességét, a nyomtatott és online források kritikus és etikus használatát. Azaz formáljuk, alakítsuk kollegáink könyvtári, könyvtárpedagógia iránti attitűdjét is, mivel még közöttük is él az a sztereotípia, hogy a könyvtár = papíralapú információhordozók gyűjteménye.

Az együttműködés egy másik oldala, hogy közben részletesebben megismerhetjük a kollégák könyvtárképét, az általuk tanított tananyagot (már ami a könyvtárhasználathoz kapcsolódik) a tanulóknak adott feladatokat, az azzal kapcsolatos céljaikat és az iskolai könyvtárral, könyvtárostanárral kapcsolatos igényeiket. Az együttműködés egyik alapja a segítő szándék. Miben segíthetek? Miben segíthet a könyvtár?

Csak ilyen pozitív pedagógiai légkörben lehet eredményes az a törekvésünk, hogy növelni tudjuk a kerettanterv által az alapozó, 1. szakasz számára biztosított minimális óraszámokat a könyvtárhasználati ismeretek tanítására, gyakorlására. S ilyen együttmunkálkodás során tudjuk a kereszttantervi célokat, a szaktárgyi könyvtárhasználatra épülő órák rendszerét is konszenzussal kialakítani – amely lehetővé teszi, hogy a könyvtárhasználat alapozó szakaszában elsajátított ismeretek készséggé váljanak, beépüljenek diákjaink tudásába.

3.1. Tanmenet, tananyag

A könyvtárhasználati helyi tanterv készítése során a tananyagtartalom meghatározásában iránymutató a NAT és meghatározó az adott iskolatípus által alkalmazott kerettanterv(ek), az intézményi tantervek. Középiskolák esetében pedig az érettségi tartalma is szélesíti a számba veendő ismeretek, fejlesztési területek körét. Valamennyi dokumentum meghatároz fejlesztési célokat, tartalmi témaköröket, kulcsfogalmakat két-két évfolyamos szakaszokra. Azonban nem elkerülhető, hogy a könyvtárostanár végiggondolja, hogy a könyvtárhasználat tanítása során mely fogalmakat, mely évfolyamokon, milyen tartalommal tanít, hogyan építi egymásra a tananyag spirálisan építkező köreit az intézményében négy, hat, nyolc vagy tizenkét évfolyamon keresztül, hogyan építi rendszerré az információszerzéssel, feldolgozással kapcsolatos ismereteket.

A „klasszikus” tantárgyak esetében ez már a felsőfokú tanulmányok során a tantárgypedagógia tanulása közben egyértelművé válik, azonban az olyan ifjú terület, mint a könyvtárhasználati ismeretek esetében ez kevésbé nyilvánvaló. Az 1996-ban született Nemzeti Alaptanterv könyvtárhasználati tananyagtartalmához

készült fogalomgyűjtemény[36] fogalmi háló,[37] amely nagyban segítette a gyakorló könyvtárostanárok munkáját. Az elmúlt húsz év tantervi és könyvtárszakmai változásai, az új igények megjelenése okán ez már kevésbé használható. Azaz a napjainkban használt kerettantervekhez nem rendelkezünk olyan, szakmai konszenzussal létrehozott, a gyakorlatban használható segédlettel, amely egyértelművé tenné a gyakorló könyvtárostanár számára, hogy mely évfolyamokon, milyen tartalommal érdemes / elvárt az egyes tananyagelemeket tanítani. Egy ilyen, a pedagógiai szakaszokra meghatározható, a kötet által érintett könyvtárhasználati témakörökre vonatkozó fogalomgyűjteményre tettünk kísérletet az előző lapokon.

Fontos feladat a könyvtárhasználati tanterv elkészítését követően – amikor megtörtént a tananyag évfolyamokra bontása, a könyvtárhasználati alapismeretek óraszámának meghatározása –, hogy a könyvtárostanár végiggondolja, hogyan építi egymásra pedagógiai szakaszról-szakaszra, évfolyamról-évfolyamra, óráról-órára a tanterv egyes témaköreit, azok fogalmait. Ennek hatékony eszköze lehet egy olyan könyvtárhasználati tanmenet, amely nem csak egy-egy évfolyam néhány óráját tartalmazza, hanem az iskola teljes képzési szakaszát lefedi. Ebben rögzíteni tudjuk az egyes órák témáihoz kapcsolva milyen tartalmakat, fogalmakat tanítunk s ez arra is lehetőséget ad, hogy áttekintsük, végiggondoljuk, összevessük a tantervvel:

- minden ismeretelem fejlesztése megtörténik-e a teljes pedagógiai folyamatban,
- egymásra épülnek-e az egyes témakörök különböző évfolyamokon tanítandó tartalmai,
- fokozatos (spirális) építkezés történik-e,
- fokozatosság érvényesül-e az egyes témakörök tartalmaiban.

Egy ilyen rendszerezésnek több szempontból is haszna van: mi magunk is rendszerbe szervezve láthatjuk a tananyagot és tudatosabban tervezhetjük a témakörök óráit, egyszerűbbé válhat az előzetes ismeretek végiggondolása. Másrészt segít abban, hogy a kereszttanterv kialakításánál világosan lássuk, melyek azok az ismeretelemek, amelyek további gyakoroltatására szükség lehet a könyvtárhasználati szakórákon. (pl.: 5. évfolyam: könyvtárhasználati óra – segédkönyvek formai, tartalmi jegyei, szakóra – információkeresés lexikon, szótárhasználat szaktárgyi gyakoroltatására tehetünk javaslatot s egészíthetjük ki a hivatkozást a szerkesztő, főszerkesztő fogalmával.)

---

[36] Haralyi – Kovácsné – Tóth i.m.

[37] Haralyi Ervinné: A könyvtárhasználat tananyagának fogalomszerkezete In: Dán Krisztina (szerk.) : Bevezetés a könyvtárhasználat tanításába. Bp.: FPI, 2001. 57-71. p.; Dán Krisztina – Haralyi Ervinné: Könyvtárhasználat In: Szebenyi Péter (szerk.): Tájékoztatók a NAT műveltségterületeiről, Informatika. Bp., Korona, é.n. 57-63. p.

3.2. Az órák tervezése, szervezése

A könyvtárhasználati tanmenetben szereplő órák gyakorlati tervezésénél többféle gyakorlat is követhető. A tanév eleji egyeztetés a befogadó tárgyak tanáraival elengedhetetlen ahhoz, hogy eredményes megoldás szülessen s ne ad hoc kerüljön sor az egyes csoportok esetében tanmenet megvalósítására. Fontos, hogy kerüljön rögzítésre az egyes évfolyamok, csoportok könyvtárhasználati óráinak havi ütemezése az iskolai könyvtár éves munkatervében. Hosszabb időtávon akár gyakorlattá is válhat, hogy adott évfolyam könyvtárhasználati óráira adott hónapokban, egymást követően kerül sor (pl.: 5. évfolyam – október, 6.évfolyam – november stb.) ez mind a könyvtár tervezőmunkájának fix pontja lehet, mind a szaktárgyi tervezést is segítheti.

A KPP bevezetését, megvalósítását hatékonyan tudja támogatni – tudásmenedzsment eszközként – egy munkaközösségek közötti munkacsoport, egy könyvtári / könyvtárpedagógiai munkacsoport intézményi működése, amelybe a munkaközösségek által delegált kollegák vesznek részt. Itt közelebb tudjuk hozni a kollegákhoz a könyvtárpedagógia módszertanát, megismertethetjük a könyvtárhasználati tananyagtartalmakat, megoszthatjuk egymással tapasztalatainkat a könyvtárhasználati szakórák tervezésének, szervezésének köréből. Az így a könyvtárpedagógiának megnyert kollegák már továbbviszik – egyrészt saját gyakorlatukba, másrészt a saját munkaközösségükbe a saját élményű tapasztalataikat és szemléletüket.

Felhasznált irodalom

110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet A Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról. In: Magyar Közlöny, 2012. 66. sz., 10635-10847. p. URL: http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK12066.pdf Utolsó letöltés: 2016.03.06.

20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról

363/2012. (XII. 17.) Korm. rendelet az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról

51/2012. (XII. 21.) EMMI rendelet a kerettantervek kiadásának és jóváhagyásának rendjéről. In: Magyar Közlöny, 2012. 177. sz., 29870-36480. p. URL: http://www.kozlonyok.hu/nkonline/MKPDF/hiteles/MK12177.pdf és http://www.magyarkozlony.hu/hivatalos-lapok/3b1be709e985a66a4158c59f75455f38cd61c95a/dokumentumok Utolsó letöltés: 2016.03.06.

59/2013. (VIII. 9.) EMMI rendelet a Kollégiumi nevelés országos alapprogramjának kiadásáról

Bárdossy Ildikó és mtsi.: A kritikai gondolkodás fejlesztése. Az interaktív és reflektív tanulás lehetőségei. Pécs – Bp., PTE, 2002, URL: http://pedtamop412b.pte.hu/files/tiny_mce/File/KG1.pdf Utolsó letöltés: 2016.02.02.

Bogyó Katalin, Cs.: Rövid módszertani összefoglaló. In: Barátné Hajdu Ágnes – Cs.

Bogyó Katalin – Eigner Judit (szerk.): Könyvtárhasználati óravázlatok. (Kis KTE könyvek, 7.), Bp., KTE, 2013., 11-33. p.
Dán Krisztina – Haraly Ervinné: Könyvtárhasználat. In: Szebenyi Péter (szerk.): Tájékoztatók a NAT műveltségterületeiről, Informatika. Bp., Korona, é.n. 57-63. p.
Dán Krisztina – Haralyi Ervinné: A könyvtárhasználat helye és szerepe a tantervekben és az oktatásban In: Dán Krisztina (szerk.): Bevezetés a könyvtárhasználat tanításába. Módszertani segédanyag óraleírásokkal. Bp., FPI, 2001, 12-32. p.
Dán Krisztina – Haralyi Ervinné: Könyvtárhasználati ismeretek a kerettantervekben. In: Kerettantervi segédlet a környezeti neveléshez, a könyvtárhasználathoz és az egészségneveléshez. Bp., OM, 2001. 95-136. p.
Dömsödy Andrea – Rónyai Tünde (összeáll.): Segédlet a források pontos megjelöléséhez, a bibliográfiai hivatkozáshoz. Bp., KTE, 2015.04.12., URL: http://www.ktep.hu/sites/default/files/hivatkozas_segedlet.pdf Utolsó letöltés: 2016.03.06.
Dömsödy Andrea: Az interneten elérhető forrásokra való hivatkozás tanítása, Tantervek, tankönyvek, sablonok, módszertani ötletek In: Dán Krisztina – Fehér Miklós (szerk.): Korszerű könyvtár, Finanszírozás – gyarapítás – menedzsment, Bp., Raabe Klett, 2014, B 5.17, 30 p.
Dömsödy Andrea: Az interneten elérhető forrásokra való hivatkozás témaköre az informatika-tankönyvekben In: Könyv és Nevelés, 2015. 1. sz., 90-115. p.; URL: http://olvasas.opkm.hu/portal/felso_menusor/konyv_es_neveles/az_interneten_elerheto_forrasokra_valo_hivatkozas_temakore_az_informatikatankonyvekben Utolsó letöltés: 2015.06.19.
Dömsödy Andrea: Könyvtárhasználat a NAT4-ben In: Dán Krisztina – Fehér Miklós (szerk.): Korszerű könyvtár, Finanszírozás – gyarapítás – menedzsment, Bp., Raabe, 2012, Z2.5, 18 p.
Dömsödy Andrea: Könyvtár-pedagógia, Bp., KTE – Flaccus, 2003.
Dömsödy Andrea: Olvasásfejlesztés a pedagógia alapszakos képzésben In: Nagy Attila – Imre Angéla – Köntös Nelli (szerk.): Az olvasás össztantárgyi feladat. Szombathely, Savaria University Press, 2011, 267-278. p., URL: http://mek.oszk.hu/10600/10605/10605.pdf Utolsó letöltés: 2016.01.15.
Dömsödy Andrea: Segédlet a kerettantervek alapján elkészítendő könyvtár-pedagógiai programokhoz In: Dán Krisztina – Fehér Miklós (szerk.): Korszerű könyvtár, Finanszírozás – gyarapítás – menedzsment, Bp., Raabe, 2013, B 5.16, 35 p.
Haraly Ervinné – Kovácsné Garamszegi Marianna – Tóth Viktória: Fogalomgyűjtemény a könyvtárhasználat tanításához, tanulásához. In: Dán Krisztina (szerk.): Bevezetés a könyvtárhasználat tanításába. Módszertani segédanyag óraleírásokkal. Bp., FPI, 2001, 215-292. p.
Haralyi Ervinné: A könyvtárhasználat tananyagának fogalomszerkezete In: Dán Krisztina (szerk.) : Bevezetés a könyvtárhasználat tanításába. Módszertani segédanyag óraleírásokkal. Bp., FPI, 2001, 57-71. p.,
Így tanítom a könyvtári rendszer témakört – Pályázat könyvtárostanároknak, Bp.,

KTE, 2013.06.12., URL: http://www.ktep.hu/konyvtarirendszerpalyazat Utolsó letöltés: 2016.03.02.
Így tanítom az etikus forráshasználatot – Pályázat könyvtárostanároknak, Bp., KTE, 2014.10.20., URL: http://www.ktep.hu/forrashasznalatpalyazat Utolsó letöltés: 2016.03.06.
Így tanítom az információkeresést – pályázat könyvtárostanároknak, Bp., KTE, 2015.10.29., URL: http://www.ktep.hu/keresestanpalyazat Utolsó letöltés: 2016.03.06.
Kagan, Spencer: Kooperatív tanulás, 2. jav. kiad., Bp., Önkonet, 2004.
Nemzeti alaptanterv, Bp., MKM, 1995.
Nemzeti alaptanterv 2003, Bp., OM, 2004.

B) Ötletek, feladatok

Dömsödy Andrea

Ebben a fejezetben a teljesség és a rendszerezés igénye nélkül megosztunk néhány olyan gondolatot, ötletet, módszertani megfontolást, mely tovább segítheti a forrásalapú tanórák tervezését.

Feladatlapok tartalma, formája

A feladatlapok, feladatleírások, vagy Orosz Sándor szerint inkább munkalapok[38] több helyzetben és több oknál fogva segítik a tanulók hatékony munkavégzését és a pedagógus munkáját is. A következőkben itt nem a mérőeszközként, dolgozatként használt feladatlapokról lesz szó, hanem a munkáltató foglalkozások egy segédeszközéről.

Azáltal, hogy le kell írni az instrukciókat, a pedagógust rászorítják arra, hogy tudatosabban gondolja át a feladat lépéseit, szempontjait. Leírva jobban látszódnak a hiányok, aránytalanságok. Azt is látnunk kell viszont, hogy az előre leírt feladatok az órai helyzetekhez való rugalmas alkalmazkodást nehezítik. Ez utóbbi esetekre úgy tudunk felkészülni, hogy a feladatot úgy strukturáljuk, tördeljük, hogy utána szóbeli instrukcióval tudjuk a ténylegesen elvégzendő feladatot kiadni. (Pl.: Az óra elején felvetett kérdésetekre reagálva a 2. kérdést még egészítsük ki azzal …; A fennmaradó idő miatt most kötelezően az 1-2. és az 5. részfeladatot oldjátok meg, és különösen figyeljetek a b) szempontra!)

A pontos instrukciókat tartalmazó feladatlap

- támogatja, hogy a tanulók a saját tempójukban haladjanak,
- biztosítja, hogy minden tanulónál, csoportnál meglegyenek a feladat sikeres teljesítéséhez szükséges információk, a munkazaj nem nyeli el azokat,
- rávezeti a tanulókat a szövegek értelmezésének fontosságára,
- biztosítja az önálló tanulás/munka feltételeit,
  - a munkaszervezésben a csoportoknak nagyobb önállóságot, felelősséget biztosíthat,
- több időt biztosít a pedagógusnak a munkavégzés során követni a tanulók munkáját.

[38] Orosz Sándor: A mérés eszközei In: Ágoston György – Nagy József – Orosz Sándor: Méréses módszerek a pedagógiában, Bp., Tankönyvkiadó, 1971., 115. p.

A feladatlap lehetséges, ajánlott részei, melyek többsége megfelel a minimálisan szóban elmondandó instrukcióknak:

- megszólítás,
- a feladat célja,
- az elvégzendő feladat, a megválaszolandó kérdés,
  - elemeire bontva, tördelve, számozva,
- elvárt szempontok:
  - tartalom (pl.: térj ki a az etikai szempontokra is),
  - forma (pl.: írd le, szerkeszd szakszerűen, oszd meg)
  - munkavégzés (pl.: először egyénileg olvassátok el; az íródeák rögzítse)
- szükséges segédletek, háttérinformációk
  - tartalom (pl.: Ezt tanultuk a logikai operátorokról, alkalmazd!),
  - forma (pl.: A szerkesztés során ezekre figyelj!),
  - munkavégzés (pl.: Ezeket a koop. szerepeket osszátok el!),
- sikerkritériumok és/vagy az értékelés szempontjai,
- a feladat sorsa, következménye (pl.: jegyet kaptok rá; ez lesz a házi feladat alapja, utána 2 percben be ki kell emelnetek a lényegét),
- a feladatlap ötleteinek, szövegeinek, képeinek forrásai,
- dátum,
- aláírás.

A fenti lista már konkrét tartalom nélkül is igen hosszú, így tördeléssel kell segíteni annak minél gyorsabb átlátását. Ennek egy módja lehet, hogy bizonyos részeket más lapon, kártyán adunk ki. Ezek egy része akár újrahasznosítható (tartósabb kivitelű vagy a tanulók füzetébe beragasztott, az iskolai könyvtár honlapjáról mindig elérhető) is lehet, hiszen a segédletek közül sok általános, így minden órán alkalmazható (pl.: hivatkozási sablonok, könyvtár alaprajza, az előadás felépítése, a kooperatív szerepkártyák).

Mindezek mellett a könyvtárhasználati feladatlapoknál különösen kell ügyelni arra, hogy formailag is mintaszerű, példaértékű legyen a könyvtárostanár kezéből kiadott munka. Vagyis például a helyesírás betartása mellett egyrészt jól strukturált, jól felépített legyen, másrészt etikus legyen és az etikus felhasználást is lehetővé tegye. Etikus legyen abban az értelemben, hogy a felhasznált forrásait szakszerűen tüntesse fel. Legyen az szövegrészlet, kép vagy feladatötlet. Az etikus felhasználás biztosításának egyik feltétele pedig, hogy szerepeljen rajta szerző és dátum.

Amennyiben a feladat során forrás alapján kell megoldani valamit, mindig kérjük a felhasznált forrást feltüntetni.

Ha feladataink kérdés-válasz jellegűek, akkor kérdésfeltevéseknél sok szempontra érdemes ügyelni. El kell dönteni mi a célunk. A megfelelő kérdéstípus kiválasztásához, változatos alkalmazásukhoz és a típushibák elkerüléséhez többféle szakirodalmat is segítségül hívhatunk.[39]

[39] Például: Bácsi János – Sejtes Györgyi: Didaktikai útmutató a szövegértési feladatlapok összeállításához.

Fontos hangsúlyt fektetni a szerkesztésre, tördelésre is.[40] Gósy Mária vizsgálata szerint a tipográfia eszközeivel nagymértékben lehet növelni a tanulók szövegértését. A dőlt és a kis betűméret rontja a szövegértést.[41]

Online alkalmazások a könyvtárhasználat tanításában

Az internet egyre nagyobb teret kap a hétköznapok, a munka és a tudomány világában is. Az online információk, információforrások, tájékoztató eszközök jelentős változást hoztak a könyvtárak életében, így a könyvtárhasználati tananyagban is. Mindemellett tapasztaljuk, hogy a tanulók többségére motiválóan is hat. Részben ezekből is következik, hogy érdemes a könyvtárhasználat tanításának módszerei között is teret adni az internet nyújtotta lehetőségeknek. Eben a fejezetben ezek közül emelünk ki néhány példát.

A könyvtár az iskolában mindig is egy nem hagyományos tanulási környezetnek számított, hiszen a más térelrendezés és a kéznél lévő tankönyvön túli információforrások jelentős különbséget, plusz módszertani lehetőséget adnak a hagyományos tantermekhez képest. A számítógép, az internet könyvtári jelenléte tovább bővíti az információforrások körét. Mennyiségben, minőségben egyaránt. Az IKT lehetőségek viszont új módszertani lehetőségeket is nyújtanak, melyek ugyan egyre több tanteremben jelennek meg, de még mindig nem mindenhol elérhetőek.

Az IKT és az internet új lehetőségeket biztosít a pedagógus és a tanulók együttes munkájára akár térben és időben eltérő módokon is. Többféle módon és könnyebben megvalósítható a differenciálás, a visszacsatolás. Mindkettőnek fontos szerepe van a motiválásban is.[42]

A számítógépek, az internet oktatásban való alkalmazásával erősödik egy új módszer/megközelítés/elmélet/technika. „A kollaboratív módszer úgy próbálja biztosítani az egyéni tanulási lehetőséget, hogy közben csoportmunkában is dolgoznak a résztvevők."[43] Ezeknek a technikáknak az alkalmazásával egyszerre válik fontossá és láthatóvá az egyéni és a csoportos teljesítmény. A mögötte álló elméletek lényeges elemei közül itt most az aktív tanulást, társas tanulást,[44] az előzetes tudás fontosságát emeljük ki. A kooperatív és kollaboratív tanulás között a különbség

In: Anyanyelv-pedagógia, 2009. 4. sz., URL: http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=218 Utolsó letöltés: 2016.02.08.

40 Fercsik Erzsébet: Tanácsok a feladatlapok szerkesztéséhez a nem nyelvi kommunikáció szempontjából In: Magyartanítás 2001. 3. sz. 24-29. p.

41 Gósy Mária: A tipográfia hatása a gyerekek olvasásértésére In: Csengőszó, 1997. 5. sz., 6-8. p.

42 Papp-Danka Adrienn: Tanulás és tanulásmódszertan az információs társadalomban In: Ollé János és mtsi: Oktatásinformatikai módszerek, Tanítás és tanulás az információs táradalomban, Bp., Eötvös, 2013, 57-76. p.

43 Habók Anita: Kollaboratív tanulás és fogalmi térképzés. In: Iskolakultúra, 2012. 9. sz., 91. p., URL: http://www.iskolakultura.hu/ikultura-folyoirat/documents/2012/2012-9.pdf#page=91 Utolsó letöltés: 2016.03.07.

44 A társak tanulásban betöltött szerepéről, a szociokonstruktivista tanuláselméleti megközelítésről összefoglalóan: Rapos Nóra és mtsi: Az adaptív-elfogadó iskola koncepciója, Bp., OFI, 2011., 90-102. p.

nem teljesen tisztázott még a szakirodalomban. Többek között abban áll, hogy a kollaboratív tanulásszervezésnek központi része a számítógép, továbbá a tanulás tervezésében, szervezésében nagyobb szerepe van magának a tanulónak. Az alkalmazott módszerek, technikák kevésbé határolják be a diákok interakcióit, döntéseit, szerepeit.[45]

Az online munkára egyre többféle alkalmazás áll rendelkezésünkre akár ingyenesen is az interneten. Ezek többségéből találhatunk olyat is, mely a kollaborációt is biztosítja. Egy szűkebb kör pedig ezt akár tanulói regisztráció nélkül is lehetővé teszi. A teljesség igénye nélkül néhányféle alkalmazás: irodai szoftverek (szövegszerkesztő, táblázatkezelő, prezentációkészítő), diagramrajzoló, gondolattérképszerkesztő, feladatlap-készítő, címkefelhő-generáló, rejtvényszerkesztő.

A tartalmi célunknak megfelelő programtípus kiválasztása után döntenünk kell arról, mely konkrét alkalmazással valósítjuk meg a célunkat. Ennek szempontjai: ár, szükséges jogosultsági szintek, regisztráció szükségessége, beépített funkciók mennyisége, felület egyszerűsége, nyelve.

A tanulói regisztráció biztosítja számunkra a munka egyéni szintű követését, de nem rendszeresen használt alkalmazások esetén az órán való regisztrációra nem biztos, hogy érdemes időt szánnunk, így célszerű regisztrációt nem igénylő változatokat keresni.

A következő alfejezetekben néhány alkalmazástípussal kapcsolatban összefoglaljuk tapasztalatainkat.

Dokumentumok megosztása

Az elterjedt irodai szoftverek (szövegszerkesztő, táblázatkezelő, prezentációkészítő) tekintetében jelenleg a legelterjedtebbek a Google szolgáltatásai. Egy egyszerű szöveges fájl alkalmas arra is, hogy rövid idő alatt anonim vagy azonosított módon összegyűjtsük a tanulók ötleteit (A 11. óravázlat asszociációs köre is megvalósítható lenne így.). A rövid mondatok, szavak pedig egyszerre mindenki számára láthatóvá válnak, így megbeszélésük is kevésbé időigényes.

Például egyik óravázlatunkban (7.) a tanulóknak csoportmunkában egy vita érveit kell összegyűjteniük. Ez akár lefolytatható lenne online környezetben is. Egy az ott közölt feladatlaphoz hasonló táblázatot készítünk elő egy megosztott fájlban. A tanulókat ekkor arra kérjük, hogy az egyes álláspontot képviselők csak a saját oszlopukba írjanak. Minden érvet külön sorba rögzítsenek. A másik csapat pedig figyelje azokat és a sorban lévő saját cellájukban próbáljanak meg ellenérvet vagy ahhoz a témához kapcsolódó érvet megfogalmazni. Ezzel már az összehasonlításra, a rendszerezésre és a mások gondolatának értelmezésére, továbbgondolására is kértük a tanulókat. Ezt természetesen papíralapon is megvalósíthatjuk, az online környezet viszont több számítógép esetén biztosítja a több diák egyszerre való hozzáférését, másrészt a rugalmas átszerkesztést, újrastrukturálást.

[45] Habók i.m.

Az órán készíthetünk a tanulókkal közös jegyzetet, órai vázlatot is. Egy előre elkészített dokumentumban kijelölhetünk részeket egyes csoportoknak, tanulóknak, hogy töltsék meg a megadott szempontoknak megfelelően tartalommal. Ez készülhet akár diákra osztott prezentáció formájában is. A 2. és 9. óravázlat alapötlete könnyen átültethető ilyen formára.

Ezeket az alkalmazásokat használhatjuk tanórán kívüli feladatokhoz is. Ebben az esetben kihasználhatjuk azt is, hogy a közös munkához nem szükséges a térbeli és időbeli egybeesés. A dokumentum szerkesztése közben látjuk, ki van jelen munka közben velünk párhuzamosan, így valamilyen azonnali üzenetküldési móddal is kiegészíthető a munka. Közös házi feladatoknál vagy pedagógusok előkészítő együttműködő tevékenysége közben, nem kell fájlokat küldözgetni, verziókat követni. Időt takaríthatunk meg mind a szervezésben, mind a párhuzamos munkák kiküszöbölésével.

Online faliújság

Az online faliújságok vagy más megnevezéssel virtuális faliújságok, virtuális falak olyan webes alkalmazások által létrehozható egy oldalas felületek, melyekre többféle információtípus is „feltűzhető".

Mivel az elrendezésben, tartalomban semmilyen kötöttség nincsen, alkalmazásában csak a kreativitásunk szabhat határt. Különösen, hogy elsősorban nyitott kérdésekre, feladatokra alkalmas. Iskolai könyvtári környezetben is nagyon sokrétűen használható:

- faliújságként:
  - a valós iskolai könyvtári faliújság másaként,
  - osztályonkénti iskolai könyvtári faliújság,
  - pedagógus kollégáknak/munkaközösségeknek szóló,
- foglalkozáson:
  - ráhangolódás/reflexió:
    - › első gondolatok/vélemények begyűjtése,
    - › kérdések összegyűjtése,
  - kollaboratív munka,
  - előre feltett elemek rendezése,
  - kérdések megválaszolása.

A rendelkezésre álló alkalmazások többsége lehetővé teszi, hogy a **szövegek mellett** képeket, videókat, linkeket is feltegyünk a faliújságra. Így például a könyvtárakkal kapcsolatos véleményüket nemcsak szóban, hanem akár egy megosztott képpel is kifejezhetik.

A faliújság létrehozója többféle jogosultsági szintet állíthat be. Így az lehet csak megtekinthető, lehet olyan, amire bárki felírhat és lehet olyan, amit szerkeszteni is lehet. Mindezt pedig lehet regisztráció nélkül a link birtokában és lehet zárt csoportban konkrét felhasználókkal megosztva. Továbbá mindezt lehet privát

módban és böngészők által is keresett módban. Amennyiben másnak is adunk jogosultságot a szerkesztéshez beállíthatjuk, hogy a változásokról e-mail értesítőt küldjön, így szükség esetén moderálni, válaszolni is tudunk.

Ezen beállítási lehetőségek közül céljainknak megfelelően választhatunk. Az iskolai könyvtári faliújságot beállíthatjuk teljesen publikusra, de csak megtekinthetőre. Egy osztály könyvtári faliújságjához viszont adhatunk moderátori jogot az osztálykönyvtárosnak és szerkesztői jogot a link birtokosainak, vagyis az osztálynak. A foglalkozásokon való felhasználásának előnye, hogy nem kell regisztrálniuk a tanulóknak, így viszont névtelenek maradnak a bejegyzések. De több ilyen alkalmazásnak van regisztrált tanulókat is támogató változata, így akár személyes visszajelzést és értékelést is lehetővé tesz.

A foglalkozásokon való alkalmazásának alapvetően három formája van:

- pillanatnyi felhasználás,
- maradandó eredményű,
- feladatlap, előkészített anyaggal való interakció.

Egy online faliújság alkalmas arra, hogy az órát színesítse, érdekessé tegye, mindamellett időt takarítson meg. Tudjuk, hogy fontos a diákok előzetes könyvtárképe, tudjuk, hogy minden diák véleményére oda kellene figyelnünk, mégis az idő rövidsége miatt gyakran sajnáljuk az új anyagtól az időt, nem tudunk mindenkit meghallgatni. Egy ilyen faliújságra egyszerre párhuzamosan írhat minden diák/csoport. Az ilyen jellegű pillanatnyi helyzeteket szolgáló faliújságot nem érdemes minden feladatra külön létrehozni. Érdemes egyet létrehozni, aminek a nyitó kérdését egyszerűen át lehet aktuálisan írni. Ennek így lehet egy fix linkje, amit a tanulók már tudhatnak is vagy az iskolai könyvtár honlapjáról elérhető lehet.

A fenti egyedileg létrejövő faliújságok, ha szükséges a csoporttudat vagy a tartalma miatt, akkor különféle fájlformátumokban statikusan lementhetők. De egy-egy nagyobb, helyzettől függetlenül is hasznos tartalmat hordozó faliújságot önállóan is létrehozhatunk és megőrizhetünk vagy hosszabb időn át szerkeszthetünk.

Az online faliújságok interaktív feladatlapként is használhatóak. Kérdés-felelet jellegű feladatlapokhoz inkább más kollaboratív munkát lehetővé tevő szöveges felületeket ajánlunk, de elemek átrendezését, csoportosítását, kiegészítését igénylő feladatokat már érdemes ezen a felületen megoldatni. Például: Jellemezd a könyvtártípusokat! Melyhez előre felírunk állításokat, felteszünk képeket, de azt akár maguk is kiegészíthetik.[46]

Ezen kötet egyik óravázlatában (10.) részben feladatlapszerű, de osztályszintű összefoglalásra használja a felületet a kolléga. Minden csoportnak egy órán használt forrás hivatkozását kell felírnia. Ha minden csoporttól más dokumentumtípusú forrást kérünk, akkor mindenre van példa, ami megbeszélhető. Utána könnyen és látható módon elvégezhető a betűrendezés is. De melléjük tetethetjük/tehetjük a hivatkozási sablont is.

[46] Egy másik példa: http://padlet.com/domsody_andrea/infproblema

Mire használhatjuk az osztályonkénti iskolai könyvtári faliújságot? Belinkelhetjük rajta a központi faliújságunkat és egyéb elérhetőségeinket, az osztály egymásnak ajánlhat olvasmányokat, tanáraik is ajánlhatnak nekik olvasmányokat, itt oszthatjuk meg a könyvtári órákon készült fotókat, munkákat. Konkrétan a tanításhoz kapcsolódóan pedig segíthetjük a nem rendszeres órákkal rendelkező tárgyunk folyamatának követését, egyfajta naplóként is használhatjuk, ahol a tanulók látják, hogy miket tanultak az eddigi órákon, években, és mi vár rájuk, mik a házi feladatok … Ezekbe egy faliújságon nem érdemes hosszan belemenni, arra egy megosztott szöveges, vagy táblázatos dokumentum alkalmasabb. A faliújság formában inkább az aktualitásokra és a folyamat érzékeltetésére és a kapcsolódó dokumentumok elérhetőségére érdemes fókuszálni.

(Online) gondolattérképek

A fogalmi és gondolattérképeket egyre gyakrabban használják az oktatásban. Többféle segítséget nyerhetünk hozzá a szakirodalomból[47] és online felületekről is. Emellett a könyvtárhasználat tanításában való alkalmazásáról is olvashattunk már.[48] Ezen kötetben is több olyan foglalkozást közlünk, mely alkalmazza. Ezekben papíralapú alkalmazásukra kerül sor.

Alkalmazható az előzetes ismeretek előhívására (9.), megismerésére (1.), rendszerezésre (1.), a tanultak összefoglalására, a tanultak reflexiójára (9.), jegyzetelésre, vázlatkészítésre,[49] munkaszervezésre, ötletrohamra. Alkalmazható csoportban (1., 9.), frontálisan (10.) és egyénileg is. Készülhet valódi fogalmi térképként (1., 10.) és gondolattérképként is, melyen személyesebb információk és asszociációk is megjelenhetnek (9.). Készülhet instrukciók nélkül (9.), megkezdett továbbépítésével (10.) és előre megadott tartalmi szempontok szerint is (1.)

Több más módszerrel kombinálható. Például: szakértői mozaik, csoportforgó (1.).

A papíralapú kivitelezéssel szemben az online alkalmazás többféle plusz lehetőséget nyújt:

- könnyen átrendezhető, átszerkeszthető (áthelyezés, hangsúlyozás, kapcsolatok),
- könnyebb átlátható struktúrát összeállítani,
  - rajzolása közben,
  - a foglalkozás több fázisában,

[47] Például: Ollé János: Fogalomtérkép közös munkához. In: Bányai Sándor – Szivák Judit (szerk.): Módszerlesen, Kompetenciafejlesztő módszerek tanároknak, Bp., Raabe, 2010, B12.3., 8 p.; Habók Anita: A fogalmi térképek alkalmazásának lehetőségei kollaboratív tanulási környezetben In: Molnár Gyöngyvér – Korom Erzsébet (szerk.): Az iskolai sikerességet befolyásoló kognitív és affektív tényezők értékelése. Tanulmányok Csapó Benő tiszteletére. Bp., Nemzedékek Tudása Tankvk., 2013. 65-83. p.

[48] Bogyó Katalin, Cs.: Rövid módszertani összefoglaló. In: Barátné Hajdu Ágnes – Cs. Bogyó Katalin – Eigner Judit (szerk.): Könyvtárhasználati óravázlatok. (Kis KTE könyvek, 7.), Bp., KTE, 2013., 23-25. p.

[49] Bárdossy Ildikó és mtsi.: A kritikai gondolkodás fejlesztése. Az interaktív és reflektív tanulás lehetőségei. Pécs – Bp., PTE, 2002, 322-326., URL: http://pedtamop412b.pte.hu/files/tiny_mce/File/KG1.pdf Utolsó letöltés: 2016.02.02.

- összedolgozhatók,
- újrahasznosítható,
- megosztható, elmenthető, archiválható,
- többen is hozzáférnek, mindenki az olvasás irányából látja,
- olvasható,
- kiegészíthető (kép, videó, csatolt fájl, link),
- nincs terjedelmi korlát,
- fókuszálással is kivetíthető, mint egy prezentáció (alkalmazásfüggő opció).
- megjegyzéssel látható el,
- készítési folyamata visszajátszható (alkalmazásfüggő opció),
- pedagógus is tudja alakítani.

Hátránya: a vizuális elrendezés kreativitását megköti a kész formákkal, elrendezésekkel

Online feladatlapok

Kötetünk nem tartalmaz olyan példát, mely online feladatlapokat épít be a foglalkozás valamely pontján. A KTE 2015-ös Nyári Akadémiáján viszont egy műhelymunka keretében több kolléga vett részt három konkrét alkalmazás kipróbálásában.[50] Az ott elkészült munkák egy-egy konkrét könyvtár megismerését szolgálják, annak módszertani alkalmazási lehetőségeit járják körbe. A gyakorlat azt bizonyította, hogy elkészítésük és alkalmazásuk is könnyen megtanulható.

Előnye:

- látványos, interaktív,
- a számítógéphasználat a legtöbb diákot önmagában is motiválja,
- zárt kérdésekkel azonnali a visszajelzés,
- könnyen újrahasznosítható, megosztható.

Hátránya:

- eszköz kell hozzá,
- kevésbé gondolkodtató feladatokra, kérdésekre alkalmazható.

A színes képekkel könnyen szebbé, érdekesebbé tehető feladatsorokat alkalmazhatjuk az előzetes ismeretek felidézésére, az érdeklődés felkeltésére, a jó hangulat megteremtésére. Emellett könyvtárhasználati órákon alkalmasak forráshasználatit igénylő feladatok megoldására is. De természetesen az órán tanultak összefoglalására, ellenőrzésére is.

[50] Dömsödy Andrea – Kámán Veronika: Segédletek a webes műhelymunkához. Könyvtár-pedagógiai jó gyakorlatok tudástranszfere, Jó gyakorlatok iskolai könyvtári bázison c. OFI – KTE – EKF konferencia. Web-es alkalmazások és/vagy mobil eszközök az információs műveltség fejlesztésében, a könyvtárhasználóvá nevelésben. Műhelymunka. Bp., KTE, 2015.07.10., URL: http://www.ktep.hu/webnyak Utolsó letöltés. 2016.02.08.

Az online feladatlapkészítőkben rejlik egy olyan lehetőség is, hogy a készítésbe a tanulókat is bevonjuk. Amennyiben olyan alkalmazást választunk, melyben többféle előre definiált feladattípus közül választhatunk, akkor a foglalkozások keretében a tanulók maguk is gyorsan állíthatnak össze néhány kérdéses feladatsorokat, melyeket akár még az adott foglalkozás keretében a többi csoport ki is tölthet.

A konkrét alkalmazás és feladattípus kiválasztásánál érdemes figyelembe venni, hogy kíván-e a tanulóktól regisztrációt. Szükségünk van-e arra, hogy lássuk, megőrizzük az egyéni/csoportos eredményeket, munkákat. Hogyan tudjuk megosztani tanulókkal …

„Számos interaktív feladattípus készítésére használható online alkalmazás a LearningApps, a Classtools.com, az EducaPlay, vagy a különböző platformokról elérhető tanulói válaszadó rendszer, a Socrative. Gyorsan fejlődik a magyar diákok által készített Redmenta."[51]

Felhasznált irodalom

Aknai Dóra Orsolya: A digitális pedagógus fegyvertára hálózatos tanulási környezetben In: Létünk, virtuális szám. A Létünk virtuális konferenciája – 2015, Újvidék, Forum Könyvkiadó Intézet, 2015.10.19. URL: http://www.letunk.rs/a-digitalis-pedagogus-fegyvertara-halozatos-tanulasi-kornyezetben/ Utolsó letöltés: 2016.02.08.

Bácsi János – Sejtes Györgyi: Didaktikai útmutató a szövegértési feladatlapok összeállításához. In: Anyanyelv-pedagógia, 2009. 4. sz., URL: http://www.anyanyelv-pedagogia.hu/cikkek.php?id=218 Utolsó letöltés: 2016.02.08.

Bárdossy Ildikó és mtsi.: A kritikai gondolkodás fejlesztése. Az interaktív és reflektív tanulás lehetőségei. Pécs – Bp., PTE, 2002, URL: http://pedtamop412b.pte.hu/files/tiny_mce/File/KG1.pdf Utolsó letöltés: 2016.02.02.

Bogyó Katalin, Cs.: Rövid módszertani összefoglaló. In: Barátné Hajdu Ágnes – Cs. Bogyó Katalin – Eigner Judit (szerk.): Könyvtárhasználati óravázlatok. (Kis KTE könyvek, 7.), Bp., KTE, 2013., 11-33. p.

Dömsödy Andrea – Kámán Veronika: Segédletek a webes műhelymunkához. Könyvtár-pedagógiai jó gyakorlatok tudástranszfere, Jó gyakorlatok iskolai könyvtári bázison c. OFI – KTE – EKF konferencia. Web-es alkalmazások és/vagy mobil eszközök az információs műveltség fejlesztésében, a könyvtárhasználóvá nevelésben. Műhelymunka. Bp., KTE, 2015.07.10., URL: http://www.ktep.hu/webnyak Utolsó letöltés. 2016.02.08.

[51] Aknai Dóra Orsolya: A digitális pedagógus fegyvertára hálózatos tanulási környezetben In: Létünk, virtuális szám. A Létünk virtuális konferenciája – 2015, Újvidék, Forum Könyvkiadó Intézet, 2015.10.19. URL: http://www.letunk.rs/a-digitalis-pedagogus-fegyvertara-halozatos-tanulasi-kornyezetben/ Utolsó letöltés: 2016.02.08.

Fercsik Erzsébet: Tanácsok a feladatlapok szerkesztéséhez a nem nyelvi kommunikáció szempontjából In: Magyartanítás 2001. 3. sz. 24-29. p.
Gósy Mária: A tipográfia hatása a gyerekek olvasásértésére In: Csengőszó, 1997. 5. sz., 6-8. p.
Habók Anita: A fogalmi térképek alkalmazásának lehetőségei kollaboratív tanulási környezetben In: Molnár Gyöngyvér – Korom Erzsébet (szerk.): Az iskolai sikerességet befolyásoló kognitív és affektív tényezők értékelése. Tanulmányok Csapó Benő tiszteletére. Bp., Nemzedékek Tudása Tankvk., 2013. 65-83. p.
Habók Anita: Kollaboratív tanulás és fogalmi térképzés In: Iskolakultúra, 2012. 9. sz., 91-93. p., URL: http://www.iskolakultura.hu/ikultura-folyoirat/documents/2012/2012-9.pdf#page=91 Utolsó letöltés: 2016.03.07.
Ollé János: Fogalomtérkép közös munkához In: Bányai Sándor – Szivák Judit (szerk.): Módszerlesen, Kompetenciafejlesztő módszerek tanároknak, Bp., Raabe, 2010, B12.3., 8 p.
Orosz Sándor: A mérés eszközei In: Ágoston György – Nagy József – Orosz Sándor: Méréses módszerek a pedagógiában, Bp., Tankönyvkiadó, 1971., 111-218. p.
Papp-Danka Adrienn: Tanulás és tanulásmódszertan az információs társadalomban In: Ollé János és mtsi: Oktatásinformatikai módszerek, Tanítás és tanulás az információs táradalomban, Bp., Eötvös, 2013, 57-76. p.
Rapos Nóra és mtsi: Az adaptív-elfogadó iskola koncepciója, Bp., OFI, 2011.

II. Óravázlatok

Az óravázlatokat nem a zsűri által felállított sorrendben, hanem tematikus elrendezésben közöljük. Az egyes tervek tartalmi és módszertani kidolgozottsága eltérő. Vannak órák melyekben a tartalom, a tananyag megközelítése kiemelendő, vannak amelyekben a módszertani megoldások. A pályázatok zsűritagjai és jelen kötet szerkesztői mindegyikben látnak több olyan elemet, mely adaptálásra érdemes.

Az óratervek első oszlopában álló betűvel jelöljük a tanári közléseket. Dőlt betűvel a tanári tevékenységeket és kisebb betűmérettel az indoklásokat, magyarázatokat, kiegészítéseket. A tanulók feltételezett vagy elvárt válaszait pedig dőlt betűvel, jobbra rendezve jelenítettük meg.

A feladatlapokat helytakarékossági okokból nem szerkesztettük meg. Azoknak csak tartalmát, megoldásait közöljük. Igény szerint szerkeszthetők rá a tanulói válaszoknak, munkának hely.

A foglalkozásleírások a következő elemeket tartalmazzák:

- Az iskola és könyvtárának bemutatása.
- A foglalkozás tantervi keretei: óraszámok, tanmenet.
- A foglalkozás részletes bemutatása: évfolyam, létszám, befogadó tantárgy, helyszín, időkeret.
- A feldolgozás módja, a téma indoklása.
- Előzetes tudás, célok, fejlesztendő kompetenciák összefoglalása.
- A foglalkozás menete.
- Tanácsok, tapasztalatok, reflexiók.
- A felhasznált irodalom és szükséges dokumentumok, eszközök jegyzéke.
- Mellékletek.

A) Így tanítom a könyvtári rendszer témakört

1.
Utazás a könyvtári rendszerben
(Pandur Emese)

Jálics Ernő Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium, Kadarkút

Bemutatkozás

Az iskola bemutatása

tanulók száma: 312 fő
évfolyamok: 8 évf.
pedagógusok száma: 48 fő

Intézményünk Kadarkúton, Kaposvártól 25 kilométerre található. Jelen kötetben közölt pályázatok benyújtása után, 2015 júliusától már csak általános iskolai képzés folyik intézményünkben, a szakképzés a Nemzetgazdasági Minisztérium fenntartása alá került. A könyvtár azonban mindkét iskola tanulóit várja, és a könyvtárhasználati órák is mindkét intézménytípusban megvalósulnak.

Iskolánk a nevelés-tanulás folyamatában kiemelt szerepet tulajdonít a biztos alapkészségek és az alkalmazásképes tudás kialakításának; az egyenlő hozzáférés biztosításának, a hátrányos helyzetű gyerekek felzárkóztatásának, integrálásának; az élethossziglani tanulásra való felkészítésnek.

Az általános iskolában kompetenciaalapú oktatással kívánjuk biztosítani tanulóink számára az alkalmazható tudást, a változásokhoz való alkalmazkodás képességét. A kollégiumban cél a megfelelő feltételek biztosítása azoknak, akiknek lakóhelyén nincs lehetősége a tanulásra, illetve akiknek a szülő nem tudja biztosítani a tanuláshoz szükséges körülményeket. Művészeti nevelésünk lehetőséget nyújt hangszeres képzésre; tánc, dráma, illetve képzőművészet oktatására.

Olyan oldott, gyermekközpontú intézmény kívánunk lenni, ahol jó a légkör, ahol a pozitív megerősítés dominál, ahol önbizalommal, pozitív egyéniséggel gazdagodik gyermek és pedagógus. Nevelőtestületünk szakmailag és módszertanilag felkészült, önmagát folyamatosan fejlesztő, aktív közösség.

Az iskolai könyvtár bemutatása

alapterület: 42 m^2
állomány nagysága: 10 200 könyvtári egység
könyvtáros státuszok száma: 1
honlapja: http://jalicskonyvtar.webnode.hu/

A könyvtár az iskola központjában, mindenki által könnyen megközelíthető helyen található. Sajnos a könyvtár kevéssé tágas, tanításra alig alkalmas hely, de kis átrendezéssel sikerül megvalósítanunk foglalkozásokat. Az alacsony könyvtárhasználati óraszám ellenére fontos szempont a tanulók könyvtárhasználatra oktatása, a könyvtár gyakorlati alkalmazásának megtanítása, de ezek mellett a szabadidő hasznos eltöltése is fontos szempont.

A könyvtár az állomány feltártságával is igyekszik kielégíteni az olvasói igényeket, online katalógusban kereshetnek az olvasók. Az intézmény összetettségéből adódóan a könyvtár kiemelt feladatának tartja pedagógiai szakirodalmi gyűjteményének, tankönyvtárának folyamatos fejlesztését.

A könyvtárba járó diákok egy közösséget alkotnak. Az intézmény összetettségéből adódóan az olvasói réteg széleskörű, általános iskolás (alsó és felső tagozat), középiskolás és szakiskolás olvasók igényeinek is próbál a könyvtár megfelelni.

Állandó programjaink: A népmese napjáról, az Iskolai Könyvtárak Nemzetközi Hónapja, valamint érdekes programokkal csatlakozunk az Internet Fiesta országos programsorozathoz is. Ezeken kívül az ünnepekhez kapcsolódóan versenyeket, programokat szervezünk. Díszítjük a könyvtár és iskolánk környezetét. Támogatjuk a Diákönkormányzat munkáját, a könyvtár szervezésében készül az iskolaújság és az iskolarádió műsora is. Kézműves és drámapedagógiai foglalkozásokkal színesítjük a délutánokat, az alsó tagozatosok pedig minden héten eltöltenek egy-egy órát (napközi időkeretén belül) meseolvasással, mesenézéssel (igény szerint).

A foglalkozás tantervi keretei

Óraszámok

Évf.	Könyvtárhasználati óra	Könyvtárhasználati szakóra	Tanórán kívüli foglalkozás
1.	1	0	Igénytől függ
2.-8.	évi 2	0	Igénytől függ
9-11. (szakkisk.)	évi 2	0	Igénytől függ
9-10. (szakisk.)	évi 2	0	0

A könyvtárhasználati órák befogadó tárgya(i):

- magyar nyelv és irodalom, kommunikáció

A 7-8. évfolyam tanmenete

- A könyvtártípusok és szolgáltatásaik, szerepük a tanulásban és a közhasznú tájékozódásban.
- A raktári rend.
- Az iskolai könyvtár eszköztára, kézikönyvtára, katalógusa.
- A forrástípusok közlésmódja, információs értéke, használata.
- A forráskiválasztás szempontjai.
- Forrásfeldolgozás, etikai szabályok, hivatkozás.

A foglalkozás bemutatása

évfolyam: 7-8.
tanulói létszám: 16 fő (4x4 fős csoportok)
befogadó tárgy: Magyar nyelv és irodalom
foglalkozásvezető foglalkozása: könyvtárostanár
helyszín: iskolai könyvtár
időkeret: 110 perc

A könyvtári rendszer témán belül miért ezt a témát/megközelítést választotta?

Véleményem szerint fontos, hogy a tanulók megismerjék a könyvtártípusokat, lássák, megismerjék a szolgáltatásaikat, feladataikat. A könyvtárhasználatra nevelés célja az olvasóvá nevelés, a könyvtárhasználóvá válás, hogy a tanuló megtanulja, milyen intézmények, információforrások állnak a rendelkezésére.

A könyvtár „forrásközpontként" való felhasználásával meg kell alapoznia az önműveléshez szükséges képességeket, tanulási technikákat. A modern társadalom kihívásainak megfelelően a tanulókat meg kell tanítani az önálló ismeretszerzésre, kritikai gondolkodásra, fejleszteni kell problémamegoldó képességüket és fel kell keltenünk bennük az élethosszig tartó tanulás igényét. Mindezekhez szükséges a megfelelő könyvtárak, és a szolgáltatások ismerete is.

Miért ezt a feldolgozási módot választotta?

Tapasztalatom szerint a tanulók szívesen dolgoznak csoportban. Kicsit kötetlenebb óravezetést/órai munkát jelent ez a fajta módszer, és mivel nem tanórai keretek között valósult meg az foglalkozás (egy pályázat és a pályázatot megvalósító kolléganő megbízásából), így nagyobb örömmel dolgoztak. Az órán résztvevő tanulók számára nem volt idegen a kooperatív órai munka.

Előzetes tudás

- a könyvtár fogalma, funkciói
- a könyvtár funkcionális tereinek ismerete (raktári rend, ETO ismerete)
- könyvtár típusainak megnevezése legalább felsorolás szintjén

Célok

- az (iskolai) könyvtár tereinek, szolgáltatásainak megismerése, használói szintű elsajátítása
- a könyvtártípusok feladatainak, szolgáltatásainak megismerése
- együttműködési készség fejlesztése
- szövegértés fejlesztése

Kiemelten fejlesztendő tanulói kompetenciák

- hatékony tanulás
- kreatív gondolkodás
- szociális kompetenciák
- problémamegoldó képességek fejlesztése,
- együttműködés – kooperativitás, önálló tanulás

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
Ráhangolódás		
A foglalkozás céljának ismertetése A mai délután a könyvtártípusokról tanultakat elevenítjük fel és egészítjük ki.	frontális	1’
Munkaszervezés – előzetes ismeretek 1. Alkossatok négyfős csoportokat (4x4) híres könyvtárak neve vagy a város neve (pl. Sárospatak, Budapest) alapján, amikről hallottatok, tanultatok történelemórán, vagy könyvtári órán! Akinek szüksége van hívóképre, szóljon! 2. Válasszatok csoporton belül szerepet! Döntsétek el, ki lesz a csoportban a nyomkövető, az eszközfelelős, a csend- és időfelelős és a jegyző. 3. Ha ez megtörtént, jöjjön ki hozzám az eszközfelelős és megkapjátok a munkához szükséges eszközöket. A tanulók megkapják a szükséges eszközöket, majd választanak egy filcet, amivel a foglalkozás alatt dolgoznak.	frontális hívóképek koop. szerepleírások ***1. mell.*** filcek 4 színben	1’
A tanulók elvégzik a feladatokat.	csoportmunka	4’

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
A csapatok mutatkozzanak be, milyen nevet választottak, indokolják, mi volt a választás oka, és mondják el, ki melyik szerepet vállalta.	frontális	5’
A könyvtár fogalma – munkaszervezés Készítsen minden csoport az eddig ismeretei alapján egy fogalmi térképet a könyvtárról! Ügyeljetek arra, hogy a megjelenített fogalmakat rendszerezve ábrázoljátok! Pl. szabályok, könyvtár részei, mit gyűjt a könyvtár! 8 percetek van rá, utána a munkátokat be kell mutatnotok a többieknek 3 percben. A munka során a jegyző figyeljen, hogy mindenki írjon!	frontális	1’
A fogalmi térképek elkészítése	csoportmunka fog. térképezés nagy lapok, filcek	8’
Írásos csoportforgó – munkaszervezés Az elkészült fogalmi térképeket adjátok oda a tőletek jobbra lévő csoportnak. 3 percetek van, hogy megnézzétek, véleményezzétek és feljegyezzétek azokat az információkat, amik a ti térképetekről hiányoznak! Ha visszakaptátok a saját térképeteket nézzétek meg a hozzászólásokat és egészítsétek ki a munkátokat, ha szükséges.	frontális	1’
A tanulók elvégzik a feladatot. A tanulók jegyzetelhetnek bármire és írhatnak a többiekére más színnel is, de javaslom a post it (pl. 76×127 mm) használatát, mert felragasztható a tanulók munkájára és ez csoportforgó esetén praktikus, mert látják a hozzászólásokat, továbbá szükség esetén áthelyezhető.	csoportmunka írásos csoportforgó elkészült fogalmi térképek, írószerek)	14’
A fogalmi térképek közös értékelése Szempontok: minden térképen szerepeljenek a könyvtár szabályai, könyvtártípusok, könyvtár részei, dokumentum-típusok, könyvek elhelyezésének rendje a polcon Próbáljuk meg összegyűjteni közösen, miben különbözhetnek a könyvtárak, könyvtártípusok? *(gyűjtemény, szolgáltatások, használók köre)* *Az elkészült térképeket jól látható helyre rögzítsük fel a könyvtárban.*	frontális megbeszélés	5’
Jelentésteremtés		
A könyvtárunk részei Készítsetek egy térképet iskolai könyvtárunkról! Azon 1. nevezzétek meg az egyes részeket (funkcionális tereket), 2. írjátok be, melyik helyszínen milyen szolgáltatásokat vehettek igénybe!	frontális	1’

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
Térkép készítése a saját könyvtárról	csoportmunka A3-as lapok filcek	10’
Egymás térképeinek megtekintése Ha elkészültetek, hagyjátok a térképet az asztalotok közepén. A csapatból 3 ember álljon fel, induljon el a tőle balra lévő csapat asztala felé, majd nézzétek meg egymás munkáját! Annak a tanulónak, aki a helyén maradt, az lesz a feladata, hogy válaszoljon a többi csapat által feltett kérdésekre, ha esetleg valami nem egyértelmű számukra.	csoportmunka „Három megy, egy marad” módszer	5’
A térképek megbeszélése, értékelése *A tanár is megy a csoportokkal, majd frontálisan értékeli a látottakat, válaszol a kérdésekre.* *Az elkészült térképeket jól látható helyre rögzítsük fel a könyvtárban.*	frontális tanári értékelés	3’
Szünet		5’
Könyvtártípusok - munkaszervezés *Szövegek kiosztása (minden tanuló egy-egy szöveget kap),* 1. Olvassátok el egyénileg a kapott szövegeket, ha végeztetek, keressék meg azokat a tanulókat, akik ugyanazt a szöveget kapták! (Segítség: kék filcesek kapják az országos könyvtárról szóló szöveget, a piros filcesek a felsőoktatási könyvtárt, a zöld a közművelődési könyvtárt, a fekete pedig szakkönyvtárt). 2. Egy A/3-as lapra írjátok fel a legfontosabb tudnivalókat. 3. Ha elkészültetek, hagyjátok az asztalon, majd üljetek vissza az eredeti csoportotokhoz!	frontális közlés szövegek ***2. mell.*** nagy lap írószer	1’
Szövegek feldolgozása szakértői mozaikban A szövegek feldolgozása a fent megadott két szakaszban.	egyéni munka csoportmunka szakértői mozaik	10’
A plakátokat körbeadjuk, a csoportoknál ülő „szakértők” 2-2 percben ismertessék, magyarázzák el a többieknek az olvasottakat.	frontális	1’
A csoportok megbeszélik a kapott plakátokat. *Az elkészült jegyzeteket, esetleg a szövegeket is jól látható helyre rögzítsük fel a könyvtárban.*	csoportmunka	8’
Az iskolai könyvtár Vajon miben különbözik az iskolai könyvtár az elhangzottaktól? *(pl. használók köre, szolgáltatások, gyűjtemény nagysága)* Adok nektek egy kis ismertetőt az iskolai könyvtárakról.	frontális ***3. mell.***	5’

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
„Falra hányt kérdések és válaszok” Kérdéseket kaptok. A mai órán hallottak, tanultak alapján válaszoljatok! A csoportotokon belül alkossatok párokat. A könyvtárban kifüggesztett összes mai napi munkátokat használhatjátok és más pároktól is kérdezhettek! Ha szólok, hogy lejárt az idő, üljetek vissza az asztalotokhoz és beszéljétek meg a megoldásokat!	frontális	1’
Kérdések megbeszélése párokban	páros munka kérdések 4. mell	10’
Összefoglalás – megoldások megbeszélése Beszéljük meg a válaszokat!	frontális	5’
Reflektálás		
Kilépőkártya Mielőtt elmennétek, szeretném megköszönni a munkátokat és kérem, töltsétek ki a kilépőkártyákat! 1. Mit tanultál a mai könyvtári foglalkozáson? 2. Milyen további kérdéseid vannak? 3. Tetszett-e a foglalkozás?	frontális egyéni munka kilépőkártya	5’

Tapasztalatok, tanácsok

A foglalkozás előkészítése kicsivel több időt igényelt, mint egy átlagos, frontális tanóra. Csak egyszer valósult meg, a tanév végén, egy napközis csoporttal. A könyvtártípusokról választható másik szöveg is, a kérdések is tetszőlegesen variálhatók. A csoportmunka mindig zajjal jár, csak nagyon indokolt esetben csendesítettem le őket, a munka hevében kicsit hangosabban beszélték meg a feladatokat, de úgy tapasztaltam, jól érezték magukat a foglalkozáson. Mivel ez egy gyakorló óra/foglakozás volt, több idő maradt a folyamatos tanári értékelésre, reflektálásra.

A kilépőkártyák megbeszélésére sajnos csak másnap jutott időnk, de ez természetesen a tanórába is tervezhető.

Tanórai keretek között (90 perc) is megvalósítható a program, ha az iskolai könyvtárról készült térképes feladatot nem végzik el a tanulók, esetleg csak megbeszélik, vagy ha az írásos csoportforgók helyett szintén frontálisan beszélik meg a megoldásokat.

„Falra hányt kérdések”

Az órán nem pontosan a szakirodalom szerint alkalmaztam a módszert, melynek célja a szövegek értelmezése, válaszadás gyakorlása. A tanár kérdéseket fogalmaz

az órai anyaghoz, amikre a tanulók párban próbálnak meg válaszolni. A kérdéseket pároknak osztottam ki, a válaszokat bárhol, bárkitől megkaphatták adott idő alatt.

Forrás: Gedeon Éva - Lengyel Zsuzsa - Rádai Péter: Még 135 ötlet. Módszertani ötletgyűjtemény nyelvtanárok számára. Budapest, Helikon,1998. 212 p.

Szükséges eszközök

- hívóképek a csoportalakításhoz, 4 db pl.:
  Kovács Bence: [Az OSZK egyik olvasóterme] In: Helykereső könyvtár, Vasárnapi Hírek, 2011. 07.31. URL: https://www.vasarnapihirek.hu/files/public/temp/Emzupwlp_2_700x460.png Utolsó letöltés: 2016.02.12.
  Vajda János: Sárospataki Református Kollégium Nagykönyvtára, MTI, é.n., URL: http://cdn1.boon.hu/2014/04/spatak.jpg Utolsó letöltés: 2016.02.12.
  Győző: Zirci Reguly Antal Könyvtár, 2011.12.20. URL: http://retronom.hu/files/images/Zirc-Reguly-konytr83.preview.jpg Utolsó letöltés: 2016.02.12.
  Keszthelyi Helikon Könyvtár: Ritucim71: Festetics-kastélyegyüttes – kastélymúzeum, 2009.05.16., URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/28/7_Festetics_K%C3%B6nyvt%C3%A1r_Keszthely.JPG Utolsó letöltés: 2016.02.12.
- 4 színű filc, 4 csoportnyi
- kooperatív szerepleírások, ha a tanulóknak nincs gyakorlatuk a kooperatív csoportmunkában, 1. mell.
- nagyméretű lapok, minimum A3, csoportonként 1 db, 3 feladathoz is
- közepes méretű post is cédulák (opcionális)
- a lapok rögzítésére alkalmas ragasztó vagy mágnes a helyi lehetőségektől függően
- szövegek mindegyikből csoportonként 1 db 2. mell.
- iskolai könyvtárról szóló szöveg, csoportonként 1 db, 3. mell.
- kérdések nyomtatva vagy feladatlapként csoportonként 2 db, 4. mell.
- kilépőkártya tanulónként a megadott kérdésekkel

Felhasznált irodalom

Arató Ferenc-Varga Aranka. Együtt-tanulók kézikönyve. Bp.. Educatio, 2008.94 p.

Bárdossy Ildikó és mtsi.: A kritikai gondolkodás fejlesztése. Az interaktív és reflektív tanulás lehetőségei. Pécs – Bp., PTE, 2002, URL: http://pedtamop412b.pte.hu/files/tiny_mce/File/KG1.pdf Utolsó letöltés: 2016.02.02.

Gedeon Éva - Lengyel Zsuzsa - Rádai Péter: Még 135 ötlet. Módszertani ötletgyűjtemény nyelvtanárok számára. Bp., Helikon,1998. 212 p.

Kokas Károly: Könyvtárhasználat 6-9. Szeged, Mozaik Kiadó, 2004. 61 p.

Pethőné Nagy Csilla: Módszertani kézikönyv. Befogadásközpontú és kompetenciafejlesztő irodalomtanítás. Bp.: Korona, 2007. 371 p.

Mellékletek

1. melléklet – Csoportszerepek

Nyomkövető
Arra kell figyelnie, hogy mindenki gondolkodjon, dolgozzon.

Eszközfelelős
Feladata, hogy minden eszköz rendelkezésre álljon a foglalkozás alatt, ha valami hiányzik, vagy nem használható, jelezze.

Csendfelelős
Feladata, hogy csoportját figyelmeztesse a csendes munkára.

Jegyző
Feladata, hogy figyelje, mindenki egyformán írjon, minden szín egyenlő mértékben szerepeljen a feladatok megoldása során.

2. melléklet – Szövegek a könyvtártípusokról

A ***nemzeti könyvtár*** feladata, hogy egy adott nemzethez vagy annak nyelvéhez, nyelveihez tartozó minden dokumentumot beszerezzen és feldolgozzon. Ez azt jelenti, hogy például az Országos Széchényi Könyvtár teljességre törekedve gyűjt minden magyar nyomdából kikerült művet. Ezenkívül igyekszik megszerezni a hazánkról szóló, külföldön megjelent legfontosabb dokumentumokat is. A nemzeti könyvtárak rendelkeznek kötelespéldány joggal.

(Forrás: Kokas Károly: Könyvtárhasználat 6-9. Szeged, Mozaik Kiadó, 2004. 36-37. p.)

A ***közművelődési könyvtár***i hálózattal találkozunk leggyakrabban, hiszen ide tartoznak a megyei, a városi és a községi könyvtárak is. Ezek a könyvtárak a lakosság igényeinek kielégítésére törekednek. Különböző részlegekkel várják az olvasni vágyókat: gyermek, ifjúsági, zenei, folyóirat, helyismereti részleg. A közművelődési könyvtáraknál az egyes altípusok szervesen egymásra épülnek, így találkozhattok fiókkönyvtár – városi könyvtár – megyei könyvtár modellel. Ezek a könyvtárak megoszthatják egymással a dokumentumok (könyvek, folyóiratok, audiovizuális dokumentumok) elérését, használatát.

(Forrás: Kokas Károly: Könyvtárhasználat 6-9. Szeged, Mozaik Kiadó, 2004. 36-37. p.)

A ***szakkönyvtár***ak a legspecializáltabb könyvtárak, hiszen a feladatuk egy-egy szakmai terület vagy tudományág szakirodalmi és információs igényeinek kielégítése. Egyes intézmények (pl. tudományos kutatóintézetek) ha nem is nyilvános

könyvtárként tartoznak a szakkönyvtári rendszerbe, de szolgáltatásaikkal (másolatküldés, könyvtárközi kölcsönzés) segítik a rendszer munkáját.

(Forrás: Kokas Károly: Könyvtárhasználat 6-9. Szeged, Mozaik Kiadó, 2004. 36-37. p.)

A ***felsőoktatási könyvtár***ak nagyon régi intézmények. Feladatuk egy adott intézmény oktató-nevelő és tudományos tevékenységének kiszolgálása. Bár ezek a könyvtárak nyilvánosak, többnyire a főiskolai, egyetemi hallgatók igényeivel foglalkoznak. Ezek a könyvtárak figyelemmel kísérik az információs társadalom kihívásait, a legmodernebb oktatási technológiákat, hogy minden felhasználói igénynek megfeleljenek.

(Forrás: Kokas Károly: Könyvtárhasználat 6-9. Szeged, Mozaik Kiadó, 2004. 36-37. p.)

3. melléklet – Szöveg az iskolai könyvtártípusról

Az ***iskolai könyvtár*** a tanárok és diákok számára biztosítja az iskolai munkához szükséges dokumentumokat, emellett itt tanulhatod meg az önálló könyvtárhasználatot. Kisebb településeken az iskolai könyvtár elláthat közművelődési feladatokat is.

(Forrás: Kokas Károly: Könyvtárhasználat 6-9. Szeged, Mozaik Kiadó, 2004. p. 36-37.)

Könyvtárunk ismerete alapján egészítsétek/egészítsük ki a fentieket.

4. melléklet – Falra hányt kérdések

Az órai munkák alapján válaszoljatok az alábbi kérdésekre!

1. Mi a nemzeti könyvtár legfontosabb feladata?
2. Kiknek az igényeit elégíti ki a közművelődési könyvtár?
3. Mi a jellemző a szakkönyvtárak gyűjteményére?
4. Milyen szolgáltatásokkal várja az olvasókat a szakkönyvtár?
5. Mi a felsőoktatási könyvtárak feladata?
6. Elsősorban kik használhatják a felsőoktatási könyvtárakat?
7. Mi az iskolai könyvtárak feladata?
8. Milyen dokumentumokat gyűjt az iskolai könyvtár?

2.
Könyvtártípusok, könyvtári rendszer[1]
(Tóth Viktória)

Szent-Györgyi Albert Általános Iskola és Gimnázium, Budapest

Bemutatkozás

Az iskola bemutatása

tanulók száma: 810 fő
évfolyamok: 1-12. évf.
pedagógusok száma: 68 fő

Iskolánk Budapest belvárosának a szélén, a IX. kerület belső részén helyezkedik el, két a XIX. században épült iskolaépületben. Feladatainkat átlagosan felszerelt szaktantermeink (számítástechnikai termek, médiaterem, kémiai előadó, két tornaterem, kondicionáló terem) szolgálják.

12 (nyelvi évfolyammal együtt 13) évfolyamos intézményünkben általános iskolai és nyolcosztályos gimnáziumi osztályokban folyik az oktatás, összesen 29 tanulócsoportban. Az általános iskolai osztályainkban elsősorban a körzeti diákok tanulnak, a gimnáziumi osztályainkba egész Budapest területéről fogadunk tanulókat. Kiemelt célunk a tanulók felkészítése a középiskolai/felsőoktatási tanulmányokra, az általános iskolai osztályokban a képességeiknek megfelelő pályaorientációra. Fontos feladatunk a tehetséggondozás, ennek keretében 9. évfolyamtól humán vagy reál irányba specializálódhatnak diákjaink.

Az iskolai könyvtár bemutatása

alapterület: 80 m^2
állomány nagysága: 26 000 könyvtári egység
könyvtáros státuszok száma: 1,5

Könyvtárunk az iskola fontos információs központja, tanulási és közösségi tere. Könyvtár-pedagógiai tevékenységünkkel az intézményi innovációk mozgatórugója vagyunk (pl.: projektek szervezése, pályázatok írása, intézményi kiadványok készítése).

Állományunk az iskolai (általános iskolai és gimnáziumi) könyvtári funkciónak és a gyűjtőköri szabályzatnak megfelelő összetételű, korszerű dokumentumból áll.

[1] Ez az óraterv nem a KTE pályázataira készült, hanem az Mérei Ferenc Fővárosi Pedagógiai és Pályaválasztási Tanácsadó Intézet *A könyvtárpedagógia módszertana* című tanfolyami anyagaként.

A nyomtatott dokumentumok mellett hangoskönyvek, DVD-k, interaktív tananyagok is a pedagógusok, diákok rendelkezésére állnak. Szolgáltatásaink széles körűek: a helyben használatot (a számítógép használatot is beleértve) és a kölcsönzést heti 40 órában biztosítjuk.

A helyi tantervben rögzített könyvtárhasználati ismeretek oktatására évi 170 órában kerül sor. Aktívan támogatjuk, a szaktanár kollegákkal szoros együttműködésben valósítjuk meg a szaktárgyi információszerzés órakeretben történő gyakoroltatását, így évi 30-40 könyvtárhasználati szakórára is sor kerül a könyvtárban.

Tehetséggondozó munkánk keretben rendszeresen könyvtárhasználati versenyeket szervezünk 5-6. évfolyamon, kerületi, országos versenyekre, vetélkedőkre, pályázatokra készítjük fel tanulóinkat. A könyvtár tevékenységével szorosan beépült az iskola tevékenységrendszerébe – hagyományt teremtettünk (és egyúttal bekapcsolódva országos rendezvényekbe) A népmese napjának, az Iskolai Könyvtárak Nemzetközi Hónapjának megünneplésével.

Az Országos Dokumentumellátási Rendszerben kérő könyvtárként aktívan részt veszünk, a Nemzeti Audiovizuális Archívum anyagaihoz NAVA-pontként hozzáférést biztosítunk. Testvérkönyvtári szerződés fűzi az iskola könyvtárát a Veres Pálné Gimnázium könyvtárához.

A foglalkozás tantervi keretei

Óraszámok

Évf.	Könyvtárhasználati óra	Könyvtárhasználati szakóra	Tanórán kívüli foglalkozás
1-2.	évi 4 (m)		igény szerint
3-4.	évi 4 (m) + 2 (i)		
5-6.	évi 6 (i) +2 (m)+ 1 (o)	4	
7-8.	évi 4 (i) + 2 (m) + 1 (o)	4	
9. nyelvi	6 (i) + 1 (o)		
9-10.	évi 3 (i) + 1 (o)		
11-12.	–		

A könyvtárhasználati órák befogadó tárgya(i):
1-4. évfolyam: magyar nyelv és irodalom (=m), informatika (=i)
5-10. évfolyam: informatika, magyar nyelv és irodalom, osztályfőnöki (=o)

A 7. évfolyam tanmenete

1. óra: Könyvtártípusok.
2. óra: A nemzeti könyvtár.

3. óra: A kézikönyvtár könyvtípusai (szaklexikon, életrajzi lexikon, szakszótár, adattár, atlasz, bibliográfia).
4. óra: Hivatkozás, forrásjegyzék készítés.

A foglalkozás bemutatása

évfolyam: 7. évf.
tanulói létszám: 16 fő
befogadó tárgy: informatika
foglalkozásvezető(k) foglalkozása: könyvtárostanár
helyszín: iskolai könyvtár
időkeret: 45 perc

A könyvtári rendszer témán belül miért ezt a témát/megközelítést választotta?

Az 5-6. évfolyamon megismerkedtek (tapasztalati úton is) az iskolai könyvtárral, a gyermekkönyvtárral. Ebben a pedagógiai szakaszban bővítjük a könyvtár fogalmát, a könyvtárak további típusaival való ismerkedés kerül előtérbe. Ez egyrészt megalapozza az osztályfőnöki órák könyvtárlátogatásait (7. évf., FSZEK Központi Könyvtára, 8. évf. OSZK, középiskolai évfolyamokon egy-egy szakkönyvtár és felsőoktatási könyvtár, nyelvi évfolyamon OIK), másrészt tudatosítja a diákokban, hogy tanulmányaik során a különböző információs igényekkel különböző könyvtárakhoz fordulhatnak megoldásért.

Miért ezt a feldolgozási módot választotta?

A könyvtári órákon leggyakrabban a csoportmunkát alkalmazom, azonban egyre inkább tapasztalom, hogy mindig vannak, akik szeretnék „megúszni" a feladatmegoldást. Ezért választottam egy kooperatív technikát, amely alkalmas arra, hogy minden diákot munkára fogjak. Ezzel erősíteni szeretném a diákokban a felelősségvállalást a saját és a többiek tanulásáért is.

Előzetes tudás

- iskolai könyvtár (feladata, szolgáltatásai, terei, állománya) – 5. évf.
- jártak már közkönyvtárban,
- a FSZEK Boráros téri könyvtárának kézműves foglalkozásain,
- a FSZEK tagkönyvtárainak olvasói,
- járhattak más könyvtárakban: pl. műemlék könyvtárak, OSZK kiállítás stb.

Célok

- ismerjék meg a főbb könyvtártípusokat (nemzeti könyvtár, szakkönyvtár, felsőoktatási könyvtár, közkönyvtár),
- fejlődjön lényegkiemelési képességük,
- legyenek képesek az olvasottak szóbeli összefoglalására,
- legyenek képesek csoportban dolgozni, a feladat megoldása érdekében együttműködni,
- tudatosodjon a felelősségük a közös munkában,
- fejlődjenek tanulási kompetenciáik,
- váljék pozitívabbá viszonyulásuk a könyvtárakhoz.

Kiemelten fejlesztendő tanulói kompetenciák

- hatékony, önálló tanulás,
- anyanyelvi kommunikáció: szövegértés, szóbeli szövegalkotás (kép alapján),
- matematikai kompetencia: alakfelismerés (logók felismerése),
- szociális és állampolgársági kompetencia: részvétel közös munkákban, felelősségérzet a közös munkáért.

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
Ráhangolódás		
Ismerkedési játék Mindenki kap egy post-it lapocskát, amire írja fel a keresztnevét, ahogy szeretné, hogy az óra folyamán szólítsam. Utána mutatkozzatok be úgy, hogy a keresztnevetek kezdőbetűjével mondotok egy könyvcímet! Segítségnek esetleg, ha nem tudnának művet mondani: Navigátor: kortárs gyermekirodalmi lexikon. (Van betűrendes címmutatója.)	frontális post-it tömb (Navigátor)	2’
Tájékoztatás a 7. évf. könyvtári óráiról Lásd tematika.	frontális magyarázat	1’
Csoportalakítás A mai órán 4 csoportban fogunk dolgozni, a csoportok kialakításához néhány képet hívunk segítségül. Mindenki húz egy képrészletet, az egy képhez tartozók keressék meg egymást, ők alkotnak majd egy csoportot.	frontális csoportmunka képkirakó ***1. mell.***	2’
Képértelmezés Mutassátok be a képeteket az alábbi szempontok szerint: – Mit ábrázol a képetek? – Milyen a berendezés? – Milyen könyvtár lehet, kik lehetnek az olvasói? – Voltál-e hasonlóban? – Szívesen járnál-e ilyen könyvtárba? – Felismeri-e valaki az adott könyvtárat? *Az adott csoport képének kivetítése.*	frontális megbeszélés szemléltetés prezentáció 2-5.d. ***6. mell.***	3’

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
Előzetes ismeretek – Iskolai könyvtár, terek, szolg. A képek többféle könyvtárat mutattak be. Milyen könyvtár nem volt közöttük? *(iskolai)* Az iskolai könyvtárral kapcsolatban 5. évfolyamon tanultakat egy címkefelhőbe rendeztem. Mi a címkefelhő? *(Eredetileg egy honlapon a legtöbbször használt szavak képként való ábrázolása / egy oldal kulcsszavai)* Keressétek meg a címkefelhőben a könyvtárak tereire és szolgáltatásaira vonatkozókat! Minden csoport írjon be egyet a közös prezentációba.	frontális megbeszélés címkefelhő (csoportonként 1 db) ***2. mell.*** kivetítő prezentáció 6.d. ***6. mell.***	3’
Jelentésteremtés		
Könyvtártípusok feldolgozása A könyvtárakat különböző szempontok szerint csoportosíthatjuk. A leggyakoribb típusai: iskolai, egyetemi, közkönyvtár, szakkönyvtár, nemzeti könyvtár. Ezek egy-egy példáiról láthattatok képeket. A mai órán ezekkel ismerkedhettek meg kicsit közelebbről. **Munkaszervezés** Minden csoport egy könyvtártípusra vonatkozó (különböző forrásokból származó) szövegeket dolgoz fel. **a)** A különböző szövegeket egyénileg olvassátok el, húzzátok alá benne a kulcsszavakat! **b)** Töltsétek ki közösen a kapott táblázatotoknak a rátok vonatkozó oszlopát, amely alapján később a többieknek mindegyikőtök jellemezni tudja a könyvtárak ezen típusát!	frontális munkaszervezés szövegek ***3. mell.*** üres táblázat ***4. mell.***	2’
Szövegek feldolgozása	csoportmunka kooperatív szövegfeldolg.	8’
Elektronikus könyvtár Minden csoport asztalára elhelyeztem 4 különböző könyvtár logóját. Mindenki válasszon magának egyet! Milyen könyvtárak logóit kaptátok? *(FSZEK, OSZK, Europeana, MEK)* *A logók kivetítése, melyik mely könyvtáré.* Itt jelenik meg új könyvtártípusként az elektronikus könyvtár. Rövid fogalomtisztázás. **Munkaszervezés – új csoportalakítása** Az azonos logót választók keressék meg egymást. Ők lesznek az új csoport tagjai. **a)** Az új csoportok tagjai ismertessék egymásnak az általuk tanulmányozott könyvtártípusok jellemzőit! b) A többiek figyeljenek és töltse ki mindenki magának a táblázat többi részét! **c)** Visszatérve az eredeti csoportba, beszéljétek meg a megadott szempontok mentén, mit tudtatok meg az egyes könyvtártípusokról!	frontális munkaszervezés megbeszélés logókat tartalmazó kártyák prezentáció 7.d. ***6. mell.***	3’

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
Tanulói ismertetések meghallgatása, megbeszélése, jegyzetelése	csoportmunka kooperatív tanulói előadás, kérdés-felelet	9’
Ellenőrzés, összefoglalás *A kivetített képek segítségével a könyvtárak azonosítása.* Milyen könyvtárakról tanultatok a csoportmunka során? Melyik kép, melyikhez tartozhat? Melyik könyvtártípusról nincs kép? *(elektronikus/digitális)*	frontális megbeszélés prezentáció 8-9.d. ***6. mell.***	3’
Reflektálás		
Ki vagyok én? játék a csapatok között A játék során egy-egy könyvtárral kapcsolatos feladványhoz hangoznak el állítások. Egy feladványhoz öt állítás tartozik. Minél kevesebb állítás alapján találja ki a csoport, annál több pontot kaphat. Csak az a válasz jó, amelyre mind az öt állítás igaz. Minden csapat egy feladvány esetén egyszer adhat választ.	frontális Ki vagyok én? játék állítások ***5. mell.***	3’
Mit gondoltok … Miért érdemes ismerni, hogy különböző könyvtárak vannak? Mi volt új az eddigi csoportmunkákhoz képest? Mivel járultál hozzá a csoportmunkához? Át tudtátok-e adni az olvasottakat, tanultakat a többieknek?	frontális kérdés-felelet megbeszélés	3’
Házi feladat Prezentáció készítése egy kiválasztott konkrét könyvtárról. – 3 dia – név, cím, elérhetőség, típusa, – beiratkozás módja, gyűjtemény, szolgáltatások	frontális prezentáció 10.d. ***6. mell.***	1’

Tapasztalatok, tanácsok

Az órát már több csoportban kipróbáltam. A képek használata, értelmezése motiválólag hat a legtöbb esetben, szívesen fogalmazzák meg a gondolataikat, (kritikájukat) véleményüket az egyes könyvtárakról. Érdemes figyelemfelhívó, érdeklődésre számot tartó képeket válogatni!

A bevezető ismerkedési játékot akkor alkalmazom, ha olyan csoportban tanítok, akiket korábban még nem. (Ebben az esetben az időtervezést újra kell gondolni, hogy a lényeges elemekre elegendő idő maradjon, ilyenkor a közös prezentációt elhagyom.)

A csoportmunkához különböző nehézségű szövegeket válogattam, így lehetőség van a csoporton belüli differenciálásra. Ez lehet úgy, hogy én adom – a tanulók képességeinek ismeretében – a szövegeket az egyes tanulóknak, de a csoportra is bízható, hogy ők döntsék el, ki milyen nehézségű szöveggel szeretne dolgozni. (Az

idők folyamán a választható szövegek száma bővíthető, így az egyéni fejlesztés jobban megvalósítható.)

Az óra végén a Ki vagyok én? játéknál az idő függvényében két-három feladatra szokott sor kerülni. Házi feladatot csak a kiemelkedően érdeklődő csoportoknál szoktam adni, vagy ha az informatikatanárral sikerül összehangolni a prezentációkészítés tanítását és közösen értékeljük a munkákat informatikaórákon.

Szükséges eszközök

- post-it tömb az ismerkedési játékhoz,
- képkirakó, 4féle, a tanulók létszáma szerinti darabra vágva, 1 mell.,
- prezentáció, 6. mell.,
- nyomtatott címkefelhő, csoportonként 1 db, 2. mell.,
- szövegek a könyvtártípusokról, 3. mell.,
- üres táblázat a szövegek feldolgozásához, tanulónként, 4. mell.,
- képkártyák (logók), négyféle, csoportonként
- Ki vagyok én? állítások, 5. mell.

Szükséges dokumentumok

Lovász Andrea (szerk.): Navigátor. Kortárs gyerekirodalmi lexikon. Böngésző és olvasókönyv. Szentendre, Cerkabella, 2011.

Felhasznált irodalom

Buda Attila: Könyvtári ismeretek kisszótára. Bp., Korona, 2000.
Rácz Tiborné: Könyvtárhasználati tudnivalók általános iskolásoknak 5-8. Debrecen, Pedellus, 2001.
Rozgonyi-Borus Ferenc: Informatika 10. Szeged, Mozaik, 2004.

Mellékletek

1. melléklet – Képkirakó

A képeket vágjuk annyi darabra, ahány tanuló lesz egy csoportban.
Olyan képeket válasszunk, melyeket a tanulók vagy felismernek, vagy az óravázlatban megadott kérdések megválaszolhatók segítségükkel.

nemzeti könyvtár, felsőoktatási könyvtár, közművelődési könyvtár/közkönyvtár, szakkönyvtár

2. melléklet – Címkefelhő

Címkefelhő többféle online alkalmazással készíthető. Pl.: http://www.wordle.net/ vagy http://www.tagcrowd.com/

Felhasznált szavak: kölcsönzés, kézikönyvtár, könyvtárközi kölcsönzés, olvasóterem, helybenhasználat, kölcsönzési tér, tájékoztatás, szépirodalom, rendezvények, könyvtárhasználati órák, tanórák, ismeretközlő művek, mesekönyvek, beiratkozás, kérőlap, előjegyzés, hosszabbítás, másolatkészítés

3. melléklet – Szövegek

Bármilyen a témába vágó szövegrészlet szóba jöhet. Órámon a következőket használtam. Mivel az aláhúzást, mint szövegértést segítő technikát is javaslom a tanulóknak, szkennelve, feladatlapra szerkesztve adom oda nekik a részleteket. Ezekre a pontos forrást is rászerkesztem.

Nemzeti könyvtár
Rácz Tiborné: Könyvtárhasználati tudnivalók általános iskolásoknak 5-8. Debrecen, Pedellus, 2001.65. p.
Rozgonyi-Borus Ferenc: Informatika 10. Szeged, Mozaik, 2004. 113. p.

Felsőoktatási könyvtár
Buda Attila: Könyvtári ismeretek kisszótára. Bp.: Korona, 2000. 61. p.
Rozgonyi-Borus Ferenc: Informatika 10. Szeged, Mozaik, 2004. 113-114. p.

Közművelődési könyvtár/Közkönyvtár
Rozgonyi-Borus Ferenc: Informatika 10. Szeged, Mozaik, 2004. 113-114. p.
Rácz Tiborné: Könyvtárhasználati tudnivalók általános iskolásoknak 5-8.osztály. Debrecen: Pedellus, 2001.66. p.

Szakkönyvtár
Rozgonyi-Borus Ferenc: Informatika 10. Szeged, Mozaik, 2004. 113-114. p.
Rácz Tiborné: Könyvtárhasználati tudnivalók általános iskolásoknak 5-8.osztály. Debrecen: Pedellus, 2001.66. p.

4. melléklet – Táblázat a szövegek feldolgozásához

	KÖZ-KÖNYVTÁR	SZAK-KÖNYVTÁR	NEMZETI KÖNYVTÁR	FELSŐOKTATÁSI KÖNYVTÁR
GYŰJTEMÉNYE				
SZOLGÁLTATÁSAI				
HASZNÁLÓK KÖRE				
Példa				

5. melléklet – Ki vagyok én? játék kérdései

1. NEMZETI KÖNYVTÁR
a) Majdnem egyedülálló vagyok.
b) Sajnos Te nem iratkozhatsz be hozzám.
c) Nem adok kölcsön könyveket!
d) 1802-ben születtem.
e) Minden dokumentumot gyűjtök, ami megjelenik az országban.

2. FELSŐOKTATÁSI KÖNYVTÁR
a) Ha tovább tanulsz, a tanulmányaid, a kutatómunkád elkészítéséhez tőlem kaphatod a legtöbb segítséget.
b) Gyűjteményemet az intézményemben tanított tantárgyak határozzák meg.
c) Elsősorban az intézményben dolgozók, tanulók igényeit szolgálom.
d) Gyűjteményem olyan nagy, hogy raktárból kikérve juthatsz hozzá a dokumentumaihoz.
e) Minden intézményben több is lehet belőlem!

3. KÖZKÖNYVTÁR
a) Könyveket, folyóiratokat, nem nyomtatott dokumentumokat is gyűjtök.
b) 16 éves korig ingyen látogathatsz.
c) Bárkit szívesen látok, bárki beiratkozhat hozzám.
d) Mindenféle témában gyűjtöm a dokumentumokat.
e) Városokban, falvakban is működöm.

4. SZAKKÖNYVTÁR
a) Csak 18 éven felülieket várok!
b) Gyűjteményen tudományos és szakkönyveket tartalmaz.
c) Adatbázisokat, folyóiratokat is készítek szakemberek számára.
d) Vannak országosak is belőlem.
e) Egy tudományterület információit gyűjtöm.

5. ISKOLAI KÖNYVTÁR
a) Te is beiratkozhatsz hozzám!
b) Tanórán is látogathatsz!
c) Gyűjteményem a tanulást szolgálja.
d) Tanulhatsz is a tereimben.
e) A kötelező olvasmányokat kikölcsönözheted tőlem.

6. melléklet – Prezentáció

	Előkészített dia tartalma	Óra végére elkészülő dia terve
1.	Könyvtártípusok könyvtárhasználati óra, 7. évf. 1. óra dátum könyvtárostanár neve	
2-5.	A képkirakón szereplő képek diánként 1 db A kép alatt szerepel a kép forrása	A kép fölé beírjuk/beíratjuk a könyvtár típusát, nevét
6.	A könyvtár Terei Szolgáltatásai – – – – – – – –	A könyvtár Terei Szolgáltatásai – olvasóterem – kölcsönzés – kölcsönzési tér – helybenhasználat – raktár – tájékoztatás – rendezvénye
7.	Logók a könyvtárak világából A csoportalakításra használt logók	
8.	A könyvtártípusok jellemzésének szempontjai – Kik iratkozhat be? (nyilvános/zárt) – Gyűjtőkör – Szolgáltatások	
9.	a csoportalakító könyvtárak képei egy iskolai könyvtárival kiegészítve	
10.	Házi feladat Prezentáció készítése egy kiválasztott konkrét könyvtárról. – 3 dia – név, cím, elérhetőség, típusa, – beiratkozás módja, gyűjtemény, szolgáltatások Határidő:	

3.
Építsünk könyvtárakat!
– a könyvtári rendszer honlapokon keresztül
(Vekerdi Ágnes)

Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskola, Gimnázium, Zeneiskola, AMI, Budapest

Bemutatkozás

Az iskola bemutatása

tanulók száma: 560 fő
évfolyamok: 1-12. évf.
pedagógusok száma: 80 fő

Az iskola 13 évfolyamot ölel fel, 1-8. évfolyamon két – illetve három – párhuzamos osztály, míg 9. évfolyamon nyelvi előkészítő osztály, 12. évfolyamon egy-egy osztály van. Az iskolában működik a Magyar Rádió Gyermekkórusa és a Kodály Kórus. A közismereti tárgyak tanárainak folyamatosan igazodniuk kell a külön próbákhoz, szereplésekhez, fellépésekhez. A növendékek iskolán belül hangszeres képzésben is részesülnek, így hangszeres próbákkal, fellépésekkel is leterheltek. Előre tervezhető foglalkozásokat inkább az alsó tagozaton érdemes tartani, ott kevesebb a váratlanul elmaradó órák száma. Gimnáziumban előfordul, hogy szinte minden órán más-más diákok vesznek részt (attól függően, hogy kinek mikor van szereplése-próbája), így nehezen építhetek az „előző órai" tananyagra.

Az iskolai könyvtár bemutatása

alapterület: 90 m^2
állomány nagysága: 14 000 könyvtári egység
könyvtáros státuszok száma: 0,5+0,5 fő
honlapja: http://www.kokoho.hupont.hu/

A könyvtár az „M" épületszárny 3. emeletén található, az informatikatermek és a Magyar Rádió Gyermekkórusa próbatermének szomszédságában. Egy kisebb és egy nagyobb teremből áll. Szépen bútorozott, világos, kellemes környezetet biztosít a tanulni, olvasni vágyóknak. Szívesen látogatják osztályok, egyéni olvasók. Sajnos szép külleméből adódóan sok rendezvény színtere is, ami némileg gátolja a folyamatos nyitva tartást.

Egy könyvtárosi számítógép és két tanulói számítógép található a könyvtárban. A kért könyveket a tanári gépen – interneten elérhető – katalógusban keressük.

A kicsiknek való mesekönyvek, „tudós" könyvek, regények, ismeretterjesztő so-

rozatok a belső teremben, a könyvtáros munkaasztalának közelében kerültek elhelyezésre. A nagyobbak (7-12. osztály) a külső könyvtárrészben kereshetnek szépirodalmi műveket és kötelező olvasmányokat. Ismeretközlő művek a belső terem galériáján találhatók, témakörök (ETO számok) szerinti elrendezésben. Ide csak az 5-12. osztályos diákok mehetnek fel balesetvédelmi okokból. A kézikönyvtár, segédletek (feladatgyűjtemények, függvénytáblák, szótárak, helyesírási szabályzatok) a belső teremben vannak. A könyvtárban jelentős számban található tankönyv is. A szépirodalmi: ismeretközlő: tankönyv arány megközelítőleg 1/3: 1/3: 1/3. Az állomány feltárása folyamatos.

A bemutatott foglalkozások magyar-, osztályfőnöki és főleg informatika óra keretében kerültek megtartásra. Az informatikateremben egyidejűleg fél osztálynyi diák fér el, minden diák saját számítógéppel rendelkezik. A pedagógus tanári gépen dolgozik, aminek képe kivetíthető a falra.

A foglalkozás tantervi keretei

Óraszámok

Évf.	Könyvtárhasználati óra	Könyvtárhasználati szakóra	Tanórán kívüli foglalkozás
1.	2		
2-7.	évi 4		
8.	2		
9. nyek.	4		
9-10.	évi 4		
11.	5		
12.	4		

A könyvtárhasználati órák befogadó tárgya(i):

- informatika, magyar nyelv és irodalom, osztályfőnöki.

A 11. évfolyam tanmenete

Informatika
3 óra Könyvtári honlapok, interneten elérhető könyvtári szolgáltatások

Magyar nyelv és irodalom
1 óra Könyvtárak, könyvtártípusok

Osztályfőnöki óra
1 óra Könyvtárak, könyvtártípusok

A foglalkozás bemutatása

évfolyam: 11. évf.
foglalkozásvezető foglalkozása: könyvtárostanár
helyszín: számítógépterem

A könyvtári rendszer témán belül miért ezt a témát/megközelítést választotta?

Mivel egy évig informatikát helyettesítettem a gimnáziumi osztályokban, kézenfekvő volt, hogy összekössem az informatikai ismeretek átadását a könyvtári ismeretek átadásával. Úgy gondolom, hogy az informatikának fontos része az információkeresés az interneten, és a könyvtárhasználat is részben „könyvből keresés", aminek modern formája az interneten keresés. Tehát könyvtári honlapok tanulmányozásával egyrészt távolról is megismerhetők a könyvtárak, másrészt ilyen formában is elérhető több könyvtári szolgáltatás. Az informatikai megközelítést a diákok jobban elfogadták informatikaórán, mintha informatikától függetlenül próbáltam volna könyvtárhasználati ismereteket átadni. Ez valószínűleg más iskolában is így van, ha informatikaóra keretén belül kapunk lehetőséget könyvtárhasználati ismeretek tanítására. Az egyes könyvtártípusok megismertetésén kívül szükségesnek láttam eloszlatni azt a tévhitet, hogy egy könyvtár minél nagyobb, annál jobb. Szerettem volna rávilágítani, hogy minden könyvtártípusra szükség van, együtt, egymásra támaszkodva alkotják a könyvtári rendszert.

Miért ezt a feldolgozási módot választotta?

A mi iskolánkban a középiskolás diákok elsősorban énekelni szeretnek, viszonylag kevés közöttük, aki tudományos pályára készül. A könyvtári rendszerről szóló ismereteket így könnyen érthető, gyakorlatias megközelítésben próbáltam átadni nekik, hogy alapvető fogalmuk legyen a különböző könyvtártípusokról. Megbeszéljük, mikor milyen könyvtárat válasszanak, ha valamire szükségük lesz.

Előzetes tudás

- könyvtár fogalmának ismerete, könyvtárak alapvető szolgáltatásainak ismerete (kölcsönzés, helyben olvasás, dokumentumkeresés)
- néhány konkrét könyvtár ismerete (pl. az iskolai, valamely közkönyvtár)
- alapvető számítógép-használati ismeretek (bekapcsolás, navigáció, billentyűzet és egér használata, Google keresés stb.)
- alapvető szövegszerkesztési ismeretek (MS Word)
- levelezőrendszer használatának ismerete

Célok

- ismerje meg a különböző könyvtártípusok egy-egy (leggyakrabban használt) képviselőjét
- el tudja dönteni, hogy milyen igény esetén melyik könyvtárat érdemes felkeresnie
- össze tudja hasonlítani a különböző könyvtártípusokat több szempontból
- tudja kezelni a könyvtári honlapokat
- tudjon keresést végezni online katalógusban
- kerüljön közelebb a könyvtárakhoz, hogy később akár távhasználattal, akár személyesen is látogassa azokat

Kiemelten fejlesztendő tanulói kompetenciák

- hatékony, önálló tanulás (önállóan elvégzendő, ismeretszerzésen alapuló feladatok)
- anyanyelvi kommunikáció (befogadói oldalról)
- digitális kompetencia (számítógép használata, információkezelés, keresés)
- szociális és állampolgári kompetencia (a könyvtárhasználat állampolgári jog, aminek módját szükséges megismertetni a tanulókkal)

A foglalkozás elemeinek leírása

Mivel a témára fordítható időkeret általában szűkösebb, mint az én időkeretem volt (5 tanóra), a pályamunkát a szerkesztők – közös megbeszélés alapján – tömörítették. Az egyes feladatokra fordítható idő a körülményekhez igazítva rugalmasan változtatható.

1. Könyvtáralapítás
A szituációs feladat beépíthető frontális megbeszélésként, de csoportmunkaként többféle módszerrel is.
Cél: a máshonnan szerzett ismeretek, gondolatok, elképzelések feltérképezése, aktivizálása és a könyvtár fogalmának, alapvető kritériumainak, jellemzőinek tisztázása.
Szituáció: Van egy zsák pénzünk és egy üres termünk. Hozzunk létre egy könyvtárat! Ki hogyan kezdene hozzá?
A feladatmegoldást segítő kérdések:
A beszélgetést, a csoportfeladat megoldását tereljük olyan irányba, hogy választ kapjunk erre: mitől lesz könyvtár egy könyvhalmazból? Különösen fontos, hogy a tanulóknak a feladat megoldása, a kérdések megválaszolása során mindig kelljen indokolni. Például:

- 10.000 hulladékkönyv lehet könyvtár? Miért?

- A ninivei agyagcserepeket könyvtárnak nevezzük. Miért?
- Egy számítógép internetes eléréssel lehet könyvtár? Miért?
- Egy DVD-gyűjtemény lehet könyvtár? Mikor?
- Fontos-e, hogy mit, kinek, mi célból gyűjtünk? Miért? Miben?
- Fontos-e hogy hozzáférhető legyen a gyűjtemény? Miért? Mitől lesz hozzáférhető?
- Mitől lesznek a könyvek/dokumentumok hozzáférhetők?
- Lehet-e könyvtár az, amiben nincs könyv? Miért?
- Minden könyvtárnak ugyanaz a feladata? Miben? Miért?

Konklúzió
Láttuk, hogy különböző igények különböző típusú könyvtárak létrehozását eredményezhetik. A következő foglalkozásokon több konkrét, létező könyvtárat fogunk megismerni. Remélem, közületek sokan majd személyesen is ellátogatnak több könyvtárba.

2. Könyvtárak megismerése honlapokon keresztül
A feladat egyaránt adaptálható egyéni és csoportos feladatmegoldásra és kooperatív technikákkal kiegészítve is. Ez utóbbi különösen praktikus a többi csoport által megismert könyvtárak bemutatásának megszervezéséhez.

Szituáció: Múlt alkalommal beszéltünk róla, hogyan lehet könyvtárakat létrehozni, valamint hogy különböző igények különböző könyvtártípusokat eredményeznek. Szeretném, ha részletesebben is megismerkednénk néhány konkrét könyvtárral. Mivel könyvtárlátogatásnyi időnk nincs, a honlapjukon keresztül fogunk betekinteni a könyvtárak világába.

A feladatok tartalma, célja: Függ attól, hogy melyik anyagrész tanítása során alkalmazzuk (pl.: könyvtártípusok, szolgáltatások, katalógushasználat). Az anyagrésznek megfelelően kérjük a tanulókat általánosító megállapítások megfogalmazására is. Továbbá törekedjünk a gyakorlatias, a tanulók élethelyzeteihez köthető információkra, szolgáltatásokra, lehetőségekre irányítani a figyelmüket az adott könyvtári honlapon.

Amennyiben a könyvtártípus témakörbe építjük ezt a feladatot, mint a jelen pályázat esetén, a feladatok összeállítása és azok megbeszélése során az alábbiakra ügyeljünk:

- Iskolai könyvtár: célközönség, zártság, speciális szolgáltatások.
- OSZK: jelentős, egyedi feladatok, hangsúlyozzuk, hogy nem olyan feladatköre van, mint a többi könyvtárnak (kölcsönzés, bárki számára helyben olvasás stb.). Egyedi szolgáltatásként a MEK-et fontos megmutatni.
- Települési könyvtár: célközönség, jelentősebb szolgáltatások, katalógus használhatósága, rendezvények lehetősége.

A feladatmegoldást segítése: Ha a feladatok összetettebbek vagy a tanulóknak kevés az előismeretük, akkor frontálisan közösen vagy tanári előadásként bemutathatunk egy könyvtári honlapot a majd önállóan megoldandó feladatok mentén. Itt választhatunk általuk már ismert könyvtárat (pl. iskolai könyvtár) vagy nagyon

sok információt tartalmazó honlapot, ha az kiemelt könyvtáré, de attól tartunk, hogy a megadott időn belül a tanulók önállóan nem végeznének a feladattal. De választhatjuk azt a támogatást is, hogy annak a honlapnak a felépítését mutatjuk meg, amivel dolgozniuk kell.

Összefoglalás, rendszerezés: A könyvtártípusok témakörben különösen fontos, hogy különböző szempontok mentén lássák a tanulók a különbségeket, értsék meg a könyvtárak, a könyvtári rendszer összetettségét, annak okát. Ezt jól támogatják a különböző rendszerező, összehasonlító feladatok, melyek frontálisan és csoportmunkában is végezhetők.

A) Különböző felhasználók – különböző könyvtárak, különböző könyvtártípusok
Például képek, feliratok párosítása, csoportosítása.
Itt utaljunk a könyvtáralapítás feladat konklúzióira: más-más igények más-más típusú könyvtár létrehozását eredményezik (diákok, családok, idősek, kutatók, szakemberek, értékőrzés, képviselet; irányítás; könyvtáros ismeretek bővítése stb.).

B) Könyvtártípusok hasonlóságai, különbségei
Táblázatba írhatjuk, írathatjuk az egyes típusok célközönségét, szolgáltatásait, dokumentum- és forrástípusait. De x-elős táblázatot is összeállíthatunk, mely jól mutatja, miben hasonlítanak, miben különböznek a könyvtártípusok. Például konkrét használói körök, konkrét szolgáltatások.
Megjegyezhetjük, hogy egy-egy adott könyvtár több könyvtártípus feladatát is elláthatja vagy jellemzőit is magán hordozhatja.

C) Tévszemléletek, előítéletek
Ha célunk a szemléletformálás, a célokhoz illeszkedő könyvtárhasználati szokásfejlesztés, akkor érdemes az előítéletekkel is foglalkoznunk. Ezt tehetjük a ráhangolódó szakaszban, a reflektáló szakaszban és keretes szerkezetben is. Előhozhatjuk a tanulók véleményét, előítéleteit és bemutathatjuk, megvitathatjuk velük másokét is. Ez utóbbiban lehet segítség az alábbi ábra.

Az órán elhangzott konkrétumokra utalva beszéljük meg, hogy nem az a jobb könyvtár, amelyik nagyobb, hanem amelyik az igényeinknek jobban megfelel. Ugyanannak az embernek más-más igény esetén más-más könyvtárat érdemes felkeresnie. Mindegyik könyvtártípusnak más a feladata, mást várhatunk el tőle. Van, amit csak az adott könyvtártípus tud és másik nem.

D) Rendszer

Magyarázzuk meg, hogy a különböző típusú könyvtárak együtt és együttműködve, összehangolva szolgálják ki az emberek igényeit. Minden könyvtártípus más-más feladatot lát el. zenei profilú iskolákban, osztályokban segítheti a megértést a zenei analógia: mint ahogy a zenekarban az üstdob se nem jobb, se nem rosszabb hangszer a klarinétnél, és együtt, összehangolva csodás zeneműveket tudnak előadni. Ami a zenekarban a karmester, az a könyvtári rendszerben a nemzeti könyvtár: ő végzi a könyvtárak működésének szakmai összehangolását.

3. Könyvtárválasztó

A feladat lépései

1.) Alkossatok két csoportot! Az egyik csoport tagjai legyenek az olvasók, a másik csoport tagjai legyenek a könyvtárak könyvtárosai.
2.) A könyvtárosok válasszanak egy könyvtárkártyát, melyen konkrét könyvtárak nevei vannak. A kártyákat tűzzék ki a ruhájukra.
3.) Az olvasók húzzanak egy-egy igénykártyát. (***1. mell.***)
4.) Az olvasók döntsék el, melyik könyvtárhoz forduljanak az igényükkel. A könyvtárak segíthetnek a tanácstalan olvasóknak, elmondhatják, hogy teljesíteni tudják-e az olvasó kérését, illetve elirányíthatják másik könyvtárhoz.
5.) Ha könyvtáron belül teljesíthető az olvasói kérés, az olvasó álljon a könyvtáros mögé.

Tanácsok a megvalósításhoz

Dolgozhatunk előre kitöltött könyvtár- és igénykártyákkal, de üreseket is adhatunk, hogy maguk találják ki, és ezt vegyesen is alkalmazhatjuk.

A könyvtárosoknak célszerű csoportban vagy párban lenniük. De a képviselt könyvtárak száma függ a tananyagban szereplő könyvtárak és a diákok számától.

A diákok képviselhetnek egyénileg és párban is olvasói igényeket. Attól függően, hányan vannak, hány igényt szeretnénk, ha előkerülne az összefoglalás, ellenőrzés során. Továbbá döntsük el, hogy fontos-e, hogy a tanulók egyénileg oldják meg a feladatot vagy párban beszéljék meg, mielőtt a könyvtárak képviselőivel beszélnek.

A könyvtárostanár szükség esetén besegíthet, rávilágíthat fontos dolgokra.

Tapasztalatok, tanácsok

A honlapok tanári ismertetése során nekem mankó a honlap, aminek mentén megismertethetem a diákokkal az adott könyvtárat, szolgáltatásait, kiemelhetem, hogy mi az, ami az adott könyvtárra jellemző.

A könyvtári honlapok használatakor a cél az, hogy a diákok válaszadáskor böngésszék a honlapot, és találják meg, melyik kérdésre hol a válasz. Így egyre jobban tudnak tájékozódni a honlapon és egyre több lehetőséget fedezhetnek fel. Munkájukat figyelemmel kísérem, szükség esetén segítséget adok. Óra végén munkájukat fájlban elküldik nekem, amit osztályozok.

Az iskolai könyvtár ismertetésénél térek ki a könyvtári rend, könyvek kereshetőségének fontosságára (témakörök, jelzetek), a könyvtári viselkedés szabályaira, a könyvtár tereiben való eligazodásra.

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár bemutatásánál tanítom meg az online katalógus használatát, szükség esetén itt értelmezzük a szerző/író/közreműködő közti különbséget, értelmezzük a katalógus különböző adatait, a találatokat. Megbeszéljük a központi könyvtár/fiókkönyvtárak fogalmát. Megemlítjük az egyre gyarapodó rendezvényeket, amely „olvasócsalogató" olyankor, amikor magát a dokumentumletöltést és olvasást már számítógépen/tableten bárhol el lehet végezni.

Az Országos Széchényi Könyvtár honlapjának ismertetése természetesen nem teljes körű. Az alapinformációkon (elérhetőség stb.) kívül rámutatok a rengeteg szolgáltatásra, rendezvényre, kiállításra, könyvbemutatóra, és hogy ezek a lehetőségek többnyire nem közvetlenül az „egyszerű könyvolvasást" szolgálják.

Mivel a könyvtári honlapok formája és tartalma folyamatosan változhat, a foglalkozás megtartása előtt ellenőrizzük, hogy az átadandó ismeretnek megfelelő-e a honlap, illetve alakítsuk mondandónkat a honlap aktuális állapotához.

Az egyes szóbeli kérdések, ötletek, következtetések megvitatásának mélysége változhat a rendelkezésre álló idő és a diákok háttértudásának függvényében.

Szükséges eszközök

- tanári számítógép, kivetítő
- internet
- tanulói számítógép tanulónként
- könyvtárkártyák, igénykártyák, 1. mell.

Felhasznált irodalom

Dömsödy Andrea (szerk.): Iskolai könyvtári projektek, programok. (Kis KTE könyvek, 4.) Bp., KTE, 2011.

Emmer Gáborné (szerk.): Az iskolai könyvtár új modellje a gyakorlatban. Bp., KTE – Flaccus Kiadó, 2004.

Horváth Tibor-Papp István (szerk.): Könyvtárosok kézikönyve. Bp., Osiris 2003, 1-4. kötet.
Ilyés Renáta – Melykóné Tőzsér Judit: Könyvtárhasználati feladatok, Módszertani segédanyag és óravázlatok hagyományos (nyomtatott) és elektronikus források használatához. (Kis KTE könyvek, 3.) Bp., KTE, 2008.
Rácz Tiborné: Könyvtárhasználati tudnivalók általános iskola 5-8. osztály. Debrecen, Pedellus 2002, 62-68. p.
Rozgonyi-Borus Ferenc – Kokas Károly: Informatika 10 Számítástechnika és könyvtárhasználat. Szeged, Mozaik kiadó, 2007, 113-121.p.

Mellékletek

1. melléklet – Könyvtárválasztó – igénykártyák

Példák az olvasóknak kiosztott igénykártyák feliratairа:

- Új diák vagyok, a másik iskolámban másfajta tankönyveim voltak.
- Meg akarom hallgatni ……. zeneművét ……. előadásában.
- Valami jó regényt keresek a nagyinak.
- Kedvenc folyóiratomat szeretném olvasgatni.
- OKTV-re készülök irodalomból. Honnan vegyem a megadott szakirodalmat?
- Otthon hagytam a kémiakönyvem, és egyest kapok, ha nincs nálam az órán.
- Nagyon régi könyveket szeretnék látni eredetiben.
- Szeretnék minél többet megtudni a skorpiók életéről.
- Angol nyelvű regényeket szeretnék olvasni, hogy gyakoroljam a nyelvet.

4.
A hagyományos és az elektronikus könyvtár összehasonlítása
(Jónásné Bánfi Csilla)

Kaposvár Kodály Zoltán Központi Általános Iskola Kinizsi Lakótelepi Tagiskola

Bemutatkozás

Az iskola bemutatása

tanulók száma: 240 fő
évfolyamok: 8 évf.
pedagógusok száma: 20 fő

Az iskola nyolc évfolyammal működik. Egy lakótelep közepén található. A lakótelep lakossága elöregedő, fiatalok nem költöznek ide. A megyei könyvtár a városközpontban található 4 kilométerre az iskolánktól.

Az iskolai könyvtár bemutatása

alapterület: 170 m^2
állomány nagysága: 18 000 könyvtári egység
könyvtáros státuszok száma: 0,5
honlap: http://konyvtar.kinizsisuli.hu/

A háromszintes épület 2. emeletén található a könyvtár, az ebédlő mellett. Ezen a szinten van a két számítástechnika terem és három olyan tanterem, amelyik interaktív táblával van felszerelve.

Egy előtérből nyílik a kölcsönzőtér, az előtér ajtaja fölött mindenki számára jól látható a könyvtár felirat. A kölcsönzőtér 90 m^2-es, abból nyílik a 40 m^2 alapterületű olvasóterem. A raktár az előtérből nyílik, 20 m^2.

A könyvtár tágas, világos, két fő falán végig ablakok vannak, a világítás korszerű. Az olvasóterem klímaberendezéssel van felszerelve.

A kölcsönzőtér bútorzatát a könyvtárellátó szabadpolcos állványzata, illetve csináltatott, falhoz rögzített polcrendszer alkotja. 14 db tanulóasztal és 24 db szék biztosítja a tanulói munkához szükséges feltételeket. Itt található egy nagy teljesítményű számítógép, Wi-fi -routerrel.

Az olvasóteremben 8 íróasztal található 12 db székkel, a két falon polcokkal. Itt kapott helyet az óriás képernyőjű TV, video-, DVD-lejátszó, hangfal szett emellett 3 db számítógép áll a tanulók rendelkezésére.

Célunk egy olyan iskolai könyvtár kialakítása, működtetése, mely szolgáltatá-

saival biztosítja a tanulók és a pedagógusok oktatási, közösségi és esélyegyenlőségi igényeit, amely koordináló tevékenységet lát el a tagiskolák könyvtárai között. Biztosítja a tanulóknak a feltételeket az élethosszig tartó tanulás megalapozásához, az önműveléshez, a színvonalas szórakozáshoz. Segíti a tudásalapú társadalomban nélkülözhetetlen kulcskompetenciák fejlesztését, fejlődését.

A foglalkozás tantervi keretei

Óraszámok

Évf.	Könyvtárhasználati óra	Könyvtárhasználati szakóra	Tanórán kívüli foglalkozás
1.	0	0	havi 1
2.	1	1	kéthetente
3.	3	3	hetente
4-6.	évi 3	évi 3	havonta
7-8.	évi 4	évi 4	–

A könyvtárhasználati órák befogadó tárgya(i):

- magyar nyelv és irodalom
- informatika
- osztályfőnöki óra

A 8. évfolyam tanmenete

- Dokumentumismeret.
- Könyvtártípusok.

A foglalkozás bemutatása

évfolyam: 8. évf.
tanulói létszám: 12 fő
befogadó tárgy: informatika
foglalkozásvezető foglalkozása: könyvtárostanár
helyszín: iskolai könyvtár
időkeret: 45 perc

A könyvtári rendszer témán belül miért ezt a témát/megközelítést választotta?

Amikor elkészítettük iskolánk könyvtárhasználati programját, tudatosan a Mit? Mikor? Miért? Hogyan? kérdésekre válaszolva gondoltuk végig, hogy hogyan jut el az iskolai könyvtárba belépő tanuló az információ önálló kereséséhez, felhasználásához.

Miért ezt a feldolgozási módot választotta?

A célom az volt, hogy a tanulók próbálják megérteni, hogy a hagyományos és a virtuális, elektronikus könyvtár kiegészítik egymást.

Előzetes tudás

- A hagyományos könyvtártípusok és szolgáltatásaik ismerete.

Célok

- Az elektronikus könyvtár megismerése, összehasonlítása a hagyományos könyvtárakkal.

Kiemelten fejlesztendő tanulói kompetenciák

- digitális kompetencia
- az önálló tanulás kompetenciája
- együttműködési készség, tolerancia, felelősségvállalás,
- kommunikációs készség,
- problémamegoldó készség, kritikai gondolkodás,
- önértékelés

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
Ráhangolódás		
Célkitűzés A mai órán a könyvtár teljesen új megközelítésével fogunk találkozni. Ez az új ismeret nagy segítséget ad a további tanulmányaitokhoz.	frontális	1’
Csoportalakítás kártyákkal 4×3 fős csoportok A kártyák, amiket húztatok egy-egy könyvtárra jellemző különböző információkat tartalmaznak. Alkossátok meg a csoportokat és nevezzétek meg a könyvtárat, amit képviseltek! Egy csoport a kakukktojás, ami az új ismeret hordozója lesz. Vajon melyik könyvtártípust képviselik ők? 1. cs. nemzeti könyvtár 2. cs. iskolai könyvtár 3. cs. közkönyvtár (megyei) 4. cs. elektronikus könyvtár A kártyák húzása után a tanulók megkeresik a helyüket a megfelelő csoportban. Ezzel a tulajdonképpeni ismétlés is megtörténik, és a rávezetés is az új tananyagra.	frontális szókártyák ***1. mell.***	7’
Jelentésteremtés		
Fogalomalkotás Az asztalon a 4 könyvtár honlapjának elérhetősége. 1. www.oszk.hu 2. www.mvkkvar.hu 3. http://konyvtar.kinizsisuli.hu 4. http://mek.oszk.hu Minden csoport válassza ki könyvtárának elérhetőségét! Az új információ a 4. csoportnál van, ezért közösen nézzük meg azt a honlapot. A MEK honlapját közösen nézzük meg, kivetítve. Felhívom a figyelmet arra, hogy hogyan kereshetnek, milyen dokumentumtípusok, fájlformátumok vannak.	frontális URL kártyák számítógép kivetítő internet	5’
Fogalmak magyarázata virtuális könyvtár – digitális könyvtár – elektronikus könyvtár (MEK)	frontális tanári előadás	5’

A FOGLALKOZÁS MENETE	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
Elektronikus könyvtár munkaszervezés A köv. 5 percben a hagyományos könyvtárakról eddig tanultak és az előbbi előadásom alapján gyűjtsétek össze az elektronikus könyvtár és a hagyományos könyvtár jellemzőit az alábbi feladatok mentén a füzetetekbe! Ezeket majd be kell mutatnotok a többieknek. 1. cs.: hasonlóságok-különbségek 2. cs.: igaz-hamis állítások 3. cs.: halmazábrázolás 4. cs.: „Csalogatós" reklám készítése	frontális magyarázat	1'
Csoportfeladatok elvégzése Az 1., 3. cs., Ablak kooperatív technikával is dolgozhat.	csoportmunka írószer, papír	5'
Megoldások bemutatása A figyelmet fenn lehet tartani úgy, hogy egymás munkáinak ellenőrzői. *4. cs. pl.: Zsebkönyvtár. Tényleg a zsebemben. A telefonomon. A hétvégi zárva tartás a MEK-et nem érinti!*	frontális felolvasás	3'
Reflektálás		
Az új információk tudatosítása, rendszerezése Mi a véleményetek, szükség lesz-e a jövőben a hagyományos könyvtárakra, vagy megszűnnek? Célszerű feldolgozási forma lehet, a szóforgó kooperációs technika, mert a beszélgetés szabályozható. Haladunk körbe, és mindenki csak egy mondatot mondhat. Meghatározhatjuk azt, hogy hányszor megy körbe a válaszadás, vagy hogy hány percet fordítunk rá.	frontális szóforgó megbeszélés	8'
Melyik könyvtár vagy? – drámajáték Válaszolj a következő kérdésekre! Miért érzed magad fontosnak? Milyen viszonyban vagy a társaiddal? Milyen sérelmeid vannak? Minek örülsz? Mit üzensz a könyvtárhasználóknak? Célszerű, a Szóforgó kooperatív játékot használni. Körben haladunk a válaszadással, mindenki egy mondatot mondhat.	frontális drámajáték	5'
Értékelés A csapatok értékelik egymás munkáját pontozással. Lehet a pontokat gyűjteni a tanévben, év végén jegyre váltani.	frontális	5'

Tapasztalatok, tanácsok

Az óra vezetése, nagy odafigyelést, „feszes" tempót követel. Ezért volt az állítások írása vagy rövid összefoglaló vizuális szervezők (halmaz, hasonlóság-különbség) készíttetése, hogy ne nagyon kalandozzanak el, és az időtervet is tudjuk tartani.

Szükséges eszközök

- tanári számítógép, kivetítő,
- internet,
- csoportalakító szókártyák, 4 témában, tanulónyi mennyiségben, 1. mell.,
- URL-eket tartalmazó kártyák, 4 db.

Szükséges dokumentumok

Kodály Zoltán Központi Általános Iskola Kinizsi Lakótelepi Tagiskola könyvtára, URL: http://konyvtar.kinizsisuli.hu
Magyar Elektronikus Könyvtár, URL: http://mek.oszk.hu
Országos Széchényi Könyvtár, URL: http://www.oszk.hu
Takáts Gyula Városi és Megyei könyvtár, URL: http://www.mvkkvar.hu

Mellékletek

1. melléklet – Csoportalakító szókártyák

Országos Széchényi Könyvtár	**Budai vár**	**nemzeti könyvtár**
Kinizsi Lakótelepi Tagiskola könyvtára	**korlátozottan nyilvános**	**iskolai könyvtár**
Kaposvár	**Takáts Gyula**	**közkönyvtár (megyei)**
gyűjtőköre általános	**nincs nyitva tartása**	**nincs épülete**

B) Így tanítom az információkeresést

5.
Vár a könyvtár – Információkeresés a kölcsönző részleg könyveiben (Simon Krisztina)

Remetekertvárosi Általános Iskola, Budapest

Bemutatkozás

Az iskola bemutatása

tanulók száma: 400 fő
évfolyamok: 1-8. évf.
pedagógusok száma: 45 fő

A Remetekertvárosi Általános Iskola a főváros II. kerületének északi részén a dombok, hegyek között helyezkedik el. E helyen 1922 óta folyik a pesthidegkúti, máriaremetei gyerekek nevelése, oktatása. Az intézmény alapítója Klebelsberg Kunó oktatási miniszter volt. Alapfeladatunk a beiskolázási körzetünkbe tartozó tanköteles korú gyermekek általános műveltségének megalapozása.

A beiskolázási körzetünkben élő családok szociális, anyagi és kulturális helyzetére jellemző, hogy vannak iskolánk tanulói között kiváló és hátrányos szociokulturális háttérrel rendelkező diákok is. Ezért nevelő és oktató munkánknak ehhez a helyzethez kell igazodnia. Tanórán és tanórán kívül megpróbáljuk segíteni a nehéz körülmények között élő, hátránnyal induló tanulók felzárkóztatását, ugyanakkor kiemelt fontosságú feladatnak tekintjük a tehetséges, jó képességű gyermekek fejlesztését is. A fenti feladatok ellátásában bekapcsolódik az iskolai könyvtár is, mely az oktató nevelő munka támogatója.

Az iskolai könyvtár bemutatása

alapterület: 65 m^2
állomány nagysága: 16 302 könyvtári egység
könyvtáros státuszok száma: 1
honlap: http://remeteiskola.hu/konyvtar.html

A könyvtár feladatellátásának hatékonyságát pozitívan befolyásolják fizikai adottságai. A helyiség jól megközelíthető, központi helyen, az ebédlő mellett található. Lényegében külön kis birodalom. Külső helyisége az olvasótermi rész. Hat interneteléréssel rendelkező használói géppel és televízióval van felszerelve. Mivel a

belső teremben gyakran vannak órák, ezért az olvasótermi részben is kialakítottam egy polcot, ahol kölcsönözhető könyvek vannak. Ennek fő célja, hogy akkor is tudjanak a diákok böngészni, kölcsönözni, ha éppen nem jutnak be a kölcsönző részlegbe. A 2015-ös tanévben pályázati forrásoknak köszönhetően a kölcsönző részleg bútorzata megújult, és a belső rész közösségi térré alakult, melyet a diákok maximálisan kihasználnak a szünetekben és órák után.

Könyvtári állományunk nagyságát tekintve megfelelő, de sajnos tartalmi szempontból sok az elavult, a gyerekek érdeklődési körén kívül eső dokumentum. Szinte teljesen hiányzik a kortárs gyermek- és ifjúsági irodalom. A szakirodalmi és kézikönyvtári részleg viszont frissebb, lehetővé téve a kutatást, információkeresést.

A foglalkozás tantervi keretei

Óraszámok

Évf.	Könyvtárhasználati óra	Könyvtárhasználati szakóra	Tanórán kívüli foglalkozás
1.	2	Változó, igény szerint (de mindig kérnek plusz órákat)	Változó, igény szerint (de mindig kérnek plusz órákat)
2-3.	évi 3		
4.	4 +2		
5.	2	Változó, igény szerint	Változó, igény szerint
6-8.	évi 3		

A könyvtárhasználati órák befogadó tárgya(i):

- magyar nyelv és irodalom,
- informatika (4. évfolyam és felső tagozat).
- Pedagógiai programunkban még a matematika tantárgynál is szerepel.

A 3. évfolyam tanmenet

Könyvtárhasználati ismeretek helyi tantervében a 3. osztálynak a következő tananyagtartalmak szerepelnek:
Adatok, információk gyűjtésének, célszerű elrendezésének módjai és eszközei. Alapismeretek a könyvtár tereiről és állományrészeiről. A könyvek tartalmi csoportjainak mélyebb ismerete: szépirodalmi művek, ismeretterjesztő irodalom, kézikönyvek, elektronikus információhordozók. A szótárak szerkezeti jellemzői (betűrend, címszó), a szótárhasználat módja. A szótárhasználat módja és a raktári rend közötti összefüggések. A lexikon és a szótár egyező és eltérő vonásai. Könyvek és elektronikus adathordozók célirányos bekapcsolása a tanulás folyamatába. A könyv részei.

Az óravázlathoz kapcsolódó tanulási-tanítás egység témája:
A könyvtár tereiről és állományrészeiről szerzett alapismeretek gyakorlati alkalmazása, különböző kutatási feladatok megoldása közben. Keresési stratégiák kidolgozása, gyakorlása a kölcsönző részleg szépirodalmi és ismeretterjesztő könyvei között. Ismerkedés a kézikönyvekkel, elektronikus információhordozókkal. A szótárak szerkezeti jellemzői (betűrend, címszó), a szótárhasználat módja. A lexikon, szótárak, enciklopédia egyező és eltérő vonásainak tapasztalati úton történő megismerése.

A foglalkozás bemutatása

évfolyam: 3. évf.
tanulói létszám: 16 fő
befogadó tárgy vagy szervezeti keret: Magyar nyelv és irodalom
foglalkozásvezető(k) foglalkozása: könyvtárostanár
helyszín: iskolai könyvtár
időkeret: 1,5 óra

Az információkeresés témakörön belül miért ezt a témát/megközelítést választotta?

A foglalkozás alapötlete és anyaga még pedagógiai előadói munkám során született. Ekkor a fő cél az adott közművelődési könyvtár gyermekrészlegében való eligazodás, az ott történő információszerzés tanítása volt. Ennek tükrében egy olyan órát állítottam össze, ami lényegében az egész állományban való kutatást ösztönzi. Az ETO számok megtanítása nem a tananyag része 3. osztályban, mégis jól lehet építeni a diákok természetes kíváncsiságára, játékosságára. Az óra során tehát az állományrészek megismerésén túl bepillantást nyernek a téma szerinti információszerzés stratégiájába is. Ezt azért is tartom fontosnak, mert ez a korosztály még főleg a polcon keresgél.

Miért ezt a feldolgozási módot választotta?

A feldolgozásnál figyelembe vettem a korosztály életkori sajátosságait és építettem a korszerű nevelési- oktatás módszerekre. Az általam képviselt szemlélet szerint fontos, hogy a könyv- és könyvtárhasználat oktatása során a diákokban pozitív attitűd alakuljon ki az iskolai könyvtárral, az információkereséssel kapcsolatban. Ezért használom gyakran (ebben az esetben is) a drámapedagógiai módszereket, és segítem a bevéső dés folyamatát mesei elemekkel. A kooperatív csoportmunka során tevékenységközpontúan kutatnak a diákok, miközben fejlődik többek között az együttműködő képességük is. Az információkeresés megtanításán túl óráimon kiemelten fontosnak tartom a szociális kompetenciák fejlesztését is.

Előzetes tudás

- a magyar abc biztos tudása
- szakirodalom, szépirodalom közötti különbség ismerete
- kooperatív módszer (szerepkártyák) ismerete
- könyvtár tereinek, állományegységeinek ismerete

A tanulási-tanítási egység helye az éves fejlesztési folyamatban, előzményei:
A diákok a 3. évfolyamra képesek a könyvtárhasználati alapszabályok betartására; ismerik a könyvtár alapszolgáltatásait, felismerik a könyvek jellemző adatait. A tanulási- tanítási egység átöleli a tanévet és szorosan illeszkedik a helyi könyvtárpedagógiai program évfolyamra vonatkozó célkitűzéseihez. Az órán folytatódik a tanulók olvasóvá, könyvtárlátogatóvá nevelése.

Életkoruknak megfelelő gyakorlottságot szereznek az információk keresésének lehetőségeiben, befogadásában, felhasználásában. Első olvasási élményeik meghatározzák az olvasóvá válás folyamatát, a diákok olvasással kapcsolatos érzéseit. A könyvtár kézikönyveinek ajánlásával segíti a szókincs gyarapítását, a használt szavak jelentésrétegeinek, stílusértékének és különféle használatainak a megismertetését és tudatosítását, hisz az anyanyelvi kommunikáció egyik feltétele a szókincs árnyalt ismerete. A gyermeki spontán alkotóképességre és a játék örömére alapozva a legkülönfélébb tevékenységformákkal a hétköznapokban gyakori szövegműfajok tudatos és kreatív használatára serkentem a tanulókat.

Célok

- Cutter-szám – betűrend begyakoroltatása
- szakjelzet, Egyetemes Tizedes Osztályozás (ETO) funkciójának, konkrét számoknak a megismerése
- biztos keresés elérése a jelzetek alapján az állományrészekben
- állományrészek megkülönböztetése, biztonságos eligazodás az állományrészek között

A tanulási-tanítási egység cél- és feladatrendszere

A könyv- és könyvtárhasználati foglalkozások kiemelt célja a 3. osztályos korosztálynál az olvasóvá, könyvtárlátogatóvá nevelés, valamint a szabadidő hasznos eltöltésének ösztönzése mellett az önálló, hatékony tanulás képességének fejlesztése. Annak bemutatása és megerősítése, hogy a könyvtár, mint információs központ és tanulási bázis működik az iskolában. Olyan információkeresési stratégiák kialakítása, melynek során a tanulók a könyvtár polcain megtalálható nyomtatott dokumentumokat használják és beépítik a mindennapos feladatmegoldásaikba, tanulásukba. Az önálló tanulás képességének kialakítása az olvasás-szövegértés képességének fejlesztésébe ágyazva az ismeretszerző képességek intenzív fejlesztését szolgálja. Fontos a tanulási szokások és technikák tanulása, a különféle források és

azok használatának, az információszerzés lehetőségeinek és korlátainak megismerése, a szelekció, az összehasonlítás és a kritikai feldolgozás képességének fejlesztése.

Kiemelten fejlesztendő tanulói kompetenciák

- Legyenek a tanulók képesek megkülönböztetni és felhasználni különféle típusú szövegeket, megkeresni, összegyűjteni és feldolgozni az információkat.
- Legyenek a tanulók képesek megfelelő forrásokat kiválasztani, használni az információkereséseik során.
- Szövegértés, szövegalkotás fejlesztése.
- Az egyénnek képessé kell válnia a közös munkára és tudásának másokkal való megosztására saját munkája értékelésére, és szükség esetén tanács, információ és támogatás kérésére.
- Koncentráció fejlesztése.

A foglalkozás menete	Szervezési módok, módszerek, eszközök	Idő (perc)
Ráhangolódás		
1. Kedvenc olvasmányom Körjátékkal elmondják a gyerekek mi a kedvenc olvasmányuk. „zsipp-zsupp" játék. (1. mell.)	frontális csoportos játék ***1. mell.***	5'
2. Játék a szavakkal **a)** Mindenki találjon ki egy-egy tárgyat a kedvenc olvasmányából! Egy önként jelentkező körülírja, amire gondolt. (Lényegében barchobazunk.) Aki kitalálta a feladványt, körülírja a saját szavát. Ezt ismételjük. *Majd a pedagógus betűrendbe állítja a szavakat képviselő gyerekeket.* **b)** Tudjátok, milyen rendszer alapján álltok? *(Betűrend.)* Ez miért fontos a könyvtárban? *(Így helyezkednek el a könyvek a polcokon.)*	frontális	10'
Jelentésteremtés		
1. Betűrend Mi a betűrend? Betűrend – cutterszám kapcsolata. Az ábécé betűinek meghatározott sorát ***betűrend***nek nevezzük. Ennek ismerete meggyorsítja az eligazodást szótárban, névsorban, tárgymutatóban, tartalomjegyzékben. A ***Cutter-szám*** egy betűből és egy kétjegyű számból áll. A betű az író nevének kezdőbetűje, a szám pedig a szerzők nevének ábécé szerinti sorrendjében nő. **a)** Ha ti könyvet írnátok hova kerülnétek? Álljatok olyan sorrendbe, ahogy íróként könyveiteket a polcra helyezné a könyvtáros!	frontális megbeszélés	5'

A foglalkozás menete	Szervezési módok, módszerek, eszközök	Idő (perc)
2. Időutazás - Csoportalakítás Beszállunk az időgépbe, ami elrepít bennünket a királyi vár könyvtárába. Egy művelt királlyal ismerkedünk meg a középkorból, aki az összes szolgájának lehetővé teszi, hogy kölcsönözzön a könyvtárából. Külön támogatja, hogy a várlakók képezzék magukat a saját szakmájukban. A felállított papírvárban élnek a várlakók. **a)** A nevetek betűrendjének sorrendjében ***válasszon*** mindenki egy ***szereplőt***. Ezek közül választ minden gyerek egy-egy neki tetsző szereplőt a fentiekben kialakult sorrend szerint (így elkerüljük a vitatkozást, hisz a végén jövők sajnos már kevésbé tudnak válogatni) **b)** Mindenki keresse meg a hasonló foglalkozású társait! Csoportalakítás: 1. verzió: az asztalokra elhelyezett képek alapján történik. Minden asztalon összetűzve megtalálhatóak ugyanazoknak a szereplőknek a képei, akiket a diákok húztak, de már csoportosítva. 2. verzió: A szerepkártyák hátoldalára ráírjuk a csoport nevét. 1. uralkodók: királylány, királyfi, király, királynő 2. szolgálók a várban: szakács, apród, inas, szolgálólány 3. az uralkodók bizalmasai: lovag, udvarhölgy, dajka, udvari bolond 4. szolgálók a vár körül: lovász, kertész, vadász, kocsis tartalék szereplők: tanult alattvalók: térképészek, íródeákok	frontális kerettörténetbe helyezés munkaszervezés egy megrajzolt vagy makettként elkészített papírvár kartonpapírból elkészített és a várba elhelyezett szerepkártyák	5’
3. Keresem-kutatom, fejlesztem magam a „szakmámban” Először mindenki a saját „szakmájához” tartozó feladatokkal ismerkedik meg. Ehhez nyújtanak segítséget az asztalotokon elhelyezet rövid, játékos feladatlapok. Ezeket egyénileg kell megoldanotok. Fontos, hogy figyelmesen és pontosan dolgozzatok, mert tudásotokra az óra következő részében az egész csoportnak szüksége lesz. Ha valaki elakad, kérjen bátran segítséget tőlem! A várlakók megismerik és megoldják a rájuk váró feladatokat egyenként.	egyéni és pármunka feladatlapok ***2. mell.***	30’
4. Játékos feladatlapok kitöltése Most, hogy egyénileg mindenki ilyen szépen dolgozott, megkaphatjátok a csoportok feladatlapját, melynek kitöltéséhez használjátok bátran a saját magatok kitöltött feladatlapjait. Úgy dolgozatok, hogy az elkészült anyagokat egymásnak be is kell mutatnotok. A feladatmegoldás közben válasszátok ki a szóvivőtöket! Az egyenként összegyűjtött információkat összeszedve tudják a gyerekek kitölteni a játékos feladatlapokat (keresztrejtvény, könyvespolc, számkeresztrejtvény, labirintus).	csoportmunka kooperatív csoportmunka feladatlapok ***3. mell.***	15’

A foglalkozás menete	Szervezési módok, módszerek, eszközök	Idő (perc)
Reflektálás		
1. Eredmények bemutatása, összefoglalás **a)** Először megbeszéljük, hogyan választották ki a csoport ***szóvivő***jét? Volt-e közöttük konfliktus? Ha igen, hogyan oldották meg? **b)** Az óra befejezéseképpen, egy olyan meglepetésjátékot fogunk játszani, amiben csak akkor lesztek sikeresek, ha ***figyeltek*** a többi csoport által bemutatott megoldásokra. Ezután a csoportok a megoldott feladatlapok alapján bemutatják egymásnak eredményeiket. Ennek során a következő témákat beszéljük át: 1. uralkodók: meseregény, gyerekregény, jelzet, gerinc 2. szolgák a várban: szakjelzet (930, 641, 940) elválasztó kártyát 3. az uralkodók bizalmasai: szakjelzet (395, 794, 030) leporelló könyvek, különgyűjtemény 4. szolgák a vár körül: ki vagyok, mi vagyok én feladvány készítése Az eredmények bemutatása előtt külön hívjuk fel a diákok figyelmét arra, hogy az óra befejezéseképpen, egy olyan meglepetésjátékot fogunk játszani, amiben csak akkor lesznek sikeresek, ha figyelnek a többi csoport által bemutatott megoldásokra.	frontális előadás bemutatás megbeszélés	10’
2. Maradj talpon! Amelyik csoport nem tud válaszolni, leül. Aki állva marad, az a győztes. A játék során az órát vezető pedagógus először összeszedi a megoldott feladatlapokat, majd ezek alapján kérdéseket tesz fel a csoportoknak. Fontos, hogy mindig olyan kérdést kapjon az adott csoport ami a többi csoport bemutatott eredményein alapszik.	frontális Kérdés- felelek kérdések megoldott feladatlapok alapján	10’

Tapasztalatok, tanácsok

A jelenlegi óra több év tapasztalatai alapján lett kialakítva, fejlesztve. Az első foglalkozásokon a csoportok egyenként beszámoltak a csoporttagok által elért eredményekről. Ez hosszadalmas és egy idő után a gyerekek számára unalmas volt. Ekkor született az az ötletem, hogy miután a gyerekek saját feladataikkal végeztek, tudásukat össze kell adni, hogy a záró feladatlapot együtt megoldják. A csapatok ezután csak a záró feladatlapokat mutatták be a többieknek. Így már a vége is érdekesebbé vált, nagyobb türelmük volt egymást végighallgatni.

A reflektálási szakaszban a figyelem motiválására végül egy televíziós játék adta az ötletet. Az óra végén „Maradj talpon”-t játszunk. Nagyon kell figyelni a többi csapat megoldásait, mert csak úgy tudnak a csapatok állva maradni, ha megjegyzik a többi csapat által elmondottakat. Így az óra végére nemcsak a figyelmet tudom fenntartani, hanem egy jó hangulattal is zárjuk a foglakozást.

Szükséges dokumentumok

A melléklet ehhez a ponthoz tartalmaz példákat, de mindenkinek a saját állományához kell adaptálni a feladatlapok kitöltéséhez szükséges irodalmat.

Felhasznált irodalom

110/2012. (VI. 4.) Korm. rendelet a Nemzeti alaptanterv kiadásáról, bevezetéséről és alkalmazásáról. In: Hatályos jogszabályok gyűjteménye, Bp., Wolters Kluwer, 2015.08.28., URL: http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200110.KOR Utolsó letöltés: 2015.08.28.

Remetekertvárosi Általános Iskola Könyvtárpedagógiai Programja. Bp., Remetekertvárosi Általános Iskola, 2013, 36 p. URL: http://remeteiskola.hu/konyvtar.html (jelenleg a honlap átalakítás, bővítés alatt)

Varga Irén – Gönczi Károly – Pintér István: Önismereti játékok gyűjteménye, Debrecen, Pedellus Tankönyvkiadó, 2005.

Mellékletek

1. melléklet – Zsipp-zsupp játék könyvtári környezetben

Körbe ülünk. Mindenki megkérdezi két szomszédja kedvenc könyvének címét. Ha a játékmester rámutat valakire, s azt mondja, hogy zsipp, akkor akire rámutatott, meg kell mondania a jobb oldali szomszédja kedvenc könyvének címét, ha azt mondja, hogy zsupp, akkor akire rámutatott, meg kell mondania a bal oldali szomszédja kedvenc könyvének címét. Ha azt mondja, hogy zsipp - zsupp, akkor mindenki helyet cserél valakivel, és folytatódik a játék. Aki ront, helyet cserél a játékmesterrel.

Játék változatai:
Bevezető játék lehet más könyvtári foglakozásokon is.
A foglalkozás témájához kapcsolódóan nem a kedvenc könyvének címét kérdezik meg a gyerekek a szomszédjuktól, hanem a kedvenc mesealakját, dokumentumtípusát, újságját. Az adott foglalkozás témájához illeszkedve.

Forrás: Varga Irén – Gönczi Károly – Pintér István: Önismereti játékok gyűjteménye, Debrecen, Pedellus Tankönyvkiadó, 2005. 16. p.

2. Mellékletek – Egyéni feladatlapok tartalma

Ezeket a feladatokat kinyomtatva megkapják a diákok. A feladatmegoldás történhet a lapokra, de ha többször is fel szeretnénk használni a feladatlapokat, írhatnak külön lapra vagy füzetbe is.

A tanulók ismeretében és céljainknak megfelelően a könyvismertetést, ajánlót kérő feladatlapokra kerülhetnek szempontok is, melyek segítik a könyv bemutatását vagy a könyvajánló megfogalmazását.

A több foglalkozást felsoroló feladatsorokból annyi példány kell, ahány foglalkozás szerepel rajta, mert ez a szakasz egyéni munka.

1. csoport: Uralkodók

Királylány, királyfi, király, királynő
1. Gyűjts a mesepolcról 3 olyan mesekönyvet, melyek „rólad szólnak”! (királyfi/királylány/király/királynő)
2. Írd le a raktári jelzeteit! Miért kaphatták ezt a betűt, számot?
3. **Amennyiben marad még időd:** Válassz ki a mesekönyvekből 3 szereplőt és készíts hozzá játékot (pl. barchoba), melyből a társaitoknak ki kell találni kire gondoltál!

2. csoport: Szolgálók a várban

Szakács
Fontos, hogy finoman és változatosan főzz, és akkor lehet belőled főszakács. Célod eléréséhez segítség, ha megoldod a következő feladatot!

1. Keress a polcon a 641-es szakjelzetű könyveket! Kettőt mutass be társaidnak!
2. Miről szólnak?
3. **Amennyiben marad még időd:** Készíts hozzá 3 mondatos írásos könyvajánlót!

Apród
Keresd meg a 940 P58 raktári jelzetű könyvet, mely a Mi micsoda sorozat része! Ezután segítsd a térképészek és az íródeákok munkáját azzal, hogy válaszolsz a kérdésekre és megoldod a feladatokat!

1. A könyvnek ki a szerzője, mi a címe?
2. Miről szól?
3. **Amennyiben marad még időd:** Készíts hozzá 3 mondatos ismertetőt!

Inas/Szolgálólány
Vizsgáld meg a 930-as szakjelzetű könyveket! Ezután válaszolj az alábbi kérdésekre és inasi munkád minősége javulhat. Lehet még belőled az inasok vezetője is.

1. Mi a szám alatti felirat a könyvtári elválasztó kártyán? Milyen témájú könyveknek adják tehát a könyvtárosok ezeket a számokat?
2. Találtál-e köztük olyan könyvet, ami a „te munkádat" (inas/szolgálólány) írja le?
3. **Amennyiben marad még időd:** Ha találsz, írj róla 3-3 mondatot!

3. csoport: Az uralkodók bizalmasai

Lovag
Bátor, erős, hős vagy. Sok kalandban lehet részed. Most egy felfedező útra küldelek. Keresd meg a szakirodalmi polcon azt a részt ahol a sorozatokat gyűjtjük! A *Mi micsoda* című sorozat könyvei között találsz könyvet a lovagokról. Ezt is keresd meg!

1. Milyen könyvek íródtak még ebben a sorozatban? Írd le három neked tetsző könyv adatait! (szerző, cím, kiadási adatok)
2. Milyen kiemeléseket találtál még a szakirodalmi polcokon?
3. **Amennyiben marad még időd:** Válassz ki még egy könyvet a sorozatból és írj róla 3 mondatot!

Udvarhölgy
Szépség és báj mi mit sem ér, ha nem tudsz viselkedni. Nevelőnőd a következő feladatot adta neked: Keresd meg a 170 E96 és a 395 B25 raktári jelzetű könyveket!

1. Ki írta őket? Mi a könyvek címe?
2. Hogyan kell illedelmesen viselkedni egy hölgynek? Írj egy példát a könyvekből!
3. **Amennyiben marad még időd:** Vizsgáld meg, hogy a 170-es jelzetű könyvet milyen könyvek között találtad? Írj 3 közös jellemzőt a könyvekről!

Dadus
Nem könnyű a munkád. A királyi családban sok a gyerek. Kicsik is, nagyok is, de a könyvek a segítségedre vannak, hogy értelmes elfoglaltságokat találj nekik.

1. Keress leporelló könyveket a kicsiknek!
2. Közeledik a karácsony, szeretnétek meglepni a királyi szülőket saját készítésű ajándékkal. A könyvtár barkácsolás témájú polcain keress olyan könyveket, amelyek az ajándékkészítésben nyújtanak segítséget!
3. **Amennyiben marad még időd:** Készíts három mondatos ajánlót az egyik kiválasztott könyvhöz.

Udvari bolond
Egy udvari bolondnak rettentő sok feladata van. Szórakoztatja a királyi udvart és bölcs tanácsokkal látja el. Feladatai ellátásához a királyi könyvtárból főleg két szakjelzetből válogat könyveket. A 030 és a 794 a kedvencei.

1. Mi a számok alatti felirat a könyvtári elválasztó kártyán?
2. Milyen témájú könyveknek adják a könyvtárosok ezeket a számokat?
3. **Amennyiben marad még időd:** Válassz ki egy játékot valamelyik könyvből. Olvasd el, gondold végig, hogy igény esetén meg tudd rá tanítani az egész királyi udvart!

4. csoport: Szolgálók a vár körül

Lovász
A lovakkal való foglalkozás komoly tudomány. Munkád ellátásához sok segítséget kaphatsz a 636-os szakjelzetű könyvekből.

1. Mi a szám alatti felirat a könyvtári elválasztó kártyán?
2. Milyen témájú könyveknek adjuk ezeket a számokat?
3. **Amennyiben marad még időd:** Keress egy olyan könyvet, ami a lovakról szól! Készíts hozzá 3 mondatos írásos könyvajánlót!

Kertész
A növények szakszerű gondozása komoly tudást igényel. Munkádhoz sok segítséget kaphatsz az 580-as szakjelzetű könyvekből.

1. Mi a szám alatti felirat a könyvtári elválasztó kártyán?
2. Milyen témájú könyveknek adják a könyvtárosok ezeket a számokat?
3. **Amennyiben marad még időd:** Keress egy olyan könyvet, ami a virágok gondozását mutatja be! Milyen virágokat ültetnél, gondoznál szívesen a könyv segítségével?

Vadász
Sok-sok állatot kell ismerned, hisz csak így tudod eldönteni mit szabad és mit nem elpusztítani és a királyi konyhára küldeni. Gyakran olvasgatod a királyi könyvtár 590-es szakjelzetű könyveit.

1. Mi a szám alatti felirat a könyvtári elválasztó kártyán?
2. Milyen témájú könyveknek adjuk ezeket a számokat?
3. **Amennyiben marad még időd:** Válassz ki egy állatot egy tetszőleges 590-es szakjelzetű könyvből! Olvasd el, amit róla írnak! A többieknek ki kell majd barchobával találniuk!

Kocsis
Tisztába kell lenned az utazási eszközök gyors fejlődésével. Keresgélj a 629-es számú könyvek között.

1. Mi a szám alatti felirat a könyvtári elválasztó kártyán?
2. Milyen témájú könyveknek adjuk ezeket a számokat?
3. **Amennyiben marad még időd:** Válassz ki egy utazási eszközt egy tetszőleges 629-es szakjelzetű könyvből! Olvasd el, amit róla írnak! A többieknek ki kell majd barchobával találniuk!

Tartalék csoport/differenciálás: Tanult alattvalók

Térképészek
Készítsetek tervrajzot a könyvtárról, berajzolva az állományrészeket, a különgyűjteményeket és mindent, ami segíthet az osztálynak hosszú távon is az eligazodásban!

Íródeákok
Készítsetek riportot a feladatmegoldó „várlakókkal”!

Kérdések, melyek a riportkészítést segíthetik:

- Milyennek találják a feladatokat?
- Milyen a légkör?
- Hogyan szeretnek jobban dolgozni, egyedül vagy csoportban?
- Kikkel kerültetek egy csoportba? Ha szabadon választhattak volna, kiket választottatok volna és miért?
- És még bármi mást is kérdezhetsz, ami az eszedbe jut és a munka szempontjából fontosnak, érdekesnek gondolod.

3. Melléklet – Csoportos feladatlapok tartalma

1. csoport: Uralkodók

Az alábbi keresztrejtvényt a csoport tagjainak előző feladatai alapján tudjátok megoldani! Üljetek össze, és együtt töltsétek ki!

1. Ez a felirata annak a polcnak, ahol regényeket találtatok
2. A mese és a regény ötvözete. Általában hosszabb, mint a mese, nagyobbaknak szól.
3. A könyv része ahol a jelzet látható
4. Mi a raktári jelzet első része?
5. Mi a raktári jelzet második része?

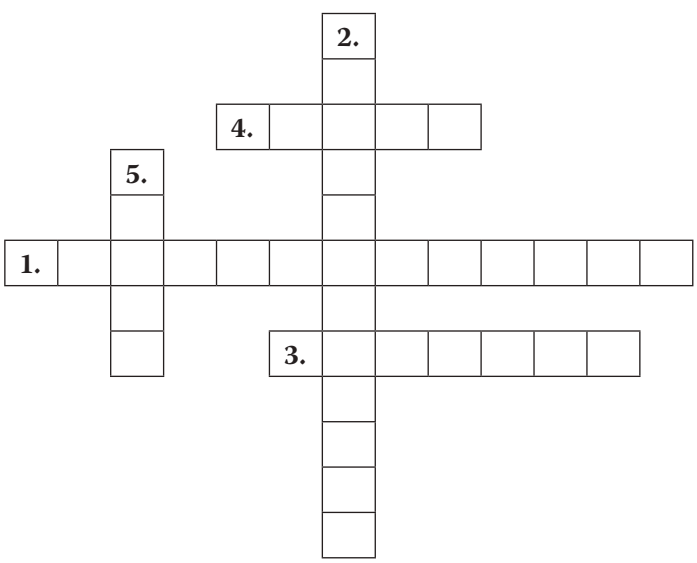

Megoldás: 1. szépirodalom; 2. meseregény; 3. gerinc; 4. betű; 5. szám

2. csoport: Szolgálók a várban

Az alábbi feladat megoldását a csoport tagjainak feladatai alapján tudjátok megoldani! Induljatok el a START képtől, és minden mezőben karikázzátok be az igaz állítás betűjelét! Ezek a betűk mutatják a helyes irányt, amelyen haladnotok kell! Minden mezőből azon az úton menjetek tovább, amelyik az igaz állítás betűjelét tartalmazza! Közben gyűjtsétek össze az úton talált betűket, melyeket összeolvasva egy értelmes szót kaptok. A megfejtést írjátok az útvesztő alá és válaszoljatok erre a kérdésre:

Hogyan kapcsolódnak a képek a megfejtéshez?

Megoldás: Kanada

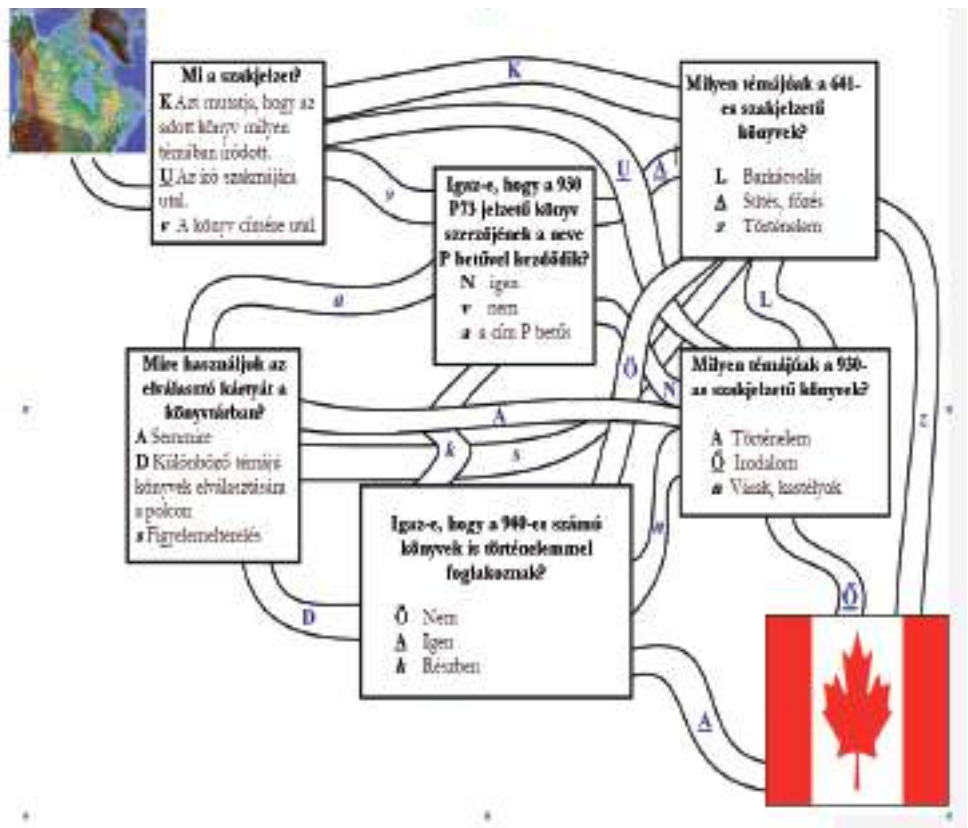

3. csoport: Az uralkodók bizalmasai

Az alábbi feladat megoldását a csoport tagjainak feladatai alapján tudjátok megoldani!

1. Azoknak a sorozatoknak a címét húzzátok a könyvespolchoz, amelyeket elkülönítve, kiemelve találtok meg a polcokon!

Búvár

Mi micsoda

Tudod-e?

Vad focibanda

Barangolás

Állatos

Képes történelem

Csak fiúknak

2. Tegyétek betűrendbe a polcokon kiemelt, külön gyűjtött sorozatok címeit és egészítsétek ki azokkal, amik kimaradtak a felsorolásból!

a)	A 395 B25 jelzetű könyv címében szerepel az illemkódex szó.	**I**	**H**
b)	Pontos szerzője, címe: A 170 E96 jelzetű könyv a lovagokat tanítja illemre.	**I**	**H**
c)	Pontos szerzője, címe: A leporelló könyvek kicsiknek készülnek és a játszószőnyegnél egy dobozban vannak.	**I**	**H**
d)	Nincs a könyvtárban külön része a „barkácsolásos” könyveknek.	**I**	**H**
e)	A 794-es könyvek az utazásról szólnak.	**I**	**H**
f)	A 030-as könyvek általános lexikonok.	**I**	**H**

4. csoport: Szolgálók a vár körül

Az alábbi keresztrejtvényt a csoport tagjainak előző feladatai alapján tudjátok megoldani! Üljetek össze, és együtt töltsétek ki!

1. SZÁMKERESZTREJTVÉNY

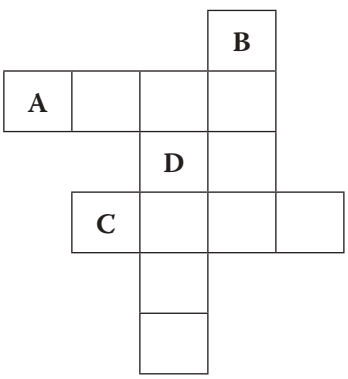

Megoldás

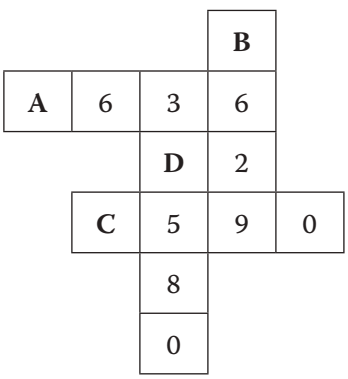

Vízszintes:
A: Az állattenyésztéssel kapcsolatos könyvek ennél a számnál vannak
C: Az a szám, ami alatt a könyvtári elválasztó kártyán az Állattan, Zoológia felirat áll.

Függőleges
B: A közlekedési eszközökről szóló könyvek ezt a számot kapják.
D: A növényekkel kapcsolatos könyvek szakjelzetében ez a szám szerepel.

2. MI VAGYOK ÉN?

a) Válasszatok ki egy állatot a *Vadász* által kikeresett könyvből. Készítsetek róla „MI VAGYOK ÉN?" feladványt a többi csapatnak!
1. állítás:
2. állítás:
…

b) Válasszatok ki egy állatot a *Kocsis* által kikeresett könyvből. Készítsetek róla „MI VAGYOK ÉN?" feladványt a többi csapatnak!
1. állítás:
2. állítás:
…

6.
Utazás az információs szupersztrádán
(Pandur Emese)

Jálics Ernő Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium

Bemutatkozás

Az iskola, az iskolai könyvtár és az óraszámok bemutatása a szerző *Utazás a könyvtári rendszerben* című munkájánál olvasható.

A foglalkozás tantervi keretei

A 7. évfolyam tanmenete (2 óra)

- Könyvtári szolgáltatások - Könyvtári szolgáltatások irányított alkalmazása a tanulásban és a tájékozódásban.
- A kézikönyvtár önálló használata.
- Tájékozódás dokumentumokról a szerző, cím és egyéb szempontok szerint a betűrendes leíró katalógus segítségével.
- Önálló tájékozódás a könyvtárban.
- Anyaggyűjtés különböző tantárgyak témáihoz.
- Tárgyszavak, azonos művek keresése különböző ismerethordozókon.
- Egyszerűbb témák önálló feldolgozása a könyvtár dokumentumainak (segédkönyv, kézikönyv, ismeretterjesztő könyv, folyóirat stb.) felhasználásával.
- A forrásfeldolgozás lépéseinek alkalmazása: a téma pontos megfogalmazása, problémafelvetés, forrásválasztás és -feldolgozás segítséggel (jegyzetelés, rendszerezés, vázlatkészítés), beszámoló (szóban vagy írásban), hivatkozás a forrásra.

A foglalkozás bemutatása

évfolyam: 7. évfolyam
tanulói létszám: 9 fő (csoportbontás)
befogadó tárgy vagy szervezeti keret: Magyar nyelv és irodalom
foglalkozásvezető(k) foglalkozása: könyvtárostanár
helyszín: iskolai könyvtár
időkeret: 2x45 perc

Az információkeresés témakörön belül miért ezt a témát/megközelítést választotta?

Az „utazás” során összefoglaljuk a korábban tanultakat, összegezzük az információforrásokat.

Miért ezt a feldolgozási módot választotta?

A játék, élmény szempontjából közelítettem meg a témát, mert játszva tanulásnál nincs könnyebb, észrevétlenebb tananyagelsajátítási módszer. A játék során aktiválható a belső motiváció, az óra hozzájárul a tanulók kapcsolatszükségleteinek feltérképezéséhez, egymás és önmaguk megismeréséhez, ezen kívül fejlődik a problémamegoldó képességük.

Az óra alapötletét Mikó Csaba *Veszélyben a tölgy* című könyve adta, így a könyv (de persze egyéb könyv) olvasására is motiválhattam a tanulókat.

Előzetes tudás

A tanuló képes
- eligazodni az iskolai könyvtár szabadpolcos állományában,
- tájékozódni az iskolai könyvtár teljes tér- és állományszerkezetében,
- megkülönböztetni a főbb dokumentumtípusokat,
- a könyvtártípusok megkülönböztetésére,
- felismerni a dokumentumok bibliográfiai azonosító adatait,
- segítséggel bibliográfiai hivatkozást készíteni.

Célok

- divergens gondolkodás fejlődése,
- „felfedeztető tanulás” megalapozása,
  - a tanulók (könyvtári) élményhez való juttatása,
  - „flow élmény” biztosítása (felfedezés élménye),
- élethosszig tartó tanulás megalapozása,
- a tanuló ismerje meg/fel a releváns információt és az információ forrását,
- a tanuló képes legyen önállóan jegyzetet készíteni, a bibliográfiai hivatkozáshoz szükséges adatokkal együtt,
- a tanuló képes legyen önállóan információt keresni az interneten, könyvtári online katalógusban.

Értékelés: önértékelés és kritikai gondolkodás fejlesztése

Kiemelten fejlesztendő tanulói kompetenciák

- hatékony, önálló tanulás,
- anyanyelvi kommunikáció,
- digitális kompetencia,
- szociális és állampolgári kompetencia,
- kezdeményezőkészség.

A foglalkozás menete	Cél Szervezési mód, módszer Eszköz	Idő (perc)
Előkészítés		
Az állomások segédleteinek elhelyezése a könyvtár különböző pontjain.	***4. mell.***	
Ráhangolódás		
Köszöntés **Ismétlés** Az előző évben tanultak rövid átismétlése (a könyvtár fogalma, szabályai, részei, dokumentumtípusok, könyvtártípusok – felsorolás szintjén) Az óra célja, hogy megismerjük az információforrásokat és megtaláljuk a helyzetnek megfelelő legmegbízhatóbb forrást.	frontális előadás	5’
Az információs szupersztráda Képzeljünk el egy szupersztrádát … Elképzelése, megbeszélése, „állomások” (Könyv Elek és ETO Ottó, Cikk Kata, Net Teri 1, 2) ismertetése; Könyv Elek és a többi szereplő történetének felidézése, „költözése a szupersztrádára”.	frontális megbeszélés ***1. mell.***	3’
Csoportalakítás – munkaszervezés 2 db 4-5 fős csoport kialakítása képek húzásával. A képek az internetet, információt szimbolizálják. Minden csoport 1. egyezzen meg egy csoportnévben, 2. ossza el a csoportszerepeket, 2.a az eszközfelelős jöjjön az eszközökért. 3. Tervezzetek papíron egy eszközt, „járművet”, amivel a szupersztrádán közlekedhettek!	frontális csoportalakító képek szerepleírások ***2. mell.***	3’
Csoportok megalakulása A fenti feladatok elvégzése.	csoportmunka papír, filcek	12’

A foglalkozás menete	Cél Szervezési mód, módszer Eszköz	Idő (perc)
Jelentésteremtés		
Munkaszervezés Elindulunk a szupersztrádán. Nézzetek ki járművetekből és a felkavart „porfelhők/ alattatok látható fellegeket" megvizsgálva 1. válasszatok egy ETO felhőt/kártyát! 2. Az azon látható témákon belül találjatok ki egy konkrét, titeket érdeklő témát! 3. Ezzel kapcsolatban kell forrásokat és információt is gyűjtenetek utazásotok során az állomásokon. Vagyis könyvből, internetről, folyóiratból is. 4. Válasszátok ki a kezdőállomást! A térképíró jelöli a térképen a csapat által választott sorrendben az állomásokat. 5. Olvassátok el figyelmesen a házigazda tanácsait! Aszerint osszátok el a feladatokat! 6. A megoldásokat rögzítsétek a feladatlapon! Készítsetek jegyzőkönyvet az állomásról!	frontális magyarázat ***3. mell.***	2'
Témaválasztás – ETO ismétlése Indulás az információs szupersztrádán csoportonként. Téma választása.	frontális ***3. mell.***	1'
Információkeresés Csoportmunkák – téma kidolgozása, információ gyűjtése a különböző állomásokról. Az állomások választását a térképíró jelzi a pedagógusnak, aki folyamatosan adja a csapatok számára a választott állomás feladatlapját. A csapatok a helyükön dolgoznak.	csoportmunka állomások leírása ***4. mell.*** feladatlapok ***5-6. mell.*** könyvtár állománya tanulói számítógép internet	46'
Reflektálás		
A csoportok munkájának bemutatása Térképek, jegyzetek, tapasztalatok áttekintése a csoportbeszámolók alapján.	frontális	13'
Összegzés Következtetések levonása: a legmegbízhatóbb információ, az állomásokról készült jegyzőkönyvek áttekintése.	frontális kitöltött értékelő lapok ***6. mell.***	5

Tapasztalatok, tanácsok

Az órákat két alkalommal valósítottam meg az osztály minden tanulójával (csoportbontásban a könyvtár befogadóképessége miatt). Ebben az esetben szerencsés volt a csoportbontás, mert a tanulók többször igényeltek segítséget (technikai problémák, polcon való eligazodás) az órák során. Szünetet nem tartottunk, de

javasolnám az óratervet adaptálóknak, mert a tanulók elfáradtak, a második óra végére már nehezen tudtak koncentrálni.

Szükséges eszközök

- a szupersztráda állomásainak névfeliratai, 1. mell.,
- csoportalakító kártyák, kétféle, tanulónyi mennyiségben,
- szerepleírások, csoportonként 1 db, 2. mell.,
- A4-es vagy nagyobb papírok a jármű rajzolásához,
- írószerek, filcek,
- számítógép/laptop,
- ETO felhők, 3. mell.,
- tanulói számítógép/laptop/mobil eszköz, min. csoportonként 1 db, de inkább több,
- internet,
- állomások segédletei, például: 4. mell.,
- feladatlapok, csoportonként 1 db, 5. mell.,
- értékelőlapok, csoportonként és állomásonként 1 db.

Felhasznált irodalom

Bárdossy Ildikó és mtsi.: A kritikai gondolkodás fejlesztése. Az interaktív és reflektív tanulás lehetőségei. Pécs – Bp., PTE, 2002, URL: http://pedtamop412b.pte.hu/files/tiny_mce/File/KG1.pdf Utolsó letöltés: 2016.02.02.

Keresés az interneten In: Bíró Katalin és mtsi. INFORMATIKA, Ingyenes elektronikus Tananyag, é.n. URL: http://informatika.gtportal.eu/index.php?f0= internet_ker_02 Utolsó letöltés: 2015. október 6.

Pethőné Nagy Csilla: Módszertani kézikönyv. Befogadásközpontú és kompetenciafejlesztő irodalomtanítás. Bp.: Korona Kiadó, 2007. 371 p.

Rácz Tiborné: Könyvtárhasználati tudnivalók, Általános iskolása 5-8. osztály. Debrecen, Pedellus, 2004. 99 p.

Mellékletek

1. melléklet – Az információs szupersztráda „állomásai”

Állomások, házak, illetve lakók.
Kifüggeszthető nagy méretben a könyvtárban, illetve ki is osztható a csoportoknak.

Könyv Elek és ETO Ottó szabadpolc – könyvek ETO és abc rendben kézikönyvek	**Net Teri 1** Internetes keresés
Cikk Kata (folyóiratok, magazinok)	**Net Teri 2** Keresés a könyvtári katalógusban

2. melléklet – Csoporton belüli szerepek leírása

Kifüggeszthető a könyvtárban, illetve ki is osztható a csoportoknak.
Minden csapattagnak ugyanúgy és ugyanannyit kell dolgoznia, a vállalt szerepek a többi feladaton felül választhatók.

TÉRKÉPÍRÓ VAGY TÉRKÉPÉSZ
Feladata a térkép megrajzolása, melyen látszik, merre járt a csapat a sztrádán. Engedjétek el fantáziátokat!

FELDERÍTŐ
Feladata, hogy abban irányítsa a csapatot, hogy hol keressék az információt. Tekintse át az állomásokon készült jegyzeteket. A jegyző feladatait is elláthatja.

ESZKÖZFELELŐS
Az eszközök beszerzéséért, leadásáért felel.

CSENDKAPITÁNY
A csoporton belüli csendes munkáért felel.

3. melléklet – Felhők – témák

Az itt található egységeket nyomtassuk felhős mintába vagy vágjuk felhő alakúra a kinyomtatott feliratokat.

0 – általános kérdések Téma: könyvtárak	**1 – filozófia, pszichológia** Téma: Filozófiai rendszerek és állásfoglalások
2 – vallás, egyházak Téma: Ókori vallások	**3 – társadalomtudományok** Témák: népszokások vagy oktatás
4 – jelenleg betöltetlen osztály	**5 – matematika, természettudományok** Témák: matematika vagy növénytan vagy állattan
6 – alkalmazott tudományok Témák: háztartástan vagy receptek vagy cukrászat vagy italok	**7 – művészetek, játék, sport** Témák: festészet vagy zene
8 – nyelvészet, irodalom Témák: nyelvészet vagy irodalomtudomány	**9 – régészet, történelem, földrajz, életrajz** Témák: földrajz vagy történelem

4. melléklet – Segédlet az állomások használatához

Minden témára kiterjedő tankönyv, kézikönyv hiányában az egyes állomásokhoz olyan segédletet készítsünk, melyet a tanulók hatékonyan tudnak használni az önálló feladatvégzés során. Ennek tervezésekor vegyük figyelembe:

- iskolai könyvtárunk helyi adottságait (terek, állományegységek, raktári rend, katalógus),
- a korábbi években tanított tananyagot, ismert fogalmakat,
- korábban kiadott segédleteinket,
- a feladatok tartalmát,
- a foglalkozás célját.

Mivel ezek jelentősen eltérőek lehetnek, itt most csak egy példát közlünk. Így ezek itt nem a teljes segédanyagok.

(a szerk.)

Könyv Elek és ETO Ottó
Javasolt témakörök az állomáson: könyvtár részei, a könyvtári rend, ETO főosztályok, a könyv részei, a nyomtatott könyvek bibliográfiai azonosító adatai.

Könyv Elek és a könyvtár részei
Könyv Elek, hetedik osztályos tanuló nagyon nehéz házi feladatot kapott földrajzból. Idegen szavak jelentését kellett megkeresnie, ehhez az iskolai könyvtár ***kézikönyvtár***i részébe ment (szótár, lexikon – ezeket nem lehet kikölcsönözni). Ezután könyvtárostanári segítséggel könyveket keresett a ***szabadpolc***ról (kölcsönözhető dokumentumok).

Elek tudta, hogy a könyvek abc rendben és témakörök (***szépirodalom*** (versek, regények), ***ismeretterjesztő*** irodalom (biológia, kémia, matematika, nyelvtan – minden témakört egy-egy számmal jelöltek) szerint vannak elhelyezve a polcon, ezért nagyon figyelt a könyvek helyére, ha nem emlékezett, honnan vette le a könyvet, akkor inkább az asztalon hagyta, hogy a könyvtáros a pontos helyére tehesse.

A témához még újságot is nézegetett a könyvtár ***folyóirat***ai között (újságok, magazinok), de azokat sajnos nem tudta kikölcsönözni. Emlékezett, hogy a tévében is látott ilyen műsort, ezért az ***audiovizuális gyűjtemény***hez (CD, DVD) ment, de mivel azokat az iskolai könyvtárban **nem** lehet kikölcsönözni, így csak megnézte a színes borítójukat, de figyelt a sorrendre, a helyére rakta vissza őket, mert a könyvtárban a CD-k, DVD-k is sorban vannak! A könyvtáros még a ***különgyűjtemény***ből (pl. régi könyvek) is hozott Eleknek könyveket, amiket szintén nem lehetett kikölcsönözni, de nagyon szépek voltak.

Cikk Kata
Javasolt témakörök az állomáson: időszaki kiadványok fogalma, jellemzői, a folyóirat felépítése, a cikkek bibliográfiai azonosító adatai

Net Teri 1. – Keresés az interneten
Javasolt témakörök az állomáson: tematikus keresők, kulcsszavas keresés, speciális keresés (logikai operátorok), online írások bibliográfiai azonosító adatai

Net Teri 2. – Online katalógusok, adatbázisok
Javasolt témakörök az állomáson: cédula és elektronikus katalógus (azonosságok, különbségek) kereshető adatmezők, összetett keresés, böngészés, közös katalógusok, egyéb szakirodalmi adatbázisok (pl.: MATARKA)

Segítségül hívhatjuk iskolai/települési könyvtári katalógusunk szoftverének beépített súgó szövegeit, vagy felhívhatjuk azok használatára a figyelmet.

5. melléklet – Feladatlapok tartalma

A) Könyv keresése könyvtári katalógusban

1. Keressétek meg iskolánk honlapján a könyvtárat!
- ***a)*** Milyen információkat tudtatok meg?
- ***b)*** Keressetek a könyvtár online katalógusában a választott témákban, és írjátok le legalább az egyik találat adatait, melyekre a megtalálásához és felhasználásához szükségetek lesz!

Használjátok a Net Teritől kapott segédletet!
téma:
raktári jelzet:
szerző:
cím:
kiadó neve:
kiadás helye, ideje:
terjedelme (összes oldalszáma):

2. A kaposvári Takács Gyula Könyvtár katalógusában keressetek az általatok választott témában könyvet és írjátok le a könyv adatait ugyanúgy, mint az iskolai könyvtárban talált könyvről!

B) Információ gyűjtése a könyvekből

a) Keressétek meg a katalógusból választott könyvet!
b) Keressetek a polcokon még egy könyvet a választott tématokban!
A keresés során használjátok a Könyv Elektől és ETO Ottótól kapott segédleteket!
c) Töltsétek ki ezt a feladatlapot az egyik könyvről!

Sablon és segítség a nyomtatott könyv bibliográfiai azonosításához
Szerző neve: Mű címe. Kiadás helye: Kiadó neve, kiadás éve, összes oldalszám

Ha a könyvnek háromnál több szerzője van:
Mű címe (ha van: szerkesztő, összeállító). Kiadás helye: Kiadó neve, kiadás éve, összes oldalszám

Ha a könyvnek csak bizonyos fejezeteit használtad fel, akkor ezt az oldalszámnál kell jelezned a bibliográfiai hivatkozás készítésénél. A fejezet kezdő és utolsó oldalát kell megadnod. Például: p. 56-60. (p= pagina= oldalszám)

Idézés szabályai:
Az idézett szöveget idézőjelbe kell tenni, és megadni a pontos forrást, oldalszámot, ahol az idézett szöveg olvasható.
pl. Kiss István: Szeretem a könyvtárt. Bp.: Móra, 2005. p.56.

Az általatok választott forrás, vagyis a könyv adatai:
ETO száma (lásd raktári jelzet):

Jegyzeteim a választott témával kapcsolatban ebből a forrásból:

C) Információgyűjtés az internetről

a) Keressetek információt az interneten tématokban!
Használjátok a Net Teritől kapott segédletet!
b) Válasszatok egy forrást! Olyat, ami a legjobban illik tématokhoz.
c) Töltsétek ki ezt a feladatlapot erről a forrásról!

Az általatok választott forrás adatai:

Jegyzeteim a választott témával kapcsolatban ebből a forrásból:

D) Információgyűjtés folyóiratokból
a) Keressetek témába vágó folyóiratcikkeket a MATARKA adatbázisban vagy a könyvtár folyóiratpolcain!
Használjátok a Cikk Katától kapott segédletet!
b) Válasszatok egy cikket, amit el is tudtok most olvasni!
c) Töltsétek ki ezt a feladatlapot erről a cikkről!

Az általatok választott forrás, vagyis a cikk adatai:

Jegyzeteim a választott témával kapcsolatban ebből a forrásból:

7.
Karinthy Frigyes *Kísérletezem* c. műve alapján – információkeresés a könyvtárban (Kovács Anikó)

Hajdúböszörményi Bethlen Gábor Általános Iskola, Hajdúböszörmény

Bemutatkozás

Az iskola bemutatása

tanulók száma: 515 fő
évfolyamok: 1-8. évf.
pedagógusok száma: 52 fő

Intézményünk Hajdúböszörmény egyik legrégebbi iskolája, egy lakótelepen található. A Tizenhárom vértanú utcai iskola két egységből áll: az egyik a régi, 113 éves épületrész, mely elkülönül az újabb, az 1980-as évek elején átadott emeletes épületrésztől. 1994-ben felvettük Bethlen Gábor nevét.

Iskolánk 8 évfolyammal működő általános iskola, ahol alapfokú nevelés és oktatás valósul meg.

Négy beiskolázási körzetünk van: egy lakótelep, egy kertvárosi övezet, egy, az iskolától eléggé messze eső lakóövezet valamint a hajdúvidi településrész.

A Hajdúviden működő tagintézményünk a Hunyadi János Általános Iskola, ahol 1-4. évfolyamba járnak a helyi gyerekek. A hajdúvidi felsősöket már autóbusz szállítja a fő telephelyünkre.

Az első évfolyamtól tanítjuk az angol és német nyelvet. Kiemelten foglalkozunk a testnevelés tantárggyal, korábban tagozatos iskola voltunk.

Az iskolai könyvtár bemutatása

alapterület: 55 m^2
állomány nagysága: 16 108 könyvtári egység
könyvtáros státuszok száma: 1
honlap: http://www.bethlen-hbosz.sulinet.hu/index.php/konyvtar

Az iskolai könyvtár az új épület földszinti részén helyezkedik el. Szemben vele az első osztályok, mellette az egyik második osztály tanterme található. Az 1980-as évek elején költözött erre a helyre a könyvtár.

Főállású könyvtárost 1986 óta foglalkoztatnak az iskolánkban. A könyvtárostanár személye azóta változatlan.

A könyvtár egy helyiségből áll, de elkülönül benne az olvasótermi részleg: 3 kör

alakú olvasóasztal 15 székkel és 6 kézikönyves polccal; egy számítógépes részleg 11 darab internetes számítógéppel 13 székkel; és a kölcsönzőrészleg 14 polccal. Az ajtó mellett helyezkedik el a kölcsönzőasztal, mögötte egy folyóiratpolc és három audiovizuális és elektronikus dokumentumokat tároló szekrény.

A szekrény tetején áll egy hagyományos televízió videolejátszóval. A szekrény mellett, az ablaknál helyeztem el a katalógusszekrényt, mely építését 2004-ben lezártam. Azóta főleg a Szirén integrált könyvtári rendszert használjuk a keresésekhez.

Az állomány kb. 95%-a szabadpolcon található. Raktárnak a folyosón lévő felső polcokat használhatom.

Délelőttönként rendszeresen vannak könyvtárhasználati órák az alsó és felső tagozaton. Hetente három délután angol nyelvi képességfejlesztés és angol nyelvi tehetséggondozás folyik; egy délután természetismeretből tartanak tehetséggondozást, egy délután történelemből készítenek fel országos versenyre 15-20 diákot.

A foglalkozás tantervi keretei

Óraszámok

Évf.	Könyvtárhasználati óra	Könyvtárhasználati szakóra	Tanórán kívüli foglalkozás
1.	2		
2.	4		
3.	6		
4.	8		
5-7.	évi 3		
8.	4		

A könyvtárhasználati órák befogadó tárgya(i):
alsóban: magyar nyelv és irodalom,
felsőben: informatika, magyar irodalom.

A 8. évfolyam tanmenete

1. Szaktárgyi témához források keresése a könyvtári katalógusokban tárgyszavak, ill. ETO-jelzetek segítségével (A szakkatalógus, a tárgyszókatalógus)
2. Információkeresés hagyományos és elektronikus forrásokból
3. Forrásjegyzék készítése adott témában
4. Könyvajánlás készítése

A foglalkozás bemutatása

évfolyam: 8. évf.
tanulói létszám: 12 fő
befogadó tárgy vagy szervezeti keret: Magyar irodalom
foglalkozásvezető(k) foglalkozása: könyvtárostanár
helyszín: iskolai könyvtár
időkeret: 45 perc

Az információkeresés témakörön belül miért ezt a témát/megközelítést választotta?

Nyolcadikra a tanulók már jól ismerik az információkeresés hagyományos forrásait, most alkalmazhatják az elektronikus források használatát is olyan érdekes irodalmi szöveg (Karinthy Frigyes: Kísérletezem) segítségével, amely összekapcsolja a könyvtárhasználatot a magyar irodalommal és a fizikával, kapcsolatot teremt a könyvtári kutatómunka, a magyar irodalom és a természettudományos kísérletek között.

Miért ezt a feldolgozási módot választotta?

A diákok nagyon szeretnek kutatni, önállóan felfedezni számukra új dolgokat. Szívesen használják az internetet. Iskolai könyvtárunkban 11 internetes számítógép áll készen a kutatómunkára.

A diákok csoportokban is szívesebben dolgoznak, mint egyénileg. Így lehetőségük van az egymástól való tanulásra is.

A csoportok egyes egyszerűbb fizikai kísérletet is kipróbálnak majd, melyeket az irodalmi szöveg megemlít. Ennek a motivációban nagy szerepe van. A jelenségeket meg kell figyelni, majd szükséges következtetni, összehasonlítani.

Előzetes tudás

- A kézikönyvtár használata. Tudjon szaktárgyi feladataihoz kézikönyvből információt keresni.
- Az ETO-számok ismerete, szakrend a szakkatalógusban.
- A szakkatalógusban való keresés – ha szükséges – könyvtárosi segítséggel.
- Tudjon önállóan keresni az interneten. Interenetes kereső használata. Helyes keresőkérdés alkotása.
- Keresés elektronikus szövegekből.
- A feldolgozandó szöveg egyszeri elolvasása. (Előzőleg otthon el kell olvasni mindenkinek a novellát. A tanóra előtt 2 nappal megkapták fénymásolt lapokon a novellát.)

Célok

- Vegyék észre, milyen különbségek lehetnek az internetes adatok és a kézikönyvek adatai között.
- Minél többféle forrásból való keresés gyakorlása.
- Önálló gondolkodás fejlesztése.
- Együttműködés fejlesztése a pár- és csoportmunkával.
- Az információ megkeresése, összegyűjtése, feldolgozása, esetleges kritikai észrevételek.

Kiemelten fejlesztendő tanulói kompetenciák

- Digitális kompetencia
- Problémamegoldó képesség
- Önálló tanulási képesség
- Anyanyelvi kompetencia
- Természettudományos kompetencia

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
Ráhangolódás		
1. Csoportalakítás *A 12 diákból 4 fős csoport alakítása:* A belépés előtt minden diák húz egy kártyát. A kártyán a katalógussal kapcsolatos fogalmak vannak (cím szerinti katalógus, sorozati katalógus, szerzői katalógus). Az azonos fogalmakat húzó diákok alkotnak egy-egy csoportot. Miután összeállt a 3 csoport, kitalálnak egy csoportnevet, melyet felírnak egy lapra, és kiteszik az asztalukra. A feladatokat a csoportok önállóan ellenőrzik. A pontokat a kapott táblázatba nektek kell lejegyezni. Én óra végén ezeket beszedem, egyenként nézem át. Ezért kaptok párhuzamosan papírkarikákat is a megoldásokért. A katalógusok témát ismételjük ezzel, mert nyolcadikban tanulnak a tárgyszókatalógusról.	frontális csoportalakító kártyák	2’
2. Hol a piros? gyorsasági verseny időre Előzőleg otthon el kellett olvasni mindenkinek Karinthy Frigyes: Kísérletezem c. novelláját. Húzzátok alá a szövegben piros színnel a fizikával, kémiával, földrajzzal kapcsolatos kifejezéseket. 5 perc áll a rendelkezésetekre. Kétszer ugyanazt a szót ne húzzátok alá! Maximum 28 db! *Értékelés:* a legtöbbet gyűjtő csapat három jutalomkarikát, a 2. kettőt, a 3 csapat egy karikát kap.	frontális csoportmunka novella szövege csop-ként 1 db ***1. mell.*** megoldás: ***2. mell.*** 6 jutalomkarika	5’

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
3. Jóslás a következő feladatokra vonatkoztatva *A könyvtárostanár a válaszokat táblai vázlatként rögzíti.* Szerintetek mi lesz a feladatotok a mai órán? *(Információkeresés)* Melyek az információkeresés hagyományos formái/forrásai? *(Kézikönyvek: szótárak, lexikonok, enciklopédiák, katalógusok, bibliográfiák.)* Melyek az információkeresés nem hagyományos formái/forrásai? *(On-line katalógusok, adatbázisok, elektronikus könyvtárak, elektronikus lexikonok, elektronikus enciklopédiák, elektronikus szótárak.)*	frontális kérdés-válasz táblai vázlat ***3. mell.***	2’
Jelentésteremtés		
Célkitűzés A mai órán használunk majd hagyományos és nem hagyományos információhordozókat is a novella szövege, az aláhúzott szavak és fogalmak értelmezéséhez. *A csoportokban a kooperatív szerepek kiosztása (rajzoló, írnok, szóvivő), megbeszélése.* *A csoportok megbontása* 2 diák a csoportokból a számítógépekhez ülhet, az internetes enciklopédiából, szótárakból keresheti meg az aláhúzott fogalmakat. A forrást is jelölnötök kell! 2 diák lexikonokat, szótárakat használhat. 5 percetek van a következő csoportfeladatokra. Utána minden csoportnak be kell mutatnia eredményét a többieknek.	frontális munkaszervezés	1’
1. feladat 1. csoport: Fogalommagyarázat (4. mell.) 2. csoport: Beszélő tárgyak (5. mell.) 3. csoport: Érvpingpong (6. mell.)	kooperatív csoportmunka feladatlapok csop.-ként 1 db ***4-6. mell.*** hivatkozási segédlet ***7. mell.*** mágnes, iránytű, magdeburgi félteke	10’
1. feladat értékelése Mindhárom csoport beszámol a keresés eredményéről/ előadják a vitát. Tökéletes megoldásért mindhárom csoport 6-6 jutalomkarikát kaphat.	frontális beszámoló 18 jutalomkarika	3’

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
2. feladat – Kísérletezzetek! Minden csoport kap egy feladatlapot egy-egy kísérlettel. ***a)*** 5 percetek van arra, hogy írjatok a kísérlet eredményéről, annak magyarázatáról és a forrásról. Az asztalon előkészítettem a felhasználható szaklexikonokat, szakenciklopédiákat és az internetet is használhatjátok. A feladat végén hagyjátok nyitva a könyveket a felhasznált résznél, a számítógép monitorán is a felhasznált oldal maradjon nyitva. ***b)*** Az idő leteltével a csoportok átsétálnak a következő témához. 2 percetek van arra, hogy elolvassátok és megvitassátok azt, amit az előző csoport felírt. Amivel nem értetek egyet, oda kérdőjelet tegyetek. Majd ki is egészíthetitek a választ. Lényegi javításokért, kiegészítésekért plusz jutalomkarika kapható.	frontális munkaszervezés kísérletleírások ***8. mell.*** 1. cs.: pohár, papír/ műanyag fólia, víz 2. cs.: fésű, papírdarabkák 3. cs.: tej, tányér, ételszínezékek, fogpiszkáló, mosogatószer fizikával kapcsolatos kézikönyvek.	1’
A feladatok elvégzése	Csoportmunka	9’
Ellenőrzés, értékelés Minden csoport beszámol a megoldásokról. 3-3 pont jár a hibátlan megoldásokért. Plusz pont a javításokért, megjegyzésekért.	frontális 9+6 jutalomkarika	2’
Összefoglalás – 3. feladat Soroljatok fel erre a lapra a természettudományos fogalmakat, neveket, kísérleteket Karinthy novellájából! Mindenki egy választ ír le, majd továbbadja a balján ülőnek, amíg van még ötlet. *Értékelés:* a legtöbb jó választ adó csoport 3 karikát, a második 2 jutalomkarikát, a harmadik 1 karikát kap.	frontális csoportmunka beszámoló forgóban feladatlap csoportonként 1 ***9. mell.*** 6 jutalomkarika	3’
Reflektálás		
4. feladat **A) Mondatbefejezés** Fejezzétek be írásban a következő mondatot: „Az igazi győztes, az igazi optimista nem az, aki mindig győztes, mindig sikeres, hanem az, …”	csoportmunka feladatlap ***10. mell.***	4’
Hogy kapcsolódhat ez a mondat a mai novellánkhoz? Sok a bukott, kudarcot vallott tanuló a műben. Karinthy novellái nekik nyitják meg a lehetőségek, a jövő kapuit Értékelés: 10.a melléklet	frontális megbeszélés 6 jutalomkarika	
B) – párok számára minden csoportból **Differenciált feladat: Idézetkeresés** Az a diák választhatja, aki érdeklődik az irodalom iránt. „Eppur si muove!”(A novella utolsó mondata.) Ki mondta? Mikor, miért mondta? Milyen nyelvű? Mit jelent? Melyik magyar író írt ilyen címmel egy regényt?	pármunka 12 jutalomkarika feladatlap páronként ***11. mell.***	

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
Az órai munka értékelése csoportok szerint-egyénileg is Mi tetszett, mi volt nehéz, hogy éreztem magam. *Csoportok pontszámainak, jutalomkarikáinak összegzése.*	frontális csoportértékelő lap ***12. mell.***	2’
Differenciált házi feladat Válasszon mindenki az alábbi két feladat közül egyet, házi feladatnak. Ehhez kölcsönözzétek ki a könyvtárból a Tanár úr kérem c. könyvet, vagy töltsétek le a mek.oszk.hu oldalról! 1. Azoknak, akiknek az olvasást még gyakorolniuk kell: Otthon olvassátok el a *Rossz tanuló felel* c. novellát! Írásban fogalmazd meg, hogy a novella melyik részletét tartod leghumorosabbnak! Miért? 2. Nagyon jól olvasóknak: Olvassatok el két Karinthy-novellát a *Tanár úr kérem* c. műből! Írjátok le, ma mi lenne más! Miért? Ábrázoljátok is az ötleteiteket!	frontális	1’

Tapasztalatok, tanácsok

Egyszer tanítottam ezt a változatot. Lehetőleg fél osztálynak érdemes tartani, ha átlagos (52-55 m^2-es) a könyvtár. Azért nyolcadik évfolyamosok, mert akkor tanulják/tanulták Karinthy Frigyes *Tanár úr kérem* c. művének történeteit.

Az 1. feladat (fogalommagyarázat, beszélő tárgyak, érvpingpong) 100%-os lett mindhárom csoportnak. Az érvpingpong a kulturált vitatkozás, érvelés fejlesztésére is szolgált. A 2. feladat (háromféle kísérlet) is szinte hibátlan lett. Ezt nagyon élvezték a diákok. A 3. feladat megismétlése volt a nem pontozott Hol a piros? c. gyorsasági feladatnak. Itt már annyi pontot szerezhettek a csoportok, ahány természettudománnyal kapcsolatos kifejezésre emlékeztek a *Kísérletezem* c. Karinthy-műből. Természetesen ekkor visszaszedtem a novella fénymásolt lapjait mindenkitől. Ez a feladat az emlékezet fejlesztésére, ellenőrzésére is kiváló.

A 4.A) feladat (mondatbefejezés) az egyik csoportnak sikerült csak tökéletesen. Itt a Karinthy-történetek mélyebb értelmét lehetett megfogalmazni. A 4.B) (pármunka: idézetkeresés) feladat nem okozott gondot a pároknak.

Értékelték a saját munkájukat: mindenki villámgyorsan dolgozott, egy tanuló volt csak passzív az egyik csoportban. (Ő „beugró” diák volt, míg a többiek rendszeres könyvtárhasználóként jártasak voltak az információkeresésben. Az ő motiválására következő alkalommal külön át kell gondolni.) Nagyon élvezték az órát, pedig az 5. órában tartottam.

Én mindhárom csoportot és a párosokat is megdicsértem a kitartó, figyelmes munkájukért, terhelhetőségükért. Megbeszéltem a magyartanárukkal, hogy 5-öst kapnak a könyvtár órai munkájukért.

Irodalmat szerető, kísérletező, kíváncsi, gyors munkatempójú osztályokban ajánlom ezt az órát.

Szükséges eszközök

- csoportalakító kártyák 12 db (tanulólétszámnak megfelelő)
- novella szövege, 1. mell., 3 db (csoportonként 1 db)
- jutalomkarika 6+18+18+9(+6)+6+6+12 = 75 (81) db
- mágnes, iránytű, magdeburgi félteke (1. feladathoz)
- kísérleti eszközök
- 1. csop-nak: pohár, papír/műanyag fólia, víz
- 2. csop-nak: fésű, papírdarabkák
- 3. csop-nak: 2-3 dl tej, tányér, bármely színű ételszínezék, 1 db fogpiszkáló, néhány csepp mosogatószer
- feladatlapok csoportonként 1 db, 4-6., 8., 9., 10. mell.
- páros munka feladatlapja páronként 1 db, 11. mell.
- csoportértékelő lap, 12. mell.

Szükséges dokumentumok

Fizikai kislexikon, Bp. Műszaki K., 1978.
Magyar értelmező kéziszótár, (szerk. Juhász József) Bp. Akadémiai K., 1982.
Magyar nagylexikon, (főszerk. Élesztős László) Bp. Magyar Nagylexikon K., 1998-
Oxlade, Chris: Park-Usborborne enciklopédia: fizika, Bp. Park, 1997.
Természettudományi kislexikon, (fel.szerk.. Somogyi Zoltánné) Bp. Akadémiai K., 1992.
Új magyar lexikon 1-7., Bp. Akadémiai K., 1976.
Varley, Carol – Liles, Lisa: Földrajzi kisenciklopédia, Bp.: Park, 1996.

Felhasznált irodalom

Barátné Hajdu Ágnes – Cs. Bogyó Katalin – Eigner Judit (szerk.): Könyvtárhasználati óravázlatok, Bp. KTE, 2013.
Heacox, Diane: Differenciálás a tanításban, tanulásban: kézikönyv a 3-12. évfolyam számára, Bp. Szabad Iskoláért Alapítvány, 2006., 106-107. p.
Kagan, Spencer – Kagan, Miguel: Kooperatív tanulás. Bp. Ökonet, 2001.
Rácz Tiborné: Könyvtárhasználati tudnivalók: általános iskola 5-8. osztály, 2. jav. kiad., Debrecen, Pedellus, 2002.
Seressné Barta Ibolya: Út a forráshoz: hagyományos könyvtárhasználat 6-9. osztály: könyv és munkafüzet, 2. kiad., Debrecen, Pedellus, 2000.

Mellékletek

1. melléklet – A novella szövege

Karinthy Frigyes: Kísérletezem

A mágnesesség és villamosság mágikus jegyében folyt le november. A fizikaterem asztala állandóan tele van gépekkel, korongokkal, elemekkel, induktorokkal és dinamókkal. Borzasztó dolgok történtek: Pollákovics ráállt egy üveglábú zsámolyra, mire beleeresztették a villamosságot, mire Pollákovicsból szikrák pattantak ki, és a haja égnek meredt. Müller elmagyarázta, hogy Pollákovics mint emberi test, jó vezető. Pollákovics szerényen és áhítattal állt a zsámolyon, mint ahogy egy jó vezetőhöz illik, és lelke mélyén homályos örömmel villant át az elektromos áram szárnyain, hogy Müller ezek után feltétlenül kijavítja kettesre a háromnegyedét – hiszen nem lehet ő rossz tanuló, lám milyen szépen átvezette a villamos áramot is –, zavarosan olyan érzése van, hogy aki nem érti a fizikát, azon nem megy át a villamos áram, mely a tanár úr szolgálatában áll, és mint ilyen, tisztában van a helyzettel és az osztálykönyvvel.

Hazamenet hatér veszek egy mágnesvasat. Ámulatos dolgokat tud a mágnesvas, de nem vagyok megelégedve az eredménnyel. Már útközben elhatároztam, hogy otthon a patkó alakú vasat kiegyenesítem, a közepébe lukat fúrok a... a... mondjuk az apám hegyes papírvágójával (esetleg ollóval), és iránytűt csinálok belőle, de Boussole-formában, hogy az irányt abban az esetben is mutassa, ha egészen ferdén lefelé áll, mert hiszen esetleg nagy földrengés is lehet, a ház oldalt billen, mint egy hajó – és én mégis tudom majd az irányt; milyen jó lesz! Lelkesen elvégzem magamban, hogy sohasem járok iránytű nélkül ezentúl.

Csupa izgalmas terv vagyok, mire hazaérek. Mert Heron-labdát is csinálok, úgy van, és magdeburgi féltekéket, ha tudni akarjátok és egy Leclanché-elemet. Csak a húgomat találom otthon, akinek lelkesen magyarázni kezdem a Torricelli-féle űrt. Na, mit gondolsz, mi tartja fenn a hetven centiméter magas higanyoszlopot, kérdem gúnyosan. Igen, nem hiszed? Hát idenézz. Teletöltök vízzel egy poharat, papírt teszek alája – most idenézz, megfordítom az egészet és nem folyik ki. Na jó, most csak azért folyik ki, mert... persze, nem a pohár alá kell tenni a papírt, elfelejtettem.

Balsikerem nem veszi el önbizalmamat. Fésűt dörgölök és papírszeletkéket csipegetek fel a fésűvel. A húgom azonban felbosszant, és azt állítja, hogy a papírszeletkék csak azért ragadnak a fésűhöz, mert a fésű piszkos.

Áttérek a Leclanché-elemre. Ez kicsit bonyolult dolog. A befőttesüveg rendben volna, de honnan veszek staniolt? Réz is jó volna, – hja, ha a fürdőszoba csapját le lehetne olvasztani! Csakhogy ez több nehézségbe ütközik, aztán meg, nem tudom, meggyőzhetem-e családomat fölfedezéseim fontosságáról, és arról, hogy ezek a fölfedezések a család részéről bizony áldozatokat és nélkülözéseket követelnek.

Ellenben ki fogom szivattyúzni a vizet a vizeskannából, ki én, és bebizonyítom, be én, a légnyomást. A légszivattyút azonnal megtervezem papíron, fantasztikus

utópiák ragadnak magukkal. Az egész szobából kiszivattyúzom a levegőt, ki én, úgyhogy a tárgyak elvesztik szabadesésüket.

Marinak, a mindenesnek, az a nézete, hogy én egy pofont fogok a papától kiszivattyúzni, ha azonnal nem veszem ki a mozsárból az ecetet és a széndarabokat, amiket beleraktam. A természettudományokat kezdik görbe szemmel nézni – de hát nem lehet forradalmat csinálni anélkül, hogy föl ne forgassuk a fennálló világrendet. Hát nem hisztek Newtonnak és Kopernikusnak? Hát idenézzetek – mondjuk, ez a lámpa legyen a Nap – a szabad térben mozgó égitest. Nézzétek, ideteszem a mágnesvasat – képviselje a gravitációs erőt. Vagy, mondjuk, ne a lámpa legyen a Nap, hanem ez a mágnesvas, és legyen a lámpa csak egyszerűen a Föld. Na most már, na már most. Most képzeljétek, hogy ez a mágnesvas, ami ugye, a Nap, itt, ahol tartom, egy helyben áll. Ugye, most a lámpának a bal oldalát világítja meg? De kérlek Mici, ne légy olyan nehézfejű. Igenis, most úgy van, hogy ez világítja meg a lámpát, és nem a lámpa eztet, mert a lámpa, az egy sötét test legyen. Na már most. Meddig tart ez? Ugye, addig tart csak, míg a Föld, vagyis a lámpa el nem fordul, nem megyünk semmire, mert akkor csak éj és nap váltakoznék és nem lennének évszakok. Hanem a Földnek is el kell mozdulni – keringeni kell – mozdulni kell neki, az istenit – nna!! látjátok?! így mozog... így mozog a Föld... így kell neki mozogni – és mégis mozog...

Arról nem tehetek, hogy a lámpa leszakadt. Rosszul volt feltéve – a csavar nem működött. Azt pedig természetesnek találom, hogy a hálátlan és meg nem értő bírák vacsora helyett kilöktek a cselédszobába, és rámzárták az ajtót. Galileivel is pont ezt csinálták. De az igazságot nem lehet véka alá rejteni. Eppur si muove!

Forrás: Karinthy Frigyes: Kísérletezem. In: Karinthy Frigyes: Tanár úr kérem. Bp., Talentum Diákkönyvtár, 1993. 17-18. p. URL: http://mek.oszk.hu/00700/00719/00719.htm#12 Utolsó letöltés: 2016. 02. 01.)

2. melléklet – Hol a piros szókereső megoldása

A szavak balról jobbra a szövegben való előfordulásuk sorrendjében:

mágnesesség	villamosság	elem	induktor	dinamó
vezető	elektromos áram	mágnesvas	iránytű	Boussole-forma
földrengés	Heron-labda	magdeburgi féltekék	Leclanché-elem	Torricelli-féle űr
higanyoszlop	légnyomás	légszivattyú	ecet	szén
Newton	Kopernikusz	gravitációs erő	Nap	
évszakok	kering	Galilei	Föld	28 pont/

3. melléklet – Táblai vázlat

Információkeresés

Hagyományos formák	**Nem hagyományos formák**
kézikönyvek	elektronikus kézikönyvek
katalógusok	online katalógusok
bibliográfiák	online adatbázisok elektronikus könyvtárak Pl.: MEK

4. melléklet – Fogalommagyarázat feladatlap tartalma – 1. csoport

1. csoport neve: _____

1. feladat: Fogalommagyarázat

a) Keressétek ki a kézikönyvek segítségével, mit jelentenek az alábbi szavak!

b) Írjátok le röviden! Adjátok meg a forrást is!

c) Rajzoljátok le egy lapra az egyik szót!
A megadott idő letelte után számoljatok be a megoldásról!
Forrásként ne csak a Wikipédiát használjátok! Keressetek más, hitelesebb forrásokat is!

- mágnesesség:
  Forrás:
- villamosság:
  Forrás:
- dinamó:
  Forrás:

6 pont/

4.a melléklet – Fogalommagyarázat – Megoldás

mágnesesség: A mágnesesség egy olyan erő, amely erőhatást fejt ki a környezetében lévő, bizonyos anyagú tárgyakra. Minden mágnes mágneses mezőt kelt maga körül.

Forrás: Stockley, Corinne – Oxlade Chris – Wertheim, Jane: Park-Usborne enciklopédia. Fizika. 9. kiad. Bp.: Park, 1996.

A mágnesesség In: Sulinet, Tudásbázis, Bp., OH, é.n., URL: http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/termeszettudomanyok/termeszetismeret/ember-a-termeszetben-6-osztaly/kolcsonhatas-valtozas/magnesesseg Utolsó letöltés: 2016.02.20.

villamosság: Általános fizikai fogalom arra a jelenségre, amelynek során elektromos töltések jelenlétéről, mozgásáról, hatásairól van szó.

Forrás: Elektromosság In: Wikipédia, A szabad enciklopédia, 2016.02.06. URL: https://hu.wikipedia.org/wiki/Elektromoss%C3%A1g Utolsó letöltés: 2016.02.20.

dinamó: Dinamónak nevezzük azokat a villamos gépeket, amelyek mechanikai energiából egyenáramú villamos energiát állítanak elő.

Forrás: Dinamó In: Wikipédia, A szabad enciklopédia,2015.04.20. URL: https://hu.wikipedia.org/wiki/Dinam%C3%B3 Utolsó letöltés: 2016.02.20.

5. melléklet – Beszélő tárgyak feladatlap tartalma – 2. csoport

2. csoport neve: _____

1. feladat: Beszélő tárgyak
mágnes, iránytű, magdeburgi félteke

Mindenki válasszon egy tárgyat! (Párban is választhattok!) Tegyétek középre a tárgyat az asztalon!

a) Mindenki nézzen utána a választott tárgya jelentésének!

b) Egészítsétek ki a hiányos mondatokat!

c) Rajzoljátok le egy lapra a kiválasztott tárgyat!
Adjátok meg a forrást is! Forrásként ne csak a Wikipédiát használjátok! Keressetek más, hitelesebb forrásokat! A megadott idő letelte után számoljatok be a megoldásról!

b)
1. A légnyomás nagyságát mutatta be _____ polgármestere (Otto Guericke), maga is működedvelő fizikus, a Regensburgban tartott birodalmi gyűlésen a császár jelenlétében. Két jól illeszkedő, réz félgömb közül kiszivattyúzta a levegőt, majd a _____lovakhoz kötötte. 8-8 ló igyekezett _____ széthúzni, sikertelenül. A levegő beengedésével a két _____ magától szétesett.
Forrás:

2. (Ennek) _____ nevezzük azokat a testeket melyek környezetükben (ezt) _____hoznak létre. A _____ mindig két pólusuk van (északi és déli), a különböző pólusok vonzzák, az azonos pólusok _____ egymást. Kivitelét tekintve lehetnek *állandó* _____ és elektro_____.
Forrás:

3. _____: egy szelencében szabadon feltámasztott _____, melynek sötétebb színű vége a mindenkori mágnes északi irányba mutat. A szelencében a tű alatt a fő- és mellékvilágtájak ábrázolása látható.
Forrás:

6 pont/

5.a melléklet – Beszélő tárgyak – Megoldás

1. A légnyomás nagyságát mutatta be ***Magdeburg*** polgármestere (Otto Guericke), maga is működedvelő fizikus, a Regensburgban tartott birodalmi gyűlésen a császár jelenlétében. Két jól illeszkedő, réz félgömb közül kiszivattyúzta a levegőt, majd a ***léggömböket*** lovakhoz kötötte. 8-8 ló igyekezett a ***félgömböket*** széthúzni, sikertelenül. A levegő beengedésével a két ***félgömb*** magától szétesett.

Forrás: Gázok sztatikája: A légnyomás változásai, légnyomáson alapuló eszközök. In: Sulinet Tudásbázis.(fel.szerk. Maruzsa Zoltán) Bp.: Oktatási Hivatal, é.n., URL: http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/termeszettudomanyok/fizika/fizika-9-evfolyam/gazok-sztatikaja/a-legnyomas-valtozasai-legnyomason-alapulo-eszkozok Utolsó letöltés: 2015. 06. 02.

2. (Ennek) ***Mágnesnek*** nevezzük azokat a testeket melyek környezetükben (ezt) ***mágneses mezőt*** hoznak létre. A mágneseknek mindig két pólusuk van (északi és

déli), a különböző pólusok vonzzák, az azonos pólusok ***taszítják*** egymást. Kivitelét tekintve lehetnek állandó ***mágnesek*** és elektro***mágnesek***.

Forrás: A mágnesesség, In: Bonifert Domonkosné és mtsi: Természetismeret 6., 15. kiad., Bp., Mozaik, é.n., A mágnesesség URL: https://www.mozaweb.hu/Lecke-TER-Termeszetismeret_6-1_3_A_magnesesseg-105305 Utolsó letöltés: 2016.02.20.

3. Az ***iránytű***: egy szelencében szabadon feltámasztott ***mágnestű***, melynek sötétebb színű vége a mindenkori mágnes északi irányba mutat. A szelencében a tű alatt a fő- és mellékvilágtájak ábrázolása látható.
Forrás: Carol Varley, Lisa Liles: Földrajzi kisenciklopédia. Budapest, Park Kiadó, 1996.

6. melléklet – Érvpingpong feladatlap tartalma – 3. csoport

3. csoport neve: _____

1. feladat: Érvpingpong

Az internetes keresés a hasznosabb --------> <------ A kézikönyvtári keresés a hasznosabb
Alakítsatok két csapatot! Az egyik csapat képviselje az egyik álláspontot, a másik csapat a másikat!

a) Gyűjtsetek meggyőző érveket, bizonyítékokat az érveitek alátámasztására!

b) Az érveket tegyétek konkrétabbá, példákkal is támasszátok alá. E célból nézzetek utána lexikonból Karinthy Frigyesnek és az interneten is keressetek rá!
A megadott idő letelte után adjátok elő a többi csoportnak a vitát!
A. Karinthy Frigyes a _____lexikonból:
B. Karinthy Frigyes a _____ internetes oldalról:

Érvek a lexikonok mellett	**az internet ellen**
- - -	- - -
Érvek az a lexikonok ellen:	**az internet mellett**
- - -	- - -

Max. 3-3 pont csapatonként/

6.a melléklet – Érvpingpong – Megoldás példa

A. Karinthy Frigyes forrás: Új magyar irodalmi lexikon (főszerk. Péter László) 2. jav. bőv. kiad., Bp., Akad. K., 2000

„Testvérei, Etelka és Elza festőnövendék, Emília rendkívüli nyelvtehetség. Apja művelt tisztviselő, ~ költő és filozófus baráti kör, képzőművészeti, irodalmi, filozófiai viták légkörében nevelkedett. A felnőttek a pozitivizmus és a francia kultúra megszállottjai, ~nek az egyoldalú német orientáció helyett már korán az egész európai kultúrára nyilt rálátása."

Az *Új magyar irodalmi lexikon* rejtett bibliográfiát is közöl. Ettől hitelesebb, ellenőrizhetőbb és segíti a további tájékozódást.

B. Karinthy Frigyes forrás: Karinthy Frigyes. In: Kulturális enciklopédia. (írta és összeáll. Kelecsényi László et al.) Bp.: Fazekas Mihály Gyakorló Általános Iskola és Gimnázium, é.n. URL: http://enciklopedia.fazekas.hu/palyakep/magyar/Karinthy.htm (utolsó letöltés 2016. 02. 01.)

„Testvérei, Etelka és Elza festőnövendékek, Emília rendkívüli nyelvtehetség. Frigyes – a műkedvelő filozófus és tudós apa, a magyar Filozófiai társaság egyik alapító tagja révén – költő és filozófus baráti kör, képzőművészeti, irodalmi, filozófiai viták légkörében nevelkedett. A felnőttek a pozitivizmus és a francia kultúra megszállottjai, Karinthy Frigyesnek az egyoldalú német orientáció helyett már korán az egész európai kultúrára nyílt rálátása."

Az internetes enciklopédia sok helyen lemásolta az *Új magyar irodalmi lexikon* szövegét. A „Filozófia társaság" szót helyesírási hibával közölte. Helyesen Filozófiai Társaság. Ez erősen rövidített másolata az Új magyar lexikonnak. Nincs feltüntetve a forrás sem. Az internetes forrás nem nyújt további olvasásra lehetőséget.

Példák a lehetséges érvekre:

Érvek a lexikonok mellett	**az internet ellen**
– sokan írják, megbízhatóbb – pontosabb – mindig megtalálhatjuk – rövid, tömör összefoglaló információk	– akárki írhatja, nem biztos, hogy hiteles – pontatlanabb – eltűnhet az oldal – túl sok információból kell válogatni
Érvek az a lexikonok ellen:	**az internet mellett**
– nehéz a szoros betűrendes keresés – lassabb – unalmasabb – állandó, nem/nehezen frissíthető	– könnyen kereshető – gyorsabb – érdekesebb, mert pl. mozgókép is lehet – aktualizálható, frissebb

7. melléklet – Segédlet forrásjelöléshez

Külön is odaadható és a feladatlapra is rászerkeszthető.

Segítség forrásjelöléshez

– A kézikönyv 4-5 legfontosabb adatát kell feltüntetni:
Szerző neve vagy a főszerkesztő neve: Cím. – Kiadó. – kiadás éve, oldalszám
– Internetes forrás esetén:
Szerző: Cím. In: Internetes folyóiratcím. Dátum. Weboldal címe (Utolsó letöltés dátuma)
Pl.:
Felhasznált irodalom
Molnár Cecília Sarolta: Hogyan hivatkozzunk? In: Nyelv és Tudomány, 2012. április 10.
URL: http://www.nyest.hu/hirek/hogyan-hivatkozzunk (Utolsó letöltés: 2013.04.19.)

8. melléklet – Kísérletleírások feladatlapok tartalma

1. csoport: _____

2. feladat Kísérletezzetek!

Eszközök: pohár, papír/műanyag fólia, víz
Végezzétek el a novella alábbi kísérletét helyesen! 5 percetek van.
Írjátok fel:
a) Mi lesz az eredmény?
b) Mi a fizikai magyarázata?
c) A magyarázat forrása:

„Hát idenézz. Teletöltök vízzel egy poharat, papírt teszek alája – most idenézz, megfordítom az egészet és nem folyik ki. Na, jó, most csak azért folyik ki, mert... persze, nem a pohár alá kell tenni a papírt, elfelejtettem." (Karinthy: Kísérletezem c.)

3 pont/

2. csoport: _____

2. feladat Kísérletezzetek!
Eszközök: fésű, papírdarabkák
Végezzétek el a novella alábbi kísérletét! 5 percetek van.
Írjátok fel:
a) Mi lesz az eredmény?

b) Mi a fizikai magyarázata?
c) A magyarázat forrása:

„Fésűt dörgölök és papírszeletkéket csipegetek fel a fésűvel. A húgom azonban felbosszant, és azt állítja, hogy a papírszeletkék csak azért ragadnak a fésűhöz, mert a fésű piszkos." (Karinthy: *Kísérletezem* c.)

3 pont/

3. csoport: _____

2. feladat Kísérletezzetek!
Eszközök: tej, tányér, ételszínezékek, fogpiszkáló, mosogatószer
Végezzétek el az alábbi kísérletét! 5 percetek van.
Írjátok fel:
a) Mi lesz az eredmény?
b) Mi a fizikai magyarázata?
c) A magyarázat forrása:

Tej-tűzijáték: A tányérba beleöntjük a tejet, a közepére csöpögtetünk a színes festékekből, aztán a fogpiszkáló végét mosogatószerbe mártjuk és a tányér közepénél a tejbe mártjuk.

3 pont/

8.a melléklet – Kísérletek – Megoldás

1. csoport
a) Eredmény: A víz nem folyik ki a pohárból.
b) Fizikai magyarázata: a külső légnyomás. Nyomás = erő/felület. Minél nagyobb a felület, amelyre egy adott erő hat, annál kisebb a nyomás.
c) Forrás: Park-Usborne enciklopédia: fizika. 9. kiad., Bp., Park K., 1996, 24. p.

2. csoport
a) Eredmény: a fésűhöz tapadnak a papírszeletkék
b) Fizikai magyarázata: több anyag feltölthető dörzsöléssel. Az ellentétes töltések vonzzák egymást. A töltéssel rendelkező testek mindig vonzzák a semleges testeket, az elektromos megosztás miatt.
c) Forrás: Park-Usborne enciklopédia: fizika. 9. kiad., Bp., Park K., 1996, 56. p.

3. csoport
a) Eredmény: Az eddig egy helyben álló festékcseppek most „szétszaladnak", kavarognak. Ezután ameddig össze nem keveredik a tej a festékkel, lehet kergetőzni… :)
b) Fizikai magyarázata: a tejben lévő felületi feszültség egyben tartja, de a mosó-

szeres fogpiszkálót, ha a tányér közepébe nyomom, az megszünteti a felületi feszültséget.

*c) F*orrás: Zíros László Róbert: Tej-tűzijáték augusztus 20-ára. 2008. 08. 20. In: Szertár. Tudomány. Ahogy tetszik Bp.: Szertár Kft., 2008., URL: http://www.szertar.com/webizod/tej_tuzijatek_augusztus_20_ara/(Utolsó letöltés: 2016. 02. 01.)

9. melléklet – Beszámoló forgóban – feladatlap

__ . csoport: _____

3. feladat: Fogalmak felsorolása

Soroljatok fel a természettudományos fogalmakat, neveket, kísérleteket Karinthy novellájából!

Mindenki egy fogalmat írjon le, majd adja tovább a balján ülőnek, amíg van még ötlet. A szöveget nem használhatjátok. (5 perc)

28 pont/

Megoldás: 2. melléklet

10. melléklet – Mondatbefejezés – feladatlap

4. feladat: Mondatbefejezés

1. csoport: _____
Fejezzétek be a mondatot magatoktól!

Az igazi győztes, az igazi optimista nem az, aki mindig győztes, mindig sikeres, hanem az, …

Optimizmus: a pesszimizmus ellentéte, olyan életszemlélet, amiből nézve a világ jó, vagy kedvező hely. Az optimisták általában azt tartják, hogy az emberek jók. Az életről „kedvező" képük van, és abban hisznek, hogy idővel és végül a dolgok rendeződnek.

2 pont/

10.a melléklet – Mondatbefejezés – megoldás

„Az igazi győztes, az igazi optimista nem az, aki mindig győztes, mindig sikeres, hanem az, **aki elbukott és talpra tud állni.**"

Más befejezések is elfogadhatók. A legeredetibb megoldás ér 2 jutalomkarikát.

11. melléklet – Idézetkeresés feladatlap tartalma

_. csoport párosának nevei: _____

4. feladat: Idézetkeresés „Eppur si muove!"

Párban internetes források segítségével járjatok utána az idézetnek az alábbi kérdések mentén!

a) Ki mondta?
b) Mikor mondta?
c) Miért mondta?
d) Milyen nyelvű?
e) Mit jelent?
f) Melyik magyar író írt ilyen címmel regényt?
g) Források:

6 pont

11.a melléklet – Idézetkeresés feladatlap – Megoldás

a) Ki mondta? Galileo Galilei
b) Mikor mondta? 1642-ben
c) Miért mondta? Ezzel újra megerősítette az elméletét – amelyet az inkvizíció nyomására korábban kénytelen volt visszavonni – arról, hogy a Föld a Nap körül kering.
d) Milyen nyelvű? olasz
e) Mit jelent? És mégis mozog a föld.
f) Melyik magyar író írt ilyen címmel regényt? Jókai Mór
g) Források: Eppur si muove In: Wikipédia, A szabad enciklopédia, 2016.01.02. URL: http://hu.wikipedia.org/wiki/Eppur_si_muove Utolsó letöltés 2016.02.01. Eppur si muove In.: Uniópédia, A koncepció térkép, é.n., URL: http://hu.unionpedia.org/Eppur_si_muove Utolsó letöltés 2016. 02.20.

12. melléklet – Csoportértékelő lap

Csoport/feladat	**1.**	**2.**	**3.**	**4.**	**Össz.**
Max. pont:	**6 pont**	**3 pont**	**28 pont**	**2+6 pont**	**46 pont**
1. csop.					
2. csop.					
3. csop.					

8.
Arany János élete
(Németh Klára)

Siófoki Vak Bottyán János Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, Siófok

Az iskola bemutatása

tanulók száma: 675 fő
évfolyamok: 1-8. évf.
pedagógusok száma: 50 fő

A nevelőtestület innovációs készsége jó, tagjai rugalmasan alkalmazkodnak korunk változó körülményeihez, felhasználják a korszerű, hatékony, gyermekközpontú módszereket, eszközöket. A nevelő-oktató munka kiemelt területe a közösségformáló rendezvények sora valamint lehetőség szerint a magyar nyelv és irodalom, az idegen nyelv, a matematika és az informatika oktatása csoportbontásban. A TÁMOP 3.1.4. „Kompetencia alapú oktatás, egyenlő hozzáférés – Innovatív intézményekben" című projekt 2009-2015-ig tartó időszakában a nevelők számos, a kompetenciaalapú adaptív oktatásszervezés módszereit megismertető és IKT továbbképzésen vehettek részt, hatékonyan fejlesztve szakmai tudásukat, pedagógiai készségeiket. 2015-ben a TÁMOP 3.1.15 projektben vett részt az intézmény, amelynek keretében a könyvtárostanár az intézményvezető irányításával és a tantestület aktív közreműködésével az iskola könyvtár-pedagógiai programjának kidolgozását és ütemterv szerinti bevezetését vállalta fel.

Az iskolai könyvtár bemutatása

alapterület: 54 m^2
állomány nagysága: 7 126 könyvtári egység
könyvtáros státuszok száma: 0,5
honlap: http://www.vakbottyan-siofok.sulinet.hu/konyvtar.html

A könyvtár az alsó tagozat épületrészének központi helyén található. Két funkcionális tér különíthető el az összesen 54 m^2-es helyiségben, a kölcsönzőtér és az olvasóterem, amely 30 fő befogadására alkalmas.

Az olvasóteremben található a hagyományos betűrendes leíró cédulakatalógus – mivel könyvtárunk csak 2015-ben jutott e pályázat eredményeképpen a Netlib Kft. támogatásával számítógépes könyvtári rendszerhez – az audiovizuális eszközök, a tanulótér, a kézikönyvtár és a tankönyvtár. A kölcsönzőtér a kisebb könyvtári térben helyezkedik el a kölcsönzőasztallal és a kölcsönözhető szépiro-

dalmi és szakirodalmi állományegységekkel, szak és betűrend szerint elhelyezve. A könyvtár jelenlegi állománya 7 126 könyvtári egység. A mindennapos könyvtári nyitva tartás sajnos nem valósul meg, mert a könyvtárostanár csak részmunkaidőben dolgozik az intézményben heti két nap nyitva tartást biztosítva.

A foglalkozás tantervi keretei

Óraszámok

Évf.	Könyvtárhasználati óra	Könyvtárhasználati szakóra	Tanórán kívüli foglalkozás
1-4.	évi 1		évi 1
5.	évi 2	évi 1	évi 1
6-8.	évi 2	évi 1	

A könyvtárhasználati órák befogadó tárgya(i):
- informatika
- magyar nyelv és irodalom

Az 5-6. évfolyam tanmenete

Előzmény az 5. évfolyamon:
- Dokumentumtípusok, a könyvtár raktári rendje, raktári jelzetek.
- Kézikönyvtár összetétele, a kézikönyvek felépítése, elektronikus kézikönyvek.
- Információkeresés lépései, technikája, a bibliográfiai adatok lejegyzése.
- Betűrendes szerzői leíró katalógus használata.

Folytatás a 6. évfolyamon:
- Tematikus anyaggyűjtés a könyvtárban.

A foglalkozás bemutatása

évfolyam: 5. évf.
tanulói létszám: 12 fő
befogadó tárgy vagy szervezeti keret: magyar nyelv és irodalom szakkör
foglalkozásvezető (k) foglalkozása: könyvtárostanár
helyszín: iskolai könyvtár
időkeret: 2×45 perc

Az információkeresés témakörön belül miért ezt a témát/megközelítést választotta?

Az információkeresés technikája eszköztudás, ami akkor jelent élményt a gyerekeknek és bír motiváló erővel, ha a gyakorlati hasznát látják és problémamegoldásra használhatják az előzőleg megszerzett tudást. Az életrajzok tanulása önmagában elég száraz téma a sok név, helység, évszám miatt, és frontális munkával nehéz fenntartani a folyamatos figyelmet. A csoportos információkeresés, rejtvények megfejtése érdekesebb, játékosabb megközelítést, interaktív tevékenykedtetést tesz lehetővé, építve a gyerekek előzetes tudására.

Miért ezt a feldolgozási módot választotta?

A hagyományos tanóra szigorúbb kereteit fellazítva a szakköri foglalkozásokon is hatékonyan felhasználhatók a könyvtárhasználati órán tanult ismeretek. A magyarórák zsúfolt tananyaga miatt a felső tagozaton az informatikaórákba épül be a könyvtárhasználat, de a magyartanárok az információk kritikus kezelését, feldolgozását, a hivatkozásokat, a nyelvi-irodalmi kézikönyvek használatát beépítik a tanórák anyagába. A gyerekek szeretik a játékos rejtvényeket, az interneten keresgélést, a vizualitás megjelenését, amit a diafilm biztosít, a mesés feldolgozást, amit a varázskulcsok használata jelent számukra és mindez folyamatosan fenntartja az érdeklődésüket.

Előzetes tudás

- a könyvek raktári rendjének ismerete,
- jártasság a betűrendes katalógus használatában,
- az interneten való keresés technikájának alapfokú ismerete,
- kézikönyvek típusainak ismerete,
- nyomtatott és elektronikus lexikonok használata,
- információkeresés lépései, technikája („tudás kulcsainak” ismerete),
- a bibliográfiai adatok lejegyzésének módja.

Célok

Oktatási célok:

- Arany János életével való megismerkedés,
- az információs műveltség fejlesztése,
- az információkereső technikák gyakorlása.

Nevelési célok:

- az együttműködési készség fejlesztése,
- a könyvtári viselkedési szabályok betartása,
- a képzelet mozgósítása, belső képalkotás.

Kiemelten fejlesztendő tanulói kompetenciák

- önálló, hatékony tanulás,
- problémamegoldó gondolkodás,
  - digitális kompetencia,
  - kritikai gondolkodás.

A foglalkozás menete	Szervezési módok, módszerek, eszközök	Idő (perc)
Ráhangolódás		
1. Bevezetés Szeretettel köszöntelek benneteket újra itt a könyvtárban.	frontális	1’
2. Szervezési feladatok A számkártyák húzásával véletlenszerűen kialakított 3 db 4 fős csoportok szerint foglaljatok helyet az asztaloknál! A mai foglalkozáson csoportmunkában fogtok dolgozni. A csoportban jelöltétek ki a „titkárt”, a „feladatgazdát”, a „forrásgyűjtögetőt”, az „információvadászt” és a „segítőt”. Ha mindenki tudja a feladatát, kezdjük a munkát!	frontális számkártyák	1’
3. Témakijelölés, motiválás Az irodalom szakkörön minden alkalommal egy híres magyar költő életével ismerkedtek meg. A mai napon „meglepetés vendég” érkezik hozzánk a múltból ide a könyvtárba. Ahhoz, hogy közösen idevarázsoljuk, először egy gyönyörű zenét hallgassatok meg, közben elmondok nektek egy hangulatos versrészletet ettől a „titokzatos” költőtől. A vers címe: *Családi kör.* Kíváncsi vagyok, rájöttök-e, kiről van szó? *(Arany János)*	frontális tanári versmondás zenehallgatás zenelejátszó hanganyag: Bartók: Este a székelyeknél vers ***5. mell.***	5’
4. Tantárgyi integráció A háttérben hallott zenét felismerte-e valaki? *(Bartók Béla: Este a székelyeknél)* Tudjátok-e kik a székelyek, hol élnek? *(Erdélyben)* Vajon miért választottam ezt a zenét? *(Arany János a Partiumban született.)* Arany nagyszalontai születése is indokolja és a zene hangulata, dinamikája pontosan követi a választott versrészlet eseményeit. Megmutatom nektek a költő arcképét. Milyennek látjátok?	frontális megbeszélés falikép Arany Jánosról	3’

A foglalkozás menete	Szervezési módok, módszerek, eszközök	Idő (perc)
5. Az előzetes tudáshoz kapcsolás Emlékeztek még, hogy alsó tagozatban mely verseit ismertétek meg? Segítenek a régi olvasókönyveitek is az összegyűjtésükben. Mi a leggyorsabb keresési módszer a tankönyvben? *(tartalomjegyzék, mutató használata)*	frontális megbeszélés	2’
csoportos keresés Hétszínvirág és Hétszínvilág tankönyvek 3-4. oszt. *(Nemzetőr dal, Mátyás anyja, Rege a csodaszarvasról)*	csoportmunka olvasókönyvek csoportonként 2-2	3’
Jelentésteremtés		
1. Feladatkijelölés Minden csoport kap tőlem egy furcsa életrajz töredéket Arany János életéről. Mindegyikben van valami hiba vagy hiányosság, amit nektek kell kijavítanotok, pótolnotok. **a)** Olvassátok el őket! **b)** Találjátok ki, hogy mi lehet a hiba bennük! Vajon hogyan születhettek ezek a hibás szövegek? *(– Megrágta az egér, vagy a moly a padláson. – Egy elázott papíron elmosódtak a szavak – Egy gyerek nem készült fel alaposan a dolgozatra és nem emlékezett fontos dolgokra, vagy összekeverte az adatokat egy másik életrajzzal. – Túl gyorsan diktált a tanár, így nem sikerült befejezni a mondatokat a diáknak.)*	frontális feladatlapok ***1-3. mell.***	5’
2. A munka előkészítése **Az információkeresés lépései** A kijavításukhoz használnunk kell a „tudás kulcsait”, amelyekkel már korábban itt a könyvtárban megismerkedtetek és most az asztalotokon megtaláltatok. Bizonyára emlékeztek még rá, hogy mindegyik kulcs a ráírt „varázsigékkel” segíti a könyvtárban való kutatásotok hatékonyságát. Mióta utoljára itt jártatok, sajnos egy kicsit összekeveredtek. ***a)*** Minden csoport állítsa helyes sorrendbe őket, hiszen tudjátok, hogy csakis úgy működnek! ***b)*** Fűzzétek fel őket a kulcstartóra, hogy maradjanak máskor is szépen sorban! *A könyvtárostanár közben ellenőrzi a sorrendeket.*	frontális a tudás kulcsai csoportonként ***4. mell.*** kulcstartó (zsinór) csoportonként	1’
3. Feladatmegoldás	csoportmunka	2’

A foglalkozás menete	Szervezési módok, módszerek, eszközök	Idő (perc)
4. Kérdésstaféta – munkaszervezés A táblára is felteszem a nagyméretű kulcsokat a helyes sorrendben! Tegyünk is velük egy próbát, hogy nem rozsdásodtak-e még be! A mai feladatlap megoldásához hogyan használhatnátok őket? Kérdésstaféta segítségével nézzük át! ***a)*** Mindegyik csoport feladatgazdája jöjjön ki a táblához és vegyen le 2-2 kulcsot. Szaladjatok oda a másik két csoporthoz és mindegyiknek adjatok egyet-egyet belőle, majd üljetek vissza a helyetekre! A 3. és 5. számú kulcsokat nem veszem le, ezeket frontálisan beszéljük meg, mert ezek szólnak a források és az információk kritikus értékeléséről, befogadásáról, amit célszerű ennél a korosztálynál még tanári irányítással áttekinteni, amit a gyerekeknek is elmondok ***b)*** Beszéljétek meg, mire használjátok ezt a kulcsot! Mit jelent ez a lépés a munka során? ***c)*** A titkár írja fel a választ röviden! ***d)*** Adjátok át egy másik csoportnak! ***e)*** Olvassátok el, mit írtak rá a többiek, egészítsétek ki! Így vándorolnak körbe-körbe a kulcsok, amíg vissza nem érkeznek a kiindulási helyükre. ***f)*** Ha visszaérkezett a kulcs, gyorsan kiszalad vele a feladatgazda a táblához és visszateszi a helyére.	frontális megbeszélés fali tábla nagyméretű „kulcsok”	2’
5. A kérdésstaféta	csoportmunka nagyméretű „kulcsok”	8’
6. Az információkeresés összefoglalása A kérdésre beérkezett válaszokból csak egy két fontos dolgot emelek ki. ***1.*** Milyen információra van szükségetek? *(Az életrajz hiányzó adataira. A hamis adatok helyes változatára.)* ***2.*** Milyen információforrások állnak a rendelkezésemre? *(lexikonok, enciklopédiák, atlaszok a kézikönyvtárban, a Wikipédia online lexikon az interneten Aranyról szóló könyvek és a művei a kölcsönző részlegben, elektronikus könyvtárban elektronikus információhordozók (DVD, videofilm, CD, CD ROM, Diafilm) betűrendes leíró katalógus, adatbázisok az interneten)* ***3.*** Melyik információforrásra van szükségem és hol találom? - Milyen szempontok szerint választjátok ki a megfelelő információforrást? *(A betűrendes katalógussal kezdem a keresést, mert elvezet a szükséges forrásokhoz. A kézikönyvek közül a magyar életrajzi és irodalmi lexikonokat és az irodalomtörténeti atlaszban hiteles, tömör választ találhatok a kérdéseimre.)*	frontális megbeszélés kitöltött nagyméretű „kulcsok”	15’

A foglalkozás menete	Szervezési módok, módszerek, eszközök	Idő (perc)
4. Hogyan találom meg a keresett információt? *(A betűrendes katalógusban a róla szóló és az általa írt művek címét keresem meg betűrend szerint és felírom a raktári jelzetét, hogy megtaláljam a polcon. A lexikonban is betűrend szerint keresek. Használom az élőfejet. Céltudatosan lényegkiemelő gyors olvasással tekintem át a szöveget.)* ***5.*** Megfelelő választ kaptam a kérdésemre? - Ezt a kérdést miért kell feltenni? *(Lehet, hogy egy másik forrásban rövidebb vagy, pontosabb választ találok.)* - A Wikipédia használatakor mire kell ügyelnetek? *(Mivel bárki részt vehet a szerkesztésében, nem teljesen megbízható forrás, fontos lexikonból is ellenőrizni az itt talált információt.)* ***6.*** Hogyan használom fel a megtalált információt? *(Kijavítom/pótolom a hibákat/hiányokat az életrajzban.)* ***7.*** Hogyan hivatkozom a felhasznált forrásra? *(Leírom a forrás íróját: címét. a kiadás helyét, a kiadó nevét, és a kiadás évét is a tanult szabályok szerint. Elektronikus forráshoz is készítek hivatkozást a tanult szabályok szerint.)* ***8.*** Milyen módon mutatom be a munkámat a többieknek? *(Rendezetten, olvashatóan írom le a kijavított szöveget. Érthetően, érdekesen és hangosan olvasom fel, néha kinézek a szövegből.)*		
7. Első információforrás ***a)*** Figyelem, a munka előtt még néhány fontos információt hallgassatok meg! Közösen nézzük meg az Arany János életét bemutató videofilm részletét! Ha nektek megfelelő információt hallotok, rögtön jegyezzétek le! ***b)*** Arany János életéről szóló diafilmet a Virtuális Diamúzeumban találtok. Az 1956-os kiadású szöveges változat megtekintését javaslom, mert sok hasznos információt és képet találtok benne a feladatlap kitöltéséhez.	frontális videonézés jegyzetelés Videofilm Arany János életéről (első 5 perc)	6’

A foglalkozás menete	Szervezési módok, módszerek, eszközök	Idő (perc)
8. Feladatmegoldás Most pedig lássatok munkához, amelyre 25 perc áll rendelkezésetekre! Próbáljatok úgy együttműködni, hogy támogassátok egymás tevékenységét! A feladatgazda szervezze ügyesen az összehangolt munkát, gazdálkodjon jól az idővel, a segítő mindig figyelje, hol van a legnagyobb szükség rá! Segítek közben a forrásgyűjtőknek a legfontosabb források összegyűjtésében, a katalógushasználatban, az interneten való keresésben, az információvadászoknak a kézikönyv-használatban, a feladatgazdának a munka koordinálásában, az időzítésben. Akik hamarabb kész vannak, kaphatnak pótfeladatot.	csoportmunka feladatlapok ***1-3. mell.*** iskolai könyvtár állománya katalógus számítógép internet	25’
9. Pótfeladat Írjátok fel, hogy itt a könyvtárban Arany János melyik műveit találhatjátok meg nem hagyományos információhordozón? Egyet közülük tegyetek az asztalotokra és röviden mutassátok be a többieknek! *(pl. CD, diafilm.)* A pótfeladatot minden csoport megkapja feladatkártyán.		0’
10. Az elkészült munkák bemutatása Hallgassuk meg a kijavított életrajztöredékeket, amelyek mozaik darabkáiból kirajzolódik előttünk egy gyönyörű magyar költői életút. Olvassátok fel a felhasznált források adatait is! Kinek volt ideje a pótfeladatra is?	frontális tanulói felolvasás	6’
Reflektálás		
1. Összefoglalás A mai órán 3 fontos célkitűzést valósítottunk meg közösen. 1. megismertétek egy híres magyar költő életrajzát. 2. Az életrajz megalkotása során kipróbáltátok hogyan működnek a tudás kulcsai. 3. Megtapasztaltátok, hogyan tudtok hatékonyan együttműködni egy közös cél érdekében.	frontális tanári közlés	1’
2. Értékelés A munkátok értékelési szempontjai a következők: Sikerült-e a megadott időn belül elkészíteni a feladatlapokat? Megfelelően alkalmaztátok-e a tudás kulcsait a problémamegoldás során? Mennyire dolgoztatok együttműködően és hatékonyan csoportmunkában?	frontális megbeszélés	3’
3. Élménymegosztás Mi volt a számotokra a legérdekesebb része a mai órának? A feladatnak melyik része okozta a legtöbb fejtörést?	frontális megbeszélés	3’

A foglalkozás menete	Szervezési módok, módszerek, eszközök	Idő (perc)
4. Befejezés Hamarosan újra találkozunk itt a könyvtárban, de addig is remélem, hasznát veszitek majd a tanultaknak. A legközelebbi találkozásunk alkalmával jutalomként szép munkátokért megnézzük a *Rege a csodaszarvasról* című diafilmet.	frontális tanári közlés	1’

Tapasztalatok, tanácsok

Egyszer tartottam meg a foglalkozást. A tapasztalat szerint a gyerekek aktívan, motiváltan dolgoztak, de igényelték a könyvtárostanár folyamatos figyelmét, segítségét. Az időt meghosszabbítottam, mert a keresés a tervezettnél lassabban ment, mivel nem egyszerű információkeresésről volt szó, hanem gyakorlati alkalmazásról. Több könyvtárban tartott szakkört is kértek a kollégák azóta – a gyerekek kérésére.

Az adaptáláshoz fontosnak tartom, hogy a kulcsok elnevezéséhez azokat a kifejezéseket, azt a szókincset használják, amit a könyvtárhasználati órákon megszoktak a könyvtárostanártól. A foglalkozás sémája felhasználható más híres ember életrajzának feldolgozásához, projektmunkához és irodalmi vetélkedő anyagához.

Szükséges eszközök

- számkártyák csoportalakításhoz, 3 csoportnyi (3x4 db)
- zenelejátszó eszköz
- videolejátszó eszköz
- rövidített vers, 5. mell.
- falikép Arany Jánosról
- feladatlapok, csoportonként 1-2 db, 1-3. mell.
- tudás kulcsai – kicsi, csoportonként 1 sor
- kulcstartó zsinór
- tudás kulcsai – nagy, egy sor
- katalógus
- olvasói számítógép
- internet

Szükséges dokumentumok

Könyvek:

Alföldi Jenő: Irodalom 5. osztály, Bp., Nemzeti Tankönyvkiadó, 2012.
Arany János összes művei Bp., Akadémiai Kiadó, 1951.

Bárány Jánosné: Hétszínvilág olvasókönyv 4. osztály. Celldömölk, Apáczai Kiadó, 2012.
Burai Lászlóné: Hétszínvirág olvasókönyv 3. osztály. Celldömölk, Apáczai Kiadó, 2012.
Irodalomtörténeti atlasz. Bp., Cartographia, 2005.
Keresztury Dezső: Így élt Arany János. Bp., Móra Kiadó,1974.
Magyar életrajzi lexikon. Bp., Akadémiai Kiadó, 1967.
Magyar irodalmi lexikon. Bp., Akadémiai Kiadó, 1963.
Margócsy Klára: Arany János. (Nagyjaink) Debrecen, Tóth Könyvkereskedés,1997.
Nyíri Istvánné: Hétszínvarázs olvasókönyv 2. osztály. Celldömölk, Apáczai kiadó, 2012.

CD
Arany János: Toldi. (Hangos diákkönyvtár). Bp., Műszaki Kiadó, 2006.
Zenekalauz 5. osztály. Bp., Nemzeti Tankönyvkiadó, 2006.

CD ROM
Irodalmi kincsestár. Bp., Woodstone, 1998.

DIAFILM
Arany János: Rege a csodaszarvasról. Bp., Magyar Diafilmgyártó vállalat, 1967.

VIDEOKAZETTA
Arany János élete. Bp., Ismeretterjesztő Filmtársaság, 1999.

Internetes források
Arany János. In: Wikipédia a szabad enciklopédia. 2016.01.11., URL: http://hu.wikipedia.org/wiki/Arany_János Utolsó letöltés: 2016.01.15.
Bíró Ferenc (összeáll.): Virtuális diamúzeum. Bp., OSA Archívum, URL: http://dia.osaarchivum.org/ Utolsó letöltés: 2016.01.26.

Felhasznált irodalom

Barátné Hajdu Ágnes – Bogyó Katalin Cs. – Eigner Judit: Könyvtárhasználati óravázlatok. (Kis KTE könyvek 7.) Bp., Könyvtárostanárok Egysülete, 2013.
Bárdossy Ildikó és mtsi.: A kritikai gondolkodás fejlesztése. Az interaktív és reflektív tanulás lehetőségei. Pécs – Bp., PTE, 2002, URL: http://pedtamop412b.pte.hu/files/tiny_mce/File/KG1.pdf Utolsó letöltés: 2016.02.02.
Dán Krisztina (szerk.): Bevezetés a könyvtárhasználat tanításába. Módszertani segédanyag óraleírásokkal. Bp., Fővárosi Pedagógiai Intézet, 2001.
Dömsödy Andrea (szerk.): Iskolai könyvtári projektek, programok. (Kis KTE könyvek 4.) Bp., Könyvtárostanárok Egyesülete, 2011.
Szabó Pap Edit: Könyvtári informatika I. Bp., Nemzeti Tankönyvkiadó, 2004.

Mellékletek

1. melléklet 1. csoport feladatlapjának szövege

Arany János származása, gyermekkora és ifjúsága

Arany János 1817._____2-án született _____n az erdélyi Bihar megyében. Szülőháza a „kis bogárhátú viskó" a _____utcában volt, de leégett. Emlékét a helyére épült ház falán ma már csak emléktábla őrzi.

A város nevezetessége az egykori erőd, azóta helyreállított maradványa a _____. Ma itt található Arany János emlékmúzeuma.

Szülei: _____ és _____szegény parasztemberek. A költő öregségükben született 10. gyermekként. Testvérei közül legidősebb lánytestvére _____ volt már csak életben születésekor.

Még _____ évesen édesapjától tanult meg olvasni hamuba írt betűkkel. 1823-tól a szalontai elemi iskola diákja. 14 éves korától lesz. 1833-tól a Debreceni _____ Kollégiumban tanul. 1834-ben _____on lesz tanító, hogy megkeresse a pénzt további tanulmányaira.

1836-ban beáll _____nek. Miután azt álmodta, hogy édesanyja meghalt hazatér szülővárosába. Mire hazaért édesapja elveszítette szeme világát, édesanyja pedig valóban hamarosan meghalt.

1.a melléklet – Megoldás

Arany János 1817. MÁRCIUS 2-án született NAGYSZALONTÁn az erdélyi Bihar megyében. Szülőháza a „kis bogárhátú viskó" a KÖLESÉR utcában volt, de leégett. Emlékét a helyére épült ház falán ma már csak emléktábla őrzi.

A város nevezetessége az egykori erőd, azóta helyreállított maradványa a CSONKA TORONY. Ma itt található Arany János emlékmúzeuma.

Szülei ARANY GYÖRGY és MEGYERI SÁRA szegény parasztemberek. A költő öregségükben született 10. gyermekként. Testvérei közül legidősebb lánytestvére SÁRA volt már csak életben születésekor.

Még HÁROM-NÉGY évesen édesapjától tanult meg olvasni hamuba írt betűkkel. 1823-tól a szalontai elemi iskola diákja. 14 éves korától SEGÉDTANÍTÓJA lesz. 1833-tól a Debreceni REFORMÁTUS Kollégiumban tanul. 1834-ben KISÚJSZÁLLÁSON lesz tanító, hogy megkeresse a pénzt további tanulmányaira.

1836-ban beáll VÁNDORSZÍNÉSZNEK. Miután azt álmodta, hogy édesanyja meghalt hazatért szülővárosába. Mire hazaért édesapja elveszítette szeme világát, édesanyja pedig valóban hamarosan meghalt.

2. melléklet 2. csoport feladatlapjának állításai

Arany János élete Nagyszalontáról való hazatérésétől haláláig

1836-ban hazaköltözött szülővárosába ***Nagykőrösre*** és itt vállalt munkát.
Először ***írnokként,*** majd segédjegyzőként dolgozott.
1840-ben megnősült, feleségül vette ***Vécsei Máriát.*** Két gyermekük született.
Ilonka nevű leánya korai halála nagyon megviselte a költőt.
István fiából híres népmesegyűjtő, író lett.
Az 1848-49-es forradalom idején a ***Nemzetőr*** című lapot szerkesztette, majd ***honvédtiszt*** lett Aradon.
A szabadságharc bukása után ***Tiszakürtön*** kapott állást, mint nevelő a *Geszti* családnál.
1851-től a ***Szolnoki*** Gimnázium magyar irodalom tanára lett.
1860-ban Pestre költözött, mert megválasztották a ***Berzsenyi*** Társaság igazgatójának.
Két irodalmi lapot is szerkesztett itt. Az egyik az ***Irodalmi Napló,*** a másik pedig a Koszorú.
A Magyar Tudományos Akadémiának levelező tagja, később főtitkára lett.
1882***. szeptember 22-én*** halt meg Pesten. Síremléke a ***Farkasréti*** temetőben található, emlékmúzeuma pedig Nagykőrösön.

2.a melléklet – Megoldás

1836-ban hazaköltözött szülővárosába NAGYSZALONTÁRA és itt vállalt munkát.
Először TANÍTÓKÉNT majd segédjegyzőként dolgozott.
1840-ben megnősült, feleségül vette ERCSEY JULIANNÁT. Két gyermekük született.
JULISKA nevű leánya korai halála nagyon megviselte a költőt.
LÁSZLÓ fiából híres népmesegyűjtő, író lett.
Az 1848-49-es forradalom idején a NÉP BARÁTJA című lapot szerkesztette, majd NEMZETŐR lett Aradon.
A szabadságharc bukása után GESZTEN kapott állást, mint nevelő a TISZA családnál.
1851-től a NAGYKŐRÖSI Gimnázium magyar irodalom tanára lett.
1860-ban Pestre költözött, mert megválasztották a KISFALUDY Társaság igazgatójának.
Két irodalmi lapot is szerkesztett. Az egyik az SZÉPIRODALMI FIGYELŐ, a másik pedig a Koszorú.
A Magyar Tudományos Akadémiának levelező tagja, később főtitkára lett.
1882. OKTÓBER 22-én halt meg Pesten.
Síremléke a KEREPESI úti temetőben található, emlékmúzeuma pedig Nagykőrösön.

3. melléklet 3. csoport feladatlapjának szövege

Arany János költészete

1. A költő első versét, amit ismerünk 8 éves korában írta iskoláskönyvébe, ami így hangzik:
Ha akarod tudni,
Ez a könyv kié légyen,
Az ……
……..

2. A „Családi kör" című versolvasó, verseket, nótákat próbálgató fiú alakjában ……

3. Első irodalmi sikerét a Kisfaludy Társaság pályázatára beadott díjnyertes vígeposza hozta meg számára 1845-ben. A mű címe: Az elveszett……..

4. 1847-ben újabb pályázatot hirdetett meg a Kisfaludy Társaság, amit ismét Arany János nyert meg. A pályamű egy elbeszélő költemény volt, a címe: ……
Ezt az alkotását később trilógiává bővítette. Az újabb részek azt a címet kapták, hogy ……..
……..

5. A költő a díj mellé Petőfi Sándor életre szóló igaz barátságát is elnyerte. Ő írta fiának azt a verset, amelyet 2. osztályban ismertetek meg.
A címe: …….

6. Lírai alkotásai között igazi gyöngyszemek azok a költemények, amelyeket idős korában a Margitszigeten kedvenc tölgyfája alatt írt Gyulai Páltól kapott ……
Ezeket a kései verseket úgy nevezte, hogy ……..

7. Az epika műfajában is születtek híres művei. A legnagyobb vállalkozása a befejezetlenül maradt trilógiának tervezett „hun-eposz" a ……
Első része készült el, amelyből ismeritek a *Rege a csodaszarvasról* című részletet.
Az első rész címe: ……..

8. Arany János kedvelt műfaja Nagykőrösi éveitől kezdve egészen idős koráig a ballada. Történelmi balladái közé tartozik a jól ismert Mátyás anyja.
További ismert balladáinak címe: ……
……

3.a. melléklet – Megoldás

1. A költő első versét, amit ismerünk 8 éves korában írta iskoláskönyvébe, ami így hangzik:
Ha akarod tudni, / Ez a könyv kié légyen,
Az ARANY JÁNOSÉ, / KI SOKÁIG ÉLJEN.

2. A „Családi kör" című versolvasó, verseket, nótákat próbálgató fiú alakjában SAJÁT MAGÁT FORMÁLTA MEG A KÖLTŐ.

3. Első irodalmi sikerét a Kisfaludy Társaság pályázatára beadott díjnyertes vígeposza hozta meg számára 1845-ben. A mű címe: Az elveszett ALKOTMÁNY

4. 1847-ben újabb pályázatot hirdetett meg a Kisfaludy Társaság, amit ismét Arany János nyert meg. A pályamű egy elbeszélő költemény volt, a címe: TOLDI.
Ezt az alkotását később trilógiává bővítette. Az újabb részek azt a címet kapták, hogy TOLDI ESTÉJE, TOLDI SZERELME.

5. A költő a díj mellé Petőfi Sándor életre szóló igaz barátságát is elnyerte. Ő írta fiának azt a verset, amelyet 2. osztályban ismertetek meg. A címe: ARANY LACINAK

6. Lírai alkotásai között igazi gyöngyszemek azok a költemények, amelyeket idős korában a Margitszigeten kedvenc tölgyfája alatt írt Gyulai Páltól kapott KAPCSOS KÖNYVBE. Ezeket a kései verseket úgy nevezte, hogy ŐSZIKÉK.

7. Az epika műfajában is születtek híres művei. A legnagyobb vállalkozása a befejezetlenül maradt trilógiának tervezett „hun-eposz" a CSABA KIRÁLYFI.
Első része készült el, amelyből ismeritek a *Rege a csodaszarvasról* című részletet.
Az első rész címe: BUDA HALÁLA

8. Arany János kedvelt műfaja Nagykőrösi éveitől kezdve egészen idős koráig a ballada. Történelmi balladái közé tartozik a jól ismert Mátyás anyja.
További ismert balladáinak címe: A WALESI BÁRDOK, SZONDI KÉT APRÓDJA, ÁGNES ASSZONY.

4. melléklet – A tudás kulcsai

1. Mi az információkereső kérdésem?

2. Milyen információforrások állnak a rendelkezésemre?

3. Melyik információforrásra van szükségem és hol találom?

4. Hogyan találom meg a keresett információt?

5. Megfelelő választ kaptam a kérdésemre?

6. Hogyan használom fel a megtalált információt?

7. Hogyan hivatkozom a felhasznált forrásra?

8. Milyen módon mutatom be a munkámat a többieknek?

Például ilyen módon készíthetők el:

5. melléklet – Arany János: Családi kör (részletek)

Este van, este van: kiki nyúgalomba!
Feketén bólingat az eperfa lombja,
Zúg az éji bogár, nekimegy a falnak,
Nagyot koppan akkor, azután elhallgat…
[…]
Udvaron fehérlik szőre egy tehénnek:
A gazdasszony épen az imént fejé meg;
Csendesen kérődzik, igen jámbor fajta,
Pedig éhes borja nagyokat döf rajta.
Ballag egy cica is – bogarászni restel -
Óvakodva lépked hosszan elnyult testtel,
[…]
…Benn a háziasszony elszűri a tejet,
Kérő kis fiának enged inni egyet;
Aztán elvegyűl a gyermektársaságba,
Mint csillagok közé nyájas hold világa.
[…]
Körűl az apróság, vidám mese mellett,
Zörgős héju borsót, vagy babot szemelget,
Héjából időnként tűzre tesznek sokat:
Az világítja meg gömbölyű arcukat.
[…]
Pendül a kapa most, letevé a gazda;
Csíkos tarisznyáját egy szegre akasztja;
Kutat az apró nép, örülne, ha benne
Madárlátta kenyér-darabocskát lelne.
Rettenve sikolt fel, amelyik belényul:
Jaj! valami ördög... vagy ha nem, hát... kis nyúl!
[…]
Este van, este van... a tűz sem világit,
Kezdi hunyorgatni hamvas szempilláit;
[…]
Majd a földre hintik a zizegő szalmát...
S átveszi egy tücsök csendes birodalmát.

9.
Bevezetés a Biblia világába
(Farkas Zoltán)

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Pécs
Gyakorlati hely: PTE Gyakorló Általános Iskola, Gimnázium és Szakközépiskola
Deák Ferenc Gimnáziuma és Általános Iskolája

Bemutatkozás

Az iskola bemutatása

tanulók száma: 740 fő
évfolyamok: 1-12. évf.
pedagógusok száma: 56 fő

Az iskola 1976-os megnyitásakor az egyetem II. számú gyakorló általános iskolájaként kezdte meg működését a Szigeti városrészben, közvetlenül a belváros szélén. Kezdettől fogva saját könyvtárral működött, sokáig heti néhány órás nyitva tartással, lelkes kollégák közreműködésével. 2003-óta alkalmaz főállású könyvtárostanárt, és azóta nemcsak az idegen nyelvek (angol, német, olasz, orosz, spanyol), a történelem és társadalomismeretek, valamint a természettudományok oktatására helyeződik nagy hangsúly, de a könyvtári ismeretek órai és szakköri tanítására is.

Válogatott, tapasztalt tanári kara a magas szintű oktató-nevelő munka alapját jelentette. 2003-ban bővült az intézmény az egyetemi igények figyelemmel kísérésének eredményeként gimnáziumi oktatással. Csökkent az általános iskolai osztályok száma, helyükre beiskolázásra kerültek a gimnáziumi történelem-, médiatagozatos és a speciális tanrendű sportosztályok. A belső erőforrások céltudatos alakításával, nagyobb tanári létszámnövelés nélkül tudott az iskola az új feladatoknak és kihívásoknak megfelelni. Állandó 56 fős tanári kara van. A diákok nagy része egyetemi dolgozók gyermeke, jó anyagi és kulturális családi környezetből érkeznek.

Az iskolai könyvtár bemutatása

alapterület: 66 m^2
állomány nagysága: 24 859 könyvtári egység
könyvtáros státuszok száma: 1

Az iskolai könyvtár 2003 óta sokat változott. Nemcsak a könyvtári tér és az állomány nőtt meg, de a kölcsönzések száma is. A helyben használat is magasabb szintre emelkedett. Diákok csoportjai ülnek be délutánonként tanulni, olvasgatni,

tervezni – szervezni programokat… A diákok, pedagógusok és hallgatók igényeihez is hozzáalakultak a szolgáltatások. Megnőtt a könyvtári órák, szakkörök száma. Kulturális programok, projektek, témanapok, -hetek színesítik a könyvtár és az iskola mindennapjait.

Az iskola 12 évfolyamos, 16 általános iskolai és 10 gimnáziumi osztálya van. Az általános iskolai osztályok 30 fős létszámúak, a gimnáziumiak megközelítik a 40 főt. A teljes tanulói létszám megközelítően 1/3-a tankönyvtámogatásban részesül. Ennek köszönhető a tankönyvek magas száma a könyvtárban. Az állomány jelentős része szabadpolcon kapott helyet, külön válogatva a gyermek- és ifjúsági irodalom és a gimnazistáknak összegyűjtött felnőtt irodalom. A szakirodalom szakrendben, tudományterületek szerint van elhelyezve, és minden tudományterületnél az oda tartozó kézikönyvtári állomány is helyet kapott. A helyszűke miatt alakult ki ez a rendszer, de mára a gyerekek megszokták, könnyen használják. A többes példányok külön raktárban vannak. Letéti állományból három is van az iskolában. Két korszerű számítógépekkel felszerelt informatikaterem található az iskolában. Az intézmény alagsorában kap helyet az ún. délutáni klubhelyiség, ahol a számítógépek a délutáni szabadidő eltöltésére szolgálnak. A könyvtári programok szervezésére az iskola teljes infrastruktúráját szabadon használhatja a könyvtárostanár.

A foglalkozás tantervi keretei

Óraszámok

Évf.	Könyvtárhasználati óra	Könyvtárhasználati szakóra	Tanórán kívüli foglalkozás
1.	2 (II. félévben)		heti 2 óra mesefoglalkozás
2-4.	évi 2	évi 4	
5.	4	4	szakkör heti 1 óra
6.	2	4	
7.	4	4	szakkör heti 2 óra
8.	2	4	
9.	8	2	
10-12.	évi 2		

A könyvtárhasználati órák befogadó tárgya(i):
alsó tagozaton: magyar nyelv és irodalom, ének-zene, rajz, természetismeret,
felső tagozaton: informatika, magyar nyelv és irodalom,
gimnáziumban: informatika, magyar nyelv és irodalom.

A 9. évfolyam tanmenete

Informatika

1. Látogatás az iskolai és közkönyvtárban, feladata, szolgáltatásai, az állomány elhelyezése.
2. Könyvtártörténet, a könyvtár terei.
3. Könyvtári rendszer.
4. Dokumentumok csoportosítása, alkalmazásuk az ismeretszerzésben. Katalógusok fajtái, használatuk (OPAC).
5. Digitális könyvtárak.
6. Közhasznú információk szerzése.

7-8. A kritikai gondolkodás fejlesztése könyvtári munka során. Témafeldolgozás különböző típusú információhordozók és katalógus használatával, cédulázás, vázlatkészítés, forrásjegyzék összeállítása. A forráshasználat és az idézés etikai szabályai.

A foglalkozás bemutatása

évfolyam: 9. évf.
tanulói létszám: 18 fő (fél osztály)
befogadó tárgy vagy szervezeti keret: informatika
foglalkozásvezető(k) foglalkozása: tanár szakos hallgató (magyartanár, könyvtárostanár)
helyszín: gépterem
időkeret: 2×45 perc

Az információkeresés témakörön belül miért ezt a témát/megközelítést választotta?

Magyar szakosként irodalmi tananyagot szerettem volna feldolgozni a dupla informatikaórában, hiszen ebben vagyok kompetens. Úgy éreztem, hogy a pályázatban kiírt témát irodalmi irányból tudnám a legjobban körüljárni. Mivel *a kritikai gondolkodás fejlesztése könyvtári munka során* tananyag lehetőséget ad arra, hogy szabadon választott témán keresztül gyakoroltassam a különböző információhordozók és katalógus használatát, vázlat és prezentáció készítését, a bibliográfia összeállítását.

Az etikus forráshasználatot és az idézés szabályait szeretném elsajátíttatni a diákokkal. Ismétlő kérdések formájában fel kell eleveníteni, miért és hogyan kell a forrást jelölni. Minden évfolyamon tudatosítani szeretném a tanulókban, hogy nem szégyen, ha valaki más könyvekből vesz információkat, sőt pont attól lesz értékes a munkája, hogy sokat olvas, tájékozott mások adott témában írt munkáiban, azonban mindig jelölni kell, kinek melyik művéből való az idézett gondolat.

Miért ezt a feldolgozási módot választotta?

Szeretném, ha a diákok a könyvek mellett elektronikus úton is kutatnának a témával kapcsolatban. Rá szeretnék világítani a kritikai gondolkodásra. A mai fiataloknak már nem idegen a világhálón való tájékozódás, ezért választottam helyszínül a géptermet. Emellett szükségét érzem, hogy elmondjam nekik, hogy nem elegendőek az interneten olvasottak, nyomtatott formában is kell olvasni, könyvekből adatokat, információkat gyűjteni. Először is azért, mert nem lehet elégszer felhívni a figyelmet arra, hogy az interneten olvasott információk nem feltétlenül valósak, kritikával kell azokat kezelni. Másodszor a tájékozottság rendkívül fontos, hiszen a cél az, hogy minden lehetséges információt elolvassunk az adott témakörben. Egy gépteremben, a számítógépek előtt tudom csak nyomatékosítani bennük, hogy mennyire fontos a kritikai gondolkodás. Az olvasottakat meg kell kérdőjelezni, és tudniuk kell szelektálni a számunkra szükségeseket.

Előzetes tudás

- Dokumentumok csoportosítása, alkalmazásuk az ismeretszerzésben.
- OPAC használatának ismerete.
- Prezentációkészítés.
- Képkeresés az interneten.
- Szövegszerkesztő program felhasználói szintű ismerete.
- Bibliográfiai hivatkozás online és nem hagyományos dokumentumokra.
- Témafeldolgozás különböző típusú információhordozók és katalógus használatával, cédulázás, vázlatkészítés, forrásjegyzék összeállítása. A forráshasználat és az idézés etikai szabályai.

Célok

- Az információs műveltség fejlesztése.
- Több- és többféle forrású tájékozódás szükségességének megértése. (Egyszerre kell használni mind a nyomtatott forrásokat, mind az elektronikus forrásokat, így megtanulják, hogy egy eredményes dolgozat megírásához több helyről kell olvasni, anyagot gyűjteni.)
- Pontos forrásjelölés, bibliográfiai szabályok betartása, idézés.
- A kritikai gondolkodás, az anyanyelvi és az informatikai kulcskompetenciák fejlesztése a könyvtári munka során.

Kiemelten fejlesztendő tanulói kompetenciák

- erkölcsi nevelés – etikus forrás használat,
- együttműködés, egymástól tanulás,
- felelősségvállalás másokért,
- médiatudatosságra nevelés,
- a tanulás tanítása,
- önálló ismeretszerzés tanári kalauz segítségével,
- ismeretek rendszerezése,
- szóbeli kommunikáció, prezentációs készség fejlesztése.

A foglalkozás menete	Szervezési módok, módszerek, eszközök	Idő (perc)
Előkészítés		
Könyvek felvitele a könyvtárból az informatika terembe, gépek áram alá helyezése.		
Ráhangolódás		
Tanulók köszöntése **Célkitűzés** Szeretném nektek megmutatni, hogy az új irodalmi ismeretek megszerzésében milyen hasznos az informatikai és a könyvtárhasználati tudás. Egy bevezető órán fogtok most részt venni a Bibliáról, amely duplaórán az információkat ti keresitek meg és a már tanult hivatkozásokkal ellátva ismertetitek a kijelölt részt osztálytársaitokkal. Így az egész osztálynak egy átfogó képe lesz majd az óra végére a Bibliáról. Három csoportban fogtok dolgozni. Az egy sorban ülők lesznek egy csoport.	frontális tanári közlés	2’
Gondolattérkép – előzetes ismeretek a Bibliáról **a)** Minden csoport készítsen egy gondolattérképet. Erre bármi felkerülhet a témával kapcsolatban, amiben a csoporttagok megegyeznek. **b)** Ha készen vagytok, fogalmazzatok meg 3 kérdést – választ, amit majd később fogtok a témában feltenni a többieknek.	frontális magyarázat	1’
A gondolattérképek közvetlenül elkészültük után nem kerülnek bemutatásra, hiszen az óra végén ezt kell majd kiegészíteniük az órán tanult ismeretekkel.	csoportmunka A3-as lapok filctollak	9’
Ráhangoló villámfeladatok Minden csoport a tőlük jobbra ülő csoporttól kérdez, így a csoportok leírnak egy képzeletbeli kört kérdéseikkel a teremben. A kérdéseket és a majdani feleleteket nem kell leírni, a lényegük, hogy minél gyorsabban, minél több helyes gondolat elhangozzon. Megalapozva ezzel a jelentésteremtést.	frontális kérdés-válasz	10’
Jelentésteremtés		

A foglalkozás menete	Szervezési módok, módszerek, eszközök	Idő (perc)
A csoportmunka előkészítése Minden csoport készítsen egy prezentációt a feladatlapon lévő kérdések alapján! A prezentációval kapcsolatos legfontosabb elvárások is olvashatók a feladatlapon. Fontos, hogy munkátokat etikusan, hitelesen végezzétek, így a forrásjelölésre kiemelt figyelmet szenteljetek! A kész diasort óra végén minden csoportból egy diák bemutatja az osztály előtt. A bemutató diákot véletlenszerűen a tanár választja ki, a feladat végén. Így mindenkinek egyenlően kell dolgoznia, hiszen senki sem tudhatja, hogy kit választ ki a pedagógus. Minden tanuló felelős az általa feldolgozandó feladatért, hiszen meg is kell tanítania a társainak. A tanár felhívja az óra elején a diákok figyelmét a hivatkozások és a kooperatív munka fontosságára.	frontális magyarázat feladatlapok ***1. mell.***	2’
Csoportfeladatok elvégzése 1. csop.: könyvekből fogalmak magyarázata, keresés az interneten, 2. csop.: keresés a Bibliában, képkeresés interneten, 3. csop.: keresés a Bibliában, képkeresés interneten. Minden diáknak felelősséget kell vállalnia saját munkájáért, mivel minden tanulónak külön feladata van. Az óra végére kizárólag úgy tudják megoldani a feladatot, ha külön-külön mindenki elvégzi a feladatát.	csoport-munka kooperatív csoport-munka számítógép internet Bibliák kézikönyvek	18’
Csoportbeszámolók A csoportok tagjai által összeállított diák kivetítése, rövid beszámoló, dián elhelyezett kép, szöveg indoklása, forrása, ellenőrzése, javítás, ha szükséges.	frontális tanulói előadás számítógép kivetítő	15’
Katalógushasználat Mivel ez egy könyvtárhasználati óra, elengedhetetlen, hogy gyakoroljuk a katalógushasználatot. Nézzünk példákat arra, hogy egyetemünk könyvtárában milyen bibliai témájú más dokumentumtípusokat találhatunk! **a)** Keressetek csoportonként – 2 filmet, – 2 hangos könyvet, – 2 zenei CD-t. **b)** Másoljatok át egy szöveges fájlba a 6 példát, és a bibliográfiai szabályoknak megfelelően rendezzétek őket sorrendbe! **c)** Küldjétek át e-mail címemre. Néhány napon belül visszajelzek rájuk.	frontális megoldás ***2. mell.***	1’

A foglalkozás menete	Szervezési módok, módszerek, eszközök	Idő (perc)
Bibliográfia összeállítása	egyéni munka kooperatív csoport-munka online katalógus szövegszer-kesztő	7’
Megbeszélés A keresés során mit tapasztaltatok? Találtatok érdekes információkat? Minden csoportnak módja van elmondani egy-egy számukra érdekes információt. Ezáltal kitekinthetünk a tanórai keretekből és fény derülhet arra, hogy az egyes területek mennyire szoros kapcsolatban állnak egymással.	frontális megbeszélés	5’
Reflektálás		
Gondolattérképek Milyen új ismereteket szereztek az óra során? Az új ismereteket illesszétek be az óra eleji gondolattérképbe! Gondolattérképek bemutatása. Minden csoport mondja el, mi hangsúlyos rajta, mi a legfontosabb, amivel még kiegészítették!	frontális csoport-munka frontális megkezdett gondolattér-képek	10’
Órai munka értékelése Mit gondoltok a mai óráról? Beszéljétek meg csoportban, majd szóvivőtök ossza meg az osztállyal!	frontális csoport-munka megbeszélés	5’

Tapasztalatok, tanácsok

Annak ellenére, hogy távol áll egymástól az informatika és a magyar irodalom, kísérletet teszek arra, hogy megtaláljam a kapcsolatot a két tantárgy között. Az új irodalmi ismeretek megszerzéséhez szükség van az informatikai képességekre. Tantárgyi koncentráció jól megvalósul az óra során.

Igyekeztem a feladatokat úgy összeállítani, hogy az előző könyvtári informatikai órákon tanultakat fel tudjuk eleveníteni:

- dokumentumok csoportosítása, alkalmazásuk az ismeretszerzésben,
- OPAC használat,
- közhasznú információk szerzése.

Ami kiemelt feladatom volt: rávezetni a tanulókat, hogy lehet egy témában olvasottakat egyetlen dián bemutatni, kiemelni a lényeget: mondatok helyett csak kulcsszavak írása, a kép ne öncélú, hanem információt közlő, azt hangsúlyozó legyen.

Szükséges eszközök

- számítógép minden tanuló számára
- internet
- tanári számítógép, kivetítő
- A3-as papír minden csoportnak
- filctollak a csoportoknak
- feladatlapok, 1. mell.

Szükséges dokumentumok

Bakos Ferenc: Idegen szavak és kifejezések szótára, Bp., Akadémiai Kiadó, 1978.
Biblia, Ótestamentum, Válogatás a Vizsolyi Bibliából, Bp., Európa Könyvkiadó, 1999.
Biblia, Újtestamentum, Válogatás a Vizsolyi Bibliából, Bp., Európa Könyvkiadó, 1999.
Bölcskei Gusztáv – Lenkey István (szerk.): Idegen eredetű vallási szavak és fogalmak szótára, Bp., Mécs László Lap- és Könyvkiadó, 1991.
Gál Ferenc – Rózsa Huba – Vanyó László (szerk.): Biblia Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás, Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Bp., 2006.
Képes Biblia: Szemelvényes szentírási szövegek fiataloknak. Novi Sad, Agapa, 1986.

Felhasznált irodalom

Bárdossy Ildikó és mtsi.: A kritikai gondolkodás fejlesztése, Az interaktív és reflektív tanulás lehetőségei, Pécsi Tudományegyetem, Pécs – Bp., 2002.
Háló Sándor: Bibliai igemorzsák, é.n., URL: http://igemorzsa.hu/szent_biblia/miert-hogyan/02.html Utolsó letöltés: 2016.02.05.
Magyar Református Presbiteri Szövetség honlapja, Bp., URL: http://www.presbiterkepzes.hu/ Utolsó letöltés: 2016.02.05.
Magyarországi Baptista Egyház Tiszántúli Misszióterületének Bibliaiskolája, 2007-2009, URL: http://baptista.hu/bibliaiskola Utolsó letöltés: 2016.02.05.
Péli Péter: Ki írta a Tórát és miért? In: Fejes László - Molnár Cecília Sarolta (fel. szerk.): Nyelv és Tudomány, Bp., 2010.03.30. URL: http://www.nyest.hu/hirek/ki-irta-a-torat-es-miert Utolsó letöltés: 2016.02.05.
Szegedi Bibliakommentár, Újszövetség, é.n., URL: http://mek.niif.hu/00100/00188/html/4janos.htm#A JÁNOS EVANGÉLIUMÁRÓL ÍRT Utolsó letöltés: 2016.02.05.

Mellékletek

1. melléklet – Feladatlapok tartalma és megoldások

A feladatlapok ismétlődő része:
Az alábbi kérdésekre a válaszokat prezentáció formájában kell megválaszolnotok. Ezzel kapcsolatban ügyeljetek az alábbiakra:

- A diákon rövid, frappáns gondolatok legyenek, ne hosszú, összetett mondatok.
- Minden diának legyen címe és legyen rajtuk feltüntetve a hivatkozás is.
- Ezen prezentáció diái egy egységet kell, hogy képezzenek.
- Minden csoporttag végiggondolja vagy röviden leírja magának az általa feldolgozott témát. Ezt az információt elmondja csoporttársainak, és csak miután megtanította társainak az általa feldolgozott részt, kerülhet fel a diára a rövid ismertetés.
- Miután mindenki elkészítette önállóan a saját összefoglaló diáját, egy általuk kiválasztott személy egységbe rendezi.
- A kész diasort óra végén minden csoportból egy diák bemutatja az osztály előtt. A bemutató diákot véletlenszerűen a tanár választja ki, a feladat végén.
- Az alábbi feladatok megoldásai csak akkor fogadhatók el, ha forrással látjátok el a megtalált adatot.

1. csoport

Az alábbi feladatok megoldásai csak akkor fogadhatók el, ha forrással látjátok el a megtalált adatot.

A) Különböző szótárakat, kézikönyveket láttok az asztalon, válasszátok ki a nektek szükségeseket! A csoport egyik tagjának ki kell keresnie a következő fogalmakat, miután megkereste azokat, le kell írnia a jelentésüket 1 diára. Később ebben a diasorban kell rögzíteni az internetes kereséseket is. A hivatkozásokról se feledkezzetek meg!

- kanonizáció
- apokrif
- Biblia pauperum
- beneficium

B) Válaszoljatok az alábbi kérdésekre? Használjátok az internetes keresőket!

1) Mikor keletkezett az Ószövetség / Újszövetség?
2) Kik voltak a szinoptikusok?
3) Mint gondolt ezzel szemben az evangélista, János?
4) Mit gondoltok arról, hogy a Biblia tartalmaz hibákat, ellentmondásokat? Ha igen, miért?
5) Hogyan nevezik Mózes 5 könyvét?

1. csoport – Megoldás

A)

kanonizáció: szentté avatás

Bölcskei Gusztáv – Lenkey István (szerk.): Idegen eredetű vallási szavak és fogalmak szótára, Mécs László Lap- és Könyvkiadó, Bp., 1991., 50. p.

apokrifus: rejtett, nem kánoni, a Biblián kívüli iratok

Bölcskei Gusztáv – Lenkey István (szerk.): Idegen eredetű vallási szavak és fogalmak szótára, Mécs László Lap- és Könyvkiadó, Bp., 1991., 14. p.

Biblia pauperum: A szegények Bibliája. A középkorban az Újszövetség főbb eseményeit – különösen Jézus életét – képekben mutatta be az egyház a templomokban rövid magyarázatokkal. A római katolikus egyház erre a fogalmakra alapozza a templomi képeket.

Bölcskei Gusztáv – Lenkey István (szerk.): Idegen eredetű vallási szavak és fogalmak szótára, Mécs László Lap- és Könyvkiadó, Bp., 1991., 19. p.

beneficium: Jótétemény, adomány, juttatás, egyházi javadalom.

Bölcskei Gusztáv – Lenkey István (szerk.): Idegen eredetű vallási szavak és fogalmak szótára, Mécs László Lap- és Könyvkiadó, Bp., 1991., 19. p.

B)

1) Mikor keletkezett az Ószövetség / Újszövetség?

Ószövetség: i.e. 11. század – i.sz. 1. század; Újszövetség: i.sz. 2. század – i.sz. 4. század

A Biblia keletkezésének körülményei In: Háló Sándor: Bibliai igemorzsák, é.n., URL: http://igemorzsa.hu/szent_biblia/miert-hogyan/02.html Utolsó letöltés: 2016. 01. 30.

Nyilas Zoltán: A Biblia (Újszövetség) keletkezése és könyvei, In: Magyar Református Presbiteri Szövetség, Bp., é.n., URL: http://www.presbiterkepzes.hu/?q=node/32 Utolsó letöltés: 2016. 01. 30.

2) Kik voltak a szinoptikusok?

Máté, Márk, Lukács

A szinoptikus probléma In: Magyarországi Baptista Egyház Tiszántúli Missziókerületének Bibliaiskolája, 2007-2009, é.n., URL: http://baptista.hu/bibliaiskola/takacs2.htm Utolsó letöltés: 2016. 01. 30.

3) Mint gondolt ezzel szemben az evangélista, János?

Jézus nem ember volt, hanem egy volt Istennel.

Flanagan, Neal M.: A János evangéliumáról írt tanulmányunk konklúziója, In: Szegedi Bibliakommentár, Újszövetség, é.n., URL: http://mek.niif.hu/00100/00188/html/4janos.htm#A JÁNOS EVANGÉLIUMÁRÓL ÍRT Utolsó letöltés: 2016. 01. 30.

4) Mit gondoltok arról, hogy a Biblia tartalmaz hibákat, ellentmondásokat? Ha igen, miért?

Egyéni.

5) Hogyan nevezik Mózes 5 könyvét?
Tóra.

Péli Péter: Ki írta a Tórát és miért? In: Fejes László - Molnár Cecília Sarolta (fel. szerk.): Nyelv és Tudomány, Bp., 2010.03.30. URL: http://www.nyest.hu/hirek/ki-irta-a-torat-es-miert Utolsó letöltés: 2016. 01. 30.

2. csoport

Mindenki kap egy történet címet az Ószövetségből, ezt keressétek meg az asztalon levő Bibliákból, szűrjétek ki a lényegét egy-egy dián. Keressetek a történethez egy híres alkotást! A forrásjelölést ne felejtsétek el! A rövid történet összefoglalásban fontos, hogy az adatok és a nevek pontosan szerepeljenek a dián.

- Teremtéstörténet
- Noé bárkája
- Az özönvíz
- Káin és Ábel
- Átkelés a Vörös-tengeren
- A Tízparancsolat

2. csoport – Megoldás

Teremtéstörténet (1Mózes)
6 nap alatt teremtette isten a földet, a 7-en pihent meg. A 6. napon teremtette a férfit és a nőt.

Michelangelo, Buonarotti: Sixtus-kápolna mennyezetfreskója, Vatikán 1508-1512 https://hu.wikipedia.org/wiki/A_Sixtus-k%C3%A1polna_mennyezetfresk%C3%B3ja#/media/File:Lightmatter_Sistine_Chapel_ceiling.jpg, Letöltés dátuma: 2016. 01. 30.

Gál Ferenc – Rózsa Huba – Vanyó László (szerk.): Biblia Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás, Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Bp., 2006. 21-23. p.

Noé bárkája (1Mózes)
Isten el akarta pusztítani a földön élő összes élőlényt, kivéve Noé családja és két állatpár minden fajból. Isten elmondta, miből, hogyan építse meg a hajót, és hogy az élelmet se felejtsék el.

Luini, Aurelio: L'arche de Noe, San Maurizio al Monastero Maggiore, 1556 https://fr.wikipedia.org/wiki/Aurelio_Luini#/media/File:Aurelio-Luini-Rising-in-the-Ark.jpg Utolsó letöltés: 2016. 01. 30.

Gál Ferenc – Rózsa Huba – Vanyó László (szerk.): Biblia Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás, Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Bp., 2006. 27-28. p.

Az özönvíz (1Mózes)
40 napig esett az eső, és a víz ellepte a legmagasabb hegyet is, így csak a bárkában lévő emberek és élőlények maradtak életben. 150 nap után értek szárazföldet.
Poussin, Nicolas: Tél (Özönvíz), 18. század, URL: http://biblia.hu/az_oszovetseg_a_muveszetekben/az_ozonviz_i Utolsó letöltés: 2016. 01. 30.
Gál Ferenc – Rózsa Huba – Vanyó László (szerk.): Biblia Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás, Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Bp., 2006. 28. p

Káin és Ábel (1Mózes)
Ádám és Éva első gyermekei. Ábel juhpásztor, Káin földműves volt. Káin dühből, hogy Isten nem fogadta el áldozatát, megölte testvérét, amiért örökre megbélyegezték.
Corinth, Lovis: Káin megöli Ábelt, New York 1917., URL: http://biblia.hu/az_oszovetseg_a_muveszetekben/kain_es_abel Utolsó letöltés: 2016. 01. 30.
Gál Ferenc – Rózsa Huba – Vanyó László (szerk.): Biblia Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás, Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Bp., 2006. 25. p

Átkelés a Vörös-tengeren (2Mózes)
Mózes az izraelitákat kiszabadítja az egyiptomi fáraó rabságából, és átvezeti őket a Vörös-tengeren, úgy, hogy azt kettéválasztja.
Brauer, Arik: Átkelés a Vörös-tengeren, Bécs, 1977-78, URL: http://biblia.hu/az_oszovetseg_a_muveszetekben/a_kivonulas Utolsó letöltés: 2016. 01. 30.
Gál Ferenc – Rózsa Huba – Vanyó László (szerk.): Biblia Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás, Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Bp., 2006. 82-83. pp

A Tízparancsolat (2Mózes)
Ne tisztelj más isteneket.
Ne csinálj faragott képet (bálványt) és ne imádd.
Isten nevét hiába ne mondd.
Szenteld meg a hetedik napot.
Tiszteld apádat és anyádat.
Ne ölj.
Ne törj házasságot (ne paráználkodj).
Ne lopj.
Ne tégy hamis tanúságot.
Ne kívánd, ami embertársadé.
DeMille, Cecil B.(rend.): Tízparancsolat, 1956, URL: http://www.imdb.com/title/tt0049833/ Utolsó letöltés: 2016.01.30.
Gál Ferenc – Rózsa Huba – Vanyó László (szerk.): Biblia Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás, Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Bp., 2006. 88-89. p.

3. csoport

Mindenki kap egy történet címet az Ószövetségből, ezt keressétek meg az asztalon levő Bibliákból, szűrjétek ki a lényegét egy-egy dián. Keressetek a történethez egy híres alkotást! A forrásjelölést ne felejtsétek el! A rövid történet-összefoglalásban fontos, hogy az adatok és a nevek pontosan szerepeljenek a dián.

- Jézus születése
- A hegyi beszéd
- Az utolsó vacsora
- Példázat a tékozló fiúról
- Jézus megfeszíttetése
- Jézus feltámadása

3. csoport – Megoldás

Jézus születése (Lukács)
Azokban a napokban történt, hogy Augusztusz császár rendeletet adott ki, hogy az egész földkerekséget írják össze. Ez az első összeírás Quiriniusz, Szíria helytartója alatt volt. Mindenki elment a maga városába, hogy összeírják. József is fölment Galilea Názáret nevű városából Júdeába, Dávid városába, Betlehembe, mert Dávid házából és nemzetségéből származott, hogy összeírják jegyesével, Máriával együtt, aki áldott állapotban volt. Ott-tartózkodásuk alatt elérkezett a szülés ideje. Mária megszülte elsőszülött fiát, bepólyálta és jászolba fektette, mert nem jutott nekik hely a szálláson.

van der Weyden, Rogier: A Háromkirály oltár, München, 1460, URL: http://www.biblia.hu/muv_jkm/jkm_04.htm Utolsó letöltés: 2016. 01. 30.
Gál Ferenc – Rózsa Huba – Vanyó László (szerk.): Biblia Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás, Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Bp., 2006. 1155-1156. p.

A hegyi beszéd (Máté)
A tanítványai gyűrűjében a következő témákról beszélt bővebben: a nyolc boldogság, az apostolok feladata, az ószövetségi törvény tökéletesítése, a harag, a házasságtörés, az eskü, a rosszat jóval kell viszonozni, az ellenség szeretete.

Bruegel, Pieter: A hegyi beszéd, 1598, URL: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1e/Jan_Brueghel_the_Elder_-_The_Sermon_on_the_Mount_-_Google_Art_Project.jpg Utolsó letöltés: 2016. 01. 30.
Gál Ferenc – Rózsa Huba – Vanyó László (szerk.): Biblia Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás, Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Bp., 2006. 1100-1103. p.

Az utolsó vacsora (Máté, Márk, Lukács)
Húsvét első napjának estéjén Jézus tanítványai körében fogyasztotta el az utolsó

vacsorát. Ezt az ünnepet az Úr a zsidó nép Egyiptomból való szabadulásának emlékére rendelte el. Itt mondja Jézus, hogy a kenyér az ő teste, a bor az ő vére.

da Vinci, Leonardo: Az utolsó vacsora, Milánó, 1495-1498, URL: http://www.biblia.hu/muv_jkm/jkm_38.htm Utolsó letöltés: 2016. 01. 30.

Gál Ferenc – Rózsa Huba – Vanyó László (szerk.): Biblia Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás, Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Bp., 2006. 1127., 1148-1149., 1182-1183. p.

Példázat a tékozló fiúról (Lukács)

Jézus mond el egy történetet arról, hogy egy fiatal fiú kikéri az örökségét az édesapjától, de azt eltékozolja. Ezután visszatér édesapjához, aki szeretettel fogadja, és nem dühös rá.

Rembrandt, Harmensz van Rijn: A tékozló fiú hazaérkezése, Leningrád, 1668, URL: http://www.biblia.hu/muv_jkm/jkm_32.htm Utolsó letöltés: 2016. 01. 30.

Gál Ferenc – Rózsa Huba – Vanyó László (szerk.): Biblia Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás, Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Bp., 2006. 1174-1175. p.

Jézus megfeszíttetése (Márk)

Megfosztották ruhájától, bíborszínű köntöst adtak rá. Tövisből koszorút fontak, fejére tették, jobb kezébe pedig nádszálat adtak. Aztán térdet hajtottak előtte, és gúnyolták.

Gasco, Juan: Szenvedő Krisztus-arc, 1500 körül, URL: http://www.biblia.hu/muv_jkm/jkm_45.htm Utolsó letöltés: 2016. 01. 30.

Gál Ferenc – Rózsa Huba – Vanyó László (szerk.): Biblia Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás, Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Bp., 2006. 1150-1151. p.

Jézus feltámadása (Lukács)

Egy angyal görgeti el a követ a barlang nyílásától, amely Jézus testét őrzi. Mária Magdaléna odaérkezésére, Jézus már nem volt a barlangban, és í hírt közli a prófétákkal. Egy fehér ruhába öltözött kisfiú mondja el a többi asszonynak, hogy Jézus feltámadt, és Galileába megy Péterhez.

M.S. mester: Feltámadás, 1500 körül, URL: http://www.biblia.hu/muv_jkm/jkm_52.htm Utolsó letöltés: 2016. 01. 30.

Gál Ferenc – Rózsa Huba – Vanyó László (szerk.): Biblia Ószövetségi és Újszövetségi Szentírás, Az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Bp., 2006. 1185. p.

2. melléklet – Katalógushasználati feladat megoldása

Filmek, pl.:

Hall, Peter (rend.): Jákob, [DVD-felvétel] Fantasy Film Kft., Bp., 2008.

Sargent, Joseph (rend.): Ábrahám, [DVD-felvétel] Fantasy Film Kft., Bp., 2008.

Hangoskönyvek, pl.:

Biblia Ószövetség, [Hangdok.] (Hangos Diákkönyvtár), Műszaki Kiadó, Bp., 2007.

Biblia Újszövetség [részletek], [Hangdok.] (Hangos Diákkönyvtár), Műszaki Kiadó, Bp., 2007.

Zenei CD-k, pl.:

Benhamou, Maurice (rend.): La musique de la Bible révélée, [Hangdok.] Harmonia Mundi, Arles, 1976.

Kuhnau, Johann: Biblische historien: Nos 1,2,3,6, [Hangdok.] Hungaroton – White Label, Bp., 1989.

10.
A Wikipédián túl is van információ, Az Alpok más nézőpontból (Németh Szilvia)

Rókusi Általános Iskola, Szeged

Bemutatkozás

Az iskola bemutatása

tanulók száma: 796 fő
évfolyamok: 1-8. évf.
pedagógusok száma: 72 fő

A Rókusi Általános Iskola Szeged város egyik legnagyobb tanulólétszámmal rendelkező alapfokú oktatási intézménye. Iskolánkat 1930. október 25-én adták át. 8 osztályos rendszerben, jelenleg 32 tanulócsoportban folyik az oktató-nevelő munka. Évfolyamonként 4-4 tanulócsoporttal rendelkezünk. Az iskolában énekzene tagozat működik, a tanulóknak lehetőségük van az angol és német nyelvet emelt óraszámban tanulni.

Az iskolai könyvtár bemutatása

alapterület: 69,3 m^2
állomány nagysága: 11 000 könyvtári egység
könyvtáros státuszok száma: 2 fő
honlap: http://rokusikonyvtar.blogspot.hu/

A könyvtárunk az iskola földszintjén helyezkedik el. 1997-ben a régi ebédlőből került kialakításra a szabadpolcos olvasóterem. Ebben a részben az asztal körül egy osztály tud helyet foglalni. Ha könyvtári óra van, a csoportmunkákhoz általában széthúzásra kerülnek az elemek. Az olvasóteremben három internetes hozzáféréssel rendelkező tanulói számítógép és egy szkenner került elhelyezésre.

Az egykori konyhából tanári segédkönyvtárat, tanári belső munkára alkalmas teret alakítottak ki. Ezen kívül itt van a rendszergazda munkahelye is.

A két helyiség közötti előtérben található a tanári számítógép, mely segítségével a kölcsönzés is történik. A könyvtár a Szirén integrált könyvtári rendszert használja.

A könyvtár állománya a gyermek és ifjúsági könyveket tekintve viszonylag frissnek tekinthető. Azonban az utóbbi években már nem volt lehetőségünk vásárolni, csak ajándék útján gyarapodik minimális mértékben az állomány.

A könyvtár nyitva tartási ideje heti 22 óra, ebből a fő kölcsönzési idő a délutáni

időszakra esik, de ha a tanulóknak vagy pedagógusoknak délelőtti órán van szüksége dokumentumra, természetesen ekkor is kölcsönzünk.

Az iskolánk nyolcszáz tanulójának közel fele kölcsönöz a könyvtárból. Az alsó tagozatosok nagyobb arányban visznek ki rendszeresen könyvet. A felső tagozatosok között kevesebb a kölcsönzők száma, de sokan rendszeresen itt tanulnak vagy itt töltik a szabadidejüket.

Rendszeresen bekapcsolódunk az Iskolai Könyvtárak Nemzetközi Hónapjának eseményeibe, az utóbbi években a KTE felhívására sikeres diákpályázatot is készítettünk. Különböző programokkal igyekszünk beinvitálni a gyerekeket: író-olvasó találkozók, népmese napjához, adventhez kapcsolódó rendezvények. A gyerekkönyvkiadók pályázatain, programjain is szívesen részt veszünk, pl. Móra Könyvkiadó: Cécile Aubry: Belle és Sébastien kreatív pályázata, Meseutca Alapítvány Betűfaló programja, BookR Kids „Mondj egy mesét!" pályázata. Az alsó és felső tagozatosok sikeresen szerepelnek a városi könyvtárhasználati csapatversenyeken, ezekhez iskolai fordulók megszervezésével kapcsolódunk.

A foglalkozás tantervi keretei

Óraszámok

Évf.	Könyvtárhasználati óra	Könyvtárhasználati szakóra	Tanórán kívüli foglalkozás
1-4.	évi 1	évi 1	
5-8.	évi 1		

Tanórán kívüli foglalkozások keretében valósul meg a tehetséggondozás, a versenyekre való felkészítés. Ezek időpontja és száma az adott pályázat és a verseny időpontjától függ. Tanórán kívüli foglalkozás (napközi idejében) keretében is igény szerint tartunk az aktuális ünnepekhez, évfordulókhoz, népszokásokhoz kapcsolódóan könyvtári foglalkozást.

A könyvtárhasználati órák befogadó tárgya(i):
alsó tagozat: magyar nyelv és irodalom
felső tagozat: osztályfőnöki, magyar nyelv és irodalom

A 8. évfolyam tanmenete

Az órák témája általában rugalmasan alkalmazkodik az egyes évfolyamok tantervi követelményeihez, a pedagógusok igényeihez. Van olyan osztály, ahol sikerül több könyvtári órát tartani, máshol kevesebbet.

Felmenő rendszerben most kezd kialakulni, hogy minden felső tagozatos évfolyamnak évente legyen legalább egy-két könyvtárhasználati órája. Az idén 6. évfo-

lyamosoknak már rendszeresen, a magyar nyelv és irodalom tanmenetbe beépítve van könyvtárhasználati órájuk. Viszont a 8. évfolyam még az, akiknek sajnos az alsó tagozatos tanulmányaik után alig volt könyvtárhasználati órájuk. Nem rendelkeznek elmélyített könyvtárhasználati ismeretekkel, nincs gyakorlatuk a könyvtár használatában. Mivel az egyik 8. évfolyamos osztályban én tanítom a földrajz tantárgyat, adódott a lehetőség, hogy nekik könyvtárhasználati szakórájuk is legyen.

8. évfolyamon tervezett tematikai egységek (tervezett óraszám: 3):

- forráshasználat, jegyzetkészítés különféle témákhoz
- keresési feladatok az iskolai és városi könyvtár katalógusában, állományában
- könyvtártípusok, feladataik

A foglalkozás bemutatása

évfolyam: 8. évf.
tanulói létszám: 24 fő
befogadó tárgy: földrajz
foglalkozásvezető(k) foglalkozása: földrajztanár és egyben könyvtárostanár
helyszín: iskolai könyvtár
időkeret: 45 perc

Az információkeresés témán belül miért ezt a témát/megközelítést választotta?

Ez a korosztály már beleszületett a digitális eszközök használatába. Mindennapi életük része az internet és az azon keresztül elérhető tartalmak. Viszont leginkább chatelésre használják, a közösségi oldalak tartalmait böngészik. Az információkeresés módjait, lehetőségeit nem ismerik. A korosztályra jellemző, hogy nincs türelmük hosszasan keresgélni, hosszú szöveget sem szeretnek elolvasni. Ugyanakkor érdeklődőek, ami érdekli őket, abban szívesen elmélyednek. Mivel ebben az osztályban tanítom a földrajz tantárgyat, ezért kézenfekvő volt, hogy a földrajz témaköréhez kapcsolható témára építsek. Célom az volt, hogy megismertessem velük a nyomtatott és elektronikus források használatát. Próbáltam a feldolgozandó témát úgy megközelíteni, hogy rájöjjenek arra, hogy az elektronikus ismeretszerzés mellett fontosak a nyomtatott források is. Mindezt olyan formában, hogy az érdeklődésüket is felkeltsem.

Miért ezt a feldolgozási módot választotta?

Fontosnak tartom, hogy a gyerekek felső tagozatos korukban is elmondják véleményüket, tudjanak, merjenek egyáltalán véleményt nyilvánítani. A földrajz órákon tapasztaltak alapján megállapítottam, hogy ebben az osztályban egy adott témakör önálló feldolgozása több alkalommal nehézséget okozott. Ezért gondoltam, hogy a

lényegkiemelés technikájának gyakoroltatását helyezem előtérbe. Azzal hogy önállóan dolgoznak fel egy-egy témakört, jobban rögzül bennük az ismeret. Az órán elsajátított keresési technikákat a későbbiek során majd egy önálló projektmunkában is alkalmazniuk kell. A változatos tanulásszervezési technikákkal, (pl. csoportmunka, páros munka) elsajátíthatják a másokkal való együttműködés, tolerancia képességét.

Előzetes tudás

könyvtárhasználat:
- dokumentumtípusok a könyvtárban
- a könyv és az időszaki kiadványok legfontosabb adatai
- a könyvtár rendje, a betűrendi és a szakrendi jel

földrajz:
- Közép-Európa természeti képe és társadalomföldrajzi vonásai
- az Alpok természetföldrajzi jellemzői (kialakulása, felépítése, részei, éghajlata)
- élet a magashegységekben

képességek:
- fegyelmezett munkavégzés
- hatékony együttműködés
- odafigyelés egymásra csoportmunka közben
- rendszerező képesség

Célok

- ismerjék meg a forrásjelölés formáit nyomtatott és elektronikus dokumentum esetében is
- legyenek tisztában azzal, hogy miért fontos a hivatkozás
- tudják használni az iskolai könyvtár Szirén online katalógusát
- tudják használni a MATARKA keresőjét
- ismerjék meg az internetes adatbázisok kereső funkcióját
- legyenek képesek információk megtalálására a különböző információforrásokban
- legyenek nyitottak egy-egy témában való további elmélyülésre és a megszerzett ismeretek alkalmazására a mindennapokban
- tény, adat, információ azonosításának gyakorlása

Kiemelten fejlesztendő tanulói kompetenciák

- kritikai gondolkodás fejlesztése
- szövegértés, lényegkiemelés
- digitális kompetencia fejlődése

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
Ráhangolódás		
1. Csoportalkotás Az elméleti bevezető után csoportmunkában fogtok dolgozni. A könyvtárba beérkezve 5 csoportba ülnek le bármely véletlenszerű csoportalakítási technika szerint.	frontális	1’
2. Előzetes ismeretek felidézése, rendszerezése Az Alpok. Mi jut eszedbe? Mit tudsz róla? Mi érdekelne? Brainstorming, gondolattérkép segítségével idézzük fel a tanultakat. Az előző földrajzórán már előkerült az Alpok témakör, a megtanultak alapján várok kulcsszavakat. Illetve már előre én is írok kulcsszavakat, képeket válogatok, hogy irányítani tudjam a beszélgetést. Alkalmazott online gondolattérkép-szerkesztő: https://www.mindmup.com *Ahogy mondják a szavakat, a kivetítőn látható módon írom az online gondolattérképre. Egy gondolattérképünk lesz végül.*	frontális ötletroham gondolattérkép kivetítő, laptop internet online gondolattérkép-szerkesztő előkészített gondolattérkép ***1. mell.***	3’
3. Célkitűzés A tankönyvünkön túl hová, milyen eszközökhöz, forrásokhoz fordulhatunk, ha a témáról további információkat szeretnénk gyűjteni? *(internet, könyvtár, könyv, időszaki kiadvány)* A mai órán három információforrás (internet, könyv, folyóirat) segítségével megpróbálunk még többet megtudni az Alpokról.	frontális kérdés-válasz	2’
Jelentésteremtés		
I. Interneten való keresés (új ismeret) Többféle forrás is rendelkezésünkre áll, azonban nem mindegy, hogy hogyan keresünk bennük. Nézzünk erre egy-egy példát. ***Ki ismeri a Toblerone csokoládét?*** Ki kóstolta? Nagyon egyedi, különleges formája van. Rögtön adódik, hogy utánanézzünk, honnan ered az ötlet. **1.** Wikipédián ez olvasható: „A Matterhorn alakja adta az alapötletet a Toblerone csokoládé és a háromszög keresztmetszetű csomagolás megformálásához.” **2.** Viszont nincs forrás feltüntetve. Kételkedhetünk, hogy vajon igaz-e ez az információ. **3.** Tovább kutatva megtaláljuk a csokoládé hivatalos oldalán a választ: ez csak legenda, valójában egy színházi előadás koreográfiája adta az ötletet. A tanári magyarázattal párhuzamosan mutassuk a keresést. Előbb pl. a Google egyszerű kereső mezőjébe írjuk be a „Toblerone csokoládé” kifejezést. Az első találatok között lesz valószínűleg a Wikipédia Matterhorn cikke. Majd mutassuk meg, hogy a logikai operátorokkal pontosíthatjuk a keresésünket, pl. Toblerone AND eredete; Toblerone AND legend Térjünk ki, hogy használhatjuk még: OR, NOT „ …”	frontális tanári magyarázat, szemléltetés kivetítő, laptop internet	4’

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
Forrásjelölés netes forrás esetén (új ismeret) Ha van olyan cikk, melyet hasznosnak gondolunk, feljegyezhetjük az adatait magunknak. A forrás jelölésének a szabályait a most kiosztott kártyán fogjátok látni. Nézzük előbb az internetes forrást! **4.** Egyik találat: Marinov Iván: 10 logó rejtett üzenettel. In: Urbanlegends, 2013. 05. 21. URL: http://www.urbanlegends.hu/2013/05/10-rejtett-uzenetu-logo/ Utolsó letöltés: 2015. 10.12. Minden tanuló kap egy kártyát, melyen a forrás megjelölésének módjait láthatják. A megbeszélés során és a feladatok megoldása közben is látják az adatokat.	frontális tanári magyarázat segédlet forrásjelöléshez ***2. mell.***	1’
II. Könyv keresése katalógusban A Matterhorn hegycsúcs kapcsán eszünkbe juthat a hegymászás, a sziklamászás. Ennek szeretnénk utánanézni. Jó lenne egy saját vagy kölcsönzött könyv a könyvtárból. ***Hogyan tudunk utánanézni, hogy a könyvtárban található-e ilyen témájú könyv?*** *Keresés megmutatása az iskolai könyvtár katalógusában:* Kereshetünk címre, de a mi esetünkben nem tudjuk a pontos könyvcímet, csak a témakört. Így ha szeretnénk rákeresni, hogy ezzel a címmel van-e könyv, a toldalékos alakok miatt keressünk csonkolt alakkal (pl. hegymász, így a hegymászás, hegymászók, hegymászókról stb. szavakra is lehet találat). Hatékonyabb, ha tárgyszóra keresünk. Ezzel a mezővel rákereshetünk a minket érdeklő témakörre (pl. hegymászás, alpinizmus). A Szirénben a csonkoláshoz nem kell írni %-jelet, de általában a katalógusban kereséskor használhatjuk). *találat: Hattingh, Garth: Hegymászók kézikönyve. Bp.: Park, 1999. 157 p.* *A könyv adatainak megbeszélése a találat alapján.*	frontális az iskolai könyvtár online katalógusa (Szirén) vagy a legközelebbi települési/megyei könyvtár online katalógusa tanári magyarázat segédlet forrásjelöléshez ***2. mell.***	5’
III. Folyóiratcikk keresése a MATARKA-ban (új ismeret) A természettudományokban ma is nagyon fontos információforrások a folyóiratok. Itt jelennek meg a legújabb kutatási eredmények. A MATARKA: Magyar folyóiratok tartalomjegyzékeinek kereshető adatbázisa (http://www.matarka.hu/) segítségünkre van, hogy megtaláljuk a minket érdeklő cikkeket. Egyre többet hallani a globális felmelegedésről és arról, hogy ez veszélyezteti az Alpok gleccsereit is. Erről keressünk cikket! *Bemutatott példa: Erla Zwingle: Hóolvadás az Alpokban. In: National Geographic 2006. (4. évf.) 2. szám 66-87. o.* *A cikk azonosító adatainak megbeszélése a találat alapján.*	frontális tanári magyarázat MATARKA találati halmaz képernyőkép	5’

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
IV. Részösszefoglalás – azonosító adatok Milyen fontos adatai vannak az elektronikus dokumentumnak, a folyóiratcikknek és a könyvnek? Miért fontos, hogy feltüntessük ezeket az adatokat, megjelöljük a forrást? *hitelesség, jogi kérdés (plágium elkerülése), ellenőrizhetőség a tudomány területén, tájékoztatja az érdeklődőket*	frontális megbeszélés	2’
V. Csoportfeladatok Minden csapatnak 3 feladata lesz. **I.** a könyvtári katalógushasználatra és a könyvek adataira vonatkozik, **II.** a MATARKA-ban való keresésre épül, **III.** interneten kell keresni. Mindhárom esetében egy dokumentumot kell megkeresni, leírni az adatait és benne megtalálni egy, az Alpokhoz kapcsolható kérdésre a választ. Osszátok fel egymás közözött a feladatokat. A könyvtárban öt számítógép van, ezeket használhatják a csoportok a feladatmegoldáshoz.	frontális munkaszervezés	1’
I. Katalógushasználat Minden csapat kap egy kártyát, melyen egy könyv adatai olvashatóak. **a)** A kártyáról hiányzik két bibliográfiai adat. Az iskolai könyvtár Szirén katalógusában meg kell keresniük a könyvet és ki kell egészíteniük az adatokat. **b)** Majd a feltüntetett raktári jelzet segítségével keressék meg a polcon a könyvet. A könyvet fellapozva válaszolniuk kell egy rövid, az Alpok témaköréhez kapcsolható kérdésre. A válasz leírását és az adatok kiegészítését kérem a csapatoktól. Ha a tanulók még nem ismerik a raktári jelzetet, ki is készíthetjük egy asztalra a szükséges könyveket.	csoportmunka számítógépek, internetkapcsolat könyvek, folyóiratok katalógushaszn. feladatkártyái ***3. mell.***	14’
II. MATARKA **a)** Minden csapat kap egy kérdést, melyre a MATARKA keresőjében kell megtalálni a megfelelő folyóirat megfelelő számában a körülírt cikket. **b)** Majd a folyóiratot a könyvtárban fellapozva megkeresik az adott cikkben a választ. A választ és a cikk megjelenési adatait le kell jegyzetelniük az óra elején. A kérdések a *National Geographic, A Földgömb* vagy a *Természetbúvár* folyóirat egy-egy cikkének szövegére vonatkoznak. Minden kérdésnél megadtam, hogy melyik folyóiratra van szükség és hogy melyik évben jelent meg a cikk. Így az összetett keresés alkalmazására lesz szükségük. A kulcsszót pedig a kérdés előtti szövegből kell megfogalmazniuk. A válasz leírását és a forrás megjelölését kérem a csapatoktól.	csoportmunka számítógépek, internetkapcsolat a folyóiratok nyomtatott változatai MATARKA feladatkártyák ***4. mell.***	

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
III. Internetes keresés **a)** Minden csapat kap egy-két kérdést, melyre az interneten kell megkeresniük a választ. **b)** Meg kell adniuk, hogyan kerestek. **c)** Jelölniük kell az óra elején kapott segédlet szerint a forrást. A kérdések mindegyike olyan, melyre a választ nem a Wikipédián fogja megtalálni. A válasz leírását és a forrás megjelölését kérem a csapatoktól.	csoportmunka számítógépek, internetkapcsolat internetes keresés feladatkártyák ***5. mell.***	
Reflektálás		
Összefoglalás Minden csoporttól kérem, hogy válasszanak ki egy forrást és annak a bibliográfiai adatait írják fel az online faliújságra. Ennek segítségével összegezni tudjuk, hogy milyen dokumentumtípusokat használtunk, kijavítjuk az esetleges tévedéseket. Megbeszéljük a tapasztalatokat, nehézségeket. Amit nem tudtak befejezni a csoportok, az házi feladat lesz. A megoldott feladatokat a következő órán beszedem, ellenőrzöm. A „Forrás megjelölésének formái” kártyából mindenki kapott, azt be kell ragasztaniuk a füzetbe, így a későbbiekben is tudják használni.	frontális tanári számítógép, projektor internet előkészített online faliújság 6. mell.	5’
Óra végi értékelés Egyetértés-játék: A csoportok fejezzétek be a következő mondatokat úgy, hogy mindannyian egyet tudjanak érteni vele: – Egyetértünk abban, hogy a mai óra… – Egyetértünk abban, hogy a mai óra nem…	csoportmunka megbeszélés	2’

Tapasztalatok, tanácsok

Abban a 8. osztályban tartottam meg az órát, ahol földrajzot tanítok.
Ettől függetlenül – véleményem szerint – egy ilyen jellegű óra jó lehetőséget adhat a könyvtárostanár és az adott tantárgy szaktanárának együttműködésére. Hiszen az a cél, hogy minden iskolában minél több könyvtárhasználati szakóra valósuljon meg.

Az általam leírt tervezet más témakör feldolgozására is adaptálható. Szinte mindegyik tantárgy esetében (pl. történelem, irodalom, biológia, ének-zene, idegen nyelv) találunk olyan témakört, melyet könyvtári környezetben is fel lehet dolgozni.

A könyvtárunkban lehetőségem volt tanulói számítógépek és projektor használatára, de elképzelésem szerint ez az óra akár számítástechnika óra keretében

(számítástechnika teremben) is megvalósítható. Ekkor a szükséges nyomtatott dokumentumokat az adott helyszínre kell átvinni a könyvtárból. Ez ismételten egy jó lehetőséget ad az együttműködés elmélyítésére, ebben az esetben a számítástechnikát tanító tanárral, hiszen az informatika is a könyvtári ismeretek egyik legfontosabb befogadó tantárgya.

Szükséges eszközök

- csoportalakítás esetleges eszközei
- tanári számítógép, kivetítő
- internet
- előkészített online gondolattérkép, 1. mell.
- segédlet forrásjelöléshez, 2. mell., tanulónyi példány
- MATARKA találati halmaz képernyőkép lementve
- feladatkártyák/feladatlapok csoportonként 1 db (katalógushasználat, 3. mell.; MATARKA, 4. mell.; internet, 5. mell.)
- tanulói számítógép, min. csoportonként 1 db
- előkészített online faliújság, 6. mell.

Szükséges dokumentumok

Attenborough, David: Az élővilág atlasza, Bp., Inkvizitor, 1989. 216 p.
Ceman, Róbert: Élettelen természet, (Földrajzi enciklopédia, Rekordok) Bp., Agát Térképészeti Kft., 2000. 192 p.
Crummenerl, Rainer: A jégkorszak, (Mi micsoda, 88.) Bp., Tessloff és Babilon, 2008. 48 p.
Huber, Hanke: Hegységek, (Mi micsoda, 92.) Bp., Tessloff és Babilon, 2006. 48 p.
Matterhorn, In: Wikipédia, A szabad enciklopédia, 2015.12.10. URL: https://hu.wikipedia.org/wiki/Matterhorn Utolsó letöltés: 2016.02.01.
Toblerone: our secret, In: Toblerone, é.n., URL: http://www.toblerone.co.uk/chocolate/oursecret Utolsó letöltés: 2016.02.01.
Zima Szabolcs (szerk.): 6 földrész 100 csodája, Debrecen: TKK, 2008. 104 p.

Folyóiratok
Földgömb 2006., 2012. év számai
Természetbúvár 2014. év számai
National Geographic 2007., 2011. év számai
Internetes alkalmazások
Linoit http://en.linoit.com/
MindMup www.mindmup.com

Felhasznált irodalom

Barátné Hajdu Ágnes, Bogyó Katalin, Cs., Eigner Judit: Könyvtárhasználati óravázlatok. (Kis KTE Könyvek 7.) Bp., Könyvtárostanárok Egyesülete, 2013. 331 p.

Bogyó Katalin, Cs., Dán Krisztina, Dömsödy Andrea: Útmutató a gyakorlóiskolák könyvtárainak fejlesztéséhez. (Kis KTE Könyvek 5.) Bp.: Könyvtárostanárok Egyesülete, 2012. 190 p.

Dömsödy Andrea: Az interneten elérhető forrásokra való hivatkozás tanítása, Tantervek, tankönyvek, sablonok, módszertani ötletek In: Dán Krisztina - Fehér Miklós (szerk.): Korszerű könyvtár, Finanszírozás – gyarapítás – menedzsment, Bp., Raabe Klett, 2014. B 5.17, 30 p.

Karvalics László, Z: Kutatni szabad! In: Szitakötő 2015. 3. sz., URL: http://szitakoto.com/kutatni-szabad/Utolsó letöltés: 2015. 10.12

Katsányi Sándor, Könyves-Tóth Lilla: Információ, könyv, könyvtár: Információkereső gyakorlatok 12-18 éveseknek. Bp.: Typotex, 1998. 154 p.

Rácz Tiborné: Könyvtárhasználati tudnivalók: általános iskola 5-8. osztály. Debrecen, Pedellus Tankönyvkiadó, 2002. 99 p.

Mellékletek

1. melléklet – Kiinduló gondolattérkép

Németh Szilvia: Az Alpok. MindMup. URL: https://www.mindmup.com/#m:g10B73evKrJMaG-cVpTY1J4Z2ltM2c Utolsó letöltés: 2015. 10. 15.

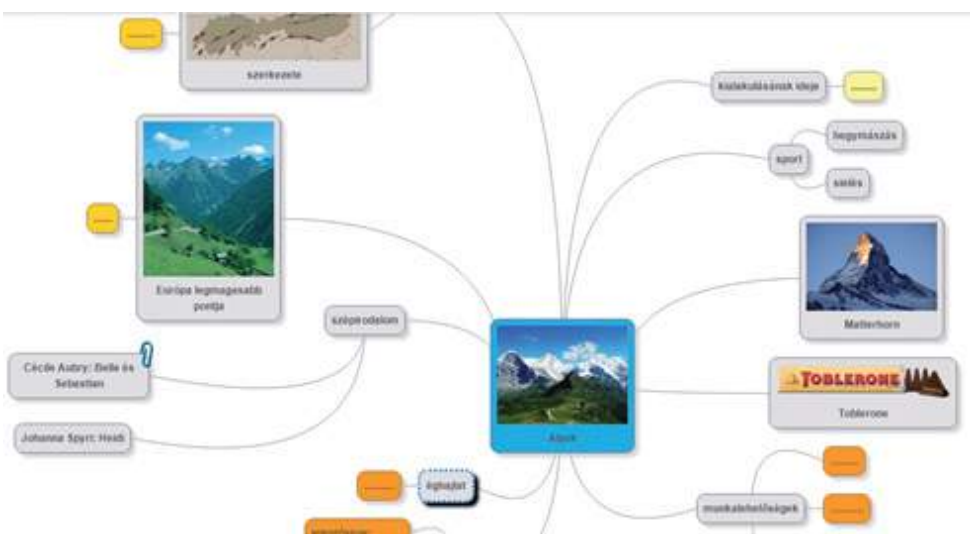

2. melléklet – Forrás megjelölésének formái

Forrás megjelölésének formái

könyv
szerző: cím. kiadás helye: kiadó neve, kiadás éve, terjedelem
Hattingh, Garth: Hegymászók kézikönyve. Bp.: Park,. 1999, 157 o.
folyóiratcikk
cikk szerzője: címe. In: folyóirat címe, megjelenés éve. száma, oldalszám
Zwingle, Erla: Hóolvadás az Alpokban. In: National Geographic. 2006. 4. évf. 2. sz., 66-87. o.
webes cikk
cikk szerzője: címe. In: weboldal címe, megjelenés ideje. URL, letöltés dátuma
Marinov Iván: 10 logó rejtett üzenettel. In: Urbanlegends, 2013. 05. 21. URL: http://www.urbanlegends.hu/2013/05/10-rejtett-uzenetu-logo/ Utolsó letöltés: 2015.10.12.

3. melléklet – Keresés a könyvtár katalógusában – Katalógushasználat feladatkártyák

I. könyv

a) A kártyán egy könyv adatait olvashatjátok, azonban ez hiányos. Az iskolai könyvtár online katalógusában keressétek meg a könyvet és egészítsétek ki a hiányzó adatokkal!

Rainer ……: A jégkorszak (……, 88.) Budapest: Tessloff és Babilon, 2008. 48 p.
A könyv raktári jelzete: 551 C32

b) A feltüntetett raktári jelzet segítségével keressétek meg a polcon a könyvet, majd ennek segítségével válaszoljatok az alábbi kérdésre!

Az alpesi gleccserek és a Himalája gleccserei hány métert haladnak lefelé évente?

……..

II. könyv

a) A kártyán egy könyv adatait olvashatjátok, azonban ez hiányos. Az iskolai könyvtár online katalógusában keressétek meg a könyvet és egészítsétek ki a hiányzó adatokkal.

Róbert Ceman: ..... (Földrajzi enciklopédia: Rekordok) Budapest.: Agát Térképészeti Kft., 2000. ..... .
A könyv raktári jelzete: 910 C14

b) A feltüntetett raktári jelzet segítségével keressétek meg a polcon a könyvet, majd ennek segítségével válaszoljatok az alábbi kérdésre!

Hogyan nevezik az Alpoknak azt a csúcsát, mely megkapta a "legszebb hegy" jelzőt?

.....

III. könyv

a) A kártyán egy könyv adatait olvashatjátok, azonban ez hiányos. Az iskolai könyvtár online katalógusában keressétek meg a könyvet és egészítsétek ki a hiányzó adatokkal!

.....: Hegységek (Mi micsoda, ...) Budapest: Tessloff és Babilon, 2006. 48 p.
A könyv raktári jelzete: 550 H94

b) A feltüntetett raktári jelzet segítségével keressétek meg a polcon a könyvet, majd ennek segítségével válaszoljatok az alábbi kérdésre!

Mi az az alpesi izzás?

.....

IV. könyv

a) A kártyán egy könyv adatait olvashatjátok, azonban ez hiányos. Az iskolai könyvtár online katalógusában keressétek meg a könyvet és egészítsétek ki a hiányzó adatokkal!

…… Szabolcs (szerk.): 6 földrész ……. Debrecen: TKK, [2008]. 104 p.
A könyv raktári jelzete: 908 H40

b) A feltüntetett raktári jelzet segítségével keressétek meg a polcon a könyvet, majd ennek segítségével válaszoljatok az alábbi kérdésre!

Melyik király építtette a Neuschwanstein-kastélyt?

……

V. könyv

a) A kártyán egy könyv adatait olvashatjátok, azonban ez hiányos. Az iskolai könyvtár online katalógusában keressétek meg a könyvet és egészítsétek ki a hiányzó adatokkal!

David Attenborough: Az élővilág atlasza. ……: ……., 1989. 216 p.
A könyv raktári jelzete: 500 A94

b) A feltüntetett raktári jelzet segítségével keressétek meg a polcon a könyvet, majd ennek segítségével válaszoljatok az alábbi kérdésre!

Melyik a leggyakoribb tűlevelű faj az Alpokban?

……

3.a melléklet – Megoldás

I. könyv
a) Rainer Crummenerl: A jégkorszak (Mi micsoda, 88.) Budapest: Tessloff és Babilon, 2008. 48 p.
b) A legtöbb alpesi gleccser évente mintegy 50 métert, a Himalája gleccserei ugyanennyi idő alatt akár 1500 métert is megtesznek.

II. könyv
a) Róbert Ceman: Élettelen természet (Földrajzi enciklopédia: Rekordok) Budapest.: Agát Térképészeti Kft., 2000. 192 p.
b) Matterhorn

III. könyv
a) Hanke Huber: Hegységek (Mi micsoda, 92.) Budapest: Tessloff és Babilon, 2006. 48 p.
b) A hegycsúcsról visszaverődik a lenyugvó nap sugara.

IV. könyv
a) Zima Szabolcs (szerk.): 6 földrész 100 csodája Debrecen: TKK, [2008]. 104 p.
b) II. Lajos

V. könyv
a) David Attenborough: Az élővilág atlasza Budapest: Inkvizitor, cop. 1989. 216 p.
b) lucfenyő és vörösfenyő

4. melléklet – MATARKA feladatkártyák tartalma

I. folyóirat
Az Alpok különös varázsa a csipkés gerincek, tűhegyes tornyok, zuhatagos folyók látványában rejlik. Még elbűvölőbb a kép ott, ahol a magaslatok vakítóan fehér hópalástba burkolóznak, a völgyekben pedig hosszabb-rövidebb jégárak, gleccserek kígyóznak. Azonban mára ez a szépség eltűnőben van. *A Földgömb* magazin 2006-ban közölt egy cikket mely az Alpok veszélyben lévő jégvilágával foglalkozik.

a) Keresd meg a MATARKA keresővel ezt a cikket és lapozd fel!
Cikk adatai:

b) Válaszolj a kérdésre!
Milyen következményei vannak a gleccserek eltűnésének, méreteik csökkenésének?

II. folyóirat
1786. augusztus 8-án egész Chamonix városa ünnepelt, sikerült feljutnia az első hegymászónak a Mont Blanc-ra! Jó két évszázaddal később Chamonix lakói aggódnak: egyszer eltűnhet a Mont Blanc hava... Egyre többen aggódnak, hogy egyszer eltűnik az Alpok legmagasabb csúcsáról, a Mont Blanc-ról is a hó, elolvadnak a gleccserek. Ennek veszélyeiről és következményeiről ír *A* Földgömb folyóirat 2012-ben megjelent cikke.

a) Keresd meg a MATARKA keresővel ezt a cikket és lapozd fel!
Cikk adatai:

b) Válaszolj a kérdésre!
Miért nehéz és veszélyes átkelni a Gouter-menedékház alatti Grand Couloire (Nagy Folyosó) lejtőjén?

III. folyóirat
Megtanultad, hogy a Duna a Fekete-erdőben ered. Ez egy hegység, mely Németország délnyugati részén található. *A Természetbúvár* egy nagyon szép cikket közölt róla nemrégiben.

a) Keresd meg a MATARKA keresővel ezt a cikket és lapozd fel!
Cikk adatai:

b) Válaszolj a kérdésekre!
Melyik várost nevezik a Fekete-erdő fővárosának?
Melyik két patak tekinthető a Duna forrásának? Melyiket tekintik a Duna fő forráspatakjának? Miért?

IV. folyóirat
Évente 1,2 millió teher- és körülbelül ötmillió személygépkocsi kel át az Alpokon. A hegyek között felerősödik a gépjárművek okozta zaj- és légszennyezés. Hogy a szennyezést és a szállítás idejét csökkentsék, a közútról a vasútra szeretnék áthelyezni a forgalmat. Hamarosan elkészül a Szt. Gotthárd-alagút, melyen expresszvonatok közlekednek majd. A *National Geographic* magazin néhány évvel ezelőtt bemutatta a bázisalagutat.

a) Keresd meg a MATARKA keresővel ezt a cikket és lapozd fel!
Cikk adatai:

b) Válaszolj a kérdésekre!
Hány kilométer mélységben épül meg az alagút?

Mit csinálnak azzal a 25 millió tonnányi kőzettel, melyet kifejtenek a hegy mélyéből az építés során?

V. folyóirat
Mumifikálódott tetemre bukkantak 1991-ben a hegymászók az osztrák-olasz határ menti Alpokban. A kutatók egyre kifinomultabb eszközökkel próbálják meg rekonstruálni a legidősebb épen fennmaradt emberpéldány életét és világát.
A *National Geographic* 2007-ben megjelent cikke mutatja be mindazt, amit a kőkorszaki emberről tudhatunk.

a) Keresd meg a MATARKA keresővel ezt a cikket és lapozd fel!
Cikk adatai:

b) Válaszolj a kérdésekre!
Az Alpok melyik vonulatában találtak rá a tetemre? Milyen nevet adtak a kőkorszaki embernek? Mi okozta a halálát?

4.a melléklet – Megoldás

I. folyóirat
a) Pavlics Károlyné: Az Alpok változó jégvilága. In: A Földgömb 2006. (8. évf.) 7. szám, 76-80. o.
b) A csupasszá vált lejtőkön gyakoribbá váltak a hegyomlások, kő-és hólavinák, csuszamlások. A kevesebb hóból és jégből csekélyebb mennyiségű olvadékvíz keletkezik, így csökken a folyóvizek utánpótlása, fogy az édesvíztartalék. A hóhatár felfelé húzódásával az élővilág is vándorol, alkalmazkodási nehézségek lehetnek, felborulhat a tápláléklánc. Síterepek tűnhetnek el, a téli turizmusból élők elveszíthetik kenyérkeresetüket.

II. folyóirat
a) Cseh Zsombor: Melegedő Mont Blanc. Eltűnő hegycsúcsok, olvadó gleccserek. In: A Földgömb 2012. (14. évf.) 1. sz. 8-15. o.
b) Az éjszakai fagy időlegesen megköti a kőzetet, de mihelyt a Nap felkel, és a hőmérséklet emelkedik, a kövek elvesztik stabilitásukat és elindulnak lefelé. A felmelegedés hatására ugyanis a jég, mely évezredeken át cementként tartotta össze a kőzetet, egyre erősebb ütemben olvad, a hegységet alkotó, repedezett kőzet pedig - kötőanyag hiányában - az időjárás elemeinek és a gravitációnak áldozatul válva tovább darabolódik, majd a mélybe zuhan.

III. folyóirat
a) Zátonyi Szilárd: A Duna bölcsője - A Fekete-erdő. In: Természetbúvár 2014. (69. évf.) 6. sz., 30-34. o.
b) Freiburgot nevezik a fővárosának.
Breg és Brigach a forrásai. A Breg a főforrás, mert a tudomány állásfoglalása szerint, ha több forrása van egy folyónak, a torkolattól legtávolabbit tekintik a valódi eredési helynek.

IV. folyóirat
a) Smith, Roff: Szuperexpressz az Alpok mélyén. In: National Geographic 2011. (9. évf.) 4. sz., 98-109. o.
b) 2 km mélységben.
Egy részét a Vierwaldstatti-tóba töltik, hogy fészkelőhelyet létesítsenek a helyi madárvilágnak. A jobb minőségű kőzetzúzalékból beton készül az alagút béléséhez.

V. folyóirat
a) Hall, Stephen S.: Halál az Alpokban In: National Geographic 2007. (5. évf.) 9. sz., 82-95. o.
b) Az osztrák-olasz határ menti Ötz-völgyi-Alpokban találták meg.
Egy nyíl fúródott a hátába, ami megsértette egyik verőerét.

5. melléklet – Internetes keresés feladatkártyák

I. Internet
Két James Bond-filmben is helyszínül szolgál az Alpok.

Nézz utána az interneten!

a) Válaszolj a kérdésekre!
Melyik ez a két film?
Az Alpok mely vonulatairól van szó?
b) Milyen kulcsszavakkal kerestél? Milyen logikai operátorokat használtál? Írd le!
c) Add meg a forrásaid pontos hivatkozással!

II. Internet
„Mint a Montblanc csúcsán a jég…" kezdődik a magyar költő szép szerelmes verse.

Nézz utána az interneten!

a) Válaszolj a kérdésekre!
Mi a vers címe és ki a szerzője?
Folytasd a verset további két sorral!
Kinek írja a verset?
b) Milyen kulcsszavakkal kerestél? Milyen logikai operátorokat használtál? Írd le!
c) Add meg a forrásaid pontos hivatkozással!

III. Internet
A Fekete-erdőről általában az jut eszünkbe, hogy itt ered a Duna. Azonban arról is híres, hogy itt füstölik a méltán népszerű feketeerdő sonkát.

Nézz utána az interneten!

a) Válaszolj a kérdésre!
Milyen sajátos eljárással készül a feketeerdő sonka?
b) Milyen kulcsszavakkal kerestél? Milyen logikai operátorokat használtál? Írd le!
c) Add meg a forrást pontos hivatkozással!

IV. Internet
A Szt. Gotthárd-bázisalagút dél felől és az észak felől induló fúrásai 2010-ben összeértek. A svájci televízió élőben közvetítette amint a Sissi nevű alagútfúró áttörte az utolsó kőzettömeget is.

Nézz utána az interneten!

a) Válaszolj a kérdésre!
Mi az átfúrás pontos dátuma?
Keress erről szóló cikket az interneten, mely fotót is közöl az eseményről! Próbálj meg a közvetítésről videofelvételt találni!
b) Milyen kulcsszavakkal kerestél? Milyen logikai operátorokat használtál? Írd le!
c) Add meg a forrást pontos hivatkozással!

V. Internet
A havasi gyopár egyike a legjellegzetesebb, legszerethetőbb virágoknak. Nem csoda, hogy azokban az országokban, ahol otthon van, sok legenda, történet fűződik hozzá. Elmaradhatatlan motívuma a nők ruházatának, ékszereinek, a férfiak kalapjának, sétabotjának.

Nézz utána az interneten!

a) Válaszolj a kérdésekre!

Hogyan néz ki a havasi gyopár? Milyen a levele és a virága?
Miknek a jelképe a havasi gyopár?

b) Milyen kulcsszavakkal kerestél? Milyen logikai operátorokat használtál? Írd le!

c) Add meg a forrást pontos hivatkozással!

5.a melléklet – Megoldás

I. Internet

a) A Berni Alpok 2,970 méteres Schilthorn csúcsán épült forgó étterem az „Őfelsége titkosszolgálatában" (On Her Majesty's Secret Service) című, 1969-es James Bond-film díszleteként is szolgált.
A „Spectre – A Fantom visszatér" című új (2015) Bond film egyik látványos helyszíne a tiroli síparadicsom, Sölden. A tiroli Ötztalban található. A filmben látható síterep a Gaislachkogl csúcson 3.048 m magasban van.

b) pl.: Alpok díszlet OR helyszín „James Bond"

c) James Bond és a földrajz. In: A Földgömb, 2012.11.19., URL: http://www.afoldgomb.hu/emberi-tenyezo/915-james-bond-es-foldrajz Utolsó letöltés: 2015.10.11.
Hetedhétország Malac: James Bond Söldenben lövöldözik. In: Go&visit, 2015.02.17. URL: http://go-n-visit.blog.hu/2015/02/17/james_bond_soldenben_lovoldozik Utolsó letöltés: 2015.10.11.

II. Internet

a) Vajda János: Húsz év múlva
„Minek nem árt se nap, se szél, / Csöndes szívem, többé nem ég;"
szerelme: Kratochvill Georgina

b) pl.: „Mint a Montblanc csúcsán a jég" vagy pl.: Montblanc AND vers

c) Vajda János összes költeménye. In: Magyar Elektronikus Könyvtár, URL: http://mek.oszk.hu/01100/01113/01113.htm Utolsó letöltés: 2015.10.11.
Vajda János költészete. In: Sulinet tudásbázis, URL: http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/magyar-nyelv-es-irodalom/irodalom/irodalom-10-osztaly/vajda-janos/vajda-janos-kolteszete Utolsó letöltés: 2015.10.11.

III. Internet

a) A Feketeerdő kizárólag csont nélküli combhúsból készül, az irányelveknek megfelelően az alsó részén a sonka méretének 20%-os vastagságú zsírréteggel. Az érlelési eljárás során először sózzák és bedörzsölik egy fokhagyma, koriander, borókabogyó és bors keverékkel. Ez után két hétig érik tovább sós vízben, majd további két hétig levegőn engedi ki magából a fölösleges nedvességet. Végül tűlevelűek ágain faforgácsán füstölik fel hidegen, azaz 25 °C fokon, három hétig.

b) pl.: készítés OR eljárás „feketeerdei sonka" recept
c) Mi a különbség a Serrano, a Pármai, a Bayonne, a Presunto és a Feketeerdő sonkák között? – I. rész. In: Húsmanufaktura, 2013.01.04. URL: http://www.husmanufaktura.hu/erdekessegek/43-mi-a-kulonbseg-a-serrano-parmai-bayonne-presunto-feketeerd-sonkak-kozott-1-resz Utolsó letöltés: 2015.10.11.
Fekete-erdei sonka. In: Gasztrobakancslista, 2014.11.01. URL: http://gasztrobakancslista.blog.hu/2014/11/01/fekete_erdei_sonka Utolsó letöltés: 2015.10.11.
Bagó Tünde: Füstös élmények a csúcson. In: Élet sója, 2015.06.01. URL: http://eletsoja.cafeblog.hu/2015/06/01/sonkamuzeum/ Utolsó letöltés: 2015.10.11.

IV. Internet
a) dátum: 2010. október 15.
b) pl.: Sissi OR alagútfúró OR átfúrás „Gotthárd bázisalagút"
c) Kifúrták a világ leghosszabb alagútját. In: Origo, 2010.10.18. URL: http://www.origo.hu/tudomany/20101018-befejeztek-a-svacji-gotthardbazisalagut-furasat.html Utolsó letöltés: 2015.10.11.
A leghosszabb vasúti alagút. In: PTinfo, 2010.10.20. URL: http://cities.blog.hu/2010/10/20/a_leghosszabb_vasuti_alagut Utolsó letöltés: 2015.10.11.

V. Internet
a) Párnácskát alkotó évelő növény, keskeny, lándzsa alakú, filcszerűen szőrös levelekkel, amelyek közül alig néhány centiméterre emelkednek ki a csillagra emlékeztető virágok.
A női vadászok és a vadászfeleségek védelmezője, a német hadsereg hegyi vadászainak jelképe, a Dél-Tiroli Néppárt (SVP) címernövénye, Svájcban a hadsereg tábornokainak rangjelzése.
b) pl.: jelkép „havasi gyopár" vagy pl.: leírás „havasi gyopár"
c) A havasi gyopár párnácskákat alkot a hegyekben. In: Bálint gazda.hu, 2010.04.02 URL: http://www.balintgazda.hu/aktualis-kert/julius/a-havasi-gyopar.html Utolsó letöltés: 2015.10.12.

6. melléklet – Online faliújság

Az interneten többféle ingyenes online faliújság alkalmazás érhető el. Példa: [Németh Szilvia]: Az Alpok. Linoit. URL: http://linoit.com/users/nemsziai/canvases/Az%20Alpok Utolsó letöltés: 2016.02.01.

11.
Információkeresés a világhálón a szakórákhoz kapcsolódva (Molnár Nóra)

BGSZC Keleti Károly Közgazdasági Szakközépiskolája, Budapest

Bemutatkozás

Az iskola bemutatása

tanulók száma: 674 fő
évfolyamok: 9-14. évf.
pedagógusok száma: 57 fő

Iskolánk Budapesten, a X. kerületben található. Az 1987-es esztendőben kezdte meg működését egy 16 osztály elhelyezésére tervezett korszerű épületben. Az oktatott gazdasági szakmák követelményeivel és a munkaerő-piaci elvárásokkal összhangban, az összes szakirányban a pedagógiai programunk része a pénzügyi és értékpapír-piaci ismeretek oktatása. Intézményünk jellegéből adódóan nagy hangsúlyt helyezünk a pénzügyi kultúra fejlesztésére, a korszerű ismeretek átadására A 2004/2005. tanévre tantestületünk különös izgalommal készült, hiszen először indította el a nyelvi előkészítő évfolyamot, és ebben az évben tettek először kétszintű érettségi vizsgát diákjaink.

2008. július 2-ától viseljük büszkén a hazai statisztika alapító atyjának, Keleti Károlynak a nevét. Tanulólétszámunk a 2015/2016-es tanévben több mint 600 fő, diákjaink a 9-12. (nyelvi előkészítő évfolyamon 13.) szakmai orientációs és szakmacsoportos alapozó képzésben vesznek részt. Ezen kívül érettségi utáni OKJ-s képzést folytatunk, jelenleg pénzügyi és számviteli ügyintéző, logisztikai ügyintéző, gazdasági informatikus és ügyviteli titkár szakmában, átlagosan 32 fős osztálylétszámmal.

Iskolánk a 2009/2010 tanévben elnyerte a Pénziránytű iskola kitüntető címet is. A cím magas szintű elismerést jelent azon iskolák számára, amelyek iskolafejlesztési, pedagógiai munkájuk keretében kiemelkedően magas színvonalon és példamutató módon képviselik a gazdasági nevelés, valamint a pénzügyi ismeretterjesztés értékeit. Tanulóink rendszeresen vesznek részt szép sikerrel pénzügyi illetve gazdasági versenyeken, többek között az országos és fővárosi tanulmányi és egyéb szakmai versenyeken, pl. a Brókerképző Alapítvány Tőzsdejátékán. A Junior Achievement Magyarország Alapítvánnyal a „Gazdasági oktatóprogram bevezetése" pályázati program révén kerültünk kapcsolatba 2008-ban. 2014-ben diákjaink részt vettek a Comenius iskolák közötti együttműködési programban, illetve az Erasmus pályázati lehetőségen belül a szakmai alapképzésben részt vevő tanulók európai uniós munkahelyi szakmai gyakorlaton való részvételére nyílt lehetőség.

Az iskolai könyvtár bemutatása

alapterület: 120 m^2
állomány nagysága: 17 100 könyvtári egység
könyvtáros státuszok száma: 1

Az iskolai könyvtár a földszinten, az iskola középső, központi részén helyezkedik el. A könyvtár egyik része az olvasóterem 8 tanulói asztallal, székekkel és egy tanári asztallal (kb. 16 fő befogadását teszi lehetővé), a másik a kölcsönző rész. A terem egyik sarkában elkülönítve egy tanári asztalnál található a folyóirat olvasó. A könyvtári állomány 95%-ka van szabadpolcon. A pedagógus kollégák külön kis tanárikban készülnek a tanóráikra, ahol szintén vannak letétben elhelyezve könyvtári dokumentumok.

Az első könyveket 1987-ben jegyezték be a könyvtári nyilvántartásba. Az évek során számos szakmai könyvvel, tankönyvekkel bővült a könyvtár, melyeket a szaktanárok rendszeresen használnak. Jelenleg az állomány több mint felét tankönyvek alkotják.

Minden évben sikeresen pályázunk a Közép-európai Brókerképző Alapítvány pályázatán, ahol 100.000 Ft értékben szakmai könyvek vásárlására van lehetőség. A 2014/2015-ös tanévben az Erasmus pályázat keretében francia ügyvitel szakos diákokat fogadott az iskola, akik szakmai gyakorlatukat a könyvtárban teljesítették. Idén az iskola új fenntartója, a Budapesti Szakképzési Centrum 70.000 Ft-ot adományozott a könyvtárnak könyvtári fejlesztésre.

A helyszűke miatt a könyvtárhasználati órákat csak csoportbontásban lehet megoldani. A könyvtárban 4 db számítógép van, melyeket a tanulók a szünetekben használhatnak. A könyvtár több alkalommal különböző helyi versenyeknek a színhelye (versmondó verseny, szép kiejtési verseny, könyvtárhasználati verseny).

Rendszeresen bekapcsolódunk az Iskolai Könyvtárak Nemzetközi Hónapjának eseményeibe, melyre változatos programokat próbálok kitalálni: könyvtári totó, könyvtári plakátkészítés, könyvbemutatók. Minden évben valamilyen formában megünnepeljük a nemzetközi könyvajándéknapot (febr. 14). Ilyenkor könyvcsereberére illetve új könyvek bemutatására kerül sor.

A foglalkozás tantervi keretei

Óraszámok

Évf.	Könyvtár használati óra	Könyvtárhasználati szakóra	Tanórán kívüli foglalkozás
9.	4	–	–
10.	4	–	–
11.	5	–	–
12.	5	1	1

A könyvtárhasználati órák befogadó tárgya(i):
- informatika, magyar nyelv és irodalom.

A 12. évfolyam tanmenete

- Az elektronikus könyvtárak, on-line könyvtári katalógusok.
- Számítógépes adatbázisok.
- Érettségi tételek áttekintése.
- Információkereső rendszerek.
- Bibliográfiakészítés.

A foglalkozás bemutatása

évfolyam: 12. évf.
tanulói létszám: 12-14 fő
befogadó tárgy vagy szervezeti keret: informatika
foglalkozásvezető(k) foglalkozása: könyvtárostanár
helyszín: gépterem
időkeret: 45 perc

Az információkeresés témakörön belül miért ezt a témát/megközelítést választotta?

A szakközépiskola befejeztével egyre nagyobb hangsúlyt kap az önálló ismeretszerzés és az önállóan megszerzett információ. A mai világban nagyon fontos, hogy naprakész és releváns tudást adjunk át a tanulóknak, amelyeket a mindennapi életben hasznosítani tudnak.

Ez a generáció már készségszinten használja a számítógépet, illetve a web2 és web3 szolgáltatásait. Könnyedén és szívesen keres a világhálón. Keresési technikájukat azonban bővíteni kell, előtérbe kell helyezni a több oldalról való keresési technikák alkalmazását, a több forrásból való információszerzést, a nyomtatott és elektronikus források használatát, a különbségek tudatosítását, és ösztönözni a hiteles források alkalmazását.

Miért ezt a feldolgozási módot választotta?

A számítógépteremben lehetőség van az önálló, illetve a kiscsoportokban való keresésre.

Az óra anyagát tekintve az elméleti tudás nem olyan hangsúlyos, inkább a gyakorlati és hasznosíthatóbb tudásra helyeztem a hangsúlyt.

Előzetes tudás

- számítógéphasználat,
- internetes keresés (Google),
- könyvtári alapfogalmak (ETO, szakrendi jel, raktári jelzet, szerző, cím, kiadási adatok, terjedelem),
- virtuális és elektronikus könyvtár fogalma,
- elektronikus katalógusok – konkrét mű megtalálása.

Célok

- a tanulók információkereső technikája bővüljön,
- több interneten elérhető forrást, oldalt ismerjenek meg és használjanak.

Kiemelten fejlesztendő tanulói kompetenciák

- hatékony, önálló tanulási képesség fejlesztése,
- digitális kompetenciák,
- problémamegoldó képesség.

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
Ráhangolódás		
Információkeresés **1. Asszociációs kör** Mindenkinek egy szóra kell gondolnia, ami erről legelőször az eszébe jut: információkeresés. Körbe megy egy kis lap, és erre írjátok rá a szót. Nincs jó vagy rossz válasz, minden választ elfogadok. A tanár felolvassa a gyerekek válaszait. *(pl.: számítógép, Google, telefon, van-e wifi)* Úgy látom, mindenki valamilyen elektronikus forrást helyez előtérbe az információkeresésnél.	frontális asszociációs kör papír	2’
2. Miről kerestetek információt az elmúlt hónapban és hol? *(Pl.: házi dolgozathoz, projektmunka a Wikipedián, Zanza tv-n)* Akkor azt hiszem, megállapíthatjuk, hogy többségében az internetet használjátok külső forrásként. **3. Mit tudunk az információkeresésről most?** Egyénileg töltse ki mindenki a TTM táblázat első két oszlopát! 1. Tudom = Sorod fel azokat a dolgokat, amiket már tudsz! 2. Tudni szeretném = Írj kérdéseket a témával kapcsolatban! Mire szeretnél választ kapni? Mi az, ami érdekel?	frontális kérdés-válasz TTM táblázat	3’

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
Jelentésteremtés		
1. Információ hitelessége ***a)*** Honnan tudjuk, hogy az információ megbízható forrásból származik? – Hivatkozik szakirodalomra. – A szerző az adott témában a legkompetensebb (pl. több könyve, cikke jelent meg a témával kapcsolatban, utána kell járni a szerző kilétének). – Ellenőrzött adatbázisokból (pl. OSZK, MANCI, HUMANUS) származik. ***b)*** Megmutatok nektek egy példát, ahol van forrás feltüntetve és ahol nincs. Azt hiszem, az érettségi közeledtével fontos, hogy felkészültek legyetek és a tankönyvön kívül is használjatok egyéb forrásokat. ***I.*** Sulinet tudásbázis: http://tudasbazis.sulinet.hu – van impresszum (kiadásra vonatkozó adatok összefoglaló közlése; tudom, kik felelnek a tartalomért, „valaki adja, hozzá a nevét".) pl.: „A www.sulinet.hu portál fenntartója az Oktatási Hivatal., szerkesztését a Sulinet Osztály végzi." - felhasznált forrás közlése pl. ebben: URL: http://tudasbazis.sulinet.hu/hu/magyar-nyelv-es-irodalom/irodalom/irodalom-12-osztaly/jozsef-attila-tiszta-szivvel/jozsef-attila-tiszta-szivvel Szabolcsi Miklós: Tiszta szívvel, Tankönyvkiadó, Bp., 1980 (In: Műelemzések kiskönyvtára) Hívjuk fel a tanulók figyelmét, hogy ugyan van hivatkozás, ami a minőség egy jele, de ez a hivatkozás hibás, hiszen a sorozati címet nem In-nel jelöljük. A bennfoglaló műnek pedig ez a címe: József Attila-versek elemzése. ***II.*** Kidolgozott érettségi tételek URL: http://kidolgozott-erettsegi-tetelek.blogspot.hu/ – szerző? = bejegyezte: olivazöld blogger – jelöletlen forráshasználat pl.: József Attila Tiszta szívvel c. versét az oldal keresőjébe írva az alábbi találatot kapjuk http://kidolgozott-erettsegi-tetelek.blogspot.hu/search?q=tiszta+sz%C3%ADvvel	frontális tanári magyarázat szemléltetés tanári számítógép kivetítő internet	5'

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
2. Információkeresés és könyvtár Ezeket az információkat az interneten találtuk. Most felolvasok az információkeresésről egy megállapítást. Kíváncsi vagyok, **mit gondoltok erről a megállapításról ma.** „Az információkeresés színhelye hagyományosan a könyvtár, művelője a könyvtáros, tudománya a könyvtártudomány." – írták a cikk írói. Rédey Gábor – Neumann Attila – Sütő Zoltán: Információkeresés In: Tudományos és Műszaki Tájékoztatás (2007) 54.évf. 2. sz. URL: http://tmt.omikk.bme.hu/show_news.html?id=4630&issue_id=479 Utolsó letöltés 2016.02.09. *(A gyerekek válaszai: Mára elavult a megállapítás, nemcsak a könyvtárban lehet információkat szerezni, ott az internet)* Lássuk, miben segít a könyvtári informatika az információkeresésben!	frontális kérdés-választ tanári számítógép kivetítő	3'
4. Fogalmak tisztázása Az előző órán áttekintettük, mi a virtuális és az elektronikus könyvtár közötti különbség és ott hogyan keresünk. A mai órán globálisan az internetes információkereséssel foglalkozunk. ***a)*** Keresés, böngészés. Mi a kettő közötti különbség szerintetek? ***Böngészés:*** Nem célirányos, véletlenszerű tájékozódás a dokumentumokban. ***Keresés:*** Meghatározott problémára irányuló tájékozódás. Hívjuk fel a figyelmet, hogy az információkeresés általános taglalásánál a böngészés mást jelent, mint az adatbázisokban, ahol a böngészés funkció is lehet célirányos, csak indirekt. ***Direkt eszközök:*** A közvetlen tájékozódás eszközei, amelyek választ adnak a feltett kérdéseinkre. ***Indirekt eszközök:*** A közvetett tájékozódás eszközei, amelyek megmutatják, hogy milyen dokumentumokban keressük a választ a feltett kérdéseinkre. ***b)*** A keresés során több alkalommal találkozhatunk két alapvető fogalommal: tárgyszó, kulcsszó. Nagyon fontos, hogy munkánk során kulcsszavakat keressünk az információkereséshez, illetve a tárgyszavas keresési lehetőségeinket is kihasználjuk. Szerintetek mi a két fogalom közötti különbség? ***Kulcsszó:*** valamely fogalomrendszer legfontosabb, központi jelentőségű fogalmát jelölő szót nevezünk. A tartalom lényegi elemére irányítják a figyelmet, a szövegben lévő kulcsszók kiemelésével felvázolhatjuk a témahálózatot. ***Tárgyszó:*** A tartalmat tömören, egyértelműen kifejező szó, természetes nyelven megfogalmazott, szabványosított (kötött) szó, melynek alkalmazásához tárgyszójegyzéket, tárgyszórendszert használunk. ***c)*** A információkeresés során több alkalommal találkozhattatok az egyszerű és az összetett keresés fogalmával is. Szerintetek mi a kettő közötti különbség? ***Egyszerű keresés:*** Csak egy (vagy nagyon kevés) szempont alapján tudunk keresni. ***Összetett keresés:*** Több szempont szerint történik a keresés.	frontális tanári előadás, magyarázat, megbeszélés	6'

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
5. Részössszefoglalás Most írjuk fel ezeket a fogalompárokat, hogy lássuk, különbségük értése fontos a tudatos információkeresésben. Keresés – Böngészés Direkt eszközök – Indirekt eszközök Kulcsszó – Tárgyszó Egyszerű keresés – Összetett keresés	frontális kivetítő	2’
6. Munkaszervezés, csoportalakítás Húzzatok a színes korongok közül, mert most kiscsoportokban fogtok dolgozni 4 témakörben: magyar irodalom, történelem, földrajz-gazdaságföldrajz angolul, német, osztályfőnöki. A feladatokat a füzetbe oldjátok meg! Fontos, hogy minden feladatmegoldás során mindenki figyeljen az új ismeretekre, mert az ismereteket később háromlépcsős interjú keretében át kell adni egy olyan társadnak, aki ezeket az információkat nem ismeri. **Szempontok a keresés bemutatáshoz:** – Milyen keresés alapján kerestetek, tárgyszó vagy kulcsszó? – Milyen nehézségekbe ütköztetek az információkeresés során? – Mennyire volt hasznos a megadott link az eddig használt hasonló témakörökben keresett linkekhez képest? – A feladat során megadott linkeket a feladat megoldása után írjátok le, azaz készítsetek webográfiát! Mivel 10-12 fő a csoportlétszám, 3 db 4 fős csoportot kell alkotni. A tanulók színes korongok segítségével fognak véletlenszerűen csoportokat kialakítani.	frontális magyarázat színes korongok	1’
7. Csoportmunka 1. Információkeresés A feladatmegoldást végig a tanár figyelemmel és korrigálási lehetőséget adva követi.	csoportmunka füzet online feladatlap ***1. mell.***	10’
8. Csoportmunka 2. Háromlépcsős interjú *A,B,C,D jelek kiosztása.* A feladatmegoldás után a 4 fős csoportból mindenki megkapja, hogy ki az A, B, C, D. Most a háromlépcsős interjú módszerét alkalmazzuk, melynek lényege: 1. lépcső: „A” tanuló bemutatja munkájukat „B” tanulónak, „C” elmondja „D”-nek. 2. lépcső: A páron belül szerepet cserélnek. 3. lépcső: „A” tanuló elmondja a „B”-től hallottakat „C-D”-nek - „B” figyeli és ellenőrzi, és így sorban mindenki elmondja, mit hallott párjától.	csoportmunka háromlépcsős interjú	10’

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
9. Tartalmi értékelés – keresési tanácsok az interneten való kereséshez Fontos még említést tenni a gyakori keresési hibákról: 1. Javasolt ékezetek nélkül megfogalmazni bármilyen keresőkérést. 2. Ha egy adatbázisban több nyelven is van tartalom, érdemes az adott az adott nyelven megfogalmazni a keresőkérdést. 3. Szavak (keresőkifejezések) közötti logikai kapcsolatot az ún. logikai operátorokkal fejezhetünk ki: pl. and, or, not 5. Az információkeresésnél mindig felül kell bírálni a tartalom hitelességét! Ilyen pl. a Wikipedia is, mint külső forrás. 6. Mindenképp fontos, hogy a házi dolgozat végén megadjátok a pontos forrást, hisz forrás megadása nélkül minden dokumentum plágiumnak minősül (szerzői jogok stb.). Ennek így kell kinézni, még ha a Wikipédián is találtok bármilyen forrást. Plágium In: Wikipédia, A szabad enciklopédia, 2016.01.15. URL: http://hu.wikipedia.org/wiki/Pl%C3%A1gium Letöltés dátuma: 2015. 10.16. Több idő esetén ezek a következtetések a tanulókkal is levonhatók.	frontális tanári magyarázat	2’
Reflektálás		
Mi az, amit a mai órán új információ volt számotokra? Változott-e az információkereséshez való viszonyotok? Ha igen, mire figyelnétek ezentúl jobban az információkeresés kapcsán? Ha nem, miért? Most az órai tapasztalatok alapján töltsétek ki a TTM táblázat 3. oszlopát! Az óra végén egy hasznos linkgyűjteményt ajánlok figyelmetekbe az iskolai könyvtár honlapján.	frontális kérdés-válasz TTM táblázat	2’

Tapasztalatok, tanácsok

A könyvtárhasználati tanórát 2015 októberében tartottam meg egy csoportban informatika óra keretén belül. Előző órán a virtuális és az elektronikus könyvtárakról volt szó. Ezt az órát még két 12. évfolyamos csoportnak fogom megtartani. Az első óra tapasztalata az volt, hogy a tanulók nagy kedvvel vetették bele magukat a megoldandó feladatokba, kooperatívan összedolgoztak, hisz mindenkinek volt feladata. Ha megoldható, két tanórára van szükség a tananyag elmélyítésére, feldolgozására.

Szükséges eszközök

- TTM táblázat, tanulónyi példány,
- tanári számítógép, kivetítő,

- tanulói számítógép, minimum csoportonként 1 db,
- internet,
- csoportalakító színes korongok, 4 csoporthoz,
- online megosztott feladatlapok, csoportonként különböző, 1. mell.

Felhasznált irodalom

Bárdossy Ildikó és mtsi.: A kritikai gondolkodás fejlesztése. Az interaktív és reflektív tanulás lehetőségei. Pécs – Bp., PTE, 2002, URL: http://pedtamop412b.pte.hu/files/tiny_mce/File/KG1.pdf Utolsó letöltés: 2016.02.02.

Celler Zsuzsanna (szerk.): Az iskolai könyvtár, Könyvtárostanárok kézikönyve. Bp., OPKM, 1998.

Dán Krisztina (szerk.): Bevezetés a könyvtárhasználat tanításába, Módszertani segédanyag óraleírásokkal. Bp., FPI, 2001.

Dömsödy Andrea: Könyvtár-pedagógia, Bp., KTE, Flaccus, 2003.

Rédey Gábor – Neumann Attila – Sütő Zoltán: Információkeresés In: Tudományos és Műszaki Tájékoztatás, 54. évf. (2007) 2. sz. 55-61.p.

Mellékletek

1. melléklet – Feladatlapok

1. csoport

TANTÁRGY: MAGYAR IRODALOM

1.a. Keressétek meg egy elektronikus könyvtárban Madách Imre: Az ember tragédiájának művét! Készítsetek egy listát a 15 szín helyszíneiről!

1.b. Keressétek meg, hogy a lehető leggyorsabban hogy tudtok hozzáférni a könyvhöz! Válasszátok a lakókörnyezetetekben lévő legközelebbi könyvtárat, hisz holnap a dolgozat alatt használhatjátok a nyomtatott szöveget.

1.c. Keressetek egy korosztályának megfelelő könyvet a testvéreteknek, aki 10-12 éves és fiú. Írjatok egy könyvajánlást 10-15 mondatban, miért ajánlanátok neki a könyvet. Segítség: Gyerekirodalmi adatbázis, Bp., Könyvtári Intézet – HUNRA, URL: http://ki.oszk.hu/gyerekirodalom

2. csoport

TANTÁRGY: TÖRTÉNELEM

1.a. A keresett személy: Sztálin. Két következő forrás segítségével írd le a legfontosabb jellemzőjét 20-25 mondatban: – SZTE Klebelsberg könyvtár http://www.bibl.u-szeged.hu/- Wikipédia

1.b. Írjátok le a két forrás közötti hasonlóságokat és különbségeket! (legalább 3-3 db)

1.c. Keressétek meg a Százéves a tank című cikket!
Hol találtátok meg?
A cikk alapján írjatok egy rövid (10-15 mondatos) ismertetőt a tank történetéről!

3. csoport (Attól függően milyen nyelvet tanulnak)

TANTÁRGY: FÖLDRAJZ
(Gazdaságföldrajz-angol nyelvtudással) angollal egybekötve[1]

1. Projekt házi feladat:
Egy tetszőleges TNC (transznacionális vállalat) bemutatása a Fortune.com oldal segítségével, a következő link használata alapján:
http://money.cnn.com/magazines/fortune/global500

vagy

TANTÁRGY: NÉMET

1.a. Gyűjtsetek információkat a következő linkek segítségével a németországi fiatalok problémáiról! A magyar fiataloknak is hasonló gondjai vannak?

http://www.eltern.de/themen/jugendliche-probleme
http://www.neurologen-und-psychiater-im-netz.org/kinder-jugend-psychiatrie/warnzeichen/
http://www.frauenzimmer.de/cms/mobbing-in-der-schule-was-tun-1317224.html?c=b202&s=2a547&i=24
http://www.gesundheitsseiten24.de/menschliche-psyche/jugend-und-psyche.html
http://www.frauenzimmer.de/cms/teenager-guide-kinder-in-der-pubertaet-1325235.html?s=2a547&i=40

[1] A nyelvi feladatok kidolgozásában való segítségnyújtásért köszönet illeti Németh Ágnes és Novák Éva szaktanár kollégáimat.

1.b., Gyűjtsetek ötleteket a következő linkek segítségével a fiatalok problémáinak megoldására! Magyarországon is léteznek ilyen lehetőségek? Gyűjtsetek példákat!

http://wiki.yoga-vidya.de/Liebesqual
http://www.bild.de/ratgeber/gesundheit/experten-akuter-herzschmerz-lindern-14706066.bild.html
https://www.palverlag.de/Liebeskummer-Hilfe.html
http://www.christinaschramm-coaching.de/erste-hilfe-bei-liebeskummer/
http://www.psychoquest.de/thema-9-liebeskummer.html

Segítség:
http://szotar.magyarnemet.hu/szotar/magyar-nemet
http://www.duden.de/suchen/dudenonline/einsprachiges%20W%C3%B6rterbuch

4. csoport

TANTÁRGY: OSZTÁLYFŐNÖKI

Lehet, hogy hamarosan állást kell keresnetek.
1.a. Minél több adatrögzítő vagy ügyintézői állást kell összegyűjtenetek a következő oldalakról.
1.b.Mi a különbség az egyes adatbázisok között? Hol találtatok ezzel kapcsolatos információt?

Jobinfo.hu: Állás neked, neked … és neked is, Bp., Jobinfo.hu Szolgáltató Kft., URL: www.jobinfo.hu
Jobline.hu: keresni jól is lehet, Bp., HVG Kiadó Zrt., URL: www.jobline.hu
www.profession.hu
www.workania.hu
www.monster.hu/
www.hvgallasborze.hu
www.allasborze.bme.hu

C) Így tanítom a forráshasználatot

12.
Tiszteld a szerzőt, az alkotót!
(Czirákyné Kiss Edit)

Bán Aladár Általános Iskola, Várpalota

Bemutatkozás

Az iskola bemutatása

tanulók száma: 350 fő
évfolyamok: 1-8. (évfolyamonként 2-2 osztály)
pedagógusok száma: 30 fő

A Bán Aladár Általános Iskola köznevelési alapfeladatot ellátó általános iskola, Várpalota város egyik lakótelepi részén található. A városrész lakóinak egy része a társadalom peremére szorult, így a 350 tanuló közül többeknek is hiányzik a tanuláshoz szükséges nyugodt, kiegyensúlyozott családi háttere. Az össztanulói létszámhoz képest a beilleszkedési, tanulási és magatartási nehézséggel (BTMN) küzdő tanulók aránya 14%, a sajátos nevelési igényűeké (SNI) pedig 5%. Ezért az iskola kiemelt pedagógiai céljainak egyike a hátránykompenzálás, az egyéni bánásmód megvalósítása. Az iskola arculatának egyik meghatározó eleme az Értékközvetítő és képességfejlesztő program (ÉKP). Az országban az elsők között próbálták ki a NYIK-et (Nyelvi, irodalmi, kommunikációs program), majd ennek továbbfejlesztett változatát, az ÉKP-t az alsó tagozat iskolaotthonos osztályaiban. Az ÉKP „különleges" tantárgyai, tevékenységterületei a helyi pedagógiai programba kerültek. A magyar néptánc, furulya, sakk, báb, környezet és vizuális kultúra mellett az önművelésen belül heti rendszerességgel könyvtárhasználati óráik is vannak.

Az iskolai könyvtár bemutatása

alapterület: 32 m^2
állomány nagysága: 27 000 könyvtári egység
könyvtáros státuszok száma: 1
honlap: http://banaladar.hu/index.php?option=com_content&view=section&layout=blog&id=5&Itemid=79

Az iskola az alapításától kezdődően (1965) rendelkezik iskolai könyvtárral. Az iskolavezetés mindig fontosnak tartotta a könyvtár megfelelő fejlesztését, az ott

folyó munkát. Ezért 1988-tól kérte a függetlenített könyvtárostanári státuszt, amit meg is kapott.

Az iskolai könyvtárban két számítógép áll rendelkezésre, egy könyvtárosi és egy tanulói. A 4 nagy asztal 6-6 székkel alkalmas arra, hogy egy egész osztály rendezett körülmények között dolgozhasson. A kézikönyvtár jól felszerelt, a szakirodalmi állomány frissítésre szorul, bár minden terület lefedett.

Sajnos digitális tábla még nincs. Ezért az olyan foglalkozásokat, ahol a szemléltetéshez célszerű a használata, igyekszünk teremcserével megoldani. Az ismertetett óra esetében ez a helyszín a magyar szaktanteremben volt, s mivel a befogadó tárgy is a magyar nyelv és irodalom, így nem okozott problémát.

A foglalkozás tantervi keretei

Óraszámok

Évf.	Könyvtárhasználati óra	Könyvtárhasználati szakóra	Tanórán kívüli foglalkozás
1.	37		
2.	2.a: 37; 2.b: 7		
3.	3.a: 36 (-1 óra erdei iskola); 3.b: 9		
4.	37		
5.	10		Könyvbarát szakkör: 37
6.	10		
7.	12		
8.	4		

A könyvtárhasználati órák befogadó tárgya(i):

- magyar nyelv és irodalom,
- informatika,
- osztályfőnöki.

A 6. évfolyam tanmenete

Magyar nyelv és irodalom, 3 óra

1. A kiselőadás - ismétlés
2. A sajtótermékek fajtái
3. Anyaggyűjtés- leíró betűrendes katalógus és online katalógus

Informatika, 1 óra

- Hagyományos és nem hagyományos dokumentumok formai, tartalmi, használati jellemzőinek megállapítása; csoportosításuk.

- A korosztálynak készült tájékoztató források, segédkönyvek biztos használata.
- Forráskiválasztás:
  – A megadott problémának megfelelő nyomtatott és elektronikus források irányított kiválasztása.
  – A könyvtárhasználati és informatikai alapokra építő információgyűjtést igénylő feladatok.
- Bibliográfiai hivatkozás, forrásfelhasználás:
  – A forrásmegjelölés etikai vonatkozásainak megértése.
  – Saját és mások gondolatainak elkülönítése.
  – A felhasznált források önálló azonosítása a dokumentumok főbb adatainak megadásával.

Osztályfőnöki, 6 óra
Egy osztálykiránduláshoz kapcsolódóan

- Kézikönyvhasználat gyakorlása, információ gyűjtése több forrásból, lényegkiemelés, adatgyűjtés.
- Jegyzetelés, cédulázás.
- A gyűjtött anyag elrendezése, a tanulási algoritmusok gyakorlása, fogalmi háló, gondolati térkép készítésének gyakorlása.
- Választott nevezetesség bemutatása során logikus felépítés, korrekt tartalom és tiszta, érthető szóbeli közlés.
- Legyen képes a kirándulásról élvezetes beszámolót írni.
- A képek feliratozásánál legyen képes szöveg és kép összefüggésének, több nézőpontnak, a humor felismerésének és kifejezésre juttatásának megfelelni.
- Legyen képes felismerni, hogy a média a képi világával hogyan hat.

A foglalkozás bemutatása

évfolyam: 6. évf.
tanulói létszám: 21fő
befogadó tárgy: magyar nyelv és irodalom
foglalkozásvezető(k) foglalkozása: könyvtárostanár
helyszín: magyar szaktanterem
időkeret: 45 perc

Az etikus forráshasználat témán belül miért ezt a témát/megközelítést választotta?

A kiselőadás készítése bevett gyakorlat iskolánkban, 4. osztályban készítenek először a NYIK-es osztályok (ők ilyen osztály). Így itt ez már csak ismétlés szintjén bukkan fel, a hangsúlyt az etikus forráshasználat megerősítésére, kibontására lehet tenni. A tanulók szívesen készítenek kiselőadásokat különböző tantárgyakból a

tananyaghoz kapcsolódóan, melyek ugyan tartalmilag jók, de a forrás etikus megadásában akadnak problémák, esetleges, nem tudatos, nem mindig precíz. Nem minden pedagógus fektet erre hangsúlyt, így a tanuló bizonyos tantárgyak/tanárok esetében „leszokik" róla.

Miért ezt a feldolgozási módot választotta?

Az iskolavezetés pozitív hozzáállásának és a tantestület támogatásának köszönhetően az egész iskolára vonatkozóan hirdethettük meg a *Tiszteld a szerzőt, az alkotót!* c. 2014 szeptemberi projektünket, amelyben a 2.tól 8. osztályig zajlottak tanórák, rendeztünk kiállítást az alsósok munkáiból. Azért volt szükség az iskolai projektre, mert néhány pedagógus a segítségemet kérte a portfóliója készítésekor, amiben tanítványaik prezentációi is szerepeltek tanulói munkaként, így szembesültem azzal, hogy más tanórákon a források megadása nem szerepel az elvárások között. Ezért vetettem fel a tanévnyitó értekezleten a projekt ötletét, s kértem a kollégáktól az egységes elvárási rendszer megvalósítását. Azért időzítettünk a tanévkezdés első óráira, hogy innentől fogva már a tanév során ne készülhessen olyan tanulói munka, amely ennek nem felel meg.

Ezzel a projekttel hatékonyabban sikerült ráirányítani a figyelmet az etikus forráshasználatra, elősegítette, hogy iskolai szinten egységessé váljon a kiselőadások, prezentációk készítése, a velük szemben támasztott igény. Ennek az iskolai programnak egyik tanóráját mutatom be.

Fontosnak tartom, hogy a szerző fogalmával átfogóan ismerkedjenek meg, lássák be, hogy akár ők is válhatnak szerzővé, épüljön be belső igényként a hivatkozás, ami a szerző, alkotó tiszteletén alapul.

A páros munka során felmérhető az előzetes tudás az óra elején, hogy ő kit tart szerzőnek, alkotónak, mennyire szélesen képes a fogalmat értelmezni.

Szerző vagyok! játéknál saját tevékenységét, lehetőségeit veszi számba, ez segít az önismeret fejlesztésében, a szerző fogalmának önmagára történő vonatkoztatásával a megbecsülés, tisztelet iránti igény is új nézőponttal bővül. Fontos, hogy konkrét példákon keresztül lássa a hibákat, hiányosságokat a hivatkozásoknál.

Egyénileg a házi feladat elkészítésekor adnak számot az elsajátításról.

Mindezeknek akkor van igazi sikere, ha minden szaktanár minden tantárgyból következetesen megköveteli a precíz hivatkozást.

Előzetes tudás

- a könyv 5 fő adata,
- egyéb dokumentumtípusok (folyóiratok, nem hagyományos dokumentumok) bibliográfiai adatai,
- a kiselőadás készítésének lépései,
- a jegyzetelés technikája,

- szövegértés, lényegkiemelés,
- szövegalkotás.

Célok

- Alapvetően egy új attitűd kialakulását szeretném megalapozni, amiben a saját és más gondolatainak elkülönítése, más alkotásának tisztelete belsővé váló igény.

Kiemelten fejlesztendő tanulói kompetenciák

- anyanyelvi kompetenciák (szövegértés, szövegalkotás)
- tanulás tanulása (a szellemi munka technikája, jegyzetelés, hivatkozás)
- lényegkiemelés
- kritikai gondolkodás, vélemény

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
Ráhangolódás		
Témakijelölés Iskolánkban szeptember hónapban egy projekt indul ***„Tiszteld a szerzőt, az alkotót!"*** címmel. Mit gondolsz, miért épp ez lett a projekt elnevezése? Mennyire lehet ez fontos téma, ha az iskola szinte valamennyi tanulója bekapcsolódik a 2. évfolyamtól a 8. osztályig? A mai óránk címe is ez lesz. Írd fel a füzetedbe az óra címeként!	frontális megbeszélés	1'
Ki lehet szerző? A padtársaddal párban gyűjtsetek össze minél több kulcsszót ezzel kapcsolatban. Ne csak a könyvek, hanem a művészetek, a tudomány világára, a hétköznapi életre is gondolj! Írd le a füzetedbe a kulcsszavakat! A feladatra 5 percet kapsz!	frontális páros munka ötletbörze	5'
Milyen kulcsszavakat gyűjtöttél? Mivel tudnád még kiegészíteni? Tanulói tevékenység: megoldások ismertetése, önellenőrzés, az elhangzott megoldáshoz kiegészítés fűzése, esetleg vélemény megfogalmazása indoklásként szóban. A többség a könyvek világához kapcsolódó kulcsszavakat (író, költő, fordító, illusztrátor, szerkesztő) nagy biztonsággal megadja, más területek esetében már esetleges a találat, bizonytalan az értelmezés kiterjesztésben, de szerepelt még ritkábban a zeneszerző, előadóművész, zenész, festő, fotós, tudós, kutató kulcsszó is.	frontális megbeszélés	3'

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
Jelentésteremtés		
Szerző meghatározása Dolgozz továbbra is a pároddal! A gyűjtött kulcsszavak alapján hogyan határoznátok meg saját szavaitokkal a szerző fogalmát írásban? Olvassátok el hozzá újra az óránk címét! A megoldásra 2 percet kaptok.	frontális páros munka fogalmazás	2’
Szeretnék hallani néhány megoldást! Ki vállalkozna a fogalom ismertetésére? Figyelj a társad által ismertetett megoldásra, elég átfogóan és szabatosan adta-e meg szerinted a szerző fogalmát! Ha hozzászólásod van, jelezd! *(önálló, egyedi, létrehozás, saját, kreativitás, alkotás)* Fontos, hogy a szerző fogalma a tanulóban kiszélesedjék, kiegészüljön az alkotói tevékenységgel, azzal, hogy bármilyen területen is hozzon létre új dolgot, az már szerzőség.	frontális megbeszélés vita	3’
Magukra vonatkoztatás, értelmezés, fogalomalkotás **a)** Gyűjts össze egyénileg minél több olyan tevékenységet, amelyben te válhatsz szerzővé, legyen közötte iskolai, de iskolán kívüli is! **b)** Hogyan ismerhetik meg mások az alkotásod? Például fogalmazást írsz az osztálykirándulásról, felkerül az iskola honlapjára. A feladatra 3 percet kapsz. A szerző fogalma új elemmel bővül, magára vonatkoztatva gondolja végig, behelyezi a hétköznapok világába, a saját körülményei közepette tölti meg új tartalommal. Az önismeretét fejleszti, hiszen felméri, hogy milyen tevékenységekben tud és képes alkotásra.	frontális egyéni munka ötletbörze	3’
Ismertessétek a megoldást! Figyeljetek a többiekére, kérdezzetek, véleményezzetek … *(a) pl.: rajzverseny, osztálydekoráció, projektlogó, csapatjelkép, plakát, pályamunkák* *b) pl.: iskolaújság, faliújság, FB, helyi tv, iskolatörténeti különgyűjtemény)* Itt a megbeszélésnek kiemelt szerepe van, hiszen ezen a ponton derül ki, hogy a szerző fogalmát mennyire képes „lefordítani”, saját magára is vonatkoztatni. Hangsúlyozzuk, hogy itt szóba jöhet bármi, amit önállóan, saját ötletekből alkotnak, valamilyen mértékben egyedi, még ha ahhoz fel is használtak forrásokat.	frontális megbeszélés	2’
Kiselőadás készítésének lépései – előzetes ismeretek Soroljátok fel a kiselőadás készítésének lépéseit! Ismertessétek, melyik lépéshez mi tartozik! Közösen vázlatot készítünk belőle, írjuk fel a táblára, amit rögzítsetek a füzetben.	frontális megbeszélés táblai vázlat 1. mell.	1’

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
Anyaggyűjtés Egészítsük ki a vázlat anyaggyűjtés pontját azzal, honnan történhet a gyűjtés! Itt belép az interneten történő anyaggyűjtés is a hagyományos forrásokból történő munka mellé, ennek a vázlatban is tükröződnie kell.	frontális megbeszélés vázlat 2.1.	2’
Egy forrás A nyári tábor kézműves foglalkozásain ti is szívesen készítettetek egyszerű anyagokból hasznos tárgyakat, játékokat. Ami másnak hulladék, az számodra lehet alapanyag, csak egy jó ötlet kell hozzá! Ezeknek az ötleteknek a forrása az interneten elérhető *Kifli és levendula* blog volt. Állapítsátok meg, hogy a blog (http://kiflieslevendula.blogspot.hu/) **a)** Milyen témájú? **b)** Ki a szerzője? **c)** Miért lehet a számodra érdekes? *a) kreatív kézműves blog* *b) szerzője: Levendulalány* *c) Ötleteket meríthet egyszerű tárgyak készítéséhez magának, ajándékozáshoz, környezettudatosság, hulladék hasznosítása*	frontális megbeszélés kivetítő internet	2’
Jognyilatkozat Olvasd el figyelmesen a blog jobb hasábjában a jognyilatkozat c. részt! Szerinted ez mit jelen? Az osztályteremben kivetítve látható szöveget olvassák. *(Kulcsszavak: saját ötlet, alkotó, szellemi tulajdon, hivatkozás, pontos forrásmegjelölés, engedély nélküli felhasználás, bűncselekmény)* Itt kapcsolja hozzá a diák a szerzőhöz a szerzői jogot, itt érti meg, hogy nem egyszerű hiba, hanem bűncselekmény is lehet, ha elmarad a szerzőre történő hivatkozás. A megbeszélés során tisztázandó, hogy az oldal tartalmát mi módon használhatja fel, ill. oszthatja meg másokkal az itt szereplő ötleteket. Itt tisztázzuk, hogy a forrás ebben az esetben a link megadását is jelenti. Írhat a szerzőnek elektronikus levelet, kérhet engedélyt.	frontális megbeszélés kivetítő internet	3’
Képek felhasználása Kiselőadáshoz szívesen használtok képeket, főleg, ha számítógéppel készítitek. Magyartanárod is örülne a 6. osztályos témák feldolgozásakor képekkel illusztrált kiselőadásnak, prezentációnak. Az egyik fő témakör Arany János Toldija lesz majd. De vajon mire kell ügyelni, ha az internetről választod a képet a költő életrajzának színesítéséhez? **a)** Figyeld meg a feliratokat, értelmezd az Arany Jánost ábrázoló festménynél! *kivetíteni: http://hu.wikipedia.org/wiki/Arany_J%C3%A1nos#mediaviewer/File:Barabas-arany.jpg* **b)** Mit jelenthet a „közkincs” a felhasználás szempontjából? *(Szabadon felhasználható, nincs korlátozva a felhasználása a szerzői jog által.)*	frontális megbeszélés kivetítő internet	2’

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
Források megadása Mire kell ügyelnem a jegyzetelésnél, a források megadásánál? Gondolj a szerzői jogra! Mivel kell a vázlatunkat kiegészíteni? *(a szó szerinti és a tartalmi idézés formai követelményei, hivatkozás: bibliográfia adatok internetes forrásoknál, kép és szöveg esetében is a linket és utolsó letöltési dátumot, mely nem elegendő önmagában, kell még az alkotó neve, mű címe, éve.)* Az internetes források megadásának módjával egészül ki a korábbi ismeret. Különösen a képekre vonatkozó szerzői jog tisztázása fontos, mert erről többnyire megfeledkeznek a felnőtt felhasználók is!	frontális megbeszélés	4’
Prezentáció – Hibakeresés Nézzétek meg figyelmesen egy tanulói prezentációt, amit most levetítek! Mindenki jegyezze fel, milyen hibákat talál benne a szerzői jog szempontjából! *(nincs elkülönítve a saját gondolat a másétól, szó szerinti átvételt nem jelöli idézőjellel, semmilyen forrást nem tüntet fel, teljesen hiányzik a hivatkozás, stb.* *a címdián nincs elegendő azonosító adat, így ez a mű nehezen hivatkozható + nem hiteles)*	frontális egyéni munka kivetítő példaprezentáció (ld: bibl.)	2’
Milyen hiányosságokat fedeztetek fel? Mi erről a véleményetek? A szerzőről, a szerzői jogról, a hivatkozásról tanultak megértésének szintje itt nyilvánul meg, saját szavaikkal itt fogalmazzák meg a hiányosságok számbavételével a precíz hivatkozásról az elvárásukat.	frontális megbeszélés kivetítő prezentáció	6’
Reflektálás		
Házi feladat Írd fel a füzetedbe a házi feladatot! Kiselőadás készítése egy szabadon választott Szent László vagy Mátyás király mondából, amely készülhet a füzetedbe, de digitálisan is bármely elektronikus prezentációkészítővel. Ha elektronikusan készíted, küldd el elektronikus levélben az iskolai könyvtár e-mail címére. A tárgy legyen: prezentacio hf Remélem, a házi feladataitok elkészítése során az órán tanultakat precízen, a kellő gondossággal alkalmazzátok majd! Munkátok legyen etikus, hiteles! Ne legyen benne hiányos, pontatlan hivatkozás, forrásmegjelölés! Tiszteld a *szerzőt, az alkotót*! A későbbiekben készülő munkáitoknál is ügyeljetek erre!	frontális megbeszélés	3’

Tapasztalatok, tanácsok

A kiselőadáshoz kapcsolódó könyvtári órát 4-6. évfolyamig számos alkalommal tartottam, mindig egy kicsit másként, ahogy a tanagyag, az osztály előzetes ismeretei ezt megkívánták. Természetesen másra helyeződik a hangsúly, ha új anyagként vagy már csak gyakorlásként szerepel. Az egyik legnehezebb, hogy szolgai másolás helyett rávegyük a tanulót a lényeg kiemelésére, a gyűjtött anyag átgondolására, rendszerezésére. Az önálló szövegalkotás sokaknak okoz problémát, ezért kell minél többször visszatérni rá.

Az órát 2014-ben az iskolai projekt miatt változtattam meg, nagyobb hangsúlyt kapott a szerző fogalmának körüljárása, hiszen az egész projekt azt célozta meg, hogy a szerző, alkotó tiszteletén, megbecsülésén keresztül juttassuk el a tanulókat a hivatkozás fontosságának felismeréséhez.

Nagyon fontos az előzetes ismereteknél az osztályon belüli szórás, különösen az informatikai ismeretek területén. Már vannak olyan tanulók, akik MS PowerPoint prezentációkat készítenek profi módon, míg mások az interneten épp csak keresni tudnak. Ezért mindenképp ki kell térni az internetes anyaggyűjtés és hivatkozás szabályaira is, a házi feladat differenciált, lehetőséget kell adni a jártasabbaknak arra is, hogy elektronikus prezentációt készítsenek egy választott monda bemutatására a hagyományos – füzetbe kézzel írt – kiselőadás mellett.

A házi feladat kijelölésékor célszerű, ha az éppen aktuális magyar nyelv és irodalom tananyaghoz kapcsolódik. Ez itt most a Szent László és a Mátyás király mondák voltak éppen a tanév elején.

De bármit is jelöljünk ki a kiselőadás témájaként, az mindenképp legyen vonzó, érdekes a tanulók számára.

Szükséges eszközök

- tanári számítógép + kivetítő vagy digitális tábla
- a számítógépek számától függően átszervezhető a feldolgozás; kevés számú gép – csoportmunka; több esetén – páros munka
- internet

Szükséges dokumentumok

Arany János, 1817-1882. [prezentáció], é.n. URL: http://www.fay.sopron.hu/fay/tanaraink/tetelkozpont/magyar/tudasbazis_magyar/arany_janos.ppt Utolsó letöltés: 2016.01.28.

Barabás Miklós: Arany János [festmény], In: Wikipédia, A szabad enciklopédia, 2010.12.31. URL: http://hu.wikipedia.org/wiki/Arany_J%C3%A1nos#mediaviewer/File:Barabas-arany.jpg Utolsó letöltés: 2016.01.28.

Levendulalány: Kifli és levendula. URL: http://kiflieslevendula.blogspot.hu/

Felhasznált irodalom

Antalné Szabó Ágnes – Raátz Judit: Magyar nyelv és kommunikáció, Tankönyv a 7. évfolyam számára, Bp., OFI, 2015.
Czirákyné Kiss Edit: Tiszteld a szerzőt, az alkotót! In: Bán Aladár Általános Iskola Várpalota. Várpalota, Bán Aladár Ált. Isk., 2014.10.12. URL: http://banaladar.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=619:tiszteld-a-szerzt-az-alkotot&catid=1:friss-hirek&Itemid=90 Utolsó letöltés: 2016.01.28.

Mellékletek

1. melléklet – A kiselőadás készítésének lépései

1. Témaválasztás (egyéni választás, önálló döntés, magas motiváltság)

2. Anyaggyűjtés
   2.1. Források számbavétele/tájékozódás a témában
   (katalógus, bibliográfia, internet stb.)
   2.2. Olvasás – kiválasztás – szelektálás
   2.3. Kiválasztott források feldolgozása
   - hagyományos/papíralapú dokumentumok (könyv, folyóirat stb.) – cédulázás
     - minden cédulának célszerű címet adni.
     - egy cédulára csak egy kulcsszó/adat/tételmondat/idézet kerüljön; bibliográfiai adatok+oldalszám (p.)
   - digitális dokumentumok – mappa
     - minden a mappába lementett kép, hang, szöveges dokumentumnak érdemes a mentéskor a tartalmat precízen és tömören tükröző címet adni; itt is érvényes az egy kulcsszó/adat/tételmondat/idézet/kép/hang egy fájl; azonosítási adatok+letöltés dátuma

3. Rendszerezés
   3.1. Címadás
   3.2. Vázlat
   3.3. Cédulák/fájlok elrendezése, sorszámozása
   – megkönnyíti a hivatkozási jegyzék későbbi összeállítását

4. Elkészítés/szövegalkotás

5. Irodalomjegyzék és hivatkozás összeállítása

6. Ellenőrzés (helyesírás, stilisztika, esetleg egyéb szempontok)

7. Az „előadás" begyakorlása (idegen szavak/nevek kiejtésének utánanézni!), középhangerő, megfelelő hangsúlyozás, helyes testtartás

Forrás: Antalné Szabó Ágnes – Raátz Judit: Magyar nyelv és kommunikáció, Tankönyv a 7. évfolyam számára, Bp., OFI, 2015. 22-23., 31-33. p.

13.
Bátorság vagy tudatlanság? – avagy a szellemi tulajdon védelme (Németh Szilvia)

Rókusi Általános Iskola, Szeged

Bemutatkozás és a foglalkozás tantervi keretei

Az iskola, az iskolai könyvtár, az óraszámok és a 8. évfolyam tanmenetének bemutatása a szerző *A Wikipédián túl is van információ, Az Alpok más nézőpontból* című munkájánál olvasható.

A foglalkozás bemutatása

évfolyam: 8. évf.
tanulói létszám: 25 fő
befogadó tárgy: osztályfőnöki
foglalkozásvezető(k) foglalkozása: könyvtárostanár
helyszín: iskolai könyvtár vagy tanterem vetítési lehetőséggel
időkeret: 45 perc

Az etikus forráshasználat témán belül miért ezt a témát/megközelítést választotta?

Véleményem szerint ez a korosztály egyáltalán nem érzi ezeknek a „bűncselekményeknek” a súlyosságát. Ugyanakkor a felnőttek sem hívják fel kellőképpen a figyelmet az esetleges következményekre, ők sem érzik a súlyát a szellemi alkotások eltulajdonításának. E korosztály körében sem kap elég publicitást a téma. A 7-8. osztályosoknak nem volt még ilyen témájú órájuk. Ezért is próbáltam egy átfogó képet adni a szellemi tulajdon témakörrel kapcsolatban.

Ez a korosztály már beleszületett a digitális eszközök használatába. Mindennapi életük része az internet és az azon keresztül elérhető tartalmak. Viszont nincsenek tisztában az ezeket érintő szabályokkal, nem érzik a veszélyeit. Célom az volt, hogy megismerkedjenek az ide vonatkozó fogalmakkal. Megértsék azt, hogy a tizenéves korosztálynak is miért lényeges ezekkel az információkkal tisztában lenni.

Miért ezt a feldolgozási módot választotta?

Fontosnak tartom, hogy a gyerekek felső tagozatos korukban is elmondják véleményüket, tudjanak, merjenek egyáltalán véleményt nyilvánítani. Illetve azzal, hogy önállóan dolgoznak fel egy-egy témakört, jobban rögzül bennük az ismeret. Nem csak elolvassák az adott szöveget, de abból egy összegző vázlatot kell készíteniük és előadni a többieknek. A változatos tanulásszervezési technikákkal (pl. csoportmunka) elsajátíthatják a másokkal való együttműködés, tolerancia képességét.

Előzetes tudás

- szótárhasználat,
- szövegértés, lényegkiemelés,
- fegyelmezett munkavégzés,
- hatékony együttműködés,
- odafigyelés egymásra csoportmunka közben,
- rendszerező képesség.

Célok

- Átfogó ismeretük legyen a szellemi tulajdon témakörével kapcsolatban.
- Tudják, hogy mindenkinek lehet saját alkotása, melyet véd a szerzői jogi törvény.
- Ismerjék meg a szerzői jog, plágium, hamisítás, szabadalom, védjegy fogalmak jelentését.
- Tudják, hogy milyen következményei vannak a hamisításnak, plágiumnak.

Kiemelten fejlesztendő tanulói kompetenciák

- hatékony önálló tanulás
- kritikai gondolkodás fejlesztése
- etikus magatartás
- erkölcsi ítélet és döntés

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
Ráhangolódás		
Csoportalkotás *A terembe belépve egy-egy kártyát húznak. E szerint ülnek le, 6 db 4-5 fős csoport alakul ki.* A kártyák feliratai: szerzői jog, szerzői jog az interneten, szabadalom, védjegy, hamisítás, plágium. Tehát az azonos feliratú kártyát húzó tanulók alkotnak egy csoportot.	frontális csoportalakítás kártyák egy-egy fogalommal	3’
Motiváció **Etikus szituációk** *A táblára előre felírásra kerül az „Etikus!?” kifejezés.* Különböző, a hétköznapi életből vett szituációkat szeretnék megosztani veletek. Mindegyik a táblára felírt „Etikus!?” kifejezéshez köthető. Hallgassátok meg a történetet! Kíváncsi vagyok mi a véleményetek az egyes szereplőkről, a történésekről. Te mit csinálnál a szereplők helyében? Mit csinálnál másként? Miért? *2-3 szituáció felolvasása* Egy-egy szituáció felolvasása után, közösen megbeszélésre kerül a téma.	frontális felolvasás, megbeszélés, vita szituáció-leírások ***1. mell.***	5’
Jelentésteremtés		
Fogalommagyarázat **Etikus fogalomtisztázás** *Minden asztalra előre ki kell készíteni egy-egy szótárt.* Lehet, hogy már a szituációk megbeszélése közben előkerül, hogy erkölcsös, etikus viselkedés, mi volt etikus, mi nem. Ahhoz, hogy az etikus szó fogalmát tisztázzuk, keressék ki a csapatok a Magyar értelmező kéziszótárból az etikus és erkölcsös szavakat.	csoportmunka Magyar értelmező kéziszótár kötetei csoportonként	3’
Beszéljük meg ezek alapján, mit jelent az etikus szó/viselkedés. *A prezentáció 1. diájának kivetítése.* 1. dia tartalma: Etikus = erkölcsön alapuló, erkölcsös Valaki, valami magatartását irányító, annak megítélését segítő, társadalmilag helyesnek tekintett szabályok összessége, illetve ezek megvalósulása	frontális megbeszélés Prez. **1. dia**	3’

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
A prezentáció 2. diájának kivetítése. 2. dia „Szellemi tulajdona mindenkinek lehet, de a szellemi tulajdon nem mindenkié” forrás: Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala: A szellemitulajdon-védelemről szóló bevezető tájékoztató anyag pedagógusok részére (2015. november 11.) URL: http://www.sztnh.gov.hu/hivatalrol/IP_oktatas/tajekoztato_pedagogusoknak.pdf utolsó letöltés: 2016. 01.30. a) Mit jelent ez? Szerintetek mit jelent a szellemi tulajdon kifejezés? b) Hogyan kapcsolódnak ide az óra elején kapott kártyák? Ötletbörze, meghallgatjuk az ötleteket, előzetes tudás felmérése	frontális ötletbörze Prez. **2. dia**	2’
Szövegfeldolgozás A szellemi tulajdon témaköréhez minden csapat az óra elején húzott kártyájának megfelelően kap egy szöveget. Ebből kell a többiek számára egy vázlatot, ismertetőt készítenie. a) Olvassátok el a szöveget! b) Emeljétek ki a szövegből a kulcsfogalmakat! c) A kiemelt kulcsfogalmakat írjátok fel a kapott csomagolópapírra! Ábrázoljátok a fogalmak kapcsolatát is! Lehet színes, lehetnek benne rajzok. Ne mondatokat írjatok, csak szavakat, kifejezéseket. Nyilazhattok, karikázhattok... Legyetek kreatívak, bátran írjatok, rajzoljatok! A munka végeztével be kell mutatnotok a többieknek a munkátokat. A csapatok több példányban kapják meg a szöveget, hogy minden csapattag el tudja olvasni.	frontális magyarázat	2’
A csoportok dolgoznak. 1. szerzői jog 2. szerzői jog az interneten 3. hamisítás 4. plágium 5. szabadalom 6. védjegy	csoportmunka szövegek ***2. mell.*** csomagolópapír írószer	10’
Ellenőrzés Csapatonként gyertek ki és mutassátok be munkátokat! *Az elkészült vázlatokat kiragaszthatjuk a táblára, hogy egyben lássa mindenki az elkészült munkákat.* *Amikor egy csapat elmondta, amit akart, egy-egy képet, videót mutatok kiegészítésképpen.* Kitérhetünk a következőkre: Milyen védjegyeket ismertek a mindennapi életből? Tudtok-e még olyan szabadalmat mondani, ami a mindennapi életünk része lett? Mi a véleményetek az elhangzottakkal kapcsolatban?	frontális Prez. **3-9. dia** videobetétek ld.: szükséges dok-ok) hangosítás	12’

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
Reflektálás		
Most közösen játsszunk az interaktív táblánál egy kivetített feladattal. (http://scrumblr.ca/szerzoijogok) Csoportosítsuk a virtuális post it lapokat aszerint, hogy mit szabad és mit nem.	frontális Prez. 10. dia előkészített online faliújság ***3. mell.***	5’

Tapasztalatok, tanácsok

A foglalkozást két 8. osztályban tartottam meg. A szituációk közül nem jut mindegyikre idő, válogatni kell. Ha 2x45 perces lehetne az óra, a szituációkat kiadnám a csoportoknak. Minden csoport egyet dolgozna fel, csoporton belül beszélnék meg, majd frontálisan mondanák el a véleményüket. Az óra végén újra elővenném a szituációkat és az órán elhangzottak ismeretében újra véleményt fogalmazhatnának.

Mivel egy óra állt rendelkezésre, a plakát elkészítésekor nagyon szorosan kell tartani az időt. Lehet segíteni a munka közben a lényegkiemelésben, elmagyarázni egy-egy dolgot, ha nem világos. Fontos az ösztönzés, hogy bátran írjanak, rajzoljanak. Itt is, ha dupla óra állna rendelkezésre, részletesebben ki lehetne dolgozni a vázlatot. A bemutatott két óra után a tapasztalatom az, hogy a rendelkezésre álló rövid idő ellenére is nagyon kreatív plakátok készültek. Mindenképpen jó kiinduló pont lehet egy későbbi hasonló téma feldolgozásához.

Szükséges eszközök

- csoportalakító kártyák 6x4-5 db
- szituációleírások, 1. mell.
- szövegek a csoportfeladatokhoz, 2. mell., 6x4-5 db
- prezentáció
- tanári számítógép, kivetítő, hangosítás
- internet
- interaktív tábla, de a tanári géppel is megoldható

Szükséges dokumentumok

Pusztai Ferenc (szerk.): Magyar értelmező kéziszótár, Bp., Akadémiai Kiadó, 2006. 1507 p.

Németh Szilvia: Bátorság vagy tudatlanság? Avagy a szellemi tulajdon védelme. 2014.11.04. URL: http://prezi.com/ktfyxk9pppqp/batorsag-vagy-tudatlansag-avagy-a-szellemi-tulajdon-vedelme/ Utolsó letöltés: 2016.01.28.

Tusorné Fekete Éva: Szabad! Nem! é.n., URL: http://scrumblr.ca/szerzoijogok Utolsó letöltés: 2016.01.28.
Csakeredeti. A letölthető alkalmazások. 2013.02.18., URL: https://www.youtube.com/watch?v=PVsoQohdvhk Utolsó letöltés: 2016.01.28.
Csakeredeti. A házi dolgozat. 2013.02.14. URL: https://www.youtube.com/watch?v=HJIh6_tjwTQ Utolsó letöltés: 2016.01.28.

Felhasznált irodalom

Copyright Basics. Danvers, Copyright Clearance Center, é.n., URL: http://www.copyright.com/content/cc3/en/toolbar/education/resources/copyright_basics1.html Utolsó letöltés: 2016.01.28.
Copyright vs Creative Commons vs Public Domain In: Reiter, Anton: Effective Curriculum Ideas, Melbourne, Anton Reiter, é.n., URL: http://effective-curriculumideas.weebly.com/learning--obeying-copyright-laws-copyright--creative-commons--the-public-domain.html Utolsó letöltés: 2016.01.28.
Creative Commons In: Wikipédia. A szabad enciklopédia. 2016.01.10. URL: http://hu.wikipedia.org/wiki/Creative_Commons Utolsó letöltés: 2016.01.28.
No kamu. URL: http://nokamu.blog.hu/Utolsó letöltés: 2014.10.13.
Safer Internet.hu. URL: http://saferinternet.hu/ Utolsó letöltés: 2016.01.28.
Tájékoztató pedagógusoknak, Bp., SZTNH, é.n., URL: http://www.sztnh.gov.hu/hivatalrol/IP_oktatas/tajekoztato_pedagogusoknak.pdf Utolsó letöltés: 2016.01.28.
Tusor Éva: Szerzői jogok 1. 2013.11.03. URL: http://www.flipsnack.com/58F697AD75E/ftjlr3mn.html> [utolsó letöltés: 2014.10.13.]
Tusor Éva: Szerzői jogok 2.- mit szabad és mit nem, 2013.11.03. URL: http://www.flipsnack.com/58F697AD75E/ftmad5i9.html Utolsó letöltés: 2014.10.13.]
Tusorné Fekete Éva: Etikus internet és szoftverhasználat, Bp., SZTNH, é.n., URL: http://sztnh.gov.hu/hivatalrol/IP_oktatas/kozoktatas/oravazlatok/informatika.html Utolsó letöltés: 2016.01.28.

Mellékletek

1. melléklet – Etikus!? szituációk

1. szituáció
Kati és Juli legjobb barátok. Juli jóban van az osztályból Enikővel is. Juli egyik délután hazafelé menet elmond Enikőnek egy olyan dolgot, amit korábban Katival beszéltek meg. Kati megkérte Julit, hogy ez fontos, ne mondja el senkinek, Juli mégis kifecsegi a titkot Enikőnek, bár megkéri, hogy ezt ne adja tovább. Másnap reggel Kati arra érkezik be a suliba, hogy az osztályban mindenki erről fecseg.

Mit gondolsz erről a szituációról? Hogyan érezheti magát Kati? Mit tennél a helyében? Mit gondolsz Juliról? Ő mit érezhet akkor, amikor megtudja, hogy Enikő mégis továbbadta?

2. szituáció
A Facebookon kedd este ír az osztálytársad, barátod hogy elakadt a fogalmazás (irodalom, angol vagy német…) megírásában. Leírja neked, hogy nincs ötlete, már órák óta a füzete fölött ül, elege van az egészből, és különben is már késő este van. Holnap első órán kell beadni, piros jegyet kap rá az, akiét beszedik. Szerinted is elég nehéz volt, a hétvégén két napot dolgoztál vele, még most ellenőrzöd át, az utolsó javítgatásokat csinálod. Átküldöd neki a szerinted még nem befejezett dolgozatot. Másnap a barátodét beszedik, a tiédet nem.

Amikor kiosztják, a beszedett dolgozatok közül egyedül az osztálytársad kap ötöst, külön kiemelnek belőle néhány kiváló mondatot, megfogalmazást. A mondatok nagyon ismerősen hangzanak… egy az egyben ugyanazok, mint amit te írtál.

Mit éreznél, gondolnál, ha te kerülnél ilyen szituációba? Tennél-e valamit a helyében? Véleményed szerint, ki hogyan viselkedett?

3. szituáció
Matematikaórán az osztálynak egy versenytesztet kell kitölteni. A verseny számít a továbbtanulásnál is, a középiskolák figyelik, hogy a hozzájuk jelentkezők közül ki vett részt ezen a versenyen. Nehéz bejutni, több fordulós írásbeli van.

Elég jó vagy matekból, bár gyakran figyelmetlenség miatt rontasz. Nagyon szeretnél bejutni, a tanárod szerint minden esélyed megvan rá. Már szinte mindennel kész vagy, amikor látod, hogy a padtársad elakadt, állandóan radíroz, ideges. Felé tolod a feladatlapodat, hogy az elakadt részt megnézhesse. A padtársad javít, gyorsan ír.

Az eredményhirdetéskor te 1,5 ponttal lemaradtál a továbbjutóktól, valamit elszámoltál. A padtársad bejutott a következő fordulóba.

Mit éreznél az egyik vagy a másik tanuló helyében? Mit tennél? Mi a véleményed? Mit gondolsz a szereplőkről?

4. szituáció

Az évfolyamtársak közül tetszik neked valaki. Kölcsönös a szimpátia. Összejöttök, végre együtt jártok. Boldog vagy. Hétvégén mindketten hivatalosak vagytok egy szülinapi buliba. Te nem tudsz elmenni, mert fontos családi rendezvényre mentek. Nem hagyhatod ki, így a szülinapra nem tudsz elmenni. Hétfőn reggel már alig várod, hogy lásd a barátodat/barátnődet. Hétvégén ugyanis eléggé szűkszavú volt a Facebookon, mondván, sokat kell tanulnia. Amikor a párod egy másik osztálytársaddal ballag be kézen fogva az ajtón, te nem tudod hová tenni a szituációt. Mindketten felettébb jókedvűek, csacsognak. Téged szinte észre sem vesznek.

Mi a véleményed? Mit gondolsz a szereplőkről? Mit kellene/kellett volna tennie az egyik vagy másik szereplőnek?

5. szituáció

Egy baráti társaság hosszú évek óta együtt lottózik. Mindig összedobják a pénzt, mindenkinek megvan a száma, amivel játszanak. Ennek mindig megvan a maga kis rituálés találkozója, a hét egyik adott délutánján. Egyik alkalommal az egyikük valami oknál fogva nem tud elmenni a szokott találkozóra, ahol befizetik a közösbe a lottó árát és bejelölik a szelvényen a számokat. Azon a héten megnyerik a lottó 5-öst! A kimaradt barát szeretne kapni a nyereményből, hiszen évek óta ő is játszik, csak pont most nem tudott ott lenni és elfelejtette beadni a közösbe a pénzt. A társaságból többen vannak, akik nem akarják vele megosztani a nyereményt, hiszen évek ide vagy oda, most nem volt ott. Ő nem vett ebben a hétben részt a lottózásban.

Mi a véleményed a szereplők hozzáállásáról? Mit gondolsz róluk? Te hogy gondolnád, ha egyik vagy másik oldal helyében lennél?

2. melléklet – Csoportfeladatok szövegei

1. A szabadalom védi a műszaki találmányokat.
A szabadalom a műszaki területről származó találmányok legfontosabb oltalma. Olyan új megoldások érdemlik ki, amik világviszonylatban tudnak újdonságot felmutatni, létrehozásukhoz teremtő szikra kellett, nem csupán meglévő megoldások vegyítése, és hordoznak valamilyen gyakorlati hasznot a gazdaság vagy társadalom számára. Egy-egy szabadalommal védett megoldás kidolgozásához több év kutató-és fejlesztőmunka szükséges, ezáltal értékük igen gyakran nagyon komoly. A szabadalommal védett találmányok könnyebbé, kényelmesebbé, egyszerűbbé teszik életünket (pl. infokommunikációs technológiai szabadalmak), de életmentő, egészségvédő szerepük is lehet (pl. a gyógyszeripar területén). Magyarország sok olyan jelentős feltalálót adott, akinek találmányai alapjaiban megváltoztatták a világot. Ilyen volt például Irinyi János a gyufa, Jedlik Ányos a dinamó, Gábor Dénes a holográfia feltalálója, vagy ilyen Losonczi Áron, az üvegbeton feltalálója.

Forrás: Tájékoztató pedagógusoknak, Bp., SZTNH, é.n., 2. p. URL: http://www.sztnh.gov.hu/hivatalrol/IP_oktatas/tajekoztato_pedagogusoknak.pdf Utolsó letöltés: 2016.01.28.

2. A védjegyek segítenek megkülönböztetni egymástól a termékeket.
A védjegy olyan megjelölés (szó, szlogen, ábra, szín, pl. a mobiltelefonok márkanevei, a McDonald's sárga betűjele, a tévécsatornák logói), aminek a segítségével a fogyasztók azonosítani tudnak egy terméket vagy szolgáltatást. A védjegy alapján történő választáskor a vásárlók – esetleg nem is tudatosan – azt a minőséget, színvonalat vagy tartalmat is választják, amit a korábbi vásárlásaik során tapasztaltak a védjeggyel ellátott termékeken, ezáltal a védjegy jelenléte a terméken egyfajta garancia arra, hogy a vásárló a keresett színvonalat fogja kapni. Szinonimaként használja a köznyelv a márka és a logó kifejezéseket is.

A földrajzi árujelző egy hasonló funkciót betöltő, de speciálisabb megjelölés, mert ez a termék földrajzi származására való utalással garantálja az adott vidékről származó termékektől megszokott minőséget. Ilyen például a kalocsai paprika vagy a makói hagyma, amelyek külföldön is ismertek.

Forrás: Tájékoztató pedagógusoknak, Bp., SZTNH, é.n., 3. p. URL: http://www.sztnh.gov.hu/hivatalrol/IP_oktatas/tajekoztato_pedagogusoknak.pdf Utolsó letöltés: 2016.01.28.

3. A szerzői jog erkölcsi és anyagi elismerést nyújt a kreatív alkotóknak.
A szerzői jog az irodalmi, tudományos és művészeti művek (pl. zene, film, irodalmi mű, képzőművészeti alkotás, építészeti alkotás, szoftver) megalkotásába fektetett

tehetség, idő, energia védelmét biztosítja azzal, hogy szerzőiknek a műveikkel kapcsolatos kizárólagos jogokat biztosít. E védelem keletkezése nem kötődik bejelentéshez, hanem az alkotás megszületésétől védi a művet. A szerzői jogi védelem feltétele, hogy az alkotás egyéni és eredeti legyen. Az eredetiség azt jelenti, hogy azt maga a szerző alkotta meg és nem egy már korábban létező alkotás egyszerű másolatáról van szó. Nem csak a híres alkotásokra kell itt gondolni, egy egyéni, eredeti fogalmazás, blogbejegyzés vagy fotó is szerzői jogi védelem alatt állhat.

A szerzői jog a mű szerzőjét megillető vagyoni és személyhez fűződő jogokat biztosít. A felhasználásokért a szerzőt ellenszolgáltatás, ún. jogdíj illeti meg. A vagyoni jogok biztosítják, hogy például ne adhassa ki bárki engedély és fizetés nélkül Pilinszky János verseit. A személyhez fűződő jogok biztosítják többek között, hogy a mű felhasználása során a szerző nevét fel kell tüntetni.

Forrás: Tájékoztató pedagógusoknak, Bp., SZTNH, é.n., 3. p. URL: http://www.sztnh.gov.hu/hivatalrol/IP_oktatas/tajekoztato_pedagogusoknak.pdf Utolsó letöltés: 2016.01.28.

4. Szerzői jog az interneten

Napjainkban a szerzői jog által védett tartalmak nagy részét az internet használatával élvezik az emberek, ám ez gyakran olyan oldalakról történik, amelyek nem a szerzők engedélyével teszik közzé ezeket a műveket az interneten, ezért megsértik a szerzői jogait.

A szerzői jogot az interneten is tiszteletben kell tartani!

Fontos ezért, hogy film, zene, könyv vagy szoftver interneten való eléréséhez, letöltéséhez olyan oldalakat kell használni, amelyek legálisan, azaz az alkotók engedélyével teszik hozzáférhetővé e tartalmakat.

Amíg a szerzői jog által védett művek saját célra történő letöltéséhez nem, addig az internetre való feltöltésükhöz (nyilvánossághoz közvetítés) a szerző engedélye szükséges. Ez a fájlcserélő (pl. torrent) oldalakra is igaz, ott sem lehet szerzői jogvédett műveket megosztani másokkal.

Forrás: Tájékoztató pedagógusoknak, Bp., SZTNH, é.n., 5. p. URL: http://www.sztnh.gov.hu/hivatalrol/IP_oktatas/tajekoztato_pedagogusoknak.pdf Utolsó letöltés: 2016.01.28.

5. A hamisítás, kalózkodás kárt okoz az alkotóknak, a gazdaságnak és a fogyasztóknak is.

A hamisítás más termékének, alkotásának a lemásolása vagy utánzása anélkül, hogy ahhoz a termék vagy alkotás tulajdonosa (megalkotója, feltalálója, kifejlesztője) hozzájárult volna. Ez általában a szellemi tulajdon megsértését takarja; leggyakoribb formái a védjegybitorlás, amikor engedély nélkül más védjegyével je-

lölnek meg termékeket, és a szabadalombitorlás, amikor egy szabadalmazott megoldást engedély nélkül gyártanak.

Kalózkodás alatt a szerzői jogok megsértését értjük, különösen az interneten elkövetett jogsértésekre használjuk e fogalmat.

A hamisítók más szellemi teljesítményét, ráfordításait és ismertségét kihasználva kívánnak hasznot szerezni, amellyel erkölcsi és anyagi károkat is okoznak. Például egy rossz minőségű termékre elhelyezett védjegy a valódi termék minőségéről kialakult eredeti képet rontja le, és az eredeti gyártó bevételeit csökkenti; egy interneten illegálisan megosztott mozifilm miatt kevesebben mennek el moziba, megkárosítva így a film alkotásában közreműködőket.

A hamisítás negatív hatással van az innovációra, ennek eredményeként pedig a gazdaságra. A fogyasztókra nézve pedig az általában silány minőségű, és bizonytalan eredetű, összetételű hamis termékek biztonsági, egészségügyi kockázatot is jelentenek. Sajnos ma már szinte mindent hamisítanak: ruházati termékeket, kozmetikumokat, mobiltelefonokat, autóalkatrészeket, de élelmiszert és gyógyszert is. A hamis termékek elkerülése érdekében nagyon fontos ezért a gondos körültekintés, hogy mit, honnan vásárolunk, különösen az interneten.

Forrás: Tájékoztató pedagógusoknak, Bp., SZTNH, é.n., 5. p. URL: http://www.sztnh.gov.hu/hivatalrol/IP_oktatas/tajekoztato_pedagogusoknak.pdf Utolsó letöltés: 2016.01.28.

6. Plágium

Plágium: Szellemi alkotás eltulajdonítása, sajátként való közlése.

Forrás: Pusztai Ferenc (szerk): Magyar értelmező kéziszótár. Bp., Akadémiai Kiadó, 2006. 1507 p.

A plágium idegen szerzői alkotás részben vagy egészben történő eltulajdonítása, bitorlása. Aki plágiumot követ el, arra mondják, hogy plagizál. Szerzői jogi védelem illeti meg az eredeti és egyéni irodalmi, tudományos és művészi alkotásokat.[…]

NEM követ el plágiumot az, aki szabad felhasználás keretében használja fel az adott művet. Így nem plágium az, ha valaki a mű részletét – az átvevő mű jellege által indokolt terjedelemben – a forrás, valamint a szerző megnevezésével idézi. A szabad felhasználást nem lehet kiterjesztően értelmezni. Ezért plágiumnak nevezhető más dolgozatának szó szerinti vagy szó szerinti fordítású – az idézést meghaladó terjedelmű – átvétele az eredeti szerző engedélye nélkül. Nem minősül plágiumnak egy ötlet, módszer vagy elgondolás átvétele, ha annak bemutatása eltér az eredeti műétől.

Forrás: Plágium. In: Szerzőijog.com. Szoftverek, zene, film szerzői jogai. Jogszabályok, információk. Bp., Pintz és Társai Szabadalmi, Védjegy és Jogi Iroda, é.n., URL: http://szerzoijog.com/plagium/ Utolsó letöltés: 2016.01.28.

3. melléklet – Előkészített online faliújság

Húzd az állításokat a megfelelő oszlopba! (A csoportosítandó „lapokra” írjunk órán elhangzott és nem említett tevékenységeket. Akár a diákok is írhatnak.)

Szabad!	?	Nem!
	szoftvert letölteni a szerző engedélye nélkül	
	egy műből idézni a szerző és a forrás megnevezésével	
	általad megvásárolt szoftver regisztrációs kulcsát közzétenni	

Forrás: Tusorné Fekete Éva: Szabad! Nem! é.n., URL: http://scrumblr.ca/szerzoijogok Utolsó letöltés: 2016.01.28.

14.
Etikus forráshasználat
(Jónásné Bánfi Csilla)

Kaposvári Kodály Zoltán Központi Általános Iskola
Kinizsi Lakótelepi Tagiskola, Kaposvár

Bemutatkozás

Az iskola, az iskolai könyvtár és a következő fejezethez tartozó óraszámok bemutatása a szerző *A hagyományos és az elektronikus könyvtár összehasonlítása* című munkájánál olvasható.

A foglalkozás tantervi keretei

A 7. évfolyam tanmenete

A szellemi munka technikája.
Könyvtártípusok.

A foglalkozás bemutatása

évfolyam: 7. évf.
tanulói létszám: 10 fő
befogadó tárgy: magyar nyelv
foglalkozásvezető foglalkozása: könyvtárostanár
helyszín: iskolai könyvtár
időkeret: 45 perc

Az etikus forráshasználat témán belül miért ezt a témát/megközelítést választotta?

A téma fontosságát hangsúlyozva, a hétköznapi történéseken keresztül szerettem volna bemutatni, hogy az etikus forráshasználat minden dokumentum-felhasználást érint.

Miért ezt a feldolgozási módot választotta?

A pedagógiai programunkban kiemelt terület a drámapedagógia. A könyvtárhasználat tantárgyköziségét megmutatva gondoltam erre a feldolgozási módra.

Előzetes tudás

- könyvek bibliográfiai adatai,
- kézikönyvek használata:
- lexikonok, enciklopédiák, egy- és többnyelvű szótárak, szakkönyvek,
- mutatóhasználat,
- gyűjtőmunka:
- a keresett kifejezés, témához kapcsolható könyvek gyűjtése. Pl. fogalom meghatározása – lexikon, hely – atlasz.

Célok

- ismerjék meg a forráshasználat szabályait, a megfelelő hivatkozási formákat,
- fejlődjön lényeg-kiemelési képességük,
- legyenek képesek az olvasottak szóbeli összefoglalására,
- legyenek képesek csoportban dolgozni, a feladat megoldása érdekében együttműködni,
- tudatosodjon a felelősségük a közös munkában,
- fejlődjenek tanulási kompetenciáik,
- váljék pozitívabbá viszonyulásuk a könyvtárakhoz.

Kiemelten fejlesztendő tanulói kompetenciák

- hatékony, önálló tanulás,
- anyanyelvi kommunikáció: szövegértés, szóbeli szövegalkotás (kép alapján),
- digitális kompetencia: keresés interneten,
- szociális és állampolgársági kompetencia: részvétel közös munkákban, felelősségérzet a közös munkáért.

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
Ráhangolódás		
Köszöntés *tájékoztatás a 7. évf. könyvtári óráiról*	frontális	1’
Motiváció – Drámajáték Az elmúlt órán gyűjtőmunkát kaptatok házi feladatnak. A beadott munkákat megnéztem, de akad egy nagy gond. Ezek mind egyformák. Honnan tudhatom, hogy ki-kiéről másolta? Feladat: Mindenki írjon 1-1 mondatot, hogy miért az ő dolgozatát kell elfogadni. Ez egy szituációs játék. Mivel a dráma tanítása nálunk kiemelt terület, így tudják, hogy a játékok előtt „szerepbe helyezzük” magunkat. Tehát a házi feladat nem valódi, hanem a játék része.	frontális magyarázat	2’
A tanulók leírják az egy mondatot, átgondolják az érvelést. Folytassunk le néhány párbeszédet! *(Pl.: Lebuktunk, nem is én voltam, mondtam, hogy nem jó ötlet, hogy az enyémről írd le…)*	egyéni munka frontális megbeszélés	5’
Jelentésteremtés		
Forráshasználat és -jelölés *A lehetséges válaszokat (rávezetéssel, irányítással) csoportosítani:* Melyik volt az elfogadható magyarázat, miért? Melyik nem, miért? A forráshasználat – útja: megtalálni →dok./forrástípusok A felvetendő kérdésre, milyen dokumentumban találja meg a választ. – módja: megfelelő kiválasztása (forráskritika) – idézni Melyiket választja, pl. idő, térbeli korlát a gyűjtőmunkánál. Révai lexikonban nem a legfrissebb információk vannak… – kép bemutatása A megbeszélése során abból indulunk ki, hogy a képen szereplő mondat nonszensz. Mégis vannak, akik elfogadják, hogyha az interneten megtalálható, akkor valódi… Vissza lehet utalni az idő meghatározáshoz. Forrásmegjelölés: – azonosításhoz szükséges – egyértelműnek kell lennie – egységes adatok, következetes forma Szerző – Cím – Kiadási hely – Kiadó – Kiadási év	frontális megbeszélés magyarázat kép 1. mell.	10’
Szerzői jogok Mit véd? – Minden szellemi alkotást: képzőművészeti, irodalmi, film, zene, számítógépes programok Ki ellen véd? – Bemutatják a művedet, átdolgozzák, használják, eladják…	frontális tanári előadás	5’

A foglalkozás menete	Szervezési mód, módszer, eszköz	Idő (perc)
Forrástípusok Ismételjük át, hogy milyen forrástípusokat használhatunk, amikor mások által írt kézikönyvekből szeretnénk információhoz jutni! *Csoportalakítás (2 csoport) pl. kép összerakása részekből*	frontális	1’
Ismétlés Kösd össze, miben célszerű keresni a következő típusú adatokat: Fogalom Enciklopédia Időpont Lexikon Téma Kronológia Személy Térkép Hely Szótár Szókártyás, de összekötős megoldás is lehet. Engedjük, hogy a tanulók észrevegyék, hogy nem párosításról van szó, hanem bizonyos adattípusok többféle forrásban is kereshetők.	csoportmunka feladatlap a kifejezésekkel megbeszélés	3’
Egy fogalom meghatározása – instrukciók Téma: (választás alapján) pl.: röplabda ***a)*** fogalma – pl.: Sport-labdajátékok Meghatározni az alábbi szempontok mentén: – idő – pl.: a kezdetektől, vagy csak napjainkban – hely – csak a magyarországi vonatkozás – nyelv – milyen nyelvű dokumentumokban keresünk ***b)*** Kulcsszavak, amiről beszélni kell. Pl.: szabályok, pálya, jellemző fogalmak: libero, sáncolás ***c)*** Ajánlható könyvek bibliográfiai adatainak leírása A munka végeztével be kell mutatnotok a fogalmat a többieknek.	frontális magyarázat (opcionálisan feladatlap, mely az instrukciókat tartalmazza)	2’
A csoportfeladatok elvégzése	csoportmunka kézikönyvtár	13’
A csoportok beszámolói		
Reflektálás		
Mi volt új az eddigi gyűjtőmunkáidhoz képest? Mivel járultál hozzá a csoportmunkához? Mivel véded a saját alkotásodat, szellemi termékedet? *(Ráírom az azonosító adatait.)* Mivel teszed hitelessé, etikussá munkádat? *(Forrásmegjelölés.)*	frontális megbeszélés	3’

Tapasztalatok, tanácsok

Az etikus forráshasználat mindig tananyag, természetesen nem egyformán tanítom évről–évre. Ennek az órának a sikeréhez motivált, aktív tanulói csoport kell, hiszen elképzelhető az is, hogy a kiinduló játékból nem tudunk továbblépni. A csoport összetétele határozza meg a keresendő fogalmakat is, alkalmazható a tanultakhoz, az érdeklődési körükhöz.

Szükséges eszközök

- kép 1. mell. (ha elektronikusan mutatjuk, akkor számítógép, kivetítő)
- feladatlap vagy szókártyák a forrástípus feladathoz, csoportonként 1 db
- kézikönyvtár

Szükséges dokumentumok

Kurucz L: Az a baj az interneten terjedő idézetekkel. In: Kozák Tamás: Demotiváló. é.n., URL: http://www.demotivalo.net/view/62714/az-a-baj-az-interneten-terjedo-idezetekkel Utolsó letöltés: 2016.01.29.

Felhasznált irodalom

Rácz Tiborné: Könyvtárhasználati tudnivalók általános iskolásoknak 5-8. Debrecen, Pedellus, 2001.
Seressné Barta Ibolya: Út a forráshoz. Hagyományos könyvtár- és dokumentumhasználat. 6-9. osztály. Könyv és munkafüzet. Debrecen, Pedellus Novitas Kft., 2000.
Szabó Pap Edit: Könyvtári informatika I-II. Bp., Nemzeti Tankönyvkiadó, 2001.

Mellékletek

1. melléklet - Kép

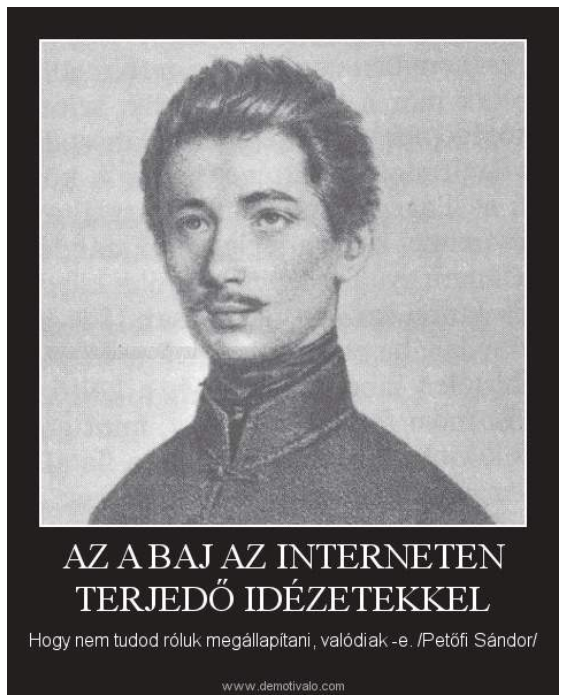

Forrás: Kurucz L: Az a baj az interneten terjedő idézetekkel. In: Kozák Tamás: Demotiváló. é.n., URL: http://www.demotivalo.net/view/62714/az-a-baj-az-interneten-terjedo-idezetekkel Utolsó letöltés: 2016.01.29.

D) A szerzőkről

Egyesületünknek fontos, hogy a gyakorlatban hasznosítható ötletek, segédletek mellett az azokat kidolgozó, alkalmazó kollégákat is bemutassa. Fontosnak tartjuk, hogy bemutassunk különböző életpályákat, célokat. Így ebben a fejezetben minden szerzőnkről közlünk egy rövid bemutatást és egy rövid gondolatmenetet arról, miért tartják fontosnak a könyvtárhasználat tanítását.

A szerzők hozzájárulásával közöljük e-mail címüket is, annak érdekében, hogy az olvasóknak, adaptálóknak lehetőségük legyen kérdezni, visszajelzéseket küldeni. Kérjük, segítsék szerzőink további könyvtárostanári munkáját azzal, hogy rövid reflexióikat, munkájuk alapján kidolgozott újabb feladataikat, óraterveiket megosztják velük.

Czirákyné Kiss Edit

munkahely: Bán Aladár Általános Iskola, Várpalota
könyvtárostanárként töltött évek: 26 év
ebből ebben az iskolában: 26 év
e-mail: czirakyne.kiss.edit@banaladar.hu

Történelem-könyvtár szakokkal rendelkezik (történelemből általános és középiskolai tanári végzettséggel) és múzeumpedagógiai szakvizsgával.

Főállású könyvtárostanárként mára már csak könyvtári órái vannak, de könyvbarát szakkörébe igyekszik beépíteni a helytörténetet és a múzeumok világát a vetélkedőkre való felkészítéssel, melynek során szakkörösei önállóan, alkotó módon használják a könyvtár állományát a feladatok megoldásához. Országos helyezéseik azt bizonyítják, hogy egyre ügyesebbek ezen a téren (Szépművészeti Múzeum Antik Gyűjtemény – ÉÓS; Egyiptomi Gyűjtemény – Ozirisz földjén, ez utóbbit 4 alkalommal nyerték meg).

Mindig arra igyekszik tanítványait ösztönözni, hogy olyan pályázatokat készítsenek, melyek gazdagítják látásmódjukat. Ezeket alkalmanként könyvtári órákon készítik csoportmunkában, mint például a Lázár Ervin pályázat (Petőfi Irodalmi Múzeum) vagy a legutóbbi, *A mi utcánk, a mi jövőnk!* c. pályázat, ahol különdíjasok lettek.

2008-ban tanítványa országos 1. helyezést ért el a Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Versenyen. Immár 26 éve rendez az iskola felső tagozatának többfordulós könyvtárhasználati vetélkedőt az iskolai Bán Aladár napon. Több kistérségi könyvtárhasználati vetélkedőt is szervezett/rendezett TÁMOP pályázatok keretében.

Az első osztályosok számára Lázár Ervin meséire épülő 20 órás tematikai egységből álló program fejlesztő játékait/feladatait dolgozta ki, melynek sikerét több mint 10 éves gyakorlat igazolta vissza. Ezzel a programmal már szeptembertől kezdődhetnek a könyvtári órák, áthidalva azt az időszakot, míg megtanulnak olvasni.

Miért tartja fontosnak a könyvtárhasználat tanítását?

Az értő olvasás az önálló tanulás alapja, ehhez kapcsolódik a kritikus forráshasználat fokozatos kialakítása, melynek során a diákok megtanulják több forrásból az adatokat összegyűjteni, azokból a fontosakat kiválasztani, szerkeszteni, majd erre támaszkodva új produktumot létrehozni. Ezáltal az élethosszig tartó tanuláshoz szükséges készségek birtokába kerülnek.

A könyvtári órák a nevelés színterei is egyben, ennek hozadéka csak az emberségben mérhető.

Dömsödy Andrea

munkahely: Oktatáskutató és Fejlesztő Intézet – Pedagógiai Könyvtár és Múzeum
iskolai könyvtári szakreferensként töltött évek: 15
e-mail: domsody.andrea@opkm.hu

Első könyvtáros végzettségét az aszódi Petőfi Sándor Gimnázium és Gépészeti Szakközépiskolában szerzett gimnáziumi érettségijének részeként vette át. Majd tanulmányait az ELTE BTK-n könyvtár majd pedagógia tanári szakon folytatta. PhD fokozatát az ELTE Neveléstudományi Doktori Iskolájának ösztöndíjas hallgatójaként könyvtár-pedagógiai témájú értekezéssel szerezte meg.

Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeumban (ma OFI-PKM) 2000 óta dolgozik iskolai könyvtári szakreferensként és olvasószolgálatban résztvevő könyvtárosként. Munkakörében többféle tevékenységgel törekszik az iskolai könyvtárak és a könyvtárostanárok munkáját támogatni. Pl.: iskolai könyvtári szakfelügyelet, Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Verseny, konferenciaszervezés, továbbképzések, konferenciaelőadások, publikációk, publikációszervezés.

2001-től tagja a Könyvtárostanárok Egyesületének. 2008-tól a szervezet szakmai alelnökeként kiadványokat szerkeszt, szakmai konferenciákat szervez, szakmai anyagokkal támogatja az iskolai könyvtárak szakmai érdekérvényesítését.

2002-ben pályázat útján elnyerte *Az év ifjú könyvtárosa* elnevezésű MKE – IKSZ által adományozott szakmai elismerést.

Az évek során több felsőoktatási intézményben és tanfolyamon tanított és tanít elsősorban könyvtárhasználatot és könyvtár-pedagógiát.

Kutatási területe a könyvtár-pedagógia, melynek meghatározására, rendszerezésére 2003-ban megjelent könyvében tett kísérletet, melyet azóta több részterületen való publikációval egészített ki. A kötet átdolgozását, bővítését évek óta tervezi.

Miért tartja fontosnak a könyvtárhasználat tanítását?

Elkötelezett híve vagyok annak, hogy a tanulókat elsősorban az önálló gondolkodásra, önálló tanulásra kell felkészíteni. Ahhoz, hogy ez ne maradjon üres frázis, többek között az információval való munkában kell segítséget nyújtani nekik. Ennek egy kiemelt része a könyvtárhasználat, a közoktatásban pedig szervezeti kerete a könyvtárhasználat tanítása, melyet csak tágan érdemes értelmezni. A könyvtárhasználat tanítása ma is és mindig is túlmutatott a könyveken, a könyvtárakon.

Hosszabb esszé vagy tanulmány helyett álljanak itt a hívószavak, melyek gondolkodásomat jellemzik ezen a területen: információs műveltség, önszabályozott tanulás, aktív tanulás, egész életen át tartó tanulás, tantárgyköziség, együttműködés, etikus forráshasználat, könyvtár-pedagógiai program.

Farkas Zoltán

egyetem: Pécsi Tudományegyetem
évfolyam: 3. évf.
e-mail: zoltan.farkas0413@gmail.com

Az érettségi bizonyítványát 2013-ban a sárbogárdi Petőfi Sándor Gimnáziumban vette át, emelt szintű magyar nyelv és irodalom érettségit tett. Már a gimnáziumi évek alatt kiderült számára, hogy nagyon érdeklik a könyvek, szívesen olvas szabadidejében. Gyorsan eldöntötte, hogy jelentkezési lapját a Pécsi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karára adja be magyartanár-könyvtárostanár szakra. Jelenleg harmadéves egyetemi hallgató. Ebben az évben a 80 órás közösségi gyakorlatát a PTE Gyakorló Általános Iskola, Gimnázium és Szakközépiskola Deák Ferenc Gimnáziuma és Általános Iskolájában végzi. Szakkör keretében a Klimó Gyögy Könyvtárhasználati Versenyre készített fel diákot, akivel I. helyezést ért el. Ebben a szemeszterben kezdődött el számára a Tantárgypedagógia, amely ezentúl minden félévben lesz.

Miért tartja fontosnak a könyvtárhasználat tanítását?

Az iskolai könyvtárnak a tudás központjának kell lennie. A könyvtárhasználat tanítása nem önálló tantárgy, hanem tantárgyközi ismeretkör, azaz az információs műveltség fejlesztésének egyik legfontosabb helyszíne a könyvtár. Óraszámát a helyi tantervek határozzák meg a NAT és a kerettanterv alapján.

Úgy vélem, hogy a könyvtárhasználati tudás kialakítását a befogadó tárgy óráin belül legpontosabban egy könyvtárostanár tudja tudatosítani. A tanult ismeretein túl át tudja adni a tapasztalatait, hasznos tanácsokkal tud szolgálni. Több szaktársamnál tapasztaltam, hogy az első két egyetemi szemeszterben nem tudtak tájékozódni a könyvtárban. Nem tudták pontosan leírni a forrásokat.

Azért gondolom hasznosnak a könyvtárhasználat tanítását mind az általános, mind a középiskolákban, mert ezen ismeret által a diák gyorsabban és hatékonyabban tud keresni a könyvtárban, otthonosabban érzi magát az intézményben, így szívesebben fog kutatni, ha ezt olyan helyen teheti, ami számára nem idegen közeg. Egy művelt embernek ismernie kell a közgyűjteményeket, különösen a könyvtárat.

Jónásné Bánfi Csilla

munkahely: Kaposvári Kodály Zoltán Központi Általános Iskola Kinizsi Lakótelepi Tagiskola, Kaposvár
könyvtárostanárként töltött évek: 20
ebből ebben az iskolában: 20
e-mail: csilla.banfi63@gmail.com

1984-ben végzett a Debreceni Tanítóképző Főiskolán tanító szakon.
1987-től dolgozik jelenlegi munkahelyén. (Jogelőd: Kinizsi Lakótelepi Általános Iskola). 1996-ban lett teljes óraszámban iskolai könyvtáros. Egy évig mint könyvtári asszisztens, egy pályakezdő kolléganő mellett dolgozott. Jelenleg már napközis pedagógusként alkalmazzák, kevesebb könyvtári órával rendelkezik.

2000-ben elvégezte a Kaposvári Egyetem Pedagógiai Karán a könyvtár szakot. 2013-ban a PTE FEEK könyvtárpedagógia-tanár szakán MA végzettséget szerzett.

2015 óta a Magyar Gyerekkönyv Fórum (HUBBY) elnökségi tagjakért tevékenykedik. Az UNICEF Magyar Bizottság és a Bookline: *Szívünk rajta* programja szakmai zsűrijének tagja.

Miért tartja fontosnak a könyvtárhasználat tanítását?

Elengedhetetlen, hogy kialakuljon az információhoz jutás igénye, a megfelelő információ megtalálása, felhasználása, kommunikálása.

Kovács Anikó

munkahely: Hajdúböszörményi Bethlen Gábor Általános Iskola, Hajdúböszörmény
könyvtárostanárként töltött évek: 29 év
ebből ebben az iskolában: 29 év
e-mail: htg126@gmail.com

1986-tól dolgozik iskolájában. Jelenleg főállásban könyvtárostanár, emellett magyar nyelv és irodalom tanári végzettsége van.

Rendszeresen szervezte, rendezte Hajdúböszörményben a *Biológia enciklopédia* c. könyvhasználati városi versenyt, a *Bethlen Gábor és kora* c. városi történelmi

versenyt, a *József Attila nyomában* c. regionális irodalmi versenyt, a Városi olvasópályázatot 5-8. osztályosok számára. Az Iskola Könyvtárak Nemzetközi Hónapja alkalmából többször hirdetett illusztrációpályázatokat.

Országos versenyeredményei: három alkalommal jutott diákja a Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Verseny első tíz helyezettje közé.

Kiemelkedő pályázati munkája (pl.: TÁMOP, TIOP pályázatok), amelynek köszönhetően fejlődött iskolai könyvtára informatikai eszközrendszere, állománya.

Az iskolája honlapját szerkesztette 2004-től 2013-ig, benne a könyvtári menüt is.

Többször publikált. Egy korábbi, a Könyvtárostanárok Egyesülete által meghirdetett pályázaton is részt vett, amely program megjelent a *Kis KTE könyvek* sorozat 4. kötetében.

Miért tartja fontosnak a könyvtárhasználat tanítását?

A könyvtári órákon egy-egy mese, vers vagy regényrészlet felolvasásával az érzelmekre hatunk. Mindig kicsit megtisztulva, jobb felnőttként és gyerekként hagyjuk el az órát. De itt kutathat a kevésbé érzelmi lény is. Így mindig, mindenkinek sikerélménye van, mert itt nincsenek se győztesek, se vesztesek. Pontosabban: itt mindenki győztes.

Úgy érzem, a könyvári órákról boldogabb emberek mennek ki, mint mielőtt bejöttek. És minden óra után sokkal többen keresnek meséskönyveket, sokkal többen vágynak a könyvtárba. Ezáltal néhányan mégis olvasó és boldogabb emberekké válhatnak. Ez a célom a könyvtárhasználat tanításával.

Molnár Nóra

munkahely: BGSZC Keleti Károly Közgazdasági Szakközépiskolája, Budapest
könyvtárostanárként töltött évek: 5 év
ebből ebben az iskolában: 3 év
e-mail: molnarno@gmail.com

2006-ban diplomázott az ELTE magyar-könyvtár szak nappali tagozatán, ezt megelőzően levelező tagozaton 2005-ben drámapedagógusként is diplomát szerzett az Apor Vilmos Főiskola drámapedagógia szakán. 8 évvel ezelőtt került az oktatásba, előbb mint drámapedagógus, majd 2 évvel később mint könyvtárostanár. 2015 szeptemberétől Szegeden elkezdte az MA könyvtárpedagógia-tanár mesterképzést.

Könyvtárostanári pályája 2006-ban indult a Pesterzsébeti Nagy László Általános Iskola és Gimnáziumban. Már itt is készített fel diákot a kerületi Bod Péter Országos Könyvtárhasználati verseny kerületi fordulójára és egy alkalommal a fővárosi versenyen is részt vehettek.

2013-ban munkahelyet váltott és így került jelenlegi munkahelyére. Itt a legfontosabb kihívás bevonzani a tanulókat a könyvtárba. Itt is készít fel tanulókat a

Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Versenyre, eddig a fővárosi szintig jutottak el.

Miért tartja fontosnak a könyvtárhasználat tanítását?

A XXI. században egyre jobban felértékelődik az igazán releváns információszerzés. Ezen belül kiemelten fontosnak tartom az információ megszerzésének, szelektálásnak megtanítását, hisz ma az oktatás feladata az is, hogy a kívülről érkező és az iskolai oktatás során megszerzett tudást integrálja és segítse a tanulókat, hogy a kívülről jött tudás értékessé váljon, az iskolai tudás pedig felhasználható legyen az iskolán kívül is. A könyvtárhasználati órákon olyan információkra és képességekre tehetnek szert a tanulók, amelyeknek az elsajátítására az egyes szakórákon sajnos nincs elegendő idő. Ezek az ismeretek (főleg az információkeresés technikája) szinte bármelyik órán alkalmazható, annak függvényében, hogy a tanuló milyen szaktantárggyal kapcsolatos információra kíváncsi. Célom, hogy a tanulók az iskola befejeztével könnyen és célzottan tudjanak keresni információkat, és ezeknek az ismereteknek a megszerzésével könnyen eligazodjanak a felsőoktatási rendszerben, illetve később majd a munkában és a mindennapi életben, továbbá az önálló kutatással az információ továbbgondolására sarkallja a tanulókat.

Németh Klára

munkahely: Siófoki Vak Bottyán János Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola, Siófok
könyvtárostanárként töltött évek: 15 év
ebből ebben az iskolában: 5 év
e-mail: krala12@gmail.com

A könyvtárostanár több mint 25 év tanítói, gyermekkönyvtárosi gyakorlatával, frissen szerzett könyvtárpedagógia-tanár végzettségével, szaktudásával, kreativitásával, elkötelezettségével, töretlen lelkesedésével áll olvasói rendelkezésére.

Tudását folyamatosan fejleszti könyvtári és pedagógiai továbbképzéseken és könyvtárhoz, olvasáshoz kapcsolódó szakmai napokon, konferenciákon. 2011 óta tagja a Könyvtárostanárok Egyesületének.

Munkája mellett vezeti a zeneiskola könyvtárát és olvasóköröket működtet.

Rendszeresen készít fel könyvtárhasználati versenyekre. Eddigi legjobb eredményei: Majoros Márta könyvtárhasználati verseny országos 2. hely (2015) és a Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Verseny belépő kategóriájában megyei 1. hely (2010).

Miért tartja fontosnak a könyvtárhasználat tanítását?

A könyvtárhasználat tanítása nélkülözhetetlen az élethosszig tartó tanulás megvalósulásához.

A könyvtárhasználat tanítása az információs műveltség elsajátításában központi szerepet játszik. A könyvtárhasználat tanításának tantárgyközi jellege biztosítja az információkezelés, a forrásismeret, a források etikus használatának beépülését a szaktárgyak oktatásába is.

A könyvtárhasználati ismeretek eszközt adnak a szaktanárok és tanítók kezébe a tanulók hatékony információszerzési képességének fejlesztéséhez, az információk kritikus felhasználásához, és ezáltal a hatékony önálló tanulás kulcskompetenciájának fejlesztéséhez a tanórákon és a tanórán kívüli tevékenységek során, a projektoktatásban, a tehetséggondozásban és a felzárkóztatásban egyaránt.

Németh Szilvia

munkahely: Rókusi Általános Iskola, Szeged
könyvtárostanárként töltött évek: 6 év
ebből ebben az iskolában: 6 év
e-mail: nemeth.szilvi87@yahoo.com

Németh Szilvia 2009-ben a Szegedi Tudományegyetem Juhász Gyula Pedagógusképző Karán végzett földrajz és informatikus könyvtáros szakon. 2012-ben az SZTE-BTK informatikus könyvtáros mesterképzését is elvégezte tartalomfejlesztő szakirányon. 2009 szeptemberétől könyvtárostanár munkahelyén.

2013-ban *KTE emlékérem – Az év ígéretes könyvtárostanára* kitüntetettje.

Az utóbbi években több hallgató (SZTE-JGYPK könyvtárpedagógia-tanár MA szakos) teljesítette nála a szakterületi és egyéni tanítási gyakorlatát.

Munkája során igyekszik a tanulók és a kollégák számára nyitott és elérhető könyvtárat kialakítani. Kezdetektől fogva szívügyének tartja a könyv, az olvasás népszerűsítését. A kölcsönzésen kívül fontosnak tartja, hogy a könyvtárba szívesen jöjjenek be tanulni, olvasni, szabad idejüket eltölteni a gyerekek. A tanulókat igyekszik különböző programok szervezésével (pl. író-olvasó találkozók, népmese napi rendezvény, könyvtárhasználati versenyek) is behívni a könyvtárba. Az iskola pedagógusai számára egy nyugodt, csendes munkakörnyezetet hozott létre.

A pályázatok, versenyek révén igyekszik több könyvkiadóval is jó kapcsolatot kialakítani (pl.: Móra, Pagony, Csimota, Könyvmolyképző Kiadó). A Móra Könyvkiadó felkérésére 2014 júniusában Timothée de Fombelle: Ábrándok könyvtára című művéből egy jelenetet és interjút állított össze az iskola diákjainak részvételével, mely a Somogyi Károly Városi és Megyei Könyvtár Könyvkirály versenyének díjkiosztóján került előadásra.

Rendszeresen készít fel diákokat a városi alsós és felsős könyvtárhasználati versenyekre és a Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Versenyre. A 2014/15-ös

tanévben tanulói a Bod Péter Országos Könyvtárhasználati Versenyen 11. és 47. helyezést ért el.

Miért tartja fontosnak a könyvtárhasználat tanítását?

A munkám kezdete óta szívesen tartok könyvtárhasználati órákat, foglalkozásokat. Az első időszakban hívni kellett a kollégákat és rajtuk keresztül az osztályokat órára. Mára azonban már az osztályfőnökök, szaktanárok igénylik a könyvtári órákat. A könyvtári órák segítségével a tanulók magabiztosabb könyvtárhasználókká válhatnak. Már első osztályban megismerkednek a könyvtárostanár személyével és magával az iskolai könyvtárral. A későbbiekben pedig elsajátítják kicsiben, hogy hogyan is igazodjanak el a polcok között és mire valók az egyes dokumentumok. Célom, hogy hosszú távon – a középiskolában, a felsőoktatásban – ne legyen számukra idegen a könyvtári környezet. Ne legyen bennük az ismeretlentől való félelem, ha egy dolgozathoz kell anyagot összeállítani vagy egy könyvet kell megkeresniük. A könyvtárhasználat elsajátításával mindig képesek lesznek az új ismeretek megszerzésére, tudni fogják, hol kell keresniük az információkat.

Az órák által igyekszem megszerettetni a könyvtárat, az olvasást. Az, aki esetleg addig nem járt kölcsönözni, olvasni, egy-egy ilyen óra alkalmával talán kedvet kap, hogy délután visszajöjjön.

Pandur Emese

munkahely: Jálics Ernő Általános Iskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Kollégium, Kadarkút
könyvtárostanárként töltött évek: 7 év
ebből ebben az iskolában: 7 év
e-mail: panduremese@gmail.com

2006-ban a Kaposvári Egyetem Csokonai Vitéz Mihály Pedagógiai Főiskolai Karán szerzett informatikus könyvtáros szakos diplomát. Még ebben az évben sikerült elhelyezkednie iskolai könyvtárosként jelenlegi munkahelyén. 2007-ben kezdte tanulmányaimat a Pécsi tudományegyetem Bölcsészettudományi Karán magyar-pedagógia BA szakon, majd magyartanár-tantervfejlesztő tanár MA szakon szerzett újabb diplomát 2013-ban.

Míg a tanítás módszertani alapjait az egyetemen sajátíthatta el, addig továbbképzéseken megismerkedett az interaktív tábla használatával, digitális tananyagok készítésével, a tevékenységközpontú pedagógiával és a drámapedagógiai módszerek alkalmazásával, melyek könyvtárostanárként is nagyon hasznosnak bizonyultak.

Mindezek birtokában törekszik a könyvtárhasználatot, a könyvtárat különböző ötletekkel, programokkal érdekesebbé tenni.

Rendszeresen indul a KTE könyvtárostanári és diákpályázatain. Ennek ered-

ményeképpen *Kaland a könyvtárban* c. projektleírását sorozatunk 4. kötetében, *A katalógushasználat tanítása általános iskola 8. osztályában* c. óratervét pedig 7. kötetünkben.

Miért tartja fontosnak a könyvtárhasználat tanítását?

Véleményem szerint a könyvtárhasználatot, mint tantárgyat szinte lényegtelennek tartják, többnyire nem ismerik fel tantárgyközi feladatok megoldásában való fontosságát. A könyvtár kiemelkedő szerepet játszik a tanulás,- az információkeresés folyamatában, az élethosszig tartó tanulás megalapozásában, az olvasás megszerettetésében. Az óráim tervezése, megvalósítása során a gyakorlatra helyezem a hangsúlyt. Szeretném, ha a tanulók későbbi tanulmányaik, életük során hasznosítani tudnák majd az órán hallottakat, gyakoroltakat. A könyvtárhasználati tantervben a tanított témakörök egymásra épülnek, és az utolsó évfolyamból való kilépés után remélhetőleg használható, értékes tudássá válnak.

Simon Krisztina

munkahely: Remetekertvárosi Általános Iskola, Budapest
könyvtárostanárként töltött évek: 1,5 év
ebből ebben az iskolában: 5 hónap
e-mail: sikriszti@gmail.com

Pályáját egy békés megyei kisközségben, szülőfalujában Kamuton kezdete. Ez fontos alap volt eddigi pályafutásához, hisz itt egyszerre kellett mind pedagógusként, mind könyvtárszakmailag helytállnia. Ekkor szembesült azzal is, hogy menynyire fontos egy támogatórendszer kiépítése, mely akkoriban nem volt elérhető.

2014 decembere nagy változást hozott az életében és munkájában. Megtudta, hogy 2015. március 31-én bezárják a pedagógiai intézeteket, így a Pesterzsébeti Pedagógiai Intézetet, a munkahelyét is, ahol könyvtáros szaktanácsadóként, munkaközösség-vezetőként tevékenykedett. Két út állt előtte: bekapcsolódni a megalakuló Pedagógiai Oktatási Központok munkájába vagy visszatérni a könyvtárostanári pályára. Az utóbbit választotta, így került 2015 februárjában jelenlegi munkahelyére. A vezetés nagyon együttműködő volt minden tekintetben. Ez lehetővé tette, hogy könyvtárostanári munkája mellett időnként visszajárt segíteni volt munkatársainak.

Az új feladatkör is sok kihívást tartogatott. A könyvtár rászorult az alapos állományfejlesztésre, rendezésre, de márciusban már átlátható, barátságos könyvtár várta a diákokat, kollégákat. Közel 20 tanórai foglakozást és szabadidős papírszínházi mesedélutánt tartott 4 hónap alatt. Márciustól beindult a felsős olvasókör, melyet heti rendszerességgel, növekvő érdeklődés mellett csütörtökönként tart. A felsősökkel főleg beszélget, csoportfejlesztő játékokat, felolvasást tart nekik. Meg-

oldandó feladat számára, hogy összehangolja az alsósok és felsősök látogatásait, mert más igénnyel és céllal jár a két korosztály a könyvtárba.

Munkája másik nagy területét a tankönyvfelelősi feladatok ellátása jelenti. Rövidtávú célja egy áttekinthető, jól használható tankönyvtári részleg létrehozása. Könyvtárszakmai és könyvtár-pedagógiai tudásának felfrissítése érdekében 2015-től könyvtárpedagógia-tanár MA szakon tanul a Szegedi Tudományegyetemen.

Miért tartja fontosnak a könyvtárhasználat tanítását?

A könyv- és könyvtárhasználat, könyvtári informatika tantárgyközisége sok lehetőséget és buktatót is hordoz magában. A buktató egy mondatban: kevés kolléga érzi magáénak, látja be a fontosságát. De ez már a lehetőséget is magában hordozza: fontos feladatomnak tartom a kollégák „meggyőzését" a könyv-könyvtárhasználat fontosságának tekintetében. Bemutatom nekik, hogy mit is tanítok a gyerekeknek, és kiemelem, hogy ez miért segíti az oktató-nevelő munkájukat.

Meg kell értenünk és értetnünk, hogy a jelenlegi információs társadalomban nem az a legfontosabb, hogy a diákok lexikális tudását növeljük, hanem az, hogy megtanítsuk nekik, hogy a számukra szükséges információkhoz honnan és hogyan juthatnak hozzá. Természetesen be kell azt is mutatnunk, hogy a nyomtatott dokumentumok használatának nem járt még le az ideje, hisz az ott található információk ellenőrzöttek, míg az interneten gyakran találhatnak hamis adatokat.

A könyvtárhasználat tanításának másik szegmense az olvasóvá nevelés. Munkám középpontjába az a mottóm áll, hogy mindenki szeret olvasni, csak sokan még nem tudják, hogy mit. A könyvtárhasználat tanítása során elsődleges célom tanítványaimat eljuttatni azokhoz az olvasmányokhoz, amelyek hatására olvasóvá válnak.

Tóth Viktória

munkahely: Budapest IX. Kerületi Szent-Györgyi Albert Általános Iskola és Gimnázium, Budapest
könyvtárostanárként töltött évek: 28
ebből ebben az iskolában: 28
e-mail: konyvtar@szgya.hu

Pályakezdése, vagyis 1987 óta iskolája könyvtárostanára. Tanári képesítése mellé megszerezte az informatikus-könyvtáros, mentálhigiénés szakember és a könyvtárpedagógiai-tanári MA végzettséget is. Tudását szívesen osztja meg másokkal, iskolai könyvtári területen több, hiánypótló mű szerzője. Naprakész tájékozottságával sokat segít a kollégáknak a jogszabályok alkalmazásánál, helyes értelmezésénél.

Közoktatási, kulturális/könyvtári szakértő, iskolai könyvtári szakfelügyelő, kerületi munkaközösség-vezető, szaktanácsadó. Elméleti tudását és tapasztalatait

folyamatosan építi be könyvtárszakmai munkájába, melyet nemcsak saját iskolájában, hanem kerületében, a fővárosban és országosan is az iskolai könyvtári munka megújítása, elismertetése érdekében hasznosít.

Iskolájában a szűkebben vett könyvtárostanári, könyvtár-pedagógiai munkájának kiemelkedő eredménye a 12 évfolyamra kidolgozott könyvtár-pedagógiai program, mely példaértékű a komplex pedagógiai fejlesztés-felzárkóztatás területén. Elhivatottságának, rátermettségének, együttműködési készségének köszönhetően a könyvtár-pedagógiai programot könyvtáros és pedagógus kollégáival magas szinten valósítja meg, így iskolájában minden tanuló részesül könyvtárhasználati felkészítésben.

Évek óta irányítja a könyvtárostanárok kerületi munkaközösségét, kimagasló elméleti és gyakorlati módszertani felkészültséggel rendelkező kolléga.

Helytörténeti és könyvtárostanári munkásságának metszetében született meg az iskola könyvtárának történetét bemutató könyve. Emellett helytörténeti érdeklődését kerületi vetélkedők és iskolai projektnapok keretében is kamatoztatja. Kerületi könyvtárostanár kollegáival a ferencvárosi helytörténeti vetélkedők szervezésében, lebonyolításában is közreműködik, ezen a területen is törekszik arra, hogy az információs műveltség könyvtárhasználati elemei beépüljenek a diákok tudásába, a tanárok felkészítő munkájába.

A KTE-nek több mint 20 éve tagja. Éveken át, több ciklusban és pozícióban választotta már a tagság az elnökségbe. Jelenleg a titkári feladatokat látja el.

Miért tartja fontosnak a könyvtárhasználat tanítását?

Az információs műveltség a mai kor egyik alapvető elvárása a tanítványaink iránt. Ennek kialakítása a diákjainkban hosszú, az egész iskoláztatást végigkísérő nevelési-oktatási munkánkat igényli. Szerencsés helyzetben vagyok, hogy egy 12 évfolyamos iskolában ezt rendszerbe szervezve tudjuk tervezni, összeépítve a tanórai keretekben közvetített információkereséshez, -szelektáláshoz és -feldolgozáshoz szükséges ismereteket az attitűdformáláshoz szükséges tanórán kívüli programokkal (a könyves kultúrához kapcsoló napok, világnapok megünneplése, író-olvasó találkozók, könyvtári éjszaka szervezése stb.), és mindezek készséggé váló fejlesztését a szaktárgyi könyvtárhasználat során. Az iskolai keretből kilépve életkoruknak megfelelően ismertetjük meg velük a könyvtári rendszer egy-egy típusát: gyermekkönyvtárat, közkönyvtárat, a nemzeti könyvtárat és a középiskolai szakaszban – a csoportok érdeklődésének megfelelően – a felsőoktatási és szakkönyvtárat.

Úgy gondolom, ez a tervezett és a gyakorlatban végigvezetett folyamat valóban hozzásegíti diákjainkat a felsőoktatásban való továbbtanuláshoz, az információs világban való eligazodáshoz, hozzájárul a társadalmi sikerességükhöz. Azaz információs műveltségükhöz olyan alapokat kapnak, amelyre későbbi életük folyamán bátran építkezhetnek.

Vekerdi Ágnes

munkahely: Kodály Zoltán Ének-zenei Általános Iskola, Gimnázium, Zeneiskola, AMI, Budapest
könyvtárostanárként töltött évek: 7 év
ebből ebben az iskolában: 7 év
e-mail: vekerdi.agnes.62@gmail.com

Matematika-fizika szakos középiskolai tanári diplomával és informatikus könyvtárosi főiskolai diplomával rendelkezik. Ez utóbbit posztgraduális képzésen iskolai és gyermekkönyvtárosi szakirányon szerezte. Az iskolában 7 éve dolgozik könyvtárosként, pedagógusként. A könyvtárhasználat tanítása mellett az informatika oktatásában is részt vett.

Miért tartja fontosnak a könyvtárhasználat tanítását?

A könyvtárat a diákok egyrészt iskolai feladataik elvégzésekor keresik fel, egy-egy házi dolgozat vagy kiselőadás tartásához keresve segédanyagot. Másrészt kötelező olvasmányokat szeretnének kikölcsönözni. Emellett saját kedvtelésükre is keresnek könyveket. Néha csak a könyvtár illatára és a csendre vágyva jönnek fel. A könyvtár a lyukasórák eltöltésének színtere is. Mindegyik tevékenységi formát nagyban elősegíti, ha ismerik a könyvtárat, viselkedési és használati szabályait, a könyvtár dokumentumait, a könyvválasztás technikáját, a könyvekben való kiigazodási technikákat. Fontos, hogy itt az iskola keretein belül megtanulhassák a könyvtár használatát, amit később más könyvtárakban is alkalmazni tudnak. Aki már „kinőtte" a mi kis könyvtárunk kereteit, azt buzdítom közelebbi nagyobb könyvtárak bebarangolására.

A Könyvtárostanárok Egyesülete

A Könyvtárostanárok Egyesülete (KTE) 1986 óta a magyar könyvtárostanárság szakmai szervezete Kezdetben a Magyar Könyvtárosok Egyesületének szekciójaként működött, majd 1997-től önálló egyesületként folytatja tevékenyégét.

A KTE a közoktatás és a pedagógusképző felsőoktatás területén dolgozó magyar könyvtárostanárok, iskolai és intézményi könyvtárosok számára nyújt szakmai fórumot, támogatást. Tagjaink közé várjuk az általános és középiskolák könyvtárostanárait, iskolai könyvtárosokat, könyvtárosokat, pedagógusokat, illetve mindazokat, aki szívükön viselik e szép hivatás sorsát.

Együttműködésre törekszünk az iskolai könyvtárügyért felelős ágazati, szakmairányítói feladatokat ellátókkal, a fenntartókkal, a felsőoktatási képviselőkkel, a könyvtári és pedagógiai szervezetekkel, egyesületekkel.

Tagjainkra támaszkodva képviseljük a könyvtárostanárok szakmai törekvéseit.

Idézet az alapszabályból:

„4.§ 1) Az egyesület céljai:

a) gyarapítsa tagjainak szakmai ismereteit, fejlessze hivatástudatát

b) együttműködjék, kapcsolatokat építsen ki a közoktatás és a pedagógusképzés, valamint a könyvtárügy irányító szerveivel, intézményeivel, könyvtári és pedagógiai szervezetekkel, egyesületekkel, intézményekkel

c) képviselje a közoktatás, a pedagógusképző felsőoktatás és a pedagógiai intézmények könyvtárostanárainak, könyvtárosainak és könyvtárainak szakmai érdekeit

d) lehetőségei szerint képviselje a határon túli magyar iskolai könyvtárosok ügyét

e) az egyesület közhasznú tevékenységei: tudományos tevékenység, kutatás; nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés; kulturális tevékenység; a kulturális örökség megóvása; a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi esélyegyenlőségének elősegítése

f) az egyesület közhasznú tevékenységét elsősorban a könyvtárostanárok, a közés felsőoktatási intézmények és azok használói, továbbá a vele együttműködő társadalmi szervezetek, egyesületek, ill. azok tagjai érdekében folytatja. Közhasznú szolgáltatásait az ügyrendi szabályzatban rögzítettek szerint bárki igénybe veheti."

Egyesületünkről bővebben tájékozódhat honlapunkon:

www.ktep.hu

A sorozat eddig megjelent kötetei

Pappné Vőneki Erzsébet: Természetes, Természettudományi ismeretszerzés könyvvel – könyvtárral. 5-8. évfolyam – Kalauz és feladatgyűjtemény. Budapest, Könyvtárostanárok Egyesülete, 2006 (Kis KTE Könyvek, 1.) 142 p.

Bondor Erika: Iskolai könyvtárak fejlesztése, menedzselése informatikai eszközökkel. (Kis KTE Könyvek, 2.) Budapest, Könyvtárostanárok Egyesülete, 2007, 94 p.

Ilyés Renáta – Melykóné Tőzsér Judit: Könyvtárhasználati feladatok, Módszertani segédanyag és óravázlatok hagyományos (nyomtatott) és elektronikus források használatához (Kis KTE könyvek 3.), Bp., Könyvtárostanárok Egyesülete, 2008, 387 p.

Dömsödy Andrea (szerk.): Iskolai könyvtári projektek, programok, (Kis KTE könyvek 4.) Bp., Könyvtárostanárok Egyesülete, 2011, 254 p.

Bogyó Katalin, Cs. – Dán Krisztina – Dömsödy Andrea: Útmutató a gyakorlóiskolák könyvtárainak szolgáltatásfejlesztéséhez (Kis KTE könyvek, 5.) Bp., Könyvtárostanárok Egyesülete, 2012, 190 p.

Balogh Mihály: A magyar könyvtárostanárok egyesületi élete 1986-tól 2012-ig (Kis KTE könyvek, 6.), Budapest, Könyvtárostanárok Egyesülete, 2012, 113 p.

Barátné dr. Hajdu Ágnes – Cs. Bogyó Katalin – dr. Eigner Judit (szerk.): Könyvtárhasználati óravázlatok. (Kis KTE könyvek, 7.), Budapest, Könyvtárostanárok Egyesülete, 2013, 334 p.

Nyomdai előkészítés: Kállai Zsanett
Nyomdai munkák: Robinco Kft.
Felelős vezető: Kecskeméthy Péter